

חדושים ובאורים

מקואות

סימן א

א"ה, בספר זה יש דברים שנכתבו בדרך לימוד
ואריכים עוד עיון וזיכור.

א) זבחים כ"ה ב' הוייתן על ידי טהרה תהא, פרש"י כשאתה מהוה מים המטהרין להיותן מקוה או קידוש הוי מהוה אותם ע"י דבר שאינו מקבל טומאה, ומשמע שהוא דין זהוויית המקוה, וז"ע שאין שום מנהג בעשיית מקוה ולא שייך לחדש בזה דינים, הניחא בקידוש דבעינן מילוי ע"י אדם וחש"ו פסולין שפיר שייך להוסיף גם דין הווי' ע"י טהרה, אבל במקוה לא מסתבר לעשות דינים בהצאת המים למקוה, ועוד דאם הוא דין במילוי המים מניין לנו ללמוד מהאי קרא למילוי מי חטאת שלא נזכר כלל בהך קרא, [ועי' ר"ש פ"ו מ"ד דפרה שפירש דדרשין מהאי קרא לכל הוויית של מים המטהרין, ולזה רמז רש"י ג"כ], ולו"ד היה נראה דהכא דין הוא במעין שכשהוא ע"ג דבר המק"ט נפסל, [וכשנמשך אח"כ חוזר להכשירו, כמבואר מהא דאמר זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי וכמש"פ רש"י, והטעם דכל שנמשך אח"כ אין העצרתו באמצע ע"ג דבר המק"ט חשובה לקבוע כאילו המעין מקומו עלי', אלא חשיב המעין בפ"ע, וכלי המק"ט נמצא בחוכו, אבל אם קלט מים מע"ג הדבר המק"ט אז חשיב טפי וכאילו המעין מקומו עליה, ולפיכך פסול], וממילא כשקולטין ממנו מים פסולין, אבל אין כאן דינים במילוי המים, אלא במעין, ושפיר ילפינן לה מהאי קרא.

ויש כמה טעמים לומר שאין דין זה במקוה, והיינו דמקוה שצאין לתוכה המים ע"י דבר המק"ט אינה נפסלת בכך, א. דדוקא במילוי המים לקידוש שייך לקבוע דינים במלואן, אבל לא במקוה, וכמש"כ לעיל, וזה לפרש"י שהווי' ע"י טהרה הוא דין זהוויית המים, ב. כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"א סימן ז' דמעין

שהטהוהו בידי שמים שייך בו טפי לקבוע דינים בהטהוהו, אבל מקוה שעיקרה בידי אדם לא מסתבר לחדש דינים בהווייתה, ג. למש"כ לפרש דהוא דין במעין שנפסל כשהוא ע"ג דבר המק"ט י"ל דאח"כ גם במקוה כן שאם היא ע"ג דבר המק"ט פסולה, אבל מה שהגיעו המים לתוכה ע"י דבר המק"ט לית לן בזה, דה"ל במעין לא פסלנוהו אלא אם קלט המים מע"ג דבר המק"ט, אבל כל שהמים נמשכין אח"כ תו חוזרו להכשירם, ודוקא במילוי שצריך מים חיים אל כלי שייך לומר שצאו המים מדבר המק"ט לא חשיב כצאו ממעין, אבל במקוה שאין בזה שום דינים הרי המקוה עצמה כאילו נמשכו בזה המים אח"כ וחזרו להכשירן, וזו נראה גם כונת מרן (הכ"מ) זללה"ה בתיבא סימן ג' ס"ק ט"ו, והדבר במחלוקת וכמש"כ הרא"ש בתשו' שם.

שם גמ' זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי, הנידון לא באויר שתוך מחיצות הכלי, אלא באויר שכנגד הכלי למעלה, והיינו אויר שקופו לנוח, [וכ"מ ברש"י ותו' ושטמ"ק], ופשוט להו דלא איירי בהכניס ידו לתוך אויר הכלי אלא ידו מונחת על דפנות הכלי והמים נמשכים עלי' ונמצא המים גבוהים מדפנות הכלי שיעור עובי ידו, ואי אויר שקופו לנוח לאו כמונח דמי נמצא המים מקלחין באויר ומשם נופלים לכלי וזה כשר, וכשאמר ודילמא בשותת ר"ל שהמים כשמגיעים לסוף ידו אין להם שום קילוח אלא שותתין על עובי ידו ומשם נופלין לכלי ונמצא המים מגיעין לכלי מאחורי ידו הגבוהה בשוה עם דפנות הכלי, ונמצא המים באים מידו לתוך אויר הדפנות וזה ודאי חשיב ככלי, ונמצא באין מידו לכלי, ודאי דלהעביר משמע שנולין בקילוח וא"כ אינם שותתין על ידו אלא נופלין בקילוח, ואפשר דכל שהמים שותתין בגמר ידו דאף אם ידו למעלה מדפוני הכלי ואויר שקופו לנוח לאו כמונח דמי מ"מ פסולין ודוקא בשמים מקלחין אח"כ אמרינן דאף שצאמצע

ואם יש בו רוב מקוה כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה, ודעת הר"ש דהוי' ע"י טהרה דאורייתא ושאובין דרבנן, ופירש הר"ש דרישא מטהרין משום דחוקת העושה מקוה שעושהו בכשרות, ולכך אף שיש כאן ספיקא דאורייתא משום הוי' בדבר המק"ט מ"מ מכשרין, וסיפא נמי הספק בדאורייתא משום דאי מן המכשת למקוה הו"ל הוי' בדבר המק"ט, [ומיירי בשהמכשת סמוכה עד לכותל המקוה דליכא המשכה כלל, וזרין לפרש לפי"ו דאירי בשהמכשת מוטת על גדה לצד המקוה שאם עומדת זקופה והמים עוזרין על כל דפנותיה א"כ הו"ל רוב מקוה כשר דהא המים שעוזרין על דפנותיה שלא בצד המקוה כשרים דהא הו"ל המשכה, ולעולם הן רוב], א"נ בשהמכשת נתונה בתוך המקוה, ואף שעברו המים באויר המקוה קדם בואם למכשת מ"מ כשצאו למכשת וממנה למקוה חשיב הוי' ע"י מק"ט כשצאו למכשת נתבטל מה שהיו באויר המקוה, וכאן מבואר שיש דין אויר במקוה שאל"כ לעולם כשהמים יוצאין מן המכשת הרי הם באויר ואח"כ נופלים למקוה, (דלא מסתבר לאוקמי בשהמכשת מושכת ברגפת המקוה), וליכא משום הוי' ע"י מק"ט א"ו אויר המקוה כמקוה, ומיהו למה שצדדנו לעיל סק"א דכל שפק כח נזילת המים לא חשיב המשכה אף לענין הוי' ע"י מק"ט, אין ראוי מכאן, וחזקת המקואות אין כאן לפי שמאליהם המים מקלחין למקוה ולא טיפל אדם בהן כלל, ולכך פסול, והא דקתני שהפסול מוכיח ר"ל שיש כאן ספק השקול שהרי המכשת נתונה בצדו, וכשיש רוב מקוה מן הכשר הו"ל ספיקא דרבנן, ומכשרין, ויש לעי' דבסיפא קתני אם יש בו רוב מקוה כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה, משמע דלשון מים שאובין נופל על ספק דרבנן וה"ק דספק מיעוט הוי' ע"י מק"ט כספק מים שאובין, ואילו דרישא קתני מפני שזה ספק מים שאובין ומפרשין לה דהוי ספיקא דאורייתא משום הוי' ע"י מק"ט, ועוד דמאי מפני דקתני דרישא הא אדרבה אין זה טעם להכשיר, אלא לספק בפסול, וז"ל דה"נ דמפני לא קאי אלא אהא דקאמר חזקת המקואות כשירות, ודוחק, וגם אחתי קו' הראשונה במקומה עומדת דמשמע דספק שאובין ר"ל שזה ספק דרבנן, וז"ע. — ולענין הלכה לפיר"ש נמצאו למידיו, דמקוה שמילאה אדם היא בחזקת שעשה אותה בכשרות, וא"צ לשאול, וספק מים שאובין כשר אף בכל המקוה, דשאובין דרבנן, וספק הוי' ע"י טהרה פסול דהו"ל ספיקא דאורייתא, ואם רוב המקוה נעשה בהכשר והספק במיעוט, כשר אף בספק הוי' ע"י טהרה, דמדאורייתא מיעוט שנתהוה ע"י מק"ט מאטרק להשלים מ"ס.

ולדעת ר"י בתו' צ"צ ס"ו צ' דאף כולה שאובין דרבנן, ואף בנתהוה ע"י מק"ט, [וזה מוכרח ממנה

שתמו על ידו לית לן בה דעדיין חשיב מעין אף לאחר שירדו מידו, אבל כשומחין אח"כ י"ל שאין זה כלל מעין וחשיב כנפלו מידו לכלי ופסולין, ובה ניחא טפי, דהא א"א לנמצא שמהא ידו בשוה ממש עם דופני הכלי וימנין שסוף ידו מוגבהת משהו, ואפ"ה פסלינן בשותת [למאי דבעי לאוקמי בשותת].

והא דמכשרין אי אויר כלי לאו ככלי דמי אע"ג דלולא ידו לא היו המים מגיעים לכלי, אפשר דהיינו דוקא בשמים הולכים מכח עצמם, וידו מעשה קרקע בעלמא קעבדה, ולא חשיב הוי' ע"י מק"ט כיון שהמק"ט לא הביאם לכלי לאויר, אבל אם דחק המים בידו לכלי י"ל דהו"ל הוי' ע"י מק"ט אף שלא הגיעו מידו לכלי, וזו דעת הרמב"ם צפ"ו מהלכות פרה ה"ח.

דין אויר כלי ככלי י"ל דלא שייך אלא בדבר שמתנוכל כלי כגון מי חטאת ודס, אבל במקוה שאין בה כל ענין אלא שהמים לא יזחלו, ואף גבא שאין לה מחיצות המתלקטות עשרה מתוך ארבע נמי אם יש בה מ"ס חשיבא מקוה, י"ל שאף צור אין אוירו כלום וכל שלא נחו המים הר"ו כהולכים במקום אחר, [דנראה דאין לטבול בזמן שהמים באויר אף בלא פסול וזחלין ע"י חגיגה י"ט א' ואף שהם בתוך אויר מחיצות הצור], וממילא לא משכח"ל פסול הוי' ע"י מק"ט במקוה אלא בשהמק"ט מביא המים לרגפת המקוה [והתם אף שהמים נעים מ"מ חשיבי כמונחים והו"ל הוי' ע"י מק"ט], אבל כל שמביא לאויר המקוה כשר, אבל בראשונים ז"ל ל"מ כן.

ולענין הלכה כתב הרא"ש בתשובה שם שאין להקל בדין הוי' ע"י מק"ט במקוה, [אף דעת הרמב"ם ור"י דדוקא במעין אמרינן כן], ומיהו נראה דכשאין המים באין מידו למקוה אבל באין מכחו למקוה שפיר דמי, דאף שהרמב"ם שם כתב דג"ו בכלל הוי' ע"י מק"ט היינו דוקא לפי מה שפירש שזה דוקא בדין מעין, אבל לדעת הסוברים שאף במקוה פסלינן הוי' ע"י מק"ט ע"כ דכה"ג לא חשיב הוי' ע"י מק"ט דהא תנן פ"ו מ"ג ג' מקואות בזה כ' סאה כו' המקואות טהורין והטובלין טהורין אע"ג שחיבורן נעשה ע"י אדם שדחק המים, א"ו בכה"ג כיון שאין המים באין מידו למקוה כשר ולית לן בה במה שע"י כחו באו, וכ"כ מרן (הכ"מ) זללה"ה בתיניא סימן ח' סק"ח.

ב) בר"ש פ"ב מ"ג הביא התוספתא דמקוה שהניחו ריקן ובא ומלאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאובין וחזקת המקואות כשירות, לנור המקלח למקוה והמכשת נתונה בצדו ספק מן הנזר למקוה ספק מן המכשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח

אף בכלי גללים אטו בשאר כלים, ולפי"ז כל ענין ג' לוגין מים שאובין שפוסלין את המקוה הוא משום הוי' ע"י טהרה, וא"כ כש"כ דהוי' ע"י טהרה פוסל ג' לוגין אף בגוונא דליכא משום שאובין, וכן משמע מהמקראות דמכתשת דקתני שאם הי' רוב מקוה כשר, ומשמע דר"ל דספק הוי' בדבר המק"ט במקצת מקוה כשר, ומשמע דדוקא משום ספק מטעמין, ואין לומר דמשום שאובין קאמר דא"כ אדאשמועינן במיעוט ליטעין בכולו שאוב דמטעמין מספק, וגם אין לומר דאשמועינן דהוי' ע"י מק"ט במיעוט לא פסלה, דהא לא שמעינן אלא בספק, א"ו אמנם כן דאף מיעוט הוי' ע"י מק"ט פסול ודוקא בספק מכשרין, וכן הביא בב"י [בדין נפלו ג"ל מי צבע], שם שער המים וז"ל וכבר נתבאר למעלה שג' לוגין שנפלו למקוה חסר לעולם הוא צפוסולו עד שינא ממנו כמילואו ועוד, שינוי מראיו חוזר להכשרו ואין המים השאובין חוזרין להכשרן ויראה לי שכן הדין לג' לוגין שנפלו למקוה ע"י דבר המקבל טומאה עכ"ל, הנה מבואר דדבר המק"ט פוסל ג"ל, וכ"ה בשער המים הנדמ"ח בשער ח', ובצית המים צדין ח' ט', וכן בב"י נתיב כ"ו ח"ה כתב דמקוה שיש בה כ"א סאה מים כשרים אפשר להמשיך לתוכה שאובין אבל לא ימשיך בדבר המקבל טומאה, הנה מבואר דאף מיעוט מקוה שנתהוה בדבר המק"ט פסול, [ולא משמע דדין מיוחד הוא בהמשכה, (ואף דבכלים כתב הש"ך סק"ק שהוא דין מיוחד שפסולין להמשכה, מ"מ התם הזכיר כלים לחוד, ומשמע דדבר המק"ט אף שאינו כלי פסול, וזה לא משמע שיהא דין מיוחד בהמשכה), אלא מדין הוי' בדבר המק"ט אחינן עלה], (וממילא אף בג"ל כן דלא אשכחן שיעור אחר), וכן מתני' דטבולא פ"ד מ"ב מתפרש לענין לפסול את המקוה ג' לוגין, ואפ"ה דן שם הרא"ש בפסול הוי' ע"י טהרה, וכן בש"ך סק"ק כתב שלא יהא משום הוי' בדבר המק"ט אע"ג דהתם במקצת המקוה איירי כמבואר בסמ"ד (ולא משמע לפרש כונת הש"ך בנתערבו ואח"כ המשיכן, דהו"ל המשכה בכולה).

ומש"כ בב"י [בדין להמשיך מים למקוה בדבר המק"ט] בשם תשו' הרשב"א (והוא בח"ג סימן רכ"ח) וז"ל ועל ענין שאמרת אם חוששין לכלי שמק"ט צודאי אילו הי' כל שיעור המקוה ע"י דבר המק"ט כגון [ובתשו' הרשב"א שלפני הגירסא וכגון] שלא המשיכו אלא שהי' זוחל למקוה פסול כו' לא למימר דבעינן דוקא כל שיעור המקוה ע"י מק"ט ואי לא"ה כשר, (שאין זה נידון הרשב"א שם ואילו היתה כונתו לאשמועינן דפסול הוי' ע"י מק"ט אינו אלא ברוב המקוה היה מפרש הדבר בהדיא) אלא שיעור דבריו כך הם שהנידון שם במעין שנמשך לחפירה ובחפירה כלי

שדקדק מתוספתא זו דשאובין דרבנן, ומבואר דלא משכח"ל פסולא דאוריתא כללן וכמש"כ הרא"ש כלל ל"א ס"י, וזו גם דעת הרמב"ם וכמש"כ שם, אחי"א רישא בפשיטות דקאמר שזה רק ספק שאובין שזה דרבנן וגם חזקת המקואות כשירות, ולא סגי בטעם הראשון דספיקא דרבנן לחוד, שלא הקילו כאן בספק בזמן שהספק בכל המקוה, [ואין חימא בזה שהחמירו כאן יותר מכלל דרבנן דהכל לעולם הטמא בטומאתו והמקוה בזה לטהרו ואמרו חכמים להקפיד בספק ולא לטהרו כשלא נתברר כשירות המקוה וגם בלא"ה אשכחן דהחמירו חכמים בספיקא דרבנן ע"י ס"ט ס"י קצ"ח], ולכך צפיקא דליכא חזקת העושה מקוה שהרי המים מקלחין מאלהן החמירו ולא הכשירו מספק, [וכן במתניתין קתני ספק נפלו ולא קתני ספק אם כולה שאובה], אבל כשיש רוב מקוה מן הכשר לא החמירו כ"כ וכיון דספיקא דרבנן הוא, הכשירו, וקתני צרישא ספק שאובין לומר שהוא ספק דרבנן, וקתני צפיקא ספק שאובין נמי לומר שהוא ספק דרבנן, ואע"ג דגם במציעתא הוא ספק שאובין מ"מ כיון שהוא ספק השקול שהפסול מוכיח לא הכשירו בכל המקוה, וגם י"ל דנקט צפיקא ספק שאובין לרמוז שזהו ספק שאובין שטהרו חכמים כדתנן טהרות פ"ד מ"ו. — ונמצינו למידין לדינא לפר"י דספק שאובין בכל המקוה פסול ובמיעוט כשר, ואף בכולה אם נתמלאה ע"י אדם כשירה דחלינן דמסתמא בהכשר עשה, ופסול שאובין דרבנן, והוי' ע"י דבר המק"ט בגוונא דליכא משום שאובין כשירה אף מדרבנן, ומיהו אפשר לדעת ר"י אף כולה שאובין מכשרין מספק אף בדליכא טעמא דחזקת המקואות כשירות, וספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה ספק גרוע הוא כיון שהמכתשת צדו, והיינו דקתני מפני שהפסול מוכיח, ובספק כזה החמירו חכמים טפי, ולפי"ז נמצא לדינא דספק שאובין אף בכולה כשר, ובהמכתשת נחונה צדו ספק גרוע הוא ובכולה פסלינן ובמיעוט מכשרין, וכ"ה בתו"ה להרשב"א הנדמ"ח שער ד', ולפי"ז י"ל דליכא כלל ענין לומר במקואות דמסתמא בהכשר נעשה, ואף מקוה שנתמלאה בידי אדם לא מכשרין בספק כמו במכתשת, וכן משמע יותר בדברי ר"י שלא פירש כלום בזה דחזקת המקואות כשירות, ונקט עיקר הטעם משום דספק דרבנן הוא, וע"י ש"ך ס"ק קמ"ד.

ג) שם בר"ש וא"ת ואי כולו שאובין דאוריתא כשר אמאי פסלו חכמים שאיבה כלל וי"ל דגזור אטו בכלי כו' ומיהו א"א לומר בשום ענין דכולו שאוב דרבנן כו', רהיטת הדברים דלפי מאי דמסקין דהוי' ע"י טהרה דאוריתא וממילא כולו שאוב בכלים המקבלים טומאה פסול מדאוריתא ל"ק כלל אמאי גזרו בשאובין דכולה משום הוי' ע"י טהרה נגעו בזה, ופסלו שאובין

ויש לעי' צמש"כ הטור והוא מדברי הרא"ש והוצא בשו"ע סעיף מ' דהרואה לנקות המקוה ישאצנו בכלי שיש בו נקב כל שהוא דאז אף אם יפלו מן הכלי למקוה ג' לוגין בשעת שאיצתו לא תפסל המקוה דלא חשיב כלי לענין שאוצין, ולמש"כ לעיל בשם הרשב"א וכו' מ"דרי"ו דהוי' ע"י מק"ט פוסל בג' לוגין, הי' להו לפרש דכ"ז דוקא אם ישאצו בכלי שאינו מק"ט כגון כלי גללים כלי אבנים, או שינקצנו בכדי טהרתו, אבל בלא"ה כיון שמק"ט נפסלו המים משום הוי' בדבר המק"ט, ולא מסתבר לומר דבניקב כל שהוא כבר לא חשיב מהוה, דלא גרע מידו של אדם ומעלי ירקות, וגם אין לומר דניזוק חיבור, דזימנין דליכא חיבור ניזוק כגון שהנקב קטן ואין המים ניזוקים אלא מטפטפין, וגם לפעמים שהכלי מעוקם ואין המים כנגד הנקב, ומיהו בנ"ז שם פשוט ל"י דלעולם איכא ניזוק, ואולי כיון שהוא באויר המקוה לא חשיב מהוה בזמן שהוא נקוב, לפי שהמים שבו מתיחסים למקוה, וצ"ע, ונמיהו הא דמבואר שם דמעיךר הדין אף לכתחלה יכול לעשות מקוה בכלי מנוקב ע"כ בניקב בכדי טהרתו איירי, דאל"ה ודאי חשיב הוי' בדבר המק"ט, וכ"כ מרן (הכ"מ) זללה"ה בתינא סוף סימן ז'], ובתו' תמורה י"ב ב' כתבו שיהא הנקב ככונס משקה, ואפשר דהוא משום שלא יהא הוי' בדבר המק"ט, [וסתם דלי ששואצין בו מיוחד הוא לכך ונטהר בנקב ככונס משקה], אבל ל"מ כן שלא הוזכר בדברי החו' כלל פסול מהוה בדבר המק"ט, ואמנם צ"י סימן ר"א נתקשה בדבריהם למה צריך ככונס משקה, ואפשר דהתו' כתבו כן מסבא דכיון דחזינן דנתבטל מתורת כלי לענין טומאה ה"ה לענין שאוצין, אבל קשה מהתוספתא שהביא הר"ש סוף ד"ד.

ד) שו"ע יו"ד סימן ר"א ס"מ הלכך הרואה לשאצו מים מהמקוה לנקותו כו' יקוב הכלי בשוליו כל שהוא כו', כבר תמיהו ה"ט"ו והש"ך (ס"ק מ"ו) דנהי דליכא משום שאוצין מ"מ הא הוי' ע"י אדם, ומה שתייר ה"ט"ו דניזוק חיבור קשה מהיכן למדו רבותנו דין זה, ועוד דזימנין דליכא חיבור ניזוק כגון שהנקב קטן והמקוה עמוקה ואין הנקב מאפשר קילוח לכל המשך, וכן מבואר נדה מ"ט ב' דכונס משקה היינו אף במטפטף ע"י חו' שם, וגם זימנין דמחזיק הכלי שלא בשוה ואין מים כלל כנגד הנקב, והיאך סתמו רבותנו להחזיר לשאצו בכלי זה מן המקוה, ומש"כ הש"ך דכיון שאינו רואה שיחזרו המים לא חשיב ע"י אדם קשה דהא הראב"ד ז"ל פירש הא דהטביל בו את הסגוס דמשום ע"י אדם הוא והא התם נמי המים זבין ממנו שלא לדעתו, [ובצ"י בהעתק דברי הראב"ד ליכא לראי' זו, אבל לפנינו בצבע"ג איתא, וכן בתשובות הרשב"א המיוחסות להרמב"ן שהביא צ"י פירש טעמא דסגוס

ומשם יפרד לכמה ראשים ואחד מהם למקוה, ובה קאמר שאילו המים היו באין מן הכלי למקוה והכלי הי' מק"ט ודאי הי' פסול, אבל הכא שמהחפירה נמשך צינור למקוה אין פסול בזה שנכנסו המים לדבר המק"ט כיון שחוזרין ונמשכין צינור שהוא אינו מק"ט לפי שהוא מחובר לקרקע, והזכיר כל שיעור המקוה לפי שאמנם הנידון כאן בכל שיעור המקוה, אבל לא נחזין להשמיטנו שאין הוי' בדבר המק"ט פוסל במיעוט המקוה, ומ"מ ק"ק מה הוצרך להזכיר כאן שיעור המקוה כלל, ואמנם מרן (הכ"מ) זללה"ה בתינא סימן ה' סק"ז דקדק מדברי רשב"א אלו שאין הוי' ע"י מק"ט פוסל במיעוט מקוה.

והא דתנן פ"ו מ"ה בשק וקופה הנתונים תחת הצינור שאין פוסלין, וגם מטבילין ומעלין אותן כדרכן, ולא פסלין משום הוי' בדבר המק"ט, צ"ל דכיון שאין מחזיקים את המים כלל לא חשיבי המים כמנוחים על גביהן ולא חשיב כבאז משם למקוה, [ע"י לק' ס"ו סק"ג], ועדיף מנמשכו מעט אחר שירדו מהדבר המק"ט, דהכא חשיב טפי עראי מציאות המים ע"ג השק והקופה ולא חשיב כלל, וכש"כ במטבילין ומעלין אותן שהמים באויר המקוה ולא חשיב כלל כיצאז מתוכה, [וגם בנתונים תחת הצינור יש לפרש דהיינו בתוך המקוה והצינור שופך מימיו על השק, ומיהו אף בשהשק חוץ למקוה נמי לא חשיב מהוה כיון שאינו מחזיק מים כלל], ומנא תי שמרן (הכ"מ) זללה"ה בקמא סימן ה' סק"ב וסימן ז' סק"ה דן להוכיח מכאן שאין הוי' ע"י טהרה פוסל בג"ל, (וכעת ראיתי בתינא סוף"ז נקט בפשיטות דשק וקופה שתחת הצינור יש בהן משום הוי' בדבר המק"ט, וצ"ע), [והטעם נראה דהוא משום דבשאיבה שזהו הסדר הרגיל בעשיית מקוה החמירו בו חכמים טפי, וגם בדבר שאינו שאצו לא שייך כ"כ לקבוע המדה ג' לוגין, ולפיכך אף שתיקר הגזרה בשאוצין משום הוי' ע"י טהרה היא לדעת הסוברים דהוי' ע"י טהרה פסול במקוה, וכמו שדקדקנו לעיל מלשון הר"ש, וכן מבואר דעת מרן (הכ"מ) זללה"ה בתינא סימן ז' סק"י, מ"מ חילקו ובהוי' ע"י טהרה לא פסלו אלא ברוב המקוה כיון שאין זה סדר הכללי בעשיית מקוה, וגם אין שם דבר נמדד בכלי, ובשאוצין גזרו אף בג"ל, זו נראה כונתו זללה"ה], ע"ש, וע"י לק' ס"ז סק"ח.

והא דכלי שניקב אפילו כמלא מחט אינו פוסל משום שאוצין וכמש"כ הר"ש סוף ד, אע"ג דתיקר פסול שאוצין משום אטו הוי' בדבר המק"ט הוא, וא"כ כל שהכלי מק"ט הוא אית לן למיפסל משום שאוצין, צ"ל דכיון דמזכירין כלי נקוב כבר יהא זכור דדין הוי' בדבר המק"ט, וגם אין דרך למלאות בכלי נקוב, ולפיכך לא גזרו חכמים.

משום ע"י אדם], ואפשר לדחוק דשאני הכא שמכיון לשאוב ומקפיד שלא יחזרו משא"כ הם אדרבה ינחא לי' בחזרת המים, אבל העיקר נראה דאמנם הדבר במחלוקת, דהראב"ד פירש דיש פסול במקוה שנעשית ע"י אדם והוא פסול מיוחד וגם כתב דאפשר דמדאוריתא מיפסיל כל שע"י אדם, [ומיהו בדבריו ז"ל אין הכרע אם דעתו למסקנא שזה מדאוריתא, ואפשר שמש"כ בתחלת דבריו דשאובין דרבנן קיימא הכי אף לפירוש זה, אלא שלפירוש זה הענין הוא שהמקוה תיעשה ממילא שלא ע"י אדם, ומשום זה פסלו שאובין משום דסתמא שאוב זידי אדם הוא, וכדאמרו בתו"כ מה מעין זידי שמים אף מקוה זידי שמים, ואין כל ענין בשאובין, אלא העיקר שע"י אדם פסול, ומשום זה פסלו גם שאובין, ולא נתפרש טעם למה גזרו כן חכמים, ואולי במסקנא גם הראב"ד ז"ל הסכים שזה דאוריתא וכ"מ בר"ן שזועות ע"ש, וז"ע]. וסייע הראב"ד דאמנם כל שע"י אדם פסול מהא דהטביל את הסגוס, ומהא דסחט כסותו, וכן מהא דהיו בראשו ג"ל, ומהא דוילף זידיו וברגליו, ומהא דחולש את הטיט, ולפי דכל אלו אינם מחזיקים מים לא שייך לקרוא המים שבאין על ידם כשאובין, וע"כ טעם פסולם משום שיש פסול בצאב ע"י אדם, ולפי"ז באמת אסור לשאוב המים בכלי מנוקב דכחזירין המים מהכלי למקוה יש כאן חסרון ע"י אדם, וכמש"כ הרשב"א (הוצא צב"י ע"ש הרמב"ן אבל הוא הרשב"א וכמ"ש בהקדמת הב"י) בתשובה, וכן הוא בתו"ה הנדמ"ת, והא דשק וקופה מעלן כדרכן ז"ל דכיון דלא מחזקי מים כלל לא חשיב ע"י אדם שאין תפיסתו בצגד תפיסה במים כלל, (ולפינו צבית המים הנדמ"ת כתוב אף בשק וקופה שאם נטף מהן ג' לוגין לאחר שסלקן מן המים פוסלין את המקוה, אבל הוא דבר שלא יתכן דהא בהדיא תנן פ"ו מ"ה דמעלה אותן כדרכן, ומסתמא הוא ט"ס).

אבל דעת הרא"ש והטור דאין פסול ע"י אדם פסול מיוחד, אלא אדם ככלי שיש לו בית קיבול חשיב ומחשיב המים שמציא זידיו או ברגליו כשאובין, וסברא היא דאדם כיון שהוא שליט במים, אף שאין לו בית קיבול, הרי הוא ככלי המקבל מים, ולפיכך ג"ל בראשו וילף זידיו וברגליו פוסל כשאוב, והא דסגוס כיון שהוא מחזיק מים [וגם עשוי לכך במדה מסוימה] לא חילקו צו חכמים ואף שהוא צגד דינו ככלי והמים שבו כשאובין, ואף שאינו מחזיק המים היטיב ולעולם הן מטפטפין הימנו מ"מ כיון שהוא בשלימותו אין דינו ככלי נקוב, והרי דינו כשאר כל הכלים, וגם במציאות יש חילוק דבסגוס לעולם ישארו מים צכמות ידועה שלא ילאו הימנו אלא ע"י סחיטה והמים ההם ודאי חשיבי כשאובין וממילא גם שאר המים כשאובין שהם כמים שבגודש הכלי אבל בכלי נקוב לא ישארו מים כלל ואף אם עומד משופע

באופן שיחזיק מעט מים, מ"מ אינו אלא ככלי בן שלש דפנות שאף שעומד בשיפוע ומקבל מים לא חשיבי כשאובין שאין זה כלי המחזיק, וסוחט כסותו אף צכמות שאינו כסגוס אלא בשק וקופה אפשר דפוסל דהמים שצריכים סחיטה ואינם יולאים מעממן, אף בשק וקופה חשיבי כשאובין [ומ"מ אינם פוסלין תחת הצינור, ומעלין אותן כדרכן, דמעט המים שצריך סחיטה הרי אינם נפלטים ושאר המים אינם בלועים צו כלל ולא דמי לסגוס שבולע מים רבים וממילא אף המים שאינם נבלעים בתוכו חשיבי כשאובין כמים שבגודש הכלי], ועוד עדיף מסגוס דהא בסגוס אנו דנין במים שיולאין מעט מעט בלא סחיטה וכאן אינם יולאים בלא סחיטה, ומיהו אין זה מוכרח ואפשר דשק וקופה דכיון שאין בולעין מים אלא מעט לא חשיב ככלי ואין המים שבו כשאובין, וכסות דוקא בדומיא דסגוס איירי שבולע הרבה, ומסנק את הטיט יש לפרש או דהטיט דינו כסגוס וכשהוא חלוש החמירו חכמים לחשבו ככלי, או שידיו שחולש בהן את הטיט מחשבי למים שבטיט כשאוב כיון שהוא המחזיקם, ושק וקופה כיון שאינם מחזיקים את המים כלל אין המים כשאובין, ומה שמחזיק בהן כשמעלן לא חשיב כחופס המים זידיו שהרי באמת אין תפיסתו עושה כלום במים, ולפי שיטה זו שאין שום פסול אם המים באין ע"י אדם, מותר לשאוב מים בכלי מנוקב שהמים מתחסים לכלי שאין האדם מחזיקם זידיו כלל, וכיון שהכלי מנוקב אין המים שבו נעשים שאובין, ומה שהאדם מחזיק הכלי פשיטא דלא חשיב מחמת זה כאלו האדם מחזיק המים זידיו שיחשבו כשאובין, [והדבר מתבאר בדברי הרא"ש שבמסנק את הטיט ובסוחט כסותו ובסגוס צכמות הזכיר הפסול דהמים חשיבי כשאובין, ובהלכותיו סימן צ' פירש דאף כלי שאין לו בית קיבול אלא שהמים נבלעים בתוכו מחשיב להו כשאובין והיינו סוחט כסותו, ואילו ה"י סובר כהראב"ד הרי טעם סוחט כסותו משום ע"י אדם הוא ואילו נסחט ממנו כשהוא מונח על הארץ ודאי היה כשר, וגם בכל דברי הרא"ש לא הוזכר פסול ע"י אדם כלל, והרי הרשב"א כתב בהדיא דלפי דברי הראב"ד אין לשאוב המים מהמקוה בכלי מנוקב, ואילו הרא"ש הכשיר, וגדולה מזו כתב הטור בשם הרא"ש דאף לעשות מקוה לכתחלה ע"י הבאת מים בכלי מנוקב מותר אלא שאין לעשות כן לכתחלה, ובפשוטו ודאי כוננו שישאבו צכתף וימלאו במקוה (וע"י ט"ז אבל כ"ג) הרי בהדיא שאף בגוונא דליכא לטעמי הט"ז והש"ך הקיל, א"ו הרא"ש לא ס"ל כלל דברי הראב"ד שיש פסול מיוחד ע"י אדם, וזו גם דעת הטור, וע"י לק' ס"ב סק"ב עוד רא"י לזה, ובשער המים הנדמ"ת בשער ה' כתב דדעת הר"ש דחולש את הטיט משום שאובין הוא ולא משום ע"י

אדם].

ויש גם נפקותא בפלוגתא זו במים שהיו בסגוס או בידי אדם ונפלו למקוה שלא ע"י אדם דלדעת הרא"ש והטור פסולין דהו"ש שאובין ולהרא"ד והרשב"א כשרין [אבל ז"ע מהא דשק וקופה וכמש"כ לעיל], ועי' לק' ס"ב סק"ד דאפשר דאף לדעת הרא"ד והרשב"א מיפסלו המים שנתלשו ע"י אדם ואף כשחזר ומניחן בקרקע פסולין הן, וכדין שאובין.

ש"ך ס"ק מ"ו ולי היה נראה איפכא כו', ז"ע מה נידון יש בזה הא כל דברי הרשב"א [היינו הרמב"ן שצ"ך כי הוא בתשו' הרשב"א המיוחסות להרמב"ן] הם דאסור לשאוב המקוה בכלי מנוקב משום שלפעמים ששאיבתו נשפך מן הכלי והו"ל ע"י אדם הרי מפורש כדברי הש"ך ודלא כהב"מ, אח"כ ראיתי שהט"ז כבר הק' כן.

שם אף קשה דהא כתב הטור כו' וי"ל דשאני התם כיון דשואב המים משם א"כ ודאי לא ניחא לי' כו', כבר נתבאר לעיל דנראה דהטור ודאי לא ס"ל חילוק זה דהא מבואר בטור דאף לעשות מקוה ע"י שאיבה בכלי מנוקב שרי מן הדין אלא שאין ראוי לעשות כן לכתחלה, [ודוחק לפרש שלא ע"י אדם דוקא עי' ט"ז], ואילו הרשב"א הרי כתב בהדיא דאסור לנקות המקוה ע"י שאיבה בכלי מנוקב, אלא כוונת הש"ך דלדינא אף דקיי"ל דע"י אדם פסול וכדאימתא בסל"ט מ"מ אפשר לן להקל לנקות המקוה ע"י שאיבה בכלי מנוקב משום דלא ניחא לי' לא הו"י ע"י אדם, [ואף בדעת המחבר א"א לומר סברא זו דהא כתב כדברי הטור דמן הדין מותר אף לעשות מקוה בתחלה ע"י כלי מנוקב אלא שאין ראוי לעשות כן לכתחלה], ונראה דבמזלף ברגליו מודה הש"ך דאף דלא ניחא לי' חשיב בידי אדם כיון שעיקר ביאת המים נגרמו על ידו ודוקא בשהמים נופלים מעצמם למקוה בזה ס"ל להש"ך לחלק בין ניחא לי' ללא ניחא לי', ומיהו אפשר דהא דחיישין שמה ישפך בעליית הכלי מן המים דזה חשיב כמזלף דהא ע"י כפיית הכלי בידי האדם הוא ולפי"ז ע"כ דאף בזה צריך לחלק בין ניחא לי' ללא ניחא לי', ועיקר דברי הש"ך ז"ע מנלן לחלק כן מדנפשינן, וגם אין סברא לחלק בין שלא בכוונה ללא ניחא לי', וכבר נתבאר לעיל מה שנראה בעיקר הדבר.

שו"ע סל"ט זה שאמרו שכל שאינו עשוי כו', לא קאי אשק וקופה דבסל"ט דבהו"א אף שהעלן האדם בידי מן המקוה אין פסולין וכדתנן בהדיא פ"ו מ"ה דמטבילין ומעלין אותן כדרכן, והטעם דאין מחזיקין מים כלל ולא חשיב האדם המחזיקן כמחזיק במים שבהן, וכ"ה לק' סס"ד.

ה) דעת רשב"ם ור"ת צ"ב ס"ו דכולו שאוב פסול מדאורייתא, וכדדריש בתו"כ מה מעין בידי

ויש לתמוה לדעת הרא"ד הא דתנן פ"ו מ"ה בשק וקופה הנחונים תחת הצינור שאינם פוסלין, ומשמע ודאי דסגוס פוסל ודוקא שק וקופה אינם פוסלים, ואילו לדעת הרא"ד אף סגוס אינו פוסל דהא אין פסולו אלא משום ע"י אדם, וכמו שהוא ברא"ד לפנינו, וכמש"כ בתשו' הרשב"א.

ודברי המחבר ז"ע שכתב בסל"ט שכל כלים שאינם פוסלין את המקוה אם הם ציד אדם הם פוסלין, והיינו כדעת הרא"ד והרשב"א שיש פסול מיוחד בנעשה ע"י אדם, וכאן סתם דברי הטור שאפשר לנקות המקוה בכלי נקוב, וגם כתב כדברי הטור שמן הדין מותר אף לעשות מקוה בתחלה ע"י כלי נקוב אלא שאין ראוי לעשות כן לכתחלה, והדברים סותרין וא"ו, וכמש"כ הרשב"א בהדיא דאסור לנקות בכלי נקוב משום דאכתי הו"י ע"י אדם, ונראה לכאורה דראוי להחמיר כדעת הרא"ד והרשב"א, [אף דבצ"י הביא סיוס דברי הרא"ד כאלו חזר בו ואינו מחזיק בשיטה זו, אבל ברא"ד שלפנינו כתוב שכל הדברים מאכל במשנה לא משמע כן דתנן פ"ו דמקואות מטהרים כו' הם הגה"ה ואינם מדברי הרא"ד, וכן מבואר ממש"כ הרשב"א בשם הרא"ד דע"י אדם פוסל וה"ט דסגוס, ומבואר שזו מסקנת הרא"ד, (וכן משמע קצת בהשגות הר"ז"ה דדין שאיבה בשלג, שפירש דבזילף בידי ורגליו כשר לכתחלה אפילו כל המקוה ומשמע שחידש דבר זה, ואילו בהגה"ה זו כתוב כן בהדיא), וכן לשון ההגה"ה משמע שאינה מדברי הרא"ד, וכן ברא"ד בבתנ"י רפ"ד כתב בהדיא דע"י אדם פוסל בג"ל, ולפיכך לדינא יש כאן מחלוקת הרא"ד והרשב"א, לעומת הרא"ש והטור, וראוי להחמיר], ומ"מ המיקל יש לו על מה לסמוך, [וגם אפשר דגם דעת הר"ש כן, שלא הוזכר בר"ש פסול ע"י אדם, ומיהו צ"ב מ"ו כתב דמים תלושין פוסלין את המקוה וה"ט דאדם וסגוס, אבל ע"כ לומר דכלי נקוב לא חשיב מים תלושין, וא"כ ה"ה כשאדם שואב בו בידי, ומיהו אולי ס"ל להר"ש דלא מקילין בכלי נקוב אלא בדאיכא חיבור ניזוק לארץ דאז לא חשיבי המים כתלושין, וזה כדעת הט"ז, ואפשר דמים תלושין שכתב לאו דוקא אלא הענין שאובין, תדע דהא המניח קנקנים לנגבן מכשרינן [בנפלו מאליהן מיהת עי' ר"ש פ"ב מ"ז], אע"ג שהם תלושין, אלא נקט לשון תלושין משום דע"י אדם נמי פסלינן אף שאינו שאוב ממש, וכן בסגוס, אבל עיקר הענין שאובין, ול"ע בזה כעת וז"ע], אח"כ ראיתי בתו' תמורה י"ב ב' נקטו נמי בפשיטות דכלי שנקוב ככונס משקה מותר לשאוב בו את המקוה, וכ"ה במרדכי, ובצ"י בשם סמ"ק, וצרי"ו [ועי' לק' סק"ה], ולפי"ז אפשר דאף לכתחלה אפשר להקל.

הנחונה ליד הצינור ספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול משום דהו"ל ספק הוי' בדבר המק"ט דפסול מדאורייתא, וסתמא דמילתא כשיש ספק מן הצינור למקוה וספק מן המכתשת למקוה ודאי אף בלא המכתשת היו מגיעין המים למקוה אף אם הי' הקילוח נופל במקום המכתשת, הרי דמ"מ חשיב הוי' בדבר המק"ט, וגם בסבירא הדבר נראה דכל שהמים באין מכלי למקוה ודאי חשיב הכלי המהוה, וכ"מ בש"ך ס"ק ק"ג, ואין דברי הרא"ש אלא בטבולא זקופה דלא חשיבא כלי קיבול וזוה"ל להרא"ש דלא חשיבא הטבולא כמהוה את המקוה אלא בזמן שזלעדה לא היו המים מגיעין למקוה, אבל כשהמים מגיעין למקוה אף בלא הטבולא לא חשיבא הטבולא מהוה, ומ"מ כ"ע מניין פסיקא ל"י לרבנו חילוק זה.

ומרן (הכ"מ) זללה"ה בתינא ס"ח סק"צ הק' א"כ בכל צינור המק"ט המציא מים למקוה נימא דהמשהו האחרון לא חשיב מהוה דהא גם בלעדו היו המים מגיעין למקוה, ומשום כל הצינור הא ליכא לפסול דהא מבואר זבחים כ"ה ב' דלא חשיב הוי' בדבר המק"ט אלא אם באין המים ממנו מהמק"ט למקוה אבל אי איכא הפסק כל שהוא אפי' אייר לית לן בה, ובתשו' הרא"ש מבואר בהדיא לצינור המק"ט המציא מים למקוה פסול אף באופן שהמים היו מגיעין למקוה אף בלעדי המשהו האחרון, ומיהו יש לחלק דהתם כולה חדא הוי' ולא מחלקינן למיחשב סוף הצינור בפ"ע, אבל דעת מרן (הכ"מ) ז"ל שם בפ"י דברי הרא"ש דאיירי שהקילוח מהצינור נופל לתוך המקוה ממנו ואינו זוחל על הקרקע כלל, ואף כשזקף הטבולא אין המים נחים עליה כלל אלא משפשפין אותה ולכן לא חשיבא מהוה, [ואף שגדל משך הזחילה ע"י הטבולא מ"מ כיון דמהצינור אינתקו המים ליפול למקוה מעצמן כבר לא חשיבא הטבולא כמהוה, כ"ג, דקשה לזמנא דהעמדת הטבולא שיהא שיפועה כשיפוע הקילוח], אבל אם המים אינם נופלים מהצינור למקוה אלא נופלים על הקרקע ונמשכים אח"כ למקוה אז כשהעמיד הטבולא חשיבא כמהוה, [ואם השכיב הטבולא והפכה על פיה יש להסתפק אי חשיב מהוה בזמן שהמים היו נופלים לתוך חלל המקוה גם מבלעדי הטבולא, דאפשר דדוקא בשאין המים נחים על הטבולא כלל אז לא חשיבא מהוה אם המים היו באין מעצמן למקוה, אבל כל שהמים נחים על הטבולא [לאו דוקא שהם עומדים, אלא כל שלולא דחיפת המים היו נחים עלי'] אפשר דלעולם חשיבא מהוה אף שגם בלעדי היו המים מגיעים למקוה], ואע"ג דמבואר זבחים כ"ה ב' דשחיתת המים על עובי ידו לא חשיב כאויר אע"ג שא"ל לידו בשעה שכבר הגיעו המים לסופה, הרי דאף בשחיתת שותמין על עובי ידו ליפול לתוך הכלי חשיבא ידו כמהוה תירך

שמים אף מקוה בידי שמים, והיינו נמי דתינא בתוספתא במכתשת הנחונה ליד הצינור המקלח למקוה דספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול והיינו משום דהו"ל פסיקא דאורייתא, ולמדנו דשאוב שלא ע"י אדם נמי פסול מדאורייתא וזה דלא כמש"כ הראב"ד לפרש דעיקר דרשא בידי שמים לאפוקי ע"י אדם, ושאוזין שלא ע"י אדם אינה אלא גזירה דרבנן, ומינה נמי דע"י אדם ואינו שאוב אפשר דלא מיפסל מדאורייתא, אי ע"י אדם לא חשיב שאובין, ונריך לומר דקיים להו לחז"ל דומיא דמעין דוקא לענין שאוב, ובאמת כ"ע דמה מעין בידי שמים משמע כפי' הראב"ד דלא הוזכר שאובין בזה, וכ"ע. — וכלי נקוב כיון דלא חשיבי המים שבתוכו כקבועין בו שהרי הוא נקוב חשיב שפיר כבידי שמים, ולא חשיבי שאוב, ומ"מ סגוס י"ל דמיפסל מדאורייתא דכיון שהוא בשלמותו והמים מוחזקין בו במדה ידועה חשיבי כשאוזין שהמים הבלועין בו חשיבי כקבועים בו ואף המים שמתפזזין ואינם בלועים בו ביותר חשיבי כשאוזין והרי הם כגודש הכלי, וכמש"כ לעיל סק"ד.

ואפשר דע"י אדם באמת מיפסיל מדאורייתא מקרא דמה מעין ביד"ש אף מקוה ביד"ש, אף לדעת רשב"ם ור"ת, ומ"מ פסלינן נמי שאובין שלא ע"י אדם מדאורייתא, דכל הוי' בתלוש לרצון האדם (לאפוקי שוכת) כבידי אדם חשיב, [ומינהו דוקא בכלי שיש לו בית קיבול חשיב בידי אדם אף בשהמים הולכין מעצמן, אבל כלי שאין לו בית קיבול וה"ה אדם שנתן ידו לצינור והמים מקלחין מעצמן לא מיפסיל משום בידי אדם דהא מבואר זבחים כ"ה ב' דבהפסיק אויר בין ידו לכלי חשיב מים חיים אל כלי הרי דחשיב שפיר מעין וא"כ ע"כ דחשיב ביד"ש], וסגוס נמי מיפסיל מהאי טעמא ולא משום שהאדם מחזיקו, וכ"ע בכ"ז.

ומינהו לדעת הסוברין שאובין דרבנן ודרשא דמה מעין ביד"ש אף מקוה ביד"ש אסמכתא בעלמא, אין לדקדק מהאי ליטנא לפסול ע"י אדם בפסול מיוחד אף אם לא נחשוב ידי אדם כשאוזין, דכיון דאסמכתא בעלמא היא לא חש לדקדק בפרטי הדברים, מדע דהא אף שאובין שלא ע"י אדם פסלינן, ורק שנה כאן רמז בסמיכות מעין למקוה להשוות מדותיהם במקצת שמלאו חכמים לנכון.

(ו) פ"ד מ"ב זקפה לידות בין כך ובין כך אינה פוסלת את המקוה, כתב הרא"ש דמייירי דבלא הטבולא היו המים נמשכים למקוה דאל"ה פסול משום דהוי' ע"י טהרה בעינן, והנה בכלי שיש לו בית קיבול ודאי אף אם היו המים באין למקוה אף בלעדו מ"מ כל שעכשיו הם באין מן הכלי הוי' בדבר המק"ט, וזה מבואר בר"ש פ"ב מ"ג שפירש התוספתא דמכתשת

למקוה ופסול, ואף אם הלכו באויר שלא באויר המקוה דרך נפילתם נמי אפשר דפסול דכל שפסק כח קילוחם משירדו מהמק"ט חשיב המק"ט מהוה, ומשכח"ל בשחפרו המקוה לאחר שנפלו המים מהמק"ט כנגד אויר המקוה, או שגילו כיסוייה אי נימא דכשהיא מכוסה אין האויר שכנגדה כאוירה], (סק"א).

ב. מקוה שהניחו ריקן וצא ומלאו מלא, באופן שודאי טיפל אדם למלאותו, כשר, דמסתמא דין מילא, [וי"ע אי גס בזה"ז שרבו הע"ה כן], ואם יכול להמלאות בעצמו ע"י צינור המקלה לתוכו וכלי מונח סמוך לצינור וספק אם הצינור ה"י מקלה למקוה או לכלי ומשם למקוה, אם ה"י הכלי כלי שמק"ט וה"י מונח בתוך המקוה או שעמד ממנו על שפתו וה"י מוטת לצד המקוה באופן שאם הצינור ה"י מקלה לכלי היו המים נופלין להדיא מן הכלי למקוה הר"ז פסול שזה ספק הו"י ע"י טהרה שהוא ספק דאורייתא, ואם לאו שאין הכלי מק"ט או שיש הפסק כל שהו בין הכלי למקוה דליכא משום הו"י בדבר המק"ט רק משום שאובין, בזה דעת הר"ש דכולו שאוב כשר מה"ת, וממילא ג"ז כשר, ומיהו י"ש סוברים דכה"ג אף דשאובין דרבנן מ"מ פסול וכן עיקר, ואם י"ש רוב מקוה מים כשרים והספק במיעוט כשר בכל גווני, (סק"ב).

ג. הו"י ע"י דבר המק"ט פסול בג"ל כמים שאובין, (סק"ג).

ד. שק וקופה שהטבילן במקוה והוציאו אין המים הזבין מהן בעודן כנגד אויר המקוה פוסלין את המקוה לא משום שאובין ולא משום הו"י ע"י מק"ט וכן כשהם נתונים תחת הצינור ל"ש שהם בתוך המקוה ל"ש שהם מחוץ סמוך למקוה, גו"ש, וע"י סוסק"ד.

ה. ז"ע אי מותר לשאוב מן המקוה בכלי נקוב שעדיין מקבל טומאה, דנהי דמשום שאובין ליכא, אבל משום הו"י בדבר המק"ט אפשר דאיכא, וז"ע, וכלי נקוב הרבה שמוחר לעשות בו מקוה לכתחלה (באופן דליכא משום ע"י אדם) היינו ודאי דוקא בשאינו מק"ט דאל"ה ודאי חשיב הו"י בדבר המק"ט כיון שהמים באין על ידו, [וכן מפורש בתשו' הרשב"א ח"ג רכ"ח, וז"ל ואם הכלי שאמרת נקוב בשוליו ממש שאינו יכול לקבל מים כל שהם אם אינו מקבל טומאה בכלי אצנים ובכלי אדמה כו'], גו"ש.

ו. מים הבאין על ידי אדם למקוה כגון שהביאו צידיו או צרגליו או שהיו בראשו ג"ל, וכן סגוס שזבו ממנו ג"ל מים, וכן סוחט כסותו, [וי"ש להסתפק אי אף בכסות כשק כן], וכן הביא מים בכלי נקוב [כשיעור שאינו עושה שאובין], וכן התולש טייט צידיו וזבו מהן ג"ל מים למקוה, לדעת הראב"ד והרשב"א פסולין כל אלו משום

וללה"ה שם דבזמן שצאו מידו אף השחיתה על עוצי ידו חשיב מהוה שכן דרך הו"י, ולעיל סק"א נדדנו יותר דאף מה שהמים נופלים באויר לא יועיל שלא לחשוב ידו כמהוה דאפשר דדוקא בשהמים מקלחין אז אף שידו הייתה באמצע אין בכך כלום הר"ז כהכנים ידו למעין אבל כל שכבר פסק כח המעין והמים נופלים תו חשיבא ידו כמהוה את המים.

ובאמת בזמן שהגיעו המים לאויר המקוה ועומדים ליפול לתוכה אם נתן שם טבול לידוח לא שייך למיחשבה כמהוה את המים למקוה דאדרבה היא מונעת המים מלצוא כי מצלעדה היו המים נופלים מיד למקוה, ולכך נוח באמת לפרש כן כונת הרא"ש שבה לא חידש מכח מתניתין חידוש כלל, אלא אוקמה בכה"ג, וה"נ הו"מ לאוקמי במפסיק אויר בין הטבול למקוה, אבל אם נפרש דברי הרא"ש דלעולם כל שהמים היו באין מעצמן למקוה לא חשיב מהוה הוא חידוש שלא ידענו מאין למדו רבנו ז"ל, ומיהו הש"ך ס"ק ל"ו וס"ק ק' פירש דברי הרא"ש כפשוטן דכל שהמים היו באין מעצמן ליכא משום הו"י אף שעכשיו המים באין על ידי המק"ט, וכ"מ בטור לפי מש"פ הב"י דהטבול אף שאינה מקבלת טומאה אלא מדרבנן מ"מ פוסלת, דהא לפי"ז צדין הרישא הכשיר באין לה לצבזין אף שמושכבת, ומשמע דאף שאין המים נופלין למקוה דהא אין הטבול שוכבת במקוה, ומיהו י"ש לדחות דאירי דמקצת הטבול בחלל המקוה, ודוחק, וז"ע.

מסקנא דמילתא בכלי שיש לו בית קיבול כו"ע מודו דאף בשהמים היו באין למקוה בלעדיה מ"מ פוסלת משום הו"י בדבר המק"ט, [אף בגוונא דליכא משום שאובין א"י נפ"מ דהו"י ספיקא דאורייתא לדעת הר"ש], ואף במחזיקה צידו באויר המקוה, ובכלי שאין לו בית קיבול כגון טבול אם המים היו נופלין להדיא לתוך המקוה מן הצינור אף שהעמיד הטבול ועכשיו המים נחלקין עליה לא חשיב הו"י בדבר המק"ט, אבל אם המים נופלין מהצינור על הארץ ומשם נמשכים למקוה אז אם העמיד טבול, דעת מרן (הכ"מ) דחשיב הו"י בדבר המק"ט, ואף שבש"ך לא משמע כן מ"מ כתב מרן וללה"ה שאין להקל, עי"ש.

העולה מכל הנ"ל.

א. הו"י ע"י מק"ט פסול, ודוקא כשהמים נופלים מהמק"ט לתוך אויר המקוה, ואף אויר שכנגד המקוה למעלה מדפנותיה נמי חשיב אויר מקוה, אבל אם נופלים מהמק"ט לאויר שלא כנגד המקוה ואח"כ נופלים למקוה שפיר דמי, אף אם לולא המק"ט לא היו מגיעין למקוה כלל, [ודוקא כשהמים מקלחים מהמק"ט אבל אם שותחין ונופלין הר"ז כאילו הגיעו מהמק"ט

נעונו בשעת שצירה, ולפיכך הצריך ר"א שיהא עונת גשמים והיינו שיהיו רוב מים כשרים ואין חילוק אם יבואו אח"כ או שכבר קדמו, וגם הצריך שמעט מים יהיו בצור אף בשאינו ממשיך אלא מיעוט המקוה משום חששא דשמא יפול רביעית מים שאובין קדם שצירה וס"ל לר"א דבתחלה שיעורו דרביעית, כדתנן לעיל מ"ד, אבל לג' לוגין אין לחשוש שיפלו קדם שצירה ולפיכך כל שש מעט מים שפיר דמי, ור"י סבר דכולו בהמשכה כשר ולפיכך מחיר אף בליכא עונת גשמים, וגם אינו סובר דפוסל דרביעית ולפיכך אף בליכא כלל מים בצור ישבר, ור' יהושע הוסיף דאפשר לכפות הכלי שלא כנגד הצור באופן שחיי המשכה על הגג, אבל לא יערה, היינו לתוך הצור ממנו, אבל שלא כנגד הצור, על הגג, יכול גם להגביה ולערוך דהא המשכה גמורה היא, וצריך לומר דאף ר"א לא פליג דהא דהא ליכא שום סברא בך, ונקט ישבר לאשמועינן דשצירה בהמשכה, והא דחשיבי שאובין אע"ג שהעלן לנגבן כתב הר"ש דכיון שצא לערום לצור מיחשבי כשאובין ודוקא בשצאו מעצמן לצור או לא חשיבי שאובין, כיון שלא הניחן למלאות, (ואפשר דדוקא במים שעוברין מעצמן פי הכלי אמרינן דשוכח לא חשיבי שאובין אבל המים שבתוך הכלי אף שנהפכו ע"י הרוח אם נפלו לצור ממנו אפשר דחשיבי שאובין, ומיהו פשטא משמע דכל שלא ע"י אדם לא חשיבי שאובין ואף המים שבתוך הכלים ולעולם המים שעוברין פי הכלי כבר היו בתוכו ולא חילקו חכמים בזה וכן נראה עיקר), ומתניתין דסייד נמי היינו פלוגתאן אי כולו בהמשכה כשר, [ובשהמים כפין על גביו נראה דיכול אף לכפות ולערוך כל שלא יוציא שפתי הכלי מן הצור, ולשון ישבר דקחני אגב סיפא נקטי], ובשאינה עונת גשמים איירי דהו"ל רובו בהמשכה, [ומים הא איכא בצור דקחני שאין כפין על גביו אבל מים מיהא איכא ולפיכך ליכא למיחש לרביעית], ואיירי שהמים נתמלאו מן הצור ולא מגשמים, דאי מגשמים אין מועיל מה שהמים כפין על גביו דהא מעיקרא לא היו כפין, ומתניתין דהמסדר קנקנים סתמא כר' יהושע, דאף כולו בהמשכה כשר וגם לא חיישינן לרביעית שיפול קדם שצירה דאף בתחלה שיעורו בג' לוגין.

וקשה לפירוש ז"ל, חדא דמאי פסקה למיתני עונת גשמים לכונת רוב מים כשרים, מי לא עסקינן שהקנקנים מהוים רוב המקוה, ולא ינסו זה גשמים אלא מיעוט, וכן איפכא מי לא עסקינן שהקנקנים מיעוט ויש להחיר אף שלא בשעת עונת גשמים, ועוד דכיון דפלוגתאן אי רוב בהמשכה כשר למה נקט התנא פלוגתאן באופן זה של קנקנים ובצירתן, ואי דבעי לאשמועינן דהמעלה קנקנים לנגבן ונתמלאו מים חשיבי שאובין, ליתניא לחודי' בהדיא, וגם בגמ' תמורה י"ב

ע"י אדם, ולפיכך אינן פוסלין אח"כ וכו' המים מהן בעודן בידיו, [או מכחו בזילף בידיו וברגליו], אבל הניח הסגוס סמוך למקוה וכו' המים ממנו למקוה, אין המים כשאובין שאין סגוס עושה שאובין, וכן בטיט וז"ע אי משום הוי' ע"י טהרה איכא ואפשר דסגוס לדידהו כשק וקופה דלא חשיבי מהוין וכדלעיל דין ד' ולפי דבריהם ז"ל אסור לשאוב המקוה בכלי מנוקב, משום שהמים שהם בידיו בכלי מנוקב חשיב כאלו הוא הציא למקוה, ופסולין משום ע"י אדם, (וכששואב לעולם יש לחוש שיחזרו למקוה ג"ל מהכלי ששואב בו), ומיהו לק' ס"ב סק"ד נתבאר דדעת הב"י והט"ז דאף פסול ע"י אדם עושה המים כשאובין ואף שזכו מעצמן למקוה ועי"ש וז"ע, ודעת הרא"ש והטור דפסול סגוס וכסות משום שהוא בכלי והמים שבתוכו כשאובין ממנו ואפילו וכו' מאליהן למקוה פוסלין, וכן מים שצבראשו ושיצידיו כשאובין הן ואף אם הניחן סמוך למקוה וכו' מאליהן למקוה פוסלין, כל שלא הי' המשכה, א"י ברוב המקוה שאין המשכה מועלת, ומים שכלי נקוב שהם ציד אדם כיון שאין הכלי עושה שאובין מחמת נקיבתו הרי המים כשירים ומה שהאדם אוחז בידו אין בזה פסול דליכא פסול בזה' ע"י אדם, ולפיכך מעיקר הדין מותר אף לכתחלה לעשות מקוה ע"י הבאת מים בכלי כזה אלא שר' הרא"ש שאין להקל בזה לכתחלה, אבל להוציא המים בכלי מנוקב שפיר דמי, ולענין הלכה יש להחמיר כשתי הדעות, [כיון שהפוסקים סתמו כדברי הראב"ד] ומ"מ להוציא המים בכלי מנוקב שפיר דמי אף לכתחלה, (סק"ד, ולא הקלנו בע"י אדם כיון שהשו"ע בסל"ט סתם כדברי הראב"ד וגם הש"ך והט"ז הסכימו כן, ואף דלמש"כ הרבה פוסקים חולקים ע"ז ומה שהתיר המחבר בס"מ להוציא המים בכלי מנוקב לא אחיא אלא אליבייהו מ"מ א"א להקל נגד הפוסקים רבותנו ז"ל).

ז. דין הוי' ע"י טהרה במקום שהמים היו באין גם מבלידי המק"ט, נתבאר בסוף הסימן ד"ה מסקנא דמילתא.

סימן ב

א) פ"ב מ"ז ח' ט' המניח קנקנים כו' הסייד כו' המסדר קנקנים כו', הר"ש פירש דכל שאין המים באין מכלי למקוה חשיב המשכה, ולפיכך כלי עם מים שאובין שבתוך המקוה שנשבר הו"ל המשכה, ומיירי הכא שהקנקנים עומדים על שפת הגג (היינו במ"ז) באופן שמהקנקנים נופלים המים להדיא למקוה, ואין כאן המשכה אלא שצירת הכלי, וס"ל לר"א דכולו בהמשכה פסול, וגם חושש ר"א שמא כשיצוא לשבור ישפכו מן המים לצור מעט קדם שישבר ע"י

מעצמן אי כשרין אף לר"א, וגם דעת הראב"ד כפירוש זה, שכתב בשוכה כלים בחצר שלא יערה דאחשביהו אלא יכפס או ישזרם, ומבואר דמפרש נידון מתניתין דמשום דלא חשיבי שאובין כדין שוכה הוא.

והנה ממה שפירש הרא"ש בסייד שכתב ענין דה"ט דלא שריין לכפות משום דחשיב תפיסת ידי אדם טפי מקנקנים, ר"ל דחשיב טפי כנתמלאו לדעת, למדנו דאין הוי' ע"י אדם פוסל, דכפי' מסתברא דחשיב ע"י אדם ור"כ אף אי סיייד שכתב ענין לא חשיב תפיסת ידי אדם כלל נמי אינו יכול לכפות דהו"ל הוי' ע"י אדם, וצרישא דשרי כפי' ע"כ לא לתוך הצור הוא אלא על הגג ומשם ימשכו לצור, א"ו הרא"ש לא ס"ל כלל פסול הוי' ע"י אדם וכמש"כ לעיל ס"א סק"ד, ולפיכך הא דלא שריין לכפות ע"כ משום דחשיב טפי כנתמלאו לדעת הוא, [ומיהו אין הדבר מוכרע בסברא ויש מקום לומר דכפי' כנתמלאו שלא לדעתו לא חשיב הוי' ע"י אדם דהוי כהוליקן עם הקרקע ועי' לק' סק"ג וסק"ה דמשמע ברש"א ובראב"ד דכפי' לתוך המקוה חשיב הוי' ע"י אדם] — ומיהו שצירת הכלי לא חשיב ע"י אדם אף דכח ראשון מייחשיב כחו, כדאמר סנהדרין ע"ו, דהכא ענין אחר הוא דנעיין שיחשבו המים כבאו רק מידי למקוה, תדע שהרי דחק המים ע"ג קרקע לא חשיב ע"י אדם, אף דלעיין רציה כה"ג ודאי כחו הוא, והכא בשוכה הכלי לא עדיף מדחק המים ע"ג קרקע [ומשמע אמנם מכאן דדחק על הקרקע כשר אף בכל המקוה, דהא שריין שצירה בצלע הצור את מימיו נמי, ועי' לק' סק"ד].

ובשער המים הנדמ"ח שער ה' הביא קו' הר"ש למה העלה קנקנים לנגבן חשיבי שאובין מ"ש משוכה בחצר ותירונו דשאני התם שצאין מעצמן לצור אבל הכא כשצא לערותן חשיבי שאובין, וסיים ולפמש"כ למעלה לא קשיא לי מידי דכל שצא למקוה בידי אדם לא הוי כמעין ופסול, ולא נתפרשה כונתו ו"ל שאם צא לומר דהתם לא שריין כפי' לתוך הצור משום ע"י אדם, וכפי' שלא לתוך הצור לא חשיב ע"י אדם, א"כ כיון שאין המים שאובין מה ענין כאן להמשכה הא כיון שלא באו ע"י אדם, ממילא כשרים דהא אינן שאובין שהרי העלן לנגבן, ובמאי קמילגי ר"א ור"י, ואולי ס"ל דגם כפי' שלא לצד הצור חשיב ע"י אדם, אלא דהוי בהמשכה וממילא במיעוט המקוה כשר, ואי כולו בהמשכה כשר גם כאן אף כל המקוה כשרה ע"י כפי', וכן שצירה נמי חשיב ע"י אדם, ולפיכך לא שרי ר"א אף שצירה, אבל מלבד שזה דבר קשה בסברא, דממ"נ אי הוי ע"י אדם לפסול בג"ל ואי לא הוי ע"י אדם לימכר אף בכולו ומה מקום כאן למיחשז המשכה [עי' לק' סק"ד], גם לא יתכן לפרש כן במתניתין דסייד ומסדר קנקנים דכיון

לא הזכירו כלל פלוגתא זו, ועוד דלמה לא קאמר ר"א יכפה, וגם נראה דלכפות יש להחיר אף בדליכא מעט מים בצור, דמעולם לא שמענו תנאי בהמשכה שלא יהא סמוך לצור משום שמה יפול שלא בהמשכה, ור"כ למה לא נקט ר"א יכפה אף בשאין מעט מים בצור, ועוד דקאמר ר' יהושע אבל לא יערה ומאי צעי לאשמועינן זה, הא ודאי כל הנידון משום שהמים נעשו שאובין הוא, ואם יערס הרי זה ממש מערה מים שאובין, ועוד דבסייד שכתב ענין מי לא עסקינן שהוא מיעוט המקוה ואפ"ה קאמר ר"א לא ישזר, וגם למה נכפלה מחלקותן בכולו בהמשכה גם בענין והא מרישא שמעינן לה, ואי צעי לאשמועינן דגם בסייד שכתב חשיבי המים שאובין הו"ל למיתני וכן סיייד שכתב ענין בצור הר"י שאובין אבל פלוגתתן למה הוצרך לכופלה, וגם לכאורה סיייד יש לחשבו טפי שאובין דהא יודע דזימנין דמשתקע ומתמלא, ואולי קמ"ל דאף בתוך המקוה חשיבא שצירה בהמשכה, ועוד דלמה בסייד לא קמני אס עונת גשמים היא, והא דתניא בתו"כ והוצא ברא"ש כאן יאל המניח קנקנים בראש הגג לנגבן כו' מתפרש לדעת הר"ש שגשפכו מאליהם או במים שעברו על גדות הקנקנים.

ב) אבל דעת הרמב"ם והרא"ש דהכא אין המים נחשבים כשאובין כיון שהניח הקנקנים ע"מ לנגבן, וכשוכה בחצר דמי, מיהו זה דוקא כשנתמלאה המקוה מאליה אבל כשצא לערות מן הכלים למקוה לא שרי ר"א אלא ע"י שצירת הקנקנים ודוקא בתערובת מים כשרים, ולפיכך צריך שיהא מעט מים בצור או עונת גשמים ור"ל שימטיר מעט מים בצור ואז יתכשר, [כן פירש הרא"ש, והרמב"ם בפירוש המשנה, אבל בפ"ד מהלכות מקואות ה"ג כתב אע"פ שהיא עונת גשמים, וכנראה מפרש דבשאינה עונת גשמים שרי ר"א אף בדליכא מעט מים בצור, דמודה דלא חשיבי שאובין כלל, ורק בשעונת גשמים היא חשיב טפי כנתמלאו לדעת וצעי ר"א שיהא מעט מים בצור], ור"י סבר דא"צ תערובת מים אחרים, וגם לכפות מותר, אבל לערות אסור [פירוש להגביה ולערוות] דכיון שמגביה הקנקן נחשבים המים כשאובין, ואיירי בדליכא המשכה א"נ בשעושה רוב המקוה ע"י הקנקנים שאין המשכה מועלת, וסייד שכתב ענין חשיב טפי לדעת שהרי מניחו במקום מים וזימנין שמשתקע ולפיכך לא החיר ר"א אף שצירה ואף בתערובת מים אחרים, ור"י החיר שצירה אבל לא כפי', ומסדר קנקנים בתוך הצור התם נמי כענין דמי ולא שריין אלא שצירה וסתמא כר"י, וקמ"ל נמי דלא גרע מענין דיש מקום לומר דכיון דידוע דזימנין דבלעי הו"ל כנתמלאו לדעת לפיכך קמ"ל דאף זה כיון דלא ניחא לי בצליעת המים ואין דעתו עליהם חשיב כשלא לדעת ושרי שצירה, ויש להסתפק בסייד ומסדר קנקנים אם נשפכו

(ג) כתב הראב"ד בצעה"נ אמתניתין דרפ"ד דשוכה לא חשיב שאובין וז"ל וכל הני דאמרין טהורין שאין פוסלים את המקוה לא יערה אותם למקוה מפני שהוא מחשב אותן בשעת העירוי, ועוד שכבר פירשנו למעלה שכל ג' לוגין שהן יורדים מתוך ידיו למקוה פוסלין אותה ואפי"ל לא היו בכלי וכש"כ כשהיו בכלי אלא ישבר אותם או יכפה אותם והן יורדין מאליהן ונעשין מקוה כשר, עכ"ל, ואפשר לפרש דיערה דקאמר היינו להגביה ולערות וכמו שפירש הראב"ש בפ"ג מ"ז, אבל לפי"ז קשה שלא הזכיר דין כפיי"ל לתוך המקוה ממש, שבסיום דבריו כתב שכופה אותן והן יורדין למקוה מאליהן, מבואר שאינו כופה לתוך המקוה, ואילו במתניתין משמע דבדין שאובין שרי אף כפיי"ל לתוך המקוה ממש, דהא זהו עיקר חידושי דר"י דשרי לכפות ומיהו אפשר דמשום הוי"ע ע"י אדם מיפסיל אף לכפות דאף כפיי"ל חשיב הוי"ע ע"י אדם, אבל מ"מ הי' לו להראב"ד ז"ל לפרש דין כפיי"ל לתוך המקוה, וז"ל דסתמא אורחא דמילתא לאו בסמוך ממש למקוה איירי ולפיכך הזכיר דלערות ור"ל להגביה הכלי ולהוליכה למקוה לערות אסור משום שאובין ומשום בידי אדם, אלא במקומה יכפנה או ישברנה, ולפי"ז אין לנו הכרע מדבריו ז"ל אם כפיי"ל לתוך המקוה ממש חשיב ע"י אדם, אבל אפשר לפרש דלשון עירוי נופל על הרקה מכלי לכלי, או מכלי לבזר, שהעיקר ממקום כנוס למקום כנוס, וכפיי"ל נופל על שפיכת הכלי סתם, [וכן הוא באמת לפיר"ש דכפיי"ל היינו ללד שלא כנגד הבזר ועירוי היינו לתוך הבזר ממש], וס"ל להראב"ד דאף כפיי"ל לתוך הבזר עושה המים כשאובין דכל שכונסן מהכלי למקום שמור, אחשביניהו והו"ל שאובין, ועירוי דקמני צרישא שלא יערה ר"ל שלא יכוף הכלי לתוך המקוה משום שזה מחשב אותם והו"ל שאובין וגם הו"ל ע"י אדם, אלא ישברנה או יכפנה על הארץ שלא לתוך הבזר דאז לא החשיבין כיון שלא עירה אותן למקום כנוס ואף שמהארץ ילכו לבזר לית לן זה, וגם אין כאן משום ע"י אדם כיון שאין המים באין מידו לבזר, [עי' לק' סק"ה], ולפירוש זה מבואר בהדיא בראב"ד דכפיי"ל לתוך הבזר חשיב ע"י אדם, וגם נעשו שאובין ע"י דאחשביניהו, ויש ראי' לפירוש זה בדעת הראב"ד, שהראב"ד פסק דשוכה תחת הצינור טהורין וכו' יוסי, [מיהו שלא בשעת קישור עבים], וגם ע"י קאי מש"כ שלא יערה אלא יכפה, ולכאוי שוכה תחת הצינור וסייד ששכח ענין כי הדדי נינהו (ומיהו אין זה מוכרח ע"י להלן) ואם איתא דכפיי"ל לתוך המקוה לא אחשביניהו ולא חשיב ע"י אדם, וג"ז המיר הראב"ד, א"כ מדקמני צריד ישבר ולא קמני יכפה ע"כ משמע דאמנם אינו רשאי לכפות דבזה אף כפיי"ל אחשביניהו וכמש"כ הראב"ש, ואיך כתב הראב"ד דשוכה

דשצירה נמי חשיב ע"י אדם כדמוכח ממתני' דקנקנים דלא מכשיר ר"א אלא במיעוט המקוה [וג"ז דבר קשה בסברא], א"כ צענין שבתוך הבזר אין כאן המשכה כלל שהרי באו ע"י שצירתו לתוך המקוה, ואמאי מכשיר ר"י, ולפיכך דברי שער המים בזה לא נתפרשו, ואולי אפשר לדחוק דשצירת הקנקנים חשיב כהמשכה אף לענין פסול שע"י אדם, ועי' לק' סק"ה נתפרש.

ורדין שצירת כלי אי חשיב המשכה לא למדנו לפי הרמב"ם והראב"ש, ואם הראב"ש למד ד"ז ממתניתין ולא מסברא ודאי לפי הרמב"ם והראב"ש שאין זה כלל מענין המשנה אין לנו לחדש דין זה, אבל אפשר דהר"ש פשוט לי' מסברא דכל שאין המים באין מהכלי למקוה הו"ל המשכה ולפי"ז אין לנו מקור לחדש דהר"מ והראב"ש חולקין בזה, ומיהו מהא דקמני צענין דר"א אומר שאם אין מים צפין על גביו לא ישבר משמע קצת דלא חשיב המשכה דסתמא דמילתא אין הענין מחזיק רוב המקוה ואפי"ה קאמר ר"א דלא ישבר, ומיהו אין זה הכרע דאיכא לאוקמי בשכבר באו י"ט סאה לבזר ע"י המשכה איירי, דהא עיקר הנידון אי הענין עושה שאובין ולא איירי בדין המשכה, ומיהו לפי"ז משמע דר"א ור"י תרוייהו ס"ל כולו כהמשכה פסול, [ומהא דקנקנים שבראש הגג אין הכרח לזה דאיכא לאוקמי בדליכא המשכה, וכמו לפיר"ש], וז"ע, שוב הראוני צפיה"מ צסייד כתב שפוסל בג"ל אם שברו, לר"א, ומבואר דלא חשיב המשכה.

ויש לעי' במש"כ הראב"ש ז"ל דצענין לא יכפה משום דחשיב טפי נחמלא לדעת, ותיפ"ל דהו"ל הוי' בדבר המק"ט, ובשצירה לא קשיא אע"ג דמיד כשנשבר הכלי חשיבי המים בתוך המקוה שהרי הן באוירו, ונמצא דשצירת הכלי וציאת המים למקוה בהדי הדדי, מ"מ לא שייך לכוות את הכלי כמהוה כיון שע"י אפיסותו באין המים למקוה, הא למה זה דומה למים כנגד אויר המקוה, [אי אויר שסופו לנוח כמונח דמי], והמקוה מכוסה בדבר המק"ט, וסלקוה משם ונמצא המים באויר המקוה, דכה"ג לא חשיב המק"ט מהוה, דאדרבה בהעדרו המקוה עולה לקראת המים ומקבלתן, וגם אפשר דמה שהדין יורס כבזא"ז דהיינו שמשנשבר הכלי נעשה אויר המקוה, חשיב כאילו יש הפסק ציניהם, וכאילו לא באו המים מהמק"ט למקוה, אבל ככפי"ל קשה, וז"ל דמשמע לי' להראב"ש ז"ל דאף בכלי שאינו מק"ט כגון שהוא כלי אדמה [ואפשר דסתם ענין הוא כלי אדמה וכן קנקנים הבולעים שמסדרן צבור] איירי, דאל"ה הוי תני יכפה, ולא הי' חושש, משום דהדבר ידוע דבמק"ט אסור והכא לא איירי אלא בדין שאובין והוינן ידעין לאוקמי בכלי שאינו מק"ט [ובמ"ז דקמני יכפה איכא לאוקמי במפסיק משהו בין הכלי לאויר המקוה].

עושה שאובין, ודוקא בנחלשו מן הקרקע, אבל דחפן על הקרקע לא, [כ"נ דאי הולכין עם הקרקע מתפרש בנחלשו אין לנו מקור לפסול בלא נמשכו, ואי בלא נחלשו איירי נראה דמתפרש דאף בכל המקוה כשר ועי' לקמן בדברי הטור], ואם נחלשו וחזרו לקרקע ומשם למקוה דינו כהמשכה, וכמו לפי הר"ש, ובהמה אינה עושה שאובין.

והראב"ד כפי שהוא צבעה"נ שצידינו ס"ל נמי לחלק בין אדם לבהמה, ומפרש דלגיון היינו חיל רוכבים, וכ"ה בשער המים הנדמ"ח וכתב שם עוד בשער ה' דרבותא אשמועינן דאע"ג שהאדם רוכב על הבהמה ומנהיגה אפ"ה לא חשיב ככרגלי אדם, ולכן בהמה דקחני זו ואז"ל זו קחני, אבל הולכין עם הקרקע לא נתפרש בדבריהם אם הכונה שלא חלש המים כלל אלא דחפן על הארץ, ויש כאן חידוש דכה"ג לא חשיב ע"י אדם, דהא לדידהו ע"י אדם פסול מיוחד הוא, או דאף במים שחלשן צידיו והולכין דרך הקרקע למקוה קאמר ומשום המשכה אחינן עלה, ולפי"ז ברוב המקוה פסול.

ובסברא יש כאן מקום לד' אנפי, [בדין חלש מים צידיו והמשיכן מכחו למקוה דרך הקרקע], א. דזה מיקרי הוי' ע"י אדם, דכיון דלא נחו על הארץ כלל חשיב עדיין כל הוייתן כאילו באו מידי למקוה, ופוסל בג"ל. ב. דאדרבה כיון שכבר יצאו מידי אין כאן הוי' על ידו כלל והר"ז כאילו דחק מים שעל הקרקע למקוה, וכאילו נחו המים על הקרקע לאחר שיצאו מידי ואח"כ דחפן למקוה, ואפילו עשה כל המקוה כן כשר אף אי פסלינן המשכה ברוב המקוה, ג. דכי היכי דמהני המשכה לשאובין ה"נ מהני המשכה לענין הוי' ע"י אדם ואף שענינים שונים הם מ"מ כי היכי דחזוין דהמשכה מצטלם שם שאובין, ה"נ המשכה זו משווה למים כמונחים ע"ג קרקע והאדם אינו אלא דוחפן, וכי היכי דהתם לא שרינן המשכה ברוב המקוה ה"נ הכא, ומיהו אם הניח המים ע"ג קרקע ונחו ואח"כ דחפן למקוה כשר אף בכל המקוה, ד. דאף דס"ל ז"ל דלפסול ע"י אדם הוא פסול מיוחד מ"מ אין הענין דוקא בצאו המים מידי למקוה, אלא הענין שמים שנתלשו מכא אדם פסולין כשאובין, ואף אם חזר והניחן ע"ג קרקע פסולין כדין שאובין וכשימשכו למקוה דינם כשאובין ע"י המשכה, שדינן כשאובין ממש, אלא שאין זה בשם שאובין אלא בשם תלושין ע"י אדם, [ונפ"מ בזה שזה פסול מיוחד כגון באוחו כלי מנוקב צידיו דאי ע"י אדם בכלל פסול שאובין הכא אין המים שאובין צידיו אלא בכלי ואף שמחזיק את הכלי מ"מ אין בזה ענין למים, וכיון שהכלי אינו עושה שאובין מחמת נקיבתו הרי המים כשירים, אבל אי ע"י אדם הוא פסול מיוחד שמים שנתלשו בזה אדם גם בכלי מנוקב חשיבי המים כנתלשו ע"י אדם ופסולין, וכבר

כלים תחת הצינור יכפה, אבל למש"כ דכפ"י לתוך המקוה היינו יערה וגם חשיב ע"י אדם, א"כ בענין שבתוך הצור ודאי לא שייך לכפות דהא היינו עירוי, אבל כפ"י שלא לתוך המקוה לעולם שרי, [ומיהו הרא"ש ע"זנו בס"ה התיר ג"כ כפ"י בשוכה תחת הצינור וע"כ דזה עדיף מעיין], וצ"ע. — יש לתמוה שלא הזכיר הראב"ד כלל מתניחין דסייד ששכח ענין ולא מתניחין דמסדר קנקנים בתוך הצור, שיש בהן חידוש, דאף בתוך המקוה מהני שצירה, וגם דלא חשיבי שאובין דלא חשיב כמניח בשעת קישור עצים, וצ"ע.

ד' בר"ש פ"ב מ"ח הביא התוספתא וז"ל וכן ה"י ר' יוסי אומר זילף צידיו וצרגליו ג' לוגין למקוה פסול הולכין עם קרקע כשר, לגיון העובר ממקום למקום וכן בהמה העוברת ממקום למקום וזילפו צידיהן ורגליהן ג"ל למקוה כשר ולא עוד אלא עשו מקוה בתחלה כשר, ופי' הר"ש עם הקרקע היינו המשכה שמערה חוץ למקוה והם נמשכים למקוה, ולגיון וכו' איירי בשם הקרקע, ולפי"ז אין שום חידוש צדין לגיון דהא היינו הולכין עם הקרקע, ואריך לפרש כמו לפיכך לגיון כו', ונראה דהר"ש ס"ל כהרא"ש והטור שנתבאר לעיל ס"א סק"ד דלית להו פסול ע"י אדם בפסול מיוחד, אלא אדם ככלי הוא ועושה שאובין, ולפיכך אין שייך לדון בלא עקר המים מן הקרקע אלא דחפן בעודן על הקרקע דזה ודאי כשר, שלא נעשו שאובין, ולפיכך פירש דהולכין עם הקרקע ר"ל שהגציה המים בזליפתו אלא שלא נפלו לתוך המקוה ממש אלא סמוך למקוה והו"ל המשכה, ודקחני אפילו עשו מקוה בתחלה כשר היינו משום דקסבר כולה בהמשכה כשר, ופירש הר"ש דלגיון העובר וכן בהמה, דבהמשכה קאמר, דמשמע לי' דלגיון היינו חיל ההולכים צרגליהם, ולפיכך ע"כ לפרש דעם הקרקע קאמר, וממילא אף בהמה כן דבחדא מחתא מחחינהו, ולפי"ז מבואר דאף בהמה עושה שאובין למים הנחלשין מכחה, [אבל נראה דמודה הר"ש דיש מקום בסברא לחלק בין אדם לבהמה לומר דבהמה אינה עושה שאובין, אלא דמשום לגיון ע"כ דעם הקרקע קאמר וממילא מוכח דאף בהמה עושה שאובין]. — והנה העולה לדינא לפי הר"ש, דצרגלי אדם ובהמה חשיב שאובין, ובהמשכה, דינו כשאובין בהמשכה, ודחק המים על הקרקע ולא חלשן כלל נראה דכשר אף בכל המקוה שלא למדנו פסול בזה.

והרא"ש בהלכות מקואות סימן צ' פירש דלגיון הוא חיל רוכבי סוסים וגרים וכן שיירא ופירשה נמי ברוכבים, ולפיכך כשר דבהמה אינה עושה שאובין, ובהולכין עם הקרקע לא פירש הרא"ש כלום, ואפשר דמפרש לה כפירוש הר"ש בנחלשו ומשום המשכה. — ולדינא נמצא לפי הרא"ש דאדם שזילף צידיו ורגליו

כשר, אף שאין כאן המשכה כלל, [ומיהו אם נמשכו בעצמן על הקרקע מדחיפתו ולא נגע בהם בג' טפחים סמוך למקוה זהו דין המשכה ולא איירי בו הטור ברא"ן], וממה שסיים ואפילו נתקבלו כל מ"ס בכה"ג ע"י רגלי בהמה, משמע דמשך על הקרקע לא פסיקא ל"י אי כשר אף בכל המקוה, דתוספתא לא קמני בזה ואפי' עשה כל המקוה.

ולענין הלכה, א' זילוף [היינו שתלש המים מהארץ בצעיטה והחיון] אדם בכוונה פסול לכו"ע, אם נפל לתוך המקוה ממש, ואם נפל על הארץ ונמשך דינו כשאובין בהמשכה ובמיעוט המקוה כשר, ב' זילוף אדם שלא בכוונה נמי פסול לדעת הר"ש והרשב"א והרא"ש והטור כן וגם בצעה"נ שלפנינו מבואר כן, ואף שהרמב"ם מכשיר ולגירסתו בצעה"נ גס הראב"ד מכשיר, מ"מ הלכה כוותיהו דרביס יניחו, וממילא ד"ז שיה' לדין א' בכל הפרטים, ג' זילוף ברגלי בהמה אפשר להקל אפילו בכל המקוה כיון שזו דעת הרמב"ם והראב"ד והרשב"א והרא"ש והטור, ואף שהר"ש חולק, מ"מ כוותיהו נקטינן דרביס יניחו, ד' דחק המים על הקרקע [ולא תלשן כלל] אפילו דחפן צידיו עד המקוה, בג"ל כשר, וברוב המקוה צ"ע דמסתברא לקולא אבל בטור ל"מ כן, ואם לא דחפן צידיו בג"ט הסמוכים למקוה נראה דבלא נתלשו אפשר להקל אף בכל המקוה אף שהולכין מכהו, ובנתלשו הר"ז לעולם כשאובין בהמשכה, אח"כ ראיתי שמרן (הכ"מ) זללה"ה בתיניא ס"ג סק"י כתב להקל אף בכל המקוה בדחק צידיו עד המקוה כל שלא נתלשו מן הקרקע, [וע"ל סק"ב].

ובשו"ע סל"ט העתיק דברי הרשב"א דאדם פוסל אף שלא בכוונה, ובהמה לא, וזה כמו שנתבאר, וברמ"א סט"ו הביא דעת הר"ש לפסול אף בהמה, [ומה שצ"ן שם הרמב"ם ליתא], וצ"ע למה חשש לה כיון שכל הראשונים חולקים עליו, ושם כתב גם דין העביר ע"ג קרקע כפי שהוא בטור, אבל דין עשה כל המקוה ברגלי בהמה לא הזכיר, וכבר נתבאר.

ש"ך סק"ג פירש דהעביר ע"ג קרקע היינו בלא נתלשו מהקרקע כלל, וצ"ע דכיון דהרמ"א לא הזכיר אלא בג' לוגין א"כ אף בתלש והמשיכן הדין כן, וכדין המשכה בעלמא, [ואם כבר יש במקוה י"ט סאין בהמשכה, א"כ באמת מנלן להכשיר בג"ל שהומשכו ע"ג קרקע כיון דלא מקילינן בכל המקוה, וע"כ דאיירי בכל המקוה במים שאינן שאובין], ואולי קיס ל"י להש"ך דאף בכל המקוה הדין כן לפיכך פירש דבלא נתלשו קאמר, מיהו נראה דקושטא דמילתא קמפרש דאשמועינן בדחק המים על הקרקע עד המקוה ממש צידיו, וקמ"ל דאף זה כשר דלא חשיב צידי אדם, ואה"נ דאף בתלשן

נתבאר לעיל ס"א סק"ד], ולפירוש זה י"ל דלא חשיב כח אדם כל שנחו על הקרקע קדם ביאתם למקוה, ודחיפתו בהן כדחיפת מים שלא נתלשו מעולם, ואין כאן הנידון אלא במה שהמים נתלשו פעם ע"י אדם, ודין דחפן למקוה או שנמשכו מעצמן למקוה שיה', דהו"ל כשאובין בהמשכה, [כל מש"כ הוא לדעת הראב"ד דע"י אדם הוא פסול מיוחד, וכמבואר מדבריו שצסק"ג וכמש"כ לעיל ס"א סק"ד להוכיח שזו מסקנתו, וההוספה שצ"י הגה"ה היא וכפי אשר בצעה"נ שצידנו, וזו גם דעת הרשב"א].

והאופן הא' לא יתכן, דלעולם כל המשכת שאובין הוא בשפיכת אדם סמוך למקוה והמים הולכים מכחן למקוה, ולא מישתמיט בשום דוכתא לפסול אופן זה משום ע"י אדם וגם הרשב"א בזה' הובאה צ"י [ע"ש הרמב"ן] כתב בהדיא שהראב"ד כתב שכל ג"ל שבאין מיד אדם למקוה שלא בהמשכה פוסלין, ומבואר דפשוט ל"י דבהמשכה כשרין, וכ"מ ברשב"א שצסק"ג וע"י להלן סק"ה ובראב"ד שצסק"ג, והאופן הג' גם כן אינו נראה שאין לנו רמז לחידוש זה, ואילו היו הראשונים ז"ל מקיימין אותו מסבירא היו מוכרינן אותו, ולא היו סותמין דבהמשכה כשר כאילו הוא דבר ידוע, וצ"ן הב' והד' לא עלה צידנו להכריע בעת, ובט"ו ס"ק כ"ח משמע דנקט בפשיטות כאופן הד', וכ"מ צ"י שם, [שכתב לדברי הר"ש דע"כ התוספתא ס"ל כולי' בהמשכה כשר, ודעת הצ"י משמע דאף הר"ש ס"ל פסול ע"י אדם שלא הזכיר חולק בזה וצ"ע], וע"י לק' סק"ה דמשמע יותר כפירוש הצ", [ולדינא לית לן נפקותא בזה דבלא"ה קי"ל דע"י אדם נעשו שאובין וכדעת הרא"ש והטור ועוד וכמש"כ לעיל ס"א סק"ד [וכן סתם מרן (הכ"מ) זללה"ה לדינא בתיניא ס"ג סק"י] ומיהו משכח"ל נפקותא בשופך למקוה בכלי נקוב דיש להחמיר כהראב"ד והרשב"א דפסול משום ע"י אדם, ונפ"מ בשופך סמוך למקוה ונמשכים מכחו למקוה].

ובב"י הביא דברי הראב"ד בצעה"נ בגירסא אחרת ושם מפרש דלגיון היינו אפילו חיל ההולכים ברגליהם אלא דכיון דזילפו שלא בכוונה כשר, ורישא דר"י פוסל היינו כשמוזלף בכוונה, וזו נראה גם דעת הרמב"ם, ומ"מ קשה דה"י לו להרמב"ם להזכיר דאף זילף ברגליו בכוונה פוסל, ולא לסמוך על מסנתא את הטיט דהתם הם ממש שאובין צידיו.

והטור כתב ואם העביר בו ג"ל צידיו ע"ג קרקע או שניתזו בו מכה רגלי בהמה כשר ואפי' נתקבלו כל מ' סאה בכה"ג ע"י רגלי בהמה כשר, ולשון אם העביר משמע שהמים לא נתלשו כלל, וכ"כ בש"ך סק"ג, ונראה דהחידוש דאף בדחפן צידיו עד המקוה ממש

עונת גשמים קאמר, דאס עונת גשמים מדצרי ר"א הוא ולא לשון המשנה, וממילא ר"י קאמר דבכל גוויי יסבר או יכפה אכל לא יערה, וכ"כ באמת בשער ז', וקשיא ל"י ז"ל בשאינה עונת גשמים אמאי לא יערה הא אינן שאובין, ולזה תירץ דהוי ע"י אדם, ולמדנו דכפ"י לתוך המקוה חשיב ע"י אדם, וגרסא לפי"ז דכפ"י שלא לתוך המקוה לא חשיב ע"י אדם כלל שאין פסול ע"י אדם אלא בבאין בתוך המקוה ממש, דאס איתא דג"ז חשיב ע"י אדם אלא דהוי כהמשכה א"כ בכפ"י דקאמר ר"י יש פסול ע"י אדם מלבד פסול שאובין והו"מ למינקט פלוגמיהו גם שלא בשעת עונת גשמים ובכפ"י, ול"מ קן, וזה כאופן הב' שנבאר לעיל סק"ד.

והנה נבאר מדצרי הרשב"א דכפ"י לתוך המקוה חשיב ע"י אדם, וגרסא דאף דעת הראב"ד קן, וזה כפירוש השני שכתבנו בסק"ג, [ובלא"ה נמי נראה קן וכמש"כ שם, גם לא הזכיר הראב"ד הגבהה רק כתב עירוי סתם] והראב"ד מפרש בעיקר המשנה כפירוש הרא"ש, וכמש"כ סק"ב, שהרי כתב שלא יערה משום דאחשבינהו ע"י עירוי הרי דאירי בנידון דלא הוו שאובין בלא החשיבן, [ואף שהראב"ד אירי בשוכה דאמנא לא הוו שאובין מ"מ ניכר שהדין דלא יערה למדו ממחמתין דידן], וגם לא הזכיר כלל פלוגמא ר"א ור"י דדין כולו בהמשכה. — והנה כתב הראב"ד דיכפה ומשמע דאף אם יעשה קן כל המקוה שפיר דמי, ומבואר דלא חשיב ע"י אדם כיון שהמים נמשכין ע"ג קרקע, ולא משמע לפרושי דוקא בשפסק כחו והמים נמשכין מאליהן (אף דלשון הראב"ד משמע ק"ת קן לבאו), ולמדנו דכל שהמים באין מהקרקע למקוה אין כאן פסול ע"י אדם אף שתלשן והחיון עם הקרקע, וכאופן הב' שנבאר לעיל סק"ד, וי"ע.

הריב"ש שם כתב דשיעור המשכה ג"ט, ויש לעי' דלפי פירושו ז"ל הרי מבואר במשנה דסייד ששכח ענין דשצירה בתוך המקוה נמי חשיב המשכה, ואפשר דדוקא בשכח הקילו בשצירה דשכח לא חשיבי שאובין אלא שגזרו שוכה אטו מניח כדאמר שבת ט"ז ב', וכששוכר חו ליכא למיגזר, ומ"מ לא הקילו אלא צמיעוט המקוה, אכל ז"ע דא"כ זו פלוגמא אחריתי ואינה ענין לנידון רובה בהמשכה, ואולי י"ל דהכא הקילו בהמשכה כל דהוא כיון שלא נתמלא לדעת, א"כ שצירת הקנקן עדיף כהמשכה ג"ט שזה כאילו נתבטלה שאיצתן טפי, [אכל אין נראה לומר דהריב"ש מפרש מתניתין דסייד כפי' הרא"ש].

(ו) פ"ד מ"ד וצ"ה מטהרין בשוכה, אי שאובין פסולין מדרבנן משום שמה יטבול בכלי, ניחא בפשיטות דלא גזרו אלא במכוין למלאות, ואי שאובין

והמשיכן כשר כדין המשכה צעלמא, וצדין העביר כל המקוה ע"ג קרקע כבר נתפרש לעיל.

בט"ז ס"ק כ"ח האריך בדעת הר"ש ליישבו על פי ההגה"ה שצראב"ד, וכבר נתבאר לעיל ונתיישב הכל בפשיטות, וכדעת הב"י דלהר"ש אחיא המוספתא אליבא דמ"ד שאובה שהמשיכוה כולה טהורה, ולא איירי במים שאובין כלל, (ואדרבה פי' ההגה"ה שצראב"ד קשה טובא לאוקמי הכל במים שאובין, וגם לא יתכן קן בסגוס ובאדם שהרי טבול ונתכשרו השאובין, וגם המוספתא לא מסתבר לאוקמי רישא בשאובין וסיפא באין שאובין).

(ה) פ"ב מ"ז המניח קנקנים בראש הגג לנגבן כו', הר"ן צפ"ב דשבעות צדין כולה בהמשכה, פירש דאס עונת גשמים ר"ל קישור עבים, וחשיבי שאובין, כדאמר שבת ט"ז ב', ובעי ר"א רוב כשרים דס"ל דבעינן רובה שלא בהמשכה, ולשון כמעט לאו דוקא ור"ל רוב מ' סאה, ור"י מכשיר אפילו כולה בהמשכה, ויכפה היינו שלא לתוך המקוה אלא מן הצד, ויערה היינו לתוך המקוה ממש, וכמו לפי' הר"ש, וי"ל נמי לפי"ז דה"ה דר"א נמי הו"מ למימר יכפה, ומיהו אי נימא דכפ"י הכלי חשיב צידי אדם, ונימא דאף בכופה סמוך למקוה ולא לתוך המקוה ממש, מ"מ כל שבאין מכחו חשיב ע"י אדם אלא דהוי כהמשכה וכשר רק צמיעוט לר"א, [עי' לעיל סק"ד ד"ה ובצראב"ד] ניחא דלא קאמר ר"א יכפה, דמדצרי מתבאר דבאינה עונת גשמים אף אם אין כמעט מים בצור ישבר, ואי הוי תני נמי יכפה הוי משמע דשרי לכפות אף בדליכא מעט מים בצור בשאינה עונת גשמים, והא ליתא דנהי דלא הוו שאובין אכל משום ע"י אדם איכא, ובעינן רוב מים כשרים, ומיהו ל"מ קן.

מתניתין דסייד נמי נראה דמתפרשא פלוגמתן צדין כולו בהמשכה ואירי בליכא רוב מים כשרים, והענין חשיב שאובין כמו מניח בשעת קישור עבים, ושצירה חשיבא המשכה וכמו לפיר"ש, ולכפות א"א דהא היינו יערה דליכא המשכה, והמים שאובין, וגם י"ל דהוי ע"י אדם, ונכפלה מחלוקתן לאשמועינן דשכח ענין בצור דינו כמניח בשעת קישור עבים, ולפיכך לר"א פסול בליכא רוב מים כשרים, וגם אשמועינן דשצירה חשיב המשכה אף בענין שבתוך הצור.

ובן כתב הריב"ש צתשובה סימן פ"ג כפירוש הר"ן וכתב שכן פירש הרשב"א, וכ"ה בשער המים הנדמ"ח שער ז', ודאחאן עלה גם מש"כ בשער ה' והוצא לעיל סק"ב ליישב קו' הר"ש למה חשיב שאובין בהעלן לנגבן, דמשום ע"י אדם פסול, ולא נתפרשו דצרי ז"ל לפי' הר"ש וכמש"כ שם, יש לפרש דלפי פירוש ז"ל קאמר, ופירש צין כן וצין כך דר' יהושע דאף באינה

היינו לאפוקי נתפזרו וחזרו ונתקשרו דבזה כל שלא הניחן לשם קבלת מים אף שהניחן בשעת קישור עבים, כל שנתפזרו, טהורין, אף לב"ש, אבל כל שלא נתפזרו י"ל דחשיבי שאובין לכו"ע, אף שלא הניחן לשם קבלת מים, ואף אם נדייק ממתניתין דמניח קנקנים לנגבן מ"מ אין לנו אלא בחצר ולא תחת הצינור, ומיהו פשטא משמע דכל שלא נתכוין לשם קבלת מים בכל גווני שפיר דמי, וכ"מ מפ"ב מ"ט וכמש"ב, וז"ע.

דינים העולים לפרש"י, אי קיי"ל כר' יוסי. א) הניח כלים תחת הצינור [המקלח מי גשמים מן הגגות וכיו"ב שאינו מקלח אלא כאשר יורד הגשם] כדי לקבל מים, ואח"כ נמלך, ושכח לקחתם משם, ואח"כ נתמללו מים, אם הניחם בשעת קישור עבים ולא נתפזרו עד שנתמללו הכלים, חשיבי שאובין, (ב) הניחן בשעת פיזור עבים שיתמללו מים לכשימטיר ואח"כ נמלך ושכח לקחתם משם ואח"כ נתמללו מים, לא חשיבי שאובין, [ואפילו נמלך לאחר שנתקשרו העבים, כיון שעדיין לא נתמללו מים], (ג) וכן אם הניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו כל שנמלך קודם שנתמללו מים לא חשיבי שאובין, [כ"כ דאף שנמלך לאחר שחזרו ונתקשרו שפיר דמי דכל שהי' פיזור עבים באמצע מהני מה שנמלך ומתבטלת מחשבתו], (ד) הניחן בשעת פיזור עבים שיתמללו מים לכשימטיר ודעתו עליהן אפילו לא נתמללו אלא לאחר כמה ימים חשיבי שאובין, (ה) דין מניח בחצר שזה לדין מניח תחת הצינור לכל הדינים הנוכרים, (ו) הניח כלים תחת הצינור או בחצר בשעת קישור עבים שלא לשם קבלת מים אלא לזורך אחר, ונתמללו מים, לא נתפרש בהדיא, ופשטא משמע דלא חשיבי שאובין וז"ע.

ולפירוש הרשב"א והר"ן והריב"ש [הוצא לעיל סק"ה], דאם עונת גשמים היינו קישור עבים, מלאנו מפורש דמניח שלא לקבלת מים דינו כדיון שוכה ובשעת קישור עבים חשיבי שאובין, ולפי"ז אפשר דכל שהניח לשם קבלת מים אף שנמלך ושכח מ"מ חשיב מניח, ועיקר שוכה היינו בשעה שלא לקבלת מים, [והניחן דבגמ', היינו לשם הזורך שהניחן, וזה מיקרי שוכה, כשנתמללו מים, כיון שלא נתכוין לכך] ולישגא דגמ' בטלה מחשבתו היינו הא דחשבינן כאילו הניחן לקבלת מים כיון שהניחן בשעת קישור עבים, אבל אמנם לא איירי בחישב עליהן לקבלת מים, ומ"מ אין הדבר מוכרע ואפשר דמפרשי כפרש"י ומ"מ ס"ל מכא מתניתין דקנקנים דאף מניח לנגבן בכלל שוכה, ובשעת קישור עבים חשיבי שאובין, לכו"ע, ומיהו יותר נראה כלשון ראשון, וז"ע.

ודעת הרא"ש נראה דכל שנתן שלא לשם קבלת מים אף בנתן בשעת קישור עבים טהורין, שכ"מ

גזרה אטו הוי' בדבר המק"ט נמי לא גזרו חכמים לפסול המים אלא כשנשאבו בזונה, ואי שאובין דאורייתא, אם הענין ע"י אדם וכמש"כ הראב"ד, ניחא דכשאינו מכוין לשאוב אין לחוש כ"כ שישפוך בכתפו למקוה ולא גזרו בזה חכמים, אבל אם אף שאובין שנשאבו ונפלו למקוה מעצמן מיפסיל מדאורייתא, וכדמוכח בתו' ב"ב ס"ו מהא דמכתשת וכמש"כ ס"א סק"ה, לכאורה צריך טעם למה מותר בשוכה, אבל באמת הדבר מפורש בתו"כ הוצא ברא"ש פ"ב מ"ו, דמסמיכות מעין למקוה למדו להצריך במקוה בידי שמים כמעין, ומצור למדו דמותר ע"י אדם נמי דהא צור סתמו בידי אדם, ופירשו חז"ל שהמים לא ישאבו בזונה אדם אבל ממילא שפיר דמי, והיינו דמיעטו המעלה קנקנים לנגבן.

(ז) **שבת ט"ז ב'** הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים כו', רש"י פירש דשוכה היינו נמי כשהניחן לקבל מים אלא שאח"כ שכח, ונראה דר"ל שאם הי' זכור הי' נוטלן, [שאל"כ הר"ז הניח, וכי אסור לו להסיק דעת מהן], ואפ"ה הניחן בשעת פיזור עבים טהורין, ונראה דהיינו בשכח אח"כ כיון דהנחתו לא מוכחא מילתא שפיר מהני שכח דלא ליחשב שאובין, אבל הניחן בשעת פיזור עבים כדי שיתמללו מים לכשימטיר, ודעתו עליהן גם כשנתקשרו העבים, נראה דחשיב נתמללו לדעת, דכל הך מימרא בשוכה איירי, אבל במניח בכל גווני חשיבי שאובין, עוד פרש"י דשוכה בחצר דמודו היינו נמי דוקא כשהניחן בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו אבל הניחן בשעת קישור ושכח אף בחצר חשיבי שאובין. — ונראה שהכריח לרש"י ז"ל לפרש דשוכה היינו נמי כשהניחן לקבל מים אלא שאח"כ שכח, ולא פירש שהניחן סתם לזורך אחר, דלשון בטלה מחשבתו משמע שהיתה מחשבה לקבלת מים, ואפשר דממתניתין דמקואות פ"ב מ"ו דמבואר התם לפי הרמב"ם והרא"ש דמניח קנקנים לנגבן מודו ר"א ור"י דלא חשיבי שאובין, [אלא דר"א מצריך מעט מים], דייק רש"י דכה"ג אף ב"ש מודו, דלא הוזכרה שם פלוגתא ב"ש וב"ה, וגם ר"א מתלמידי ב"ש, ואף בעונת גשמים איירי, ואם איתא דבעי בשעת פיזור עבים דוקא ודאי היו מוכיחין תנאי זה, אלא משמע דכל שהניחן לנגבן בכל גווני שפיר דמי, וכן גוונא דמ"ט מסתברא דדמי לבשעת קישור עבים ומבואר דכה"ג שלא נתן לשם קבלת מים עדיף משוכה ואף בשעת קישור עבים טהורין, ולפי"ז לפרש"י הניחן לנגבן אפילו הניחן תחת הצינור בשעת קישור עבים לא חשיב שאובין, ומיהו אולי אפשר לומר דבטלה מחשבתו, דמעשיו מוכיחין היפוך כונתו, ולעולם בשעת קישור עבים אף שמניח לזורך אחר מ"מ פתיכי במחשבתו שיתכן ויתמללו מים, וגמרא דקאמר בטלה מחשבתו [וכתבנו דאפשר דמזה דקדק רש"י דבעינן הנחה לשם קבלת מים]

ממשי"כ בסימן ה' שצ"ה ס"ל דבטלה מחשבתו והו"ל כנתמללו שלא לדעת ללא חשיבי שאובין, כדתנן המניח קנקנים, מבואר דמפרש שזה דין מוסכם בכל האופנים דמניח שלא לשם קבלת מים לא חשיבי שאובין, ולפי"ז הא דהניחן בשעת קישור עבים וכו' היינו בשנתנן לשם קבלת מים, ואפשר לפרש כמו לפרש"י דאח"כ נמלך ושכחן, אבל בטור מבואר דאף בלא נמלך מ"מ פיזור עבים חשיב כנמלך ולא חשיבי שאובין, ואף בנתן בשעת קישור ודעתו עליהם מ"מ כיון שנתפזרו באמצע בטלה מחשבתו והו"ל כנתמללו שלא לדעת, וצ"ע דלפי"ז אין כאן חילוק בין מניח לשוכה, אלא החילוק בין קישור עבים לפיזור עבים, ועוד דאין סברא בנותן לקבל מים ודעתו עליהם ללא ליחשבו שאובין משום שבשעה שהניחן עדיין לא באו העבים, או דנתפזרו וחזרו, ועוד דקאמר הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים טמאין, ומה השמיענו בזה מאחר דאירי בנתנן לקבל מים ועדיין דעתו עליהן, וכי ס"ד ללא ליחשבו שאובין אלא בנותן בשעה שכבר המים מטפטפין, וגם לפי"ז אין זה מענין מחלוקתם, ולא שייך להזכיר שמודים בזה, וכבר נתקשה בצ"י למה לא פירשו בשוכה, וצ"ע.

(ח) ודעת הרמב"ם דר"י בתרתי פליג חדא דס"ל דב"ש אף בשוכה בחצר פליגי ועוד דעדיין היא מחלוקת, ונקט ר"י לשון עדיין היא מחלוקת לומר דשוכה בחצר עדיין במחלוקת ושמעינן מהא דאף בחצר פליגי ואלא רבו תלמידי צ"ש בזה, וכיון דלא רבו בשוכה בחצר ה"ה בשוכה תחת הצינור דחד דינא הוא, ואם דנו בו באותו מעמד ורבו תלמידי צ"ש ודאי היו מכריעין בכל הדין כצ"ש ואף בשוכה בחצר, והא דאמרין דבהניחן בשעת קישור, ובשעת פיזור, כו"ע ל"פ, היינו דר"מ ור"י לא פליגי בזה אליבא דצ"ש, אלא בהניחן בשעת קישור מודה ר"מ, ובהניחן בשעת פיזור מודה ר"י, ופלוגתהו רק בהניחן בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו, וכי"ז דוקא בחצר אבל מניח תחת הצינור לעולם פליגי צ"ש וצ"ה בשוכה, ובמניח לכו"ע חשיבי שאובין, ואפילו בשעת פיזור עבים, ואלא נחפרש אם הרמב"ם מפרש לצינור היינו המקלח מי גשמים או מי נהר או מעין, עוד מבואר ברמב"ם דמפרש דאף במניח בחצר פליגי צ"ש וצ"ה ולעולם כל שאסור מניח גזרו צ"ש בשוכה, אלא דבהניחן בשעת פיזור עבים או אף בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו לר"מ אף במניח שרו צ"ש, ואפשר שדקדק כן מלשון הניחן דבגמ' דמשמע לי"ז דדוקא הוא ור"ל מניח, וכן לשון בטלה מחשבתו, ובפיה"מ פ"ד מ"א משמע דגרס בגמ' הכל מודים כשהניחן בשעת קישור עבים אלו ואלו טמאים כו' פיזור עבים אלו ואלו טהורין כו', ופירש אלו ואלו ר"ל בין מניח בין שוכה ונמצא מפורש בגמ' דאף מניח בחצר

טהורין בשעת פיזור עבים, או בנתפזרו וחזרו ונתקשרו לר"מ, ופסק הרמב"ם כצ"ש אליבא דר"מ, וכמד כצ"מ הטעם משום דמבואר בגמ' שבת שם דר"ט כר"מ ס"ל, [דאל"ה צרי לי מ"ח דבר], ואכתי צ"ע דמ"מ בהניחן בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו לא הי' לו לפסוק בזה כר"מ, דבזה לא מנאנו דר"ט כוותי' ס"ל, ולעולם הרי הלכה כר"י לגבי ר"מ, ואולי כיון דסו"ס בין לר"מ בין לר"י טהורין אף שהטעמים שונים מ"מ אין לנו לאסור, ואף דמסתברא דאי נמנו ורבו ודאי גזרו בכל מאי דפליגי צ"ש וא"כ אף מניח בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו בכלל, והערוגי לזה וצ"ע, ובעיקר הדבר דפסק כר"מ אפשר דהוא משום דרב משרשיא משמי' דבי רב מפרש לפלוגתא ר"מ ור"י אליבא דצ"ש לפי הרמב"ם משמע דס"ל דהלכה כצ"ש, ואף דמשמע דבהניחן בשעת קישור עבים אף צ"ה מודו, ללא אשכחן פלוגתיהו במניח, וואף דפליגי בהניחן בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו לר"י, היינו משום דמחמת שנתפזרו קרי לי' שוכה וכמש"כ צ"מ, אבל במניח ממשי בשעת קישור עבים לא משמע דפליגי, וא"כ י"ל דהא אחי לאשמועינן, לא משמע לי' כן דעיקר מימרא דרב משרשיא מתפרשא לפרושי פלוגתא ר"י ור"מ אליבא דצ"ש, וש"מ דקיי"ל כצ"ש.

העולה לדינא לפירוש הרמב"ם, תחת הצינור אף שוכה בשעת פיזור עבים חשיבי שאובין, וכן שוכה בחצר בשעת קישור עבים נמי חשיבי שאובין, אבל בשעת פיזור עבים או אפילו בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו אף מניח בחצר, טהורין.

(ט) ולענין הלכה, (א) המניח כלים לשם קבלת מים, אפילו הניח בשעת פיזור עבים, אפילו אינו זכור מהן כשהגשמים יורדים, חשיבי שאובין, [שהרי לדעת הרשב"א והר"ן והריב"ש דבשעת קישור עבים טמאין אף בהניח לנגבן, ודאי איכא לפרושי כולי' מימרא דרב משרשיא בשוכה וא"כ מניח לעולם חשיבי שאובין, וכן לפרש"י וכמש"כ לעיל סק"ו, וזה גם דעת הראב"ד וכמש"כ לק' סק"י, ומה שאינו זכור מהן לא חשיב שוכה, דדוקא נמלך חשיב שוכה וכמש"כ לעיל שם, וה"ה כל שאילו יזכר הי' נוטלן י"ל דחשיב בשוכה, אף שלא נזכר ולא נמלך ולא לקחן, ואף שהטור חולק וס"ל דאף מניח בשעת פיזור עבים שפיר דמי, לא קיי"ל כוותי' בהא, כיון דרבים חולקין, וכבר כתב הגר"א דפירוש הטור דחוק ומשמע דס"ל נמי דהעיקר כפרש"י. — דעת הרמב"ם אין שייך להזכיר כאן לענין מניח תחת הצינור דנראה דהרמב"ם מפרש תחת הצינור המקלח ממעין או מנהר ולא ממי גשמים ולפי"ז אדרבה י"ל דדין תחת הצינור המקלח מ"ג כדין חצר וא"כ לדעת הרמב"ם לא

זכונת שאיבה כלל דאף לר"מ שפיר דמי, וגם אפשר
לדערמאנען זיין המקלח מ"ג דינו כחצר דשרי שוכה
בשעת קישור ונתפזרו ונתקשרו].

(ד) המציח קנקנים בראש הגג לנגבן, נראה דדינו
כדבין ג' בשוכה בחצר, [דבשעת קישור
חשיבי שאובין, (ואף שיש כאן המשכה מ"מ זכולו אין
נראה להקל), וכדעת הרשב"א והר"ן והריב"ש, ואף
לדעת הרא"ש והרמב"ם י"ל דמניח לנגבן עדיף טפי
ואף בשעת קישור לא חשיבי שאובין], ובש"ך לא כ"כ
ועי' להלן.

כל מקום שאמרנו דלא חשיבי שאובין היינו שאם נפלו
מעצמן למקוה או ששבר הכלים ונמשכו המים
למקוה שפיר דמי, אבל להגביהן ולערות אסור
דמשהגביהן נעשו שאובין, ולענין לכפות הכלים יתבאר
להלן בסמוך.

שו"ע סמ"א המניח כלים כו', יעוי' בזהגרא"א שהשיג
ע"ז וכתב דדוקא בשוכה שרי, וכבר
נתבאר לעיל פרייטע דיינים לכל השיטות.

שם סמ"ב אע"פ שהיא עונת גשמים כו', בש"ך כתב
אפילו בשעת קישור עדים, וז"ע שאין
הכרח לומר לדעת הרמב"ם אף בשעת קישור עדים
כשרים, ד"ל דעונת גשמים לאו היינו קישור עדים, [וגם
בסבא שוכה ומניח לנגבן כי הדדי יניחו], ומאחר
שהרשב"א והר"ן והריב"ש ס"ל בזהדיא דכה"ג חשיבי
שאובין מנ"ל להקל, וכבר כתב בזה מרן (הכ"מ) זללה"ה
במניח ס"ח ס"ק י"א, עי"ש.

כתב הרמב"ם וכ"כ הרא"ש סימן ה' דבשוכה דליכא
משום שאובין הר"ו שובר או כופה, ואע"ג
דבסייד ששכח ענין זכ"ז מ"מ כתב הרא"ש דלא שרינן
כפיי', מ"מ מסתבר ל"י להרא"ש דהכא שאני, והטעם
נראה דבענין שבתוך הבור חשיב כמתן זכונה במקום
שעולין להתמלאות מים, אלא שאין כונתו לזה, משא"כ
שוכה דלא חשיב כלל כאילו נותן במקום שיתכן ויתמלאו
מים, וכן מניח בשעת פיזור עדים לדעת הטור, ועוד
דהתם המים צעין סביבות הכלי בשעה שנותן הכלי ואיכא
למיחש טפי דילמא אחי לשאוב זכונה, והנה לדעת
הרמב"ם והרא"ש יש להתיר אף כפיי' לתוך המקוה
ממש, שאף זה בכלל כופה, דכל שאינו מגביה הכלי, לא
אחשבינהו, אבל בראב"ד הוצא לעיל סק"ג משמע דכל
שכופה לתוך המקוה אחשבינהו, וגם הו"ל ע"י אדם, וכן
משמע ברשב"א וכמש"כ לעיל סק"ה, וז"ע לדינא,
(והיינו בלכפות לתוך המקוה ממש אבל סמוך ודאי שרי
וכמש"כ הרמב"ם והרא"ש).

(י) כתב הראב"ד בצעה"י במתני' דרפ"ד, ודוקא
המניח אבל לא שוכה דקיי"ל כר"י אליבא

חשיבי שאובין], ואף במניח בחצר, [ואף דבזה גם דעת
הרמב"ם להקל, מ"מ נראה להחמיר].

(ז) המניח כלים לשם קבלת מים, בשעת פיזור עדים,
ונמלך, ושכח ליטול, או שמתחלה נתן על
דעת ליטול כשילך בין אם יתמלאו בין אם לא יתמלאו,
ושכחן, ואח"כ נתמלאו מים, הרי המים כשרים ואין
שאובין, ל"ש הניחן בחצר, ל"ש הניחן תחת הצינור
המקלח מ"ג, [דדעת רש"י והרמב"ם (ומיהו תחת
הצינור אין הדבר מוכרע דלהרמב"ם דינו כחצר כיון
שאינו מקלח אלא ממ"ג), והראב"ד והטור דכה"ג שפיר
דמי ולא מצינו בזהדיא חולק עליהם, ואף שצדדנו
לפירוש הרשב"א והר"ן והריב"ש אף כה"ג בכלל
שאובין, מ"מ אחרי שאין הדבר מוכרע לית לן להחמיר],
ואם הניחן בשעת קישור עדים חשיבי שאובין, הניחן
בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו, בחצר לא חשיבי
שאובין, ותחת הצינור ז"ע, [דבבב"א הרי מודו ז"ש
לפרש"י, והטור פסק כר"י וא"כ אף תחת הצינור כה"ג
לא חשיבי שאובין, וכן הרמב"ם פסק דבבב"א טהורין,
אבל תחת הצינור דעת רש"י לא נתפרש אי קיי"ל כר"י
או כר"מ, [שהרמב"ם פסק כר"מ, והטור והרא"ש וכן
הראב"ד בצעה"י פסקו כר"י], וגם לדעת הרמב"ם אין
הדבר מוכרח אי תחת הצינור המקלח מ"ג דינו כבבב"א,
ולפיכך אף שהטור מיקל וכן גם דעת הראב"ד מ"מ
ז"ע, וגם אפשר לדעת הרשב"א ודעימ"י כה"ג בכלל
מניח ופסולין וכמו שצדדנו לעיל סק"ז].

(ג) השוכח כלים בחצר היינו שלא הוציאם לשם שאיבה
כלל, בשעת פיזור עדים או בשעת קישור
ונתפזרו וחזרו ונתקשרו לא חשיבי שאובין, והרי הם
כשרים, [וכמשנ"ת בדבין ז', וכש"כ הכא], אבל בשעת
קישור עדים חשיבי שאובין, [כ"ג כיון שזו דעת הרמב"ם
והרשב"א והר"ן והריב"ש, ואף דמשמע לדעת רש"י
והרא"ש והטור כה"ג נמי כשרים מ"מ קיי"ל להחמיר,
וגם אין ההיתר מפורש לדעתם ז"ל], וכן בשכח תחת
הצינור [כה"ג שלא נתן כלל זכונת שאיבה], אלא שבדין
הניחן בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו ז"ע, [ואף
שהרמב"ם כתב דכה"ג חשיבי שאובין אף בהניח בשעת
פיזור, הא כבר נתבאר דמשמע דצינור שצדברי הרמב"ם
היינו המקלח מנהר או ממעיין, אבל צינור המקלח מ"ג
בשעה שהגשם יורד, לא נתפרש צדברי הרמב"ם, ועוד
דכיון דלדעת רש"י והרא"ש והטור בשעת פיזור שפיר
דמי, אף תחת הצינור, וכן דעת הראב"ד, הכי נקטינן,
ומיהו בהניח בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו ז"ע
דלא נתפרש צדברי רש"י אי נקטינן כר"מ או כר"י],
ובצעה"ד אפשר להקל, [כיון דלר' יוסי ודאי לא חשיבי
שאובין, והרי הראב"ד והרא"ש והטור פסקו כוותי', וגם
לדעת רש"י והרא"ש והטור אפשר דכה"ג שלא הונחו

בנתמללא מ"ג והניתן בשעת פיזור עבים דמשום שאזין ליכא.

בב"י כתב בסייד שיש מעט מים צבור ובמסדר קנקנים אף בליכא כלל מים, וכן סתם כאן, ומקורו ממש"כ הרא"ש בדברי ר"י בסייד דמכשיר משום שמחזרין למקוה, והדברים נ"ע דמה סבירא היא זו דחשיב חיבור במה שהמים מחזקין סביבות הענין מבחוץ, וגם היכא מצינו ענין כזה בכלל, והרי אף ר"א דהצריך מעט מים במ"ז אינו משום חיבור דהא הקנקנים אינם במקוה, אלא ענין אחר הוא דבתחלת המקוה יש לחוש טפי, ומנ"ל לחוש ענין חיבור למקוה בזה, ועוד דמסתברא דמסדר קנקנים בחוץ הצור חשיבי טפי לדעת מסייד ששכח ענין, דהכא הונחו לדעת וידע דזימנין דהמים נכנסים לחוץ הקנקנים, והא דבאמת בסייד קחני אע"פ שבלע הבור את מימיו וצרישא בסייד לא קחני לה, לאו קושיא היא בדברי ר"א ניהא ל"י למינקט דאף שיש מים צבור כל שאין צפין ע"פ הענין לא יצבור, ובדברי ר"י לא הזכיר בענין דמסדר אסיפא דקחני דאף בקנקנים שפיר דמי אף שבלע הבור את מימיו, וכש"כ בענין, ובאמת ברא"ש לפנינו לא הזכיר כלל בדברי ר"י טעם משום שמחזרין למקוה, וקרוצ הדבר שאילו ראה הב"י נוסחא שלנו, הי' קובע דהא מסמרות שהיא העיקר, ולפי"ז אף בסייד הי' מכשיר אף שבלע הבור את מימיו. **בש"ך** ס"ק נ"ה בשם הלבוש כתב דסייד ששכח ענין צבור איירי בנתמללא מי גשמים, ונ"ע דא"כ היינו שוכח בחצר ומ"ל בחצר מ"ל צבור, ודעת הלבוש דשוכח [היינו שלא הונח לדעת שאיזה כלל] בחצר אף בשעת קישור עבים ש"ד, [כ"מ בדבריו ע"ש ולעיל סק"ט לא כתבנו כן], וא"כ אף לכפות מותר ואף בשאין מים צבור, והלבוש כתב דלא שרי אלא לשבור ודוקא ביש מעט מים צבור, וכמ"ש בב"י, וגם במשנה ע"כ בנתמללא ממי הבור איירי וכמ"ש ברא"ש שנסתקע לתוך הטיט, דאל"כ אף אם המים צפין על גביו חשיבי שאזין שהרי היו שאזין קדם שהגיעו המים על גביו, וכבר כתב כ"ז מרן (הכ"מ) זללה"ה בתיבא ס"ח ס"ק י"א, [וע"ש בס"ק י"ב בדין כפיי בנתמללא מ"ג והמים צפין ע"ג].

סימן ג

(א) פ"ו מ"י האציק שזמרתן כו', האציק הוא כלי הקבוע ברפפת המקוה והוא משמש במקומו רפפת המקוה ממש, וכמ"ש פ"ה הרא"ש, והמים שבו נעשין שאזין כדין חקקו ולבסוף קבעו, ואע"ג שהמים לעולם מחזרין עם המים שבמקוה שהרי המים נשפכים למקוה ומשם לאציק ונמצא לעולם יש חיבור קטפרס מן המים שבאציק למים שבמקוה, [אם

דכ"ה ופירשו במס' שבת שאם הניח בשעת קישור העבים אע"פ שהי' שוכח בשעת הגשם ד"ה פוסלין, ומודים בשוכח בחצר שהוא טהור, עכ"ל, נראה דמפרש כפרש"י שהרי כתב אע"פ שהי' שוכח בשעת הגשם הרי מפרש דהנידון במניח ואח"כ שכת, ושכת היינו באופן שאם היה זכור הי' מסלקן אבל בלא"ה לא חשיב שכת מה שהסית דעתו מהן, וכמ"ש כ לעיל סק"ז, והנה מצוה דגם דעתו ו"ל דבמניח לעולם חשיבי שאזין אף במניח בשעת פיזור עבים, ודלא כדעת הטור, וממה שהזכיר שוכח בחצר שהוא טהור, משמע דס"ל דאף בהניח בשעת קישור מטהרין בשוכח בחצר, ואפי' לא נתפזרו, ואף דפלוגתהם רק במניח בשעת קישור ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מ"מ בחצר דמודים דטהור מפרש הראב"ד דבכל גווני קאמרי, ונ"ע.

(א) שו"ע סמ"ג הסייד כו' וכן המסדר את הקנקנים כו', המסדר סתם כהרמב"ם והרא"ש, אבל דעת הר"ש דכל שצא ע"י אדם אף ע"י שצירתו חשיבי שאזין ולא מתכשרי אלא מדין המשכה, וכן לפירוש הרשב"א והר"ן והריב"ש נמי חשיבי שאזין סייד ומסדר קנקנים, ומשום המשכה הוא דמתכשרי, וכמ"ש כ לעיל סק"ה, ונראה דראוי להחמיר כוותיהו היכא דאפשר, [דאפשר דאי מפרשין מתניתין משום המשכה דאית לן למינקט הכי דשצירה חשיבא המשכה וגם דכולו בהמשכה כשר, (ואף שהר"ן יישב דעת החולקים גם לפי"ז, מ"מ אפשר דהרמב"ם והרא"ש אילו היו מפרשים כהר"ן היו פוסקים דכולו בהמשכה כשר), וגם בלא"ה יש פוסקים דכולו בהמשכה כשר, ולפיכך כיון דלהרמב"ם והרא"ש כשר אף כולה דלא חשיבי שאזין כלל, וכ"כ גם דעת הראב"ד וכמ"ש סק"ב, אין לחוש דיעבד, ומיהו איכא נפקותא אי שרי להוסיף מים לצבור עד שיציפו ע"ג הענין, דלהרמב"ם והרא"ש מסתברא דשרי, ואז יהא מותר אף לכפות [מיהו אין הדבר מוכרע], אבל לדעת הרשב"א ודעימ' אינו ראוי להוסיף מים עד שיציפו, ואם הוסיף נראה דאין לו תקנה אף בשצירה, שכבר נחשב כנפלו המים למקוה, [דדוקא דלי שפיו נר תנן בפ"ו מ"ד דלא חשיב נפלו], ויש להחמיר כדעת הרשב"א ודעימ'.

הא דלא שרינן כפיי בסייד [בשאין המים צפין על גביו, דצפין על גביו אמנם שרי אף לכפות וישבר ל"ד וכמ"ש סק"א], כתב הרא"ש משום דחשיב טפי נתמללא לדעת, ונראה דה"ה נמי במסדר קנקנים וכ"כ הב"י, ואדרבה י"ל דהתם גרע דידע דזימנין דבלע, וכ"ז בכלי שאינו מק"ט אבל בכלי המק"ט יש כאן משום הוי' בדבר המק"ט, ומיפסיל אף אם נתהפך הכלי מעצמו, או שהמים עברו על גדותיו, ולדעת הראב"ד והרשב"א [לעיל סק"ג וסק"ה], יש כאן גם פסול ע"י אדם, ונפ"מ

שעשוי' לינטל בכל פעם, וגם אפשר שאם כשקבעוהו לא הי' סתום שוב אינו נפסל, [ולא קאימנא האידנא בעיון בדיני חקקו ולבסוף קבעו], ואין כאן הנידון אלא משום גדורה ע"ג כלים דפוסל אף בכלי נקוב, אבל ל"מ כן דא"כ למה ר"מ ורבנן לא פסלי אלא בשמחויק האציק ג"ל, ומיהו אפשר לומר שבעינן שיהא המקוה גדורה ע"ג כלי חשוב שיהא מחויק לכה"פ ג"ל, אבל ל"מ כן, גם לשון מקוה סמוך למקוה משמע טפי צדין שאוצין, מבדין גדורה ע"ג כלי נקוב, ובר"ש ורא"ש מבואר בהדיא דהמים שבאציק חשיבי שאוצין].

ומן הצד היינו נמי שהאציק עומד דרך קבלתו דאל"ה אינו עושה שאוצין וכמש"כ מרן (הכ"מ) זלה"ה בקמא ס"ג ס"ק ד', ואף אם הטעם משום גדורה ע"ג כלים מ"מ אין לדון בזמן הצד, דהא שרי לגדור בכלים כדנתן שלהי פ"ה ומודים שגודר בכלים כו', דדופן לא איכפת לן אם הוא כלי, ולאו משום מקוה סמוך למקוה מתכשר, א"ו האציק עומד דרך קבלתו, אלא מן הצד ר"ל שצדופן המקוה יש חקק ובאותו חקק מונח האציק ואין האציק מעורב עם מי המקוה אלא מרוח אחת ששם המים שעל גביו פוגשין את מי המקוה, אבל בשאר שלש רוחותיו דופן המקוה משמש לו לרפנות שהרי הוא חקוק בכותל, ואין שם מי המקוה, ובאופן הזה דין האציק כמקוה סמוך למקוה והמים שכנגד הנקב אם יש בהן ג"ל פוסלין כדנתן במטהרת בסמוך, אבל המים שבחוץ האציק אינן פוסלין, כדן מקוה סמוך למקוה, ולפי"ז איירי בזמן הצד דמכשיר ר"מ בליכא ג"ל כנגד פני האציק למעלה מדפנותיו, ואף שהמים מתחלפין [ולא מסתבר לחשוב כאן כד' כלים דאין מנטרפין], מ"מ כשר דהנחלפין דיינינן להו כנפלו לאציק, וכמש"כ לק' סק"ג במטהרת, א"ג אפשר דאף ביש כנגד פני האציק ג"ל מכשרינן, דנהי דמים שבכלי המחוברים למי מקוה פסולינן משום שמה יטבול בכלי בלא חיבור וכמש"כ הרא"ש רפ"ה, מ"מ מים שבגודש הכלי המחוברים למי מקוה י"ל דכשרינן, [וכן באציק באמצע אפשר שאין המים שכנגד פיו כשאוצין וכמו שצדדנו לעיל].

והנה ר"מ ס"ל דבאמצע פוסל, ואפשר דהיינו דוקא בשאציק מחויק ג"ל ומשום שמימיו שאוצין, וכן משמע קצת מדקאמר ראב"ז אם מקבל האציק כ"ש פסול, מכלל דעד השתא במקבל ג"ל איירינן, ומיהו אין הדבר מוכרח, וגם י"ל דחכמים לא פסלי אלא בדאיכא ג"ל וכמו שיתבאר בסמוך, ולפיכך נקט ראב"ז בלישג' לאפוקי מהם, אבל ר"מ י"ל דאמנא פוסל באמצע אף באין האציק מקבל ג"ל, ומשום דכל המקוה גדורה ע"ג כלים, א"ג משום שהמים שכנגד פני האציק גם נחשבים שאוצין ובהתחלפותן לעולם יש ג"ל, ומיהו עיקר נראה דדוקא בשאציק מחויק ג"ל פוסל ר"מ, אי משום

לא כשנפסק הקילוח בעוד שלא עזרו המים שבאציק על גדותיו, מ"מ חשיבי שאוצין, ול"ד לכלי הנחון בתוך המקוה המלאה מ"ג, שאינו עושה שאוצין כל זמן שהמים נפין על גביו, ואף במקוה שאין בה מ"ס, וכדנתן פ"ב מ"ח אם היו המים נפין ע"ג כו', דהתם אין הכלי מחובר ואינו משמש חלק מן המקוה אלא הוא שוכן בתוך המקוה ובוה אינו חשוב לעשות המים שבחוכו כשאוצין, אלא הוא ומימיו נטפלין למקוה, אבל הכא שהאציק משמש קרקע המקוה הרי הוא כמקוה סמוך למקוה, ואף שהוא מושק למים כשרים אינו מתכשר כל שאין במקוה הכשירה מ"ס, וממילא הכא הוא גם פוסל כדן ג"ל מים שאוצין, וגם מים שלא נחלשו מעולם מחיבור עם מקוה, חשיבי שאוצין, וכדנתן רפ"ה מעין שהעבירו ע"ג שוקת כו', דאף שהמים שבשוקת מחוברים למעין מ"מ כבר חשיבי שאוצין, ואף בשחמטין מקלח על דפנות השוקת דאיכא חיבור קטפרס הדין כן, והטעם כחב הרא"ש שם משום גזירה דילמא אחי למיטבול בכלי גם כשלא יהא מחובר למעין.

מן האמור נחבאר דהמים שבאציק חשיבי שאוצין, ולפי"ז בזמן שהאציק באמצע והוא מחויק ג"ל פסולו פשוט כדן גומא שבה ג"ל מים שאוצין, וכדרבנן דפליגי אר"ש בפ"ב מ"ה, ואמנא אף לר"ש יש לפסול כאן מתרי טעמי, חדא דאפשר דהמים שכנגד פני האציק למעלה מדפנותיו נמי חשיבי שאוצין וכדן גודש הכלי, ואותן מים לא שייך למיחשב כמקוה סמוך למקוה שהרי אין שום דבר מצדיל ציניהן למקוה, ואף אם אין כנגד פיו ג"ל מ"מ בהתחלף המים יש כבר ג"ל, [ולא חשיב הכא כד' כלים, אף אי אין ג"ל עד ד' התחלפות], ולפי טעם זה אף אם סכר על פני האציק בטיט שנתבטל לקרקע נמי המים בפסולם, והטעם השני דאמנא המים שכנגד פני האציק אינם בטלים לאציק ולא חשיבי שאוצין כיון שהם בתוך המקוה, ומ"מ פסול אף באין האציק מחויק ג"ל, ואף לר"ש, לפי שהמקוה גדורה ע"ג כלים, והיינו שחלק מקרקע המקוה הוא כלי, ויש לגזור שלא יטבולו בכלים, ולפי טעם זה אם אין האציק מחויק ג"ל או לר"ש אף במחויק ג"ל וסכר על פיו בטיט שנתבטל לקרקע המקוה, הרי המקוה בהכשירה, שלא מנאנו מבואר דנפסלו המים בכך, ומיהו אפשר דכל שפסול למקוה חשיב כשאוצין וכמו מעין שהעבירו ע"ג שוקת דאע"ג דהתם גזירה מיוחדת היא מ"מ חשיב כשאוצין, ואפשר עוד דמשום גדורה ע"ג כלים מיפסל אף בכלי נקוב כל שיש תורת כלי עליו, דנהי דאינו עושה שאוצין, אבל מ"מ בשהוא מהוה חלק מן המקוה י"ל דפסול משום דילמא אחי למיטבול בכלי, [ולפי"ז היה מקום לפרש דהכא האציק אינו כלי שהרי הוא נקוב ואף שסותמין אותו מ"מ אפשר שאין הסחימה מועלת כיון

רביעית עד האציק, ומיהו אפשר דכל שמשמשת בעצמה מקוה מדאורייתא לא חשבינן לה כגדורה ע"ג כלים אצל בלל"ה חשיבא גדורה ע"ג כלים, ומועיל מה שמקבלת רביעית בין לענין שאובין בין לענין גדורה ע"ג כלים, ואפשר דהמים שכנגד האציק כיון שלעולם לא נפסק חיבורן עם מי המקוה וגם אינן אלא כנגד האציק ולא בתוכו לא חשיבי שאובין אף בשאינה מקבלת רביעית עד האציק, ולפי"ז בשאין האציק מחזיק ג"ל מכשירי רבנן, ומיהו אי ר"מ פוסל אף בשאין האציק מחזיק ג"ל מסתברא דרבנן אף אהא קיימו ולא מכשירי אלא בשאמצי מחזיקת רביעית עד האציק, ולפי"ז משמע מדראב"ז דאף ר"מ מכשיר באין האציק מחזיק ג"ל דאל"ה למאי איצטריך לומר אס מקבל האציק כ"ש, ומיהו אין זה מוכרח, אבל נראה כן דחכמים ור"מ לא פסלי אלא באציק המחזיק ג"ל.

ובין הגד דפסלי חכמים נראה דהיינו משום דלא חשבינן ליה לאציק כמקוה סמוך למקוה כיון שאין לו פתח אלא מן המקוה, וגם הוא מועט, וגם עיקר תשמישו למקוה, ולפיכך דין מן הגד ודין באמצע שווין, [ואע"ג דתנן סופ"ה ומודים שגודר בכלים, הרי דאף כלים המלאים מים [כדקתני שלא הוטבלו] ומימיהן מחזירין למקוה אפ"ה אינן פוסלין את המקוה כיון שאין משמשינן אלא כותלי המקוה, ולא משמע לומר דהתם משום שאמנם המקוה מקבלת רביעית עד הכלים, ולא משמע דראב"ז יפלוז בההיא מחניתין, וי"ל דהתם אין הכלים מתבטלים למקוה ולא גרע ממקוה סמוך למקוה, ועוד דאדרבה התם שאין הכלים מחזירים למקוה אין המים נעשים שאובין כדין כלי שבתוך המקוה וע"י להלן ד"ה ואפשר].

וראב"ז ס"ל דחכמים דמן הגד לא חשיב כמקוה סמוך למקוה, וס"ל דגדורה ע"ג כלים פסולה, ולפיכך אף שאין האציק מקבל אלא משהו פוסל, דכל שמשחפת כלי באצירת המים פסול, [אבל אין נראה לפרש הטעם משום שהמים שכנגד פי האציק חשיבי שאובין ובהתחלפותן יש ג"ל, דל"מ כן].

ואפשר דהא דחכמים וראב"ז פסלי מן הגד היינו נמי בסמוך לשולי המקוה ממש, [וכדמשמע דבהכי איירי לפמ"ש"פ דאף בזמן הגד דיינינן אס מקבלת רביעית עד האציק וגם מתשמישו הוא נלמד דשולים הוא], ומשום דחשיב האציק כקרקע המקוה, אבל בדפנות המקוה אף אציק חשיב כמקוה סמוך למקוה, וכש"כ בשאינו מחזיק ג"ל שאין המקוה חשובה כגדורה ע"ג כלים מחמתו, וז"ע.

ומיהו אס נפרש דרבנן רק אמנן הגד קיימו יש לפרש בפשוטו דטעמא דרבנן משום מקוה סמוך

שאובין אי משום גדורה ע"ג כלים ובזמן הגד דמכשיר היינו דהתם לא חשיב גדורה ע"ג כלים דמקוה סמוך למקוה דמי, ואס המים שכנגד פי האציק חשיבי שאובין איירי בדליכא ג"ל כנגד פי האציק דהיינו כנגד המקוה, אבל יותר נראה דהמים שכנגד פי האציק לא חשיבי שאובין כלל כיון שלא נפסק חיבורן עם מי המקוה, ואף בדליכא ג"ל כנגד פי האציק מכשיר ר"מ, [ומ"מ באמצע י"ל דפוסל אף בדליכא ג"ל באציק משום דגדורה ע"ג כלים, ולפי זה ניחא סתמת המשנה דר"מ לעולם פוסל באמצע ולעולם מכשיר בזמן הגד ומיהו לא נראה כן וכמ"כ לעיל]. — מחניתין איירי במחזיק האציק ג"ל מדאיצטריך ר"מ לטעמא דמקוה סמוך למקוה להכשיר בזמן הגד, אלא אנו דינן אי דוקא בכה"ג פוסל ר"מ או לא, ומיהו אפשר לפרש טעמא דמקוה סמוך למקוה לענין פסול גדורה ע"ג כלים.

ורחבמים משמע דקיימי בין באמצע בין אמנן הגד, שמשתימת הלשון יש ללמוד כן, גם לא יתכן לפרש דחכמים באמצע לחוד קיימו אצל מן הגד מודו לר"מ דבכל ענין כשר, דא"כ לא הו"ל למימר ואס לאו פסול, דהא זה דבר ידוע ולא באו אלא להוסיף הכשר במקבלת רביעית, וגם א"א לפרש דרק אמנן הגד קיימו אצל באמצע מודו דפסול בכל גווני, דהר"ש והרא"ש פירשו בדברי חכמים דכשמקבלת רביעית מקבלת מ"ס דמי, ומשמע ודאי דכונתם לפרש דבכל גווני כשר, [גם בזמן הגד יתכן שלא תקבל רביעית עד האמצעי וכגון שהאציק למטה מקרקע המקוה והחקק ככותל כנגד רגפת המקוה], והנה מכשירי חכמים באמצע כל שמקבלת האמצעי רביעית עד שנגיע לאציק, אע"ג דבג' גומות פסלינן לעיל פ"ב מ"ה כל שאין מ"ס עד הגומא השלישית, אפשר לומר דהוא משום שהאציק קבוע הקילו בו, אבל אין נראה כן דא"כ כל שאוב בכלי קבוע לא יפסול רביעית מים כשירים וז"ל כן, לכך נראה דדוקא בשמים באים מאמצעי לאציק ולא נפסק הקילוח עד שעברו המים על גדות האציק מכשירי חכמים, ומשום שלא נפסק חיבור המים שבאציק עם המים שבמקוה, ולפי שהאציק אינו משמש בפ"ע, וגם אין מטבילין בו אלא במקוה, רק שהוא משמש בקרקעיתו, וליכא למיגזר כ"כ דילמא אחי לאטבולי בכלי שאינו מחובר למקוה, הקילו חכמים כל שלא נפסק חיבור מימיו עם שיעור מקוה דאורייתא, אבל אס הפסיק הקילוח קודם שעברו המים על גדות האציק, וכן אס באו המים לאציק שלא מן המקוה, אז דין האציק כדין כלי שחקקו ולצסוף קצעו שפוסל את המקוה בג"ל, וכשהמים ניתוספין עליו נמי דינו כגומא שבמקוה שפוסל וכדס"ל לרבנן דפליגי עלי' דר"ש בפ"ב מ"ה, ואפשר דלא ס"ל לחכמים טעמא דגדורה ע"ג כלים, דלטעם זה אין מועיל מה שמקבלת

כו"ע מודו דליכא טעמא דגדורה, וכשר אף לרבנן דפליגי עלי' דר"ש דזמקוה סמוך למקוה כו"ע מודו, וראב"ז פוסל לעולם משום גדורה ע"ג כלים ורבנן ור"מ פליגי עלי' בתרתי חדא בזמן הזד, וחדא במחזיק פחות מג"ל, וממילא קיי"ל כוותיהו דאין פוסל משום גדורה אלא במחזיק ג"ל ובאמצע, וזוה כבר נפסל בלא טעמא דגדורה משום שיש כאן ג"ל שאזין ורבנן דפליגי עלי' דר"ש, ולפיכך לית לן נפקותא בהך משנה כלום, ושפיר סתם הרמב"ם דמן הזד לעולם כשר ובאמצע לעולם פסול.

ואפשר גם ליישב דעת רבינו אס נאמר איפכא דחכמים אמר הזד לחוד קיימו, ובמקבלת רביעית עד האזיק מכשרי משום דהו כמקוה סמוך למקוה, ובשאינה מקבלת הו כחד מקוה, אבל באמצע פוסלין לעולם, ולא הזכיר רבנו דלריך שיהא רביעית במקוה, משום דכיון דכתב מים שאזין שהיו בלא המקוה ממילא משמע שיש כאן מקוה, ולא סגי במעט מים, ומיהו אין נראה כן לא בפירוש המשנה, ולא בדברי רבנו, דמ"מ היה לו לפרש דין השנוי בהדיא במשנה.

(ב) ר"ש פ"ב מ"ד תניא בתוספתא גיטרא שהיא משוקעת בקרקע צור של גת

כו', אס הגיטרא אינה משוקעת, נמי אס אין צבור מ"ס קדם שעברו המים על פני הגיטרא, הר"ז פוסלת, שהרי המים שצגיטרא נעשו שאזין [אס הניחן לדעת], אלא הכא לאו מדין שאזין אחינן עלה, ואף בששכח הגיטרא בשעת פיזור עבים איירי דליכא משום שאזין, ואף לר"ש דמים שצגומא לא חשיבי מעורבין ואינן פוסלין כדמתן במ"ה, מ"מ הכא פסול, והטעם כדמסיק משום שהמקוה גדורה על גבי כלים, והיינו כאילו כל המקוה בכלי, וזה דוקא בנשתקע הכלי אבל אס הגיטרא עומדת בצור אין שייך ליחסה לעיקר המקוה, והרי היא צדין מים שאזין, ואס יש במקוה מ"ס קדם שעברו המים על שפתה, אינה פוסלת, וכן אס לא נתמלאה לדעת, והנה לא חילקו בין אס הצור מחזיק רביעית עד הגיטרא לאס אינו מחזיק, ולמש"כ סק"א דהטעם דמכשרינן במחזיק רביעית משום שהמים לא נעשו שאזין כיון שלא נפסק חיבורן עם המים שבמקוה, נראה, דהכא הרי נתמלא הצור ממי גשמים והרי הגשמים מטפטפין לתוך הגיטרא ונמצא אדרבה כל שהצור מחזיק יותר עד הגיטרא גורם פסול שנמצא המים שצגיטרא אינן מחוברין למים שצבור, ואף ששהצור מחזיק רק רביעית [והצור גדול מן הגיטרא] דנמצא דקדם שנתמלא רביעית צגיטרא כבר נתחצרו המים עם המים שצבור, מ"מ לא פסיקא ל" דזימנין דנפסק הגשם ונפסק החיבור, ולפיכך סתם דפסול, ואפשר עוד דדוקא באזיק שלעולם הוא בחיבור עם האמצעי וזה לא גזרו חכמים

למקוה אלא דס"ל ללא חשיבין האמצעי והמקוה כמקוה סמוך למקוה אלא בשמקבלת האמצעי רביעית עד האזיק, אבל בשאינה מקבלת רביעית הרי היא והאזיק כחד, וראב"ז ס"ל דבכל ענין כחד חשיבי, והו"ל גדורה ע"ג כלים, ור"מ ס"ל דאף בשאינה מחזיקת רביעית הו"ל כמקוה סמוך למקוה, אבל בר"ש ורא"ש משמע דרבנן אף באמצע מכשרי, וטעמם משום דהקילו דרביעית כמ"ס דמי ולא משום מקוה סמוך למקוה, ולפיכך הוצרכו לכל הכתוב לעיל, ועיי' להלן בדברי הרמב"ם.

רמב"ם פ"ו מה' מקואות ה"א מים שאזין שהיו בלא המקוה כו', מסידור לשון רבנו משמע שזה דין אביק וכ"כ הכ"מ, אבל חימא למה לא פסק כחכמים, וגם למש"כ לעיל יש כאן דין מיוחד באביק דפליגי רבנן ור"מ אי מן הזד חשיב כמקוה סמוך למקוה או לא, וגם יש כאן חידוש דהאביק עושה שאזין אע"פ שהוא בתוך המקוה, ולא היה לרבנו להשמיט כל זה, ואפשר דרבנו מפרש דאמנם אין שום חידוש באביק ואביק כדן כלי שחקקו ולצסוף קצעו, והא דרבנן מכשרי במקבלת האמצעי רביעית עד האביק הוא משום דס"ל כר"ש פ"ב מ"ה דמים שצגומא לא חשיבי כמעורבין עם מי המקוה, ומיהו דוקא בשמקבלת המקוה מיהא רביעית עד הגומא שהוא שיעור מקוה דאורייתא, ולא קיי"ל כחכמים בזה אלא כחכמים דפליגי עלי' דר"ש, דסתם מתניתין הוא, וגם ר"מ הכי ס"ל, וכן משמע ממתניתין דהספוג והדלי דדוקא משום שהדלי פיו צר וכן הספוג מחזיק מימיו מכשרינן אבל בלא"ה חשיבין להו כמעורבין וה"נ מים שצגומא, ולפיכך סתם רבנו דבאמצע פסול, ובזמן הזד ס"ל ללא פליגי חכמים עלי' דר"מ בזה דודאי מקוה סמוך למקוה לא חשיב לפסול, וכמבואר במ"ג צ"ב מקוואות וכן במ"א במטהרת דרך המים שכנגד הנקב פוסלין, ואע"ג דמהא דקתני בדברי חכמים ואס לאו פסול ל"מ כן וכמש"כ לעיל ז"ל ללא חש לה רבנו, [וכן בפיה"מ משמע דמן הזד מוסכם לכו"ע שאינו פוסל שכתב שזה עיקר ידוע שמן הזד אינו פוסל וצ"ב הכי כתב שהלכה כחכמים, ומיהו אין זה מוכרע די"ל דבעי לפרושי הא דמקוה סמוך למקוה שזה ודאי מוסכם הוא, אבל דין האביק י"ל שאינו שוה למקוה סמוך למקוה], וס"ל לרבנו דר"מ וחכמים איירו באביק המחזיק ג"ל אבל בלא"ה כשר, וראב"ז הוא דמחדש לפסול במחזיק כ"ש, וכן משמע, ולפיכך סתם ומתפרש בפשוטו רק בג"ל, והא דראב"ז פוסל אס מקבל האביק כ"ש, היינו טעמא משום דס"ל דגדורה ע"ג כלים גרע טפי, ולא קיי"ל כוותי' בזה. — א"נ אפשר דר"מ נמי כר"ש ס"ל ומשום גדורה ע"ג כלים הוא דפסול באמצע, ורבנן נמי כולה כר"ש ס"ל אלא דבטעמא דגדורה ע"ג כלים הוא דבעו שיהא מחזיק רביעית בלא האביק, ובזמן הזד

פ"ו מי"א ור"א אומר אפי' התחתונה מלאה כשרים כו', נראה דהיינו דוקא בסתם הנקב מיד ולא ניתוספו ג"ל בתחתונה, אבל אם לא סתם הנקב מיד, וראינו שניתוסף בתחתונה ג"ל פסלין לה, דזה ממש ג"ל שאובין שנפלו ומ"ל נפלו מאויר מ"ל נפלו בדחיקת המים, וכן לרצון באין כנגד הנקב ג"ל דמכשירין היינו נמי דוקא בעליונה כשרים או בסתם מיד אבל כל שניתוספו ג"ל לכשרה, הרי היא נפסלת, שהרי נפלו לתוכה ג"ל מים שאובין.

פ"ו מי"ג ג' מקואות כו' המקואות כמות שהיו כו', בר"ש וברא"ש נתפרש למה אין הכשרה נפסלת כשחוזרת למקומה, שהרי נפלו לה ג"ל, משום דהו"ל המשכה, וגם נתבטלו צרוב הכשרים, ור"ל דהמים שיצאו מן המקוה וחזרים אליה הם מרובים מן המים שנוסלין לתוכה מהמקוה השני, ונמצא המים מהמקוה נתבטלו צרוב הכשרים, אבל לא נתפרש אם יש כנגד המים שנפין על פני הכותל שביניהם ג"ל עד לכותל של המקוה הפסולה, למה אין הכשרה נפסלת כדן ב' מקואות זו בצד זו אחת כשרה ואחת פסולה ונקב ביניהם שאם יש כנגד הנקב ג"ל מ"ש, שהכשרה נפסלת, וכדמנן לק' מי"א במטהרת, והבא אין כאן רביי' והמשכה, שהמים השאובין בעודן במקומן פוסלין את המקוה השני, ואפשר דנקב שבמקוה מתבטל טפי לגבי המקוה מאשר שפת המקוה מבחוץ, [ואמנם אם ג' כותלי הצורות גבוהין ורק המחיצות שצין צור לצור נמוכות, וניתוסף הרבה מים על הכותל שביניהן ע"י הטבילה נראה דהכשרה נפסלת שהן כמקוה אחת שיש בה ב' גומות דהגומות נטפלות למקוה, ואם המקוה בצירוף המים שבגומא הכשרה אין בה מ"ס הרי נפסל הכל, אבל במים מועטין הנפין על פני הכותל עדיין כל חדא וחדא חשובה מקוה בפ"ע ומה שמימיה נוגעין במים שאובין אין פוסלין אותה, וז"ע בשיעור זה, ואם כל כותלי הצורות שוין [אלא שהקרקע סביבותיהן משופעת כלפיהן], באופן שהמים ישובו אליהן לכשיעלו הטובלין, [וגם בעת טבילתן המים נחים באופן זה] דליכא משום זוחלין [והמים נפין סביבותיהן בקרקע עולם בזה טפי מסתבר שאין חיבור המים חשוב כ"כ, שהדבר ניכר שהן ב' מקואות אלא שהמים נפו קצת על גביהן, ולא שייך לחשוב המים שכנגד המקוה השאוב כנפלו לכשר], וז"ע.

וזו לשון הרמב"ם בפ"ו מה' מקואות הי"א י"ב מים שאובין שהיו בצד המקוה אע"פ שהמים נוגעין במי המקוה לא פסלוהו, מפני שהן כמקוה סמוך למקוה, היו השאובין באמצע פוסלין את המקוה, שמי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהן והעליונה מלאה מים כשירים והתחתונה מלאה מים שאובין, ונקב בכותל שצין העליונה לתחתונה, אם יש כנגד הנקב ג' לוגין מים שאובין נפסלה

כל שלא נפסק חיבור המים שבאציק עם המים שבצור דליכא למיגזר דילמא אחי למיטבול בכלי שאינו מחובר למקוה דאין על האציק שם כלי בפ"ע בעיני בני אדם, ואין מטבילין באציק אלא באמצעי, משא"כ בגיסטרא ששיקועה מאורע ומשמשת לעולם בפני עצמה וגם סתמא דמילתא עשוי לפנותה, בזה אפילו לא נפסק חיבור מימיה עם המים שבמקוה מ"מ פוסלת, וכלשון זה נראה עיקר דהא קתני טעמא משום שהמקוה גדורה ע"ג כלים, ואילו לרצון באציק כתבנו לעיל ללדד דלית להו כלל הא טעמא אלא משום שאובין הוא דפסלי, אלא ש"מ דגיסטרא גרועה מאציק וחשיבא טפי בפ"ע וחשיבא המקוה כגדורה ע"ג כלים, א"נ אפשר דהך מוספתא כר"מ אחיא, ולא קתני אלא במשוקעת בקרקע, ודין מן הדל לא קתני, דלאו אורחא בהכי.

שם בר"ש ור"א מכשיר כיון דבנפילתן למקוה לא היו שאובין, ז"ע כונתו ז"ל, דהא גם באויר המקוה אם שואב בכלי נעשו שאובין וה"נ הגיסטרא, ולו"ד נראה דהכא יש מ"ס צבור שבגת מלכד המים שבגיסטרא, וס"ל לר"א כר"ש דהמים שבגומא לא חשיבי מעורבין, ולא ס"ל טעמא דגדורין ע"ג כלים, והיינו דקאמר שלא נפלו המים למקוה אלא עומדין בפ"ע ואין פוסלין אותה, וגדורין ע"ג כלים לית ל"י ולא הוצרך להזכיר שזה נלמד מתוך דבריו דפליג אמאי דקאמר ח"ק, ומ"מ אפשר דדוקא בגיסטרא משוקעת אמרינן האי סברא כיון שקבועה לעצמה, אבל ענין עם מים שאובין שנשתקע לתוך הצור פוסל ולא אמרינן שלא נתערבו המים, דכיון דאינו קבוע בקל הוא מתבטל לגבי המקוה וחשיב כנפלו לתוכו, ולפ"ז מודה ר"א בשאר כלים שפוסלין את המקוה אף אם נפלו עם המים שבתוכם, ודוקא ספוג ודלי אינם פוסלין כדמנן פ"ו מ"ד, [ועי' פ"ו מי"א משמע כמש"פ, וגם בר"ש שם].

ג) עירוב מקואות לענין הכשר ועירובן לענין פסול הם ענינים נפרדים, דעירובן לענין הכשר הלכה היא, ואילו לענין פסול הדבר חלוי מעיקר הדין בתערובת הפסולין בכשרים, וקבעו חכמים דין עירובן לענין פסול בכל מה שכנגד הנקב, היינו שכל שכנגד הנקב חשיב כנפל לתוך המקוה, ושאר המים כאילו לא נתערבו כלל, וזו מתניתין דפ"ו מי"א המטהרת שבמרחץ כו', וכל שיש כנגד הנקב ג"ל הרי הכשרה נפסלת, ואם אין ג"ל הרי היא כהכשרה, ואף שהמים מתחלפין כנגד הנקב אין בכך כלום שהראשונים שהלכו דיינין להו כהלכו חוץ למקוה, ולעולם רק אלו שכנגד הנקב נידונין כחלק מן המקוה הכשרה, והנה יש בזה קולא וחומרא, קולא, דאף אם יש בנקב כשופרת הנוד כל שאינו מחזיק ג"ל עד כנגד הדופן השני, כשרה, וחומרא, דאף בשאין בנקב כשופרת הנוד מ"מ כל שיש כנגדו ג"ל, פוסל.

פוסלין, מ"מ צפיו רחב לא חילקו חכמים ולעולם פסלו אף שודאי עדיין לא נפלו מימיו למקוה, ובספר מרן (הכ"מ) זללה"ה בקמא שם, ל"מ כן, וכן לשון הרמב"ם בפ"ו ה"ז משמע דבכל כלי כן, וי"ע.

צ"ע בשיעור פיו זר אם היינו כל שפיו זר מתוכו, או דבעינן זר הרבה שלא יוכלו מימיו לזאת צועם אלא בהפסקות, כמו בצקצוק.

ויש להסתפק דלי שהוא משמש קרקעית המקוה [כמו אציק לק' מ"י], אי אמרינן נמי דלחודי קאי ואינו פוסל את המקוה, או"ד כיון שהוא משמש קרקע המקוה לא שייך לחשבו בפ"ע אלא הוא והמקוה חד וכיון שיש בו ג"ל פוסל, נביש כנגד הנקב ג"ל ודאי פוסל כדין מקוה סמוך למקוה כיון שקצו, כי קמביעא לן באין ג"ל כנגד הנקב, והנה לראצ"ל לקמן שם דפוסל משום דגדורה ע"ג כלים ואף באין האציק מחזיק אלא כל שהוא, ודאי מסתברא דאף בפיו זר כן, דסו"ס המקוה גדורה ע"ג כלים, כי תיבצי לך אליבא דרבנן דבעו ג"ל דוקא ומשמע דלא ס"ל טעמא דגדורה ע"ג כלים וכמש"כ לעיל סק"א, ואף אח"ל דמקוה תחת המקוה ונקב בתקרת התחתונה שהוא קרקעית העליונה ובתחתונה שאובין והעליונה כשרים, שאין פוסל אלא מה שכנגד הנקב, שאני התם שהתחתונה מקוה ואינה מתבטלת לעליונה, אבל דלי י"ל שהוא מתבטל למקוה שהוא משמש בה, וי"ע.

(ה) פ"ב מ"ה מקוה שיש בו ג' גומות כו' ור"ש מכשיר מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה, נראה דאין הטעם משום דהגומות זינן לצין עזמם דינן כמקוה סמוך למקוה וכאילו לא נתערבו, ולפיכך אף שכל לוג לגבי המקוה כנפל לתוכה דמי מ"מ אינו פוסל כיון שא"א שיטרכו הג"ל יחד, דמסתבר דמקוה שסביבותיה מקוואות שאובין ונקב בג' דפנותי' וכנגד כל נקב לוג דפסולה, אלא טעמא דר"ש דחשיב כל גומא לגבי המקוה כמקוה בפ"ע, וכאילו כל גומא לא נתערבה עם המקוה, ואף בגומא אחת ובה ג"ל מים שאובין מכשיר ר"ש, ונקט ג' גומות לרבותא דרבנן דאף כה"ג פסלי, א"י לרבותא דר"ש דאף גומות קטנות שאינן מחזיקות אלא לוג חשיבי כמקוה בפ"ע ואינן מתבטלות למקוה, ולפי"ז כש"כ דפליג ר"ש בפ"ו מ"א במטהרת וס"ל כר"א שם דאף שיש כנגד הנקב ג"ל כשירה, ואדרבה ר"א דפליג התם י"ל דהכא כרבנן ס"ל, ודוקא מן הלך ס"ל דלא חשיב כמערב, ומיהו בתוספתא דגיסטרא מבואר דר"א אף בגומא פליג, וגם למדנו משם דאף בגומא אחת ובה ג"ל מכשיר ר"א דסתמא דמילתא הגיסטרא מחזקת ג"ל [דלא משמע לאוקמי ברייתא דגיסטרא כראצ"ל דוקא], וה"ה לר"ש דחד טעמא הוא

העליונה, מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא צ"דה עכ"ל, ולשונו ז"ל סתם ואפשר דכוונתו כמש"כ דנקב בכותל מביטיל טפי לגבי המקוה ממים שעל שפת הצור מבחוץ, ואולי אפשר דדוקא בעליונה ותחתונה אמרינן דנקב בצד חשיב כאילו הוא בשולי המקוה משום שהמים שבעליונה נשענים על אלו שבתחתונה, [וגם הם יאלו לתחתונה], ולפיכך בזמן שהתחתונה שאובין הרי מימיה שכנגד הנקב כאילו הם בשולי העליונה, וכשהשאובין בעליונה גרע טפי שזה כאילו השאובין על פני המקוה ממש, אבל בשני מקוואות שוין אפשר דאף בנקב ציניהן לא חשיבי לפסול אף בשיש כנגד הנקב ג"ל וזה דין מים שאובין שבצד המקוה שמימיה נוגעים למקוה, ויותר משמע כלשון ראשון, וי"ע.

(ד) פ"ו מ"ד הספוג והדלי כו', הרמב"ם והרא"ש פירשו משום שאין המים נופלין למקוה דבספוג המים בלועים בתוכו ודלי היינו שפיו זר וג"כ אין המים מתערבין, ומיהו אפשר דקצת מן המים מתערבין גם בספוג וגם בדלי אלא דכיון שאין בהם אלא ג"ל ומקצת ודאי לא נתערב לפיכך המקוה כשירה, אבל אם יש בספוג ודלי הרבה יותר מג"ל אמנם פוסלין, דאפשר דג"ל מהן נתערבו, וכן באין בהן אלא ג"ל כשבא להשלים למקוה נריך להשלים יותר ממה שהי' חסר מקודם דמקצת המים אמרי' שנתחלפו וצאו שאובין תחתיהם, ואין שאוב משלים ולא נתפרש כמה, ואולי חיישינן לג"ל פחות משהו, ול"מ כן, וי"ע.

והנה יש כאן חידוש דאע"ג דהמים שבדלי נטפלין למקוה וכשיש במקוה מ"ס ופי הדלי כשפופרת הנוד מטפלין בו, וכן בהכניסו ריק למקוה שאין בה מ"ס נמי אין המים שנכנסו לתוכו, שאובין, שהן נטפלין למקוה, מ"מ לענין פסול הקילו חכמים כיון שהמים לא נתערבו, ואפשר דאם יש כנגד פיו ג"ל דהמקוה פסולה, דלא עדיף הדלי ממטהרת התחתונה דתנן לקמן מ"א דפוסלת העליונה אם יש כנגד הנקב ג"ל, ואדרבה דלי שהוא תלוש נטפל טפי למקוה, ומיהו י"ל נמי דהתם גרע כיון שהמים שבמקוה התחתונה קבועים בה שפיר החשיבו חכמים את שכנגד הנקב למקוה העליונה, אבל דלי שאין מימיו מתערבין לא שייך להחשיבו למקוה, ומ"מ נראה להחמיר, אח"כ ראיתי שמרן (הכ"מ) זללה"ה בקמא ס"ד ס"ק י"א דן בזה ובתנינא ס"ד סק"ד סתם להקל, וי"ע.

והנה למה שזדדנו דכל שיש ג"ל כנגד פיו פוסל אין לדון תו בכלי שפיו רחב אלא ששקעו בנחת ומיכף הוציאו באופן שודאי לא נפלו כל מימיו במקוה, דהא מיד שצפו המים על גביו נתבטלו מימיו למקוה, ואפשר דאף אם נימא דבפיו זר אף המים שכנגד פיו אין

המקוה בתוכה הדין כן, כיון שהמקוה מקפת אותו מג' רוחותיו, ודוקא בשאין המקוה פוגשת אותו אלא מרוח אחת חשיב מן הנדל, אם יש בו ג' לוגין [כ"ג דבאין בו ג"ל מכשרי ר"מ וחכמים, וכן משמע ברמב"ם ע"י סק"א], שו"ר שמרן (הכ"מ) זללה"ה בספר יו"ד סימן קכ"ו ס"ק ד' כתב דגיסטרא אף שאין בה ג"ל פוסלת, (ודין גיסטרא ואציק אחד), וז"ע, ובמקוה שיש בו מ"ס דינו ככלי המושק למקוה, [ואע"ג דחכמים סברי דאם מקבלת האמצעי רביעית עד שמגיע לאציק כשר הא כתבנו בסק"ב דאפשר שזה דין מיוחד באציק שאינו משמש בפ"ע כלל, וגם הרי הרמב"ם סתם דבאמצע פסול בכל גוונין, ג] שני מקוואות סמוכות זו לזו אחת כשרה ואחת שאובין, ונקב ביניהם אם יש כנגד הנקב עד הכותל השני בשאובה, ג"ל, נפסלת הכשרה, ואף באין הנקב מחזיק כשפופרת הנוד, ואף כשהכשרה גבוהה יותר מהפסולה, ואם אין כנגד הנקב ג"ל כשרה, ואף כשהתחתונה הכשרה, ומיהו דוקא בסתם מיד ולא ניתוספו לה ג"ל, אבל אם ניתוספו לה ג"ל פסולה, ד] ואם לא ניקב ביניהם אלא שעברו על גדותיהן והרי המים שעברו נושקין זה בזה, לא נפסלה הכשרה, ואף ביש ג"ל כנגד המים שזפין על פני הכשרה, [כ"ג וכמש"כ סק"ג], אבל ז"ע כשיעור המים שעוזרין על שפתותיהן דאם עברו הרבה מסתבר דכחד מקוה חשיבי ונפסלת הכשרה, וז"ע, ומרן (הכ"מ) זללה"ה בחנינא ס"ד סק"ד דעמו זללה"ה דכל שהושקו נפסלת הכשרה, אפילו אין כנגד המים הנפין ג"ל שאובין, ודוקא כשהושקו בחיבור עראי כגון ע"י טבילת אדם בזה לא נפסלה שאין זה חיבור וז"ע, [ולשון הרמב"ם והשו"ע סי"ז משמע דלעולם כל שמן הנדל כשר ואף כשהחיבור תמידין, ה] שתי מקוואות זו תחת זו אחת כשרה ואחת פסולה, ונקב בקרקעית העליונה שהיא תקרת התחתונה, ואין כנגד הנקב ג"ל ז"ע אי הכשרה בהכשרה, דאפשר דזו תחת זו גרע טפי וכחד מקוה חשיבי, וכ"מ מסתימת הרמב"ם דבאמצע פוסל, ומשמע אף כה"ג, וז"ע, ו] חקק שבכותל שבחוץ המקוה אף שהוא למטה משולי המקוה ונמצא שיש לו ג' כתלים ורק מרוח רביעית הוא פרוץ למקוה, מ"מ נראה דדינו כבאמצע ופוסל את המקוה, [כ"ג להחמיר דמשמע פשטא דרבנן אף אמרן הנדל פליגי וכמש"כ סק"א], וז"ע, ז] דין ספוג ודלי שפיו צר שנפלו למקוה נתבאר בסק"ד, וע"י בסק"ה עוד פרטי דינים בגומא שבמקוה.

ז] שו"ע סט"ז הספוג כו', ע"י לעיל סק"ד נתבאר פרטי דין זה, והנה המחבר סתם כפירוש הרמב"ם והרא"ש, אבל אפשר דדין הר"ש נמי מודו, דאף דלי שפיו רחב שיש בו ג"ל מנומנמן שנפל

דלא חשיב כנפלו למקוה, ומיהו הכנים כלי וכו' ג"ל מ"ש ופיו רחב למקוה י"ל דפוסל דכלי מתבטל לגבי המקוה ולא חשיב כמקוה סמוך למקוה, והיינו דלא אשכחן מאן דפליג במתני' דספוג לומר דאף שאר כלים כן, וכבר כתבנו כן לעיל סק"ב.

וראיה דכי היכי דס"ל לרבנן להגומא בטילה לגבי המקוה לענין לפסול המקוה, ה"נ איפכא אם במקוה מים פסולין ובגומא מים כשרים נפסלת הגומא אף אם אין כנגד פי הגומא ג"ל, ומיהו ז"ע שיעורו בכמה דממעט מים שזפין על פני הגומא אינה מתבטלת להם כדמוכח מג' מקוואות פ"ו מ"ג דאף שהמים שזפין על פני הכשר יש כנגדן ג"ל בשאובה, מ"מ הכשר בהכשרו, וכמש"כ לעיל סק"ג, ומיהו אפשר שיש לחלק דהכא טפי כחד חשיבי מבשני מקוואות אף שהושקו, ול"ע כעת וז"ע.

והנה מדברי רבנן דפסלי מבואר שאין כאן היתר ג' כלים ופסק הראשון קדם שהתחיל השני, כיון דכחד מקוה חשיב, [ובתחלת ביאתם אפשר שאין נפקותא אם אמנם התחיל השני עד שלא פסק הראשון דאפשר דכשהשאובין בתחלה פסול בכל ענין, ומיהו ברמב"ם פ"ה ה"א משמע שאין חילוק ואף בתחלה מג' כלים אין מנטרפין], וגם י"ל דחשיב כנתכוין לרבות, גם למדנו שאין כאן המשכה ב' הגומות לגבי הג' משום דלהקל לא אמרינן שהמים ינאו מן הגומא אלא הם במקומם ופוסלים.

ויש להסתפק ג' כלים של לוג לוג, וכל כלי גבוה מחצירו, העומדים במקוה, ומים נמשכים למקוה עד שהיפה את פיות כל הכלים, אי חשיב כג' כלים, [ובשלא נתכוין לרבות], דגומא שבמקוה י"ל דגרע שהיא היא גוף המקוה, אבל הכלים אין מתבטלין למקוה, ושפיר י"ל דחשיב כג' כלים, וז"ע.

ו] ולענין הלכה נמצינו למידין כמה פרטי דינים, ואלו הן, א] כלי תלוש שבחוץ המקוה שהמים זפין על גביו ומלאוהו ועדיין הן זפין על גביו אינו עושה המים שבחוץ כשאובין, ואף במקוה שאין בה מ"ס, [ד"ז מבואר במשנה דסיד פ"ב מ"ח, ב] כלי שמחובר למקוה ועומד באמצע המקוה והמים זפין על גביו ומלאוהו ועברו על גדותיו הרי המים שבחוץ שאובין, [זה נלמד מדין אציק פ"ו מ"י דמשמע דהמים שבחוץ חשיבי שאובין אף שבאו מן המקוה לתוכו ולא נפסק החיבור, וגם בסברא אין ללמוד מכלי תלוש למחובר, דתלוש הוא ומימיו נטפלין למקוה, אבל מחובר שהוא משמש במקום הזה לא שייך לעשותו טפל למקוה והר"ז כמקוה סמוך למקוה], ובמקוה שאין בו מ"ס פוסל, [אף בלא נשפך, כיון שהוא באמצע המקוה, ואפשר דאף בעומד בלד

הג' לוגין, ונראה דגם לא חשיב המשכה לוג ומחצה של כל אחד לגבי חצירו באופן דליהני לוג ומחצה להשלים, דהכא כהרצח המקוה שאין זה המשכה, וכמו מקוה שיש בה ג"ל מ"ש והרצח קצת שאינה נטוהרת, וגם קדם שנתערבו המימות בפועל כבר נחשב כיש בהם ג"ל מ"ש, שמהושקו נעשו כמקוה אחת, ולוג ומחצה מ"ש שבשני נחשבו במקומן כאילו הן בראשונה, ושוב אין כאן המשכה, ואע"ג דכתבו התו' ב"ב ס"ו ב' והר"ש פ"ב מ"ג דלעולם רביעית מים שנשפך על הרצפה הו"ל המשכה שנמשך אליה ואילך, התם ר"ל שלא בגומא ואמנם אינו נשאר במקום שנשפך כלל, ואף אם חוזר למקום שנשפך מ"מ כבר יצא משם, אבל מים שבזור והרצח הזור והמים לא הלכו ממקומם כלל אין זה המשכה.

ב) בר"ש הביא תוספתא ב' בריכות של מ' מ' סאה זו למעלה מזו ונפלו ג' לוגין לעליונה ונפתקו וצאו לתחתונה כשירה שאני אומר שלמו מ"ס עד שלא נפלו ג"ל, ופירש הר"ש דבחסירות ממ' סאה איירי, ושל מ"ס דקתני היינו עם הג"ל, וז"ע דהא גם בתחתונה קתני מ' סאה והתם לא איתמר כמה נפלו לה, ונמצא שלמדנו דמים שנפסלו בג"ל אין פוסלין אחרים בג"ל, ונהי דכשהן בעצמן לא מתכשרי עד שיצא מלואן ועוד אבל לאחרים אין פוסלין אלא לפי חשבון, [וזה אי צדין זה מודה ר' יוסי אבל ל"מ כן אלא גם ד"ז ר' יהושע הוא אבל ר' יוסי פליג עלי' וכמו שיתבאר בסמוך], ונמצא ששלמו מ"ס עד שלא נפלו ג"ל דהא שלמו מ"ס קדם שנפלו כל העליונים לתחתונים, והא דקתני שאני אומר אע"ג דודאי כן הוא, ה"ק דלא מתמרינן לומר דכל ג"ל מהעליונה יפסלו אלא מחזיקין בתערובתן ואין פוסלין אלא לפי חשבון.

עוד איתא התם שני מקואות זו צד זו של כ' כ' סאה ונפלו ג"ל לאחד מהן ונפתקו וצאו לחצירו כשר, ר' יוסי אומר אם ניטלה מחינה פסול, וכתב הר"ש ונפתקו וצאו לחצירו כשר כר' יהושע דמתניתין, וז"ע דמה ענין זה לר' יהושע כיון שלא נחסר כלום מהמקוה שנפלו לתוכה הג"ל, ואי דכשנפתקו וצאו לחצירו יש כאן המשכה, אף לר' יוסי לימכשר, דהא כולהו מודו בהמשכה, וכש"כ כשנתבטלו ברוב קודם שנמשכו וכדתנן פ"ד מ"ד מ"ש ומ"ג שנתערבו וכו', וגם לפי ר"ש פ"ב מ"ז מכשיר ר' יהושע אף כולו בהמשכה, ובדליכא המשכה אין זה ענין לר' יהושע טפי מרבנן, ויש כאן מקום להכשיר משום דמ"ס וג"ל שאובין צהדי הדדי קאתו וי"ל דכה"ג כשר, אבל זה לחכמים כמו לר' יהושע, לכך נראה דמ"ס הר"ש כר' יהושע דמתניתין גם ארישא קאי, דלחכמים ור' יוסי מים שנפסלו בג"ל פוסלין בג"ל, ואף ברישא פסול, ור' יהושע מכשיר בין ברישא בין

למקוה, שלא פסל, לפי שא"א שלא יאחרו מעט ממימיו דבוקין בדפנותיו, וז"ע.

שם סי"ז מ"ש שהיו צד המקוה כו', הוא לשון הרמב"ם ולא העתיק המחבר דבאמצע פסול לפי דלא פסיקא ל' למה שלא פסק הרמב"ם כחכמים, ולחכמים כשר אם מקבלת המקוה רביעית עד האציק, וכבר נתבאר לעיל סק"ו פרטי הדינים בזה, והש"ך סתם כדברי הרמב"ם דבאמצע פוסלין, ומה שצ"י ועי' לק' סנ"ה נראה כונתו דשם ג"כ מבואר דמ"ש שבצד מים כשרים אינם פוסלים, והיינו ממתניתין דב' מקואות, אבל לא קאי אמש"כ דבאמצע פסול, שאין משם ראי' לנידון זה כלל, ובדגמ"ר לא פירש כן ונתקשה בדברי הש"ך.

שם סי"ח אם יש כנגד הנקב ג"ל כו', המחבר סתם אבל יש כאן לפרש שאם השאובין בעליונה צריך לדעת שלא נכנסו ג"ל ממנה לתחתונה, ובלא"ה פסול, שזה ממש ג"ל שנפלו, וכבר נתבאר לעיל סק"ג, גם נתבאר שם שא"צ שיהא צנקב כשפ"ה.

בש"ך ס"ק נ"ד פירש א' מש"ך ממקוה חסירה משהו, ונראה דקשיא ל' ז"ל דבפסולה אין שייך למתני שיעור מ"ס, ולפיכך פירש דה"ק אם יש כנגד הנקב בפסולה, א' מש"ך בכשרה, וקשיא ל' דהא ע"כ אין בכשרה מ"ס ולזה פירש דחסר משהו קאמר, ולא דק במשהו ונקט א' מש"ך במ"ס, (והערוני לזה), אבל באמת יש לפרש א' מש"ך משטח מ"ס ואין צורך למים בהן כלל, ואף בפסולה יש למינקט כן, שהיא גם מיועדת למקוה אלא שעכשיו נתמלאה שאובין, ושפיר יש לומר א' מש"ך ממנה, [ומיהו הא ודאי דכנגד הנקב ג"ל דבעינן היינו בפסולה ולא בכשרה ואף הש"ך ז"ל ס"ל כן].

סימן ד

א) פ"ג מ"א רי"א שני מקואות שאין בהם מ"ס ונפלו לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה כו', אף באין בין שניהם לאחר תערובתן מ"ס קמכשיר ר"י, והטעם דהכא עדיף מב' כלים ופסק הראשון עד שלא התחיל השני, שהרי כבר נתבטלו השאובין ברוב הכשרים קודם נפילתן למקוה, [היינו כל לוג ומחצה של כאו"א לגבי חצירו], וכ"מ ברא"ש, ואפשר דהשופך [אי ליכא משום ע"י אדם ע"י ס"א סק"ד] מכלי נקוב למקוה לוג מ"ש שנתבטלו ברוב אף שהתחיל קדם שפסק הראשון ששפך להדיא ב' לוגין מ"ש, דכשר, דכיון דכבר נתבטלו ברוב קודם ציאתן למקוה לא פסלי, ומ"מ אין הג"ל שיש בהטרפות ב' המקואות יחד משלימות למ"ס, כדין מ"ש שאין משלימין דכתנן פ"ז מ"ב, וצריך מ' סאה מלבד

יהושע אחיה מ"מ בצבא וזו לא פליגי חכמים עלי, וגם לפי זה יש לפרש ברייתא זו ככו"ע, אלא דר' יוסי כר' יהושע ס"ל, ומיהו מלשון אצל רואה אני את דברי ר' יהושע משמע דרישא ר' יהושע היא.

והנה לא הוכרע דין מקוה שנפסלה בג"ל אי פוסלת אחרים בג"ל, לחכמים ור' יוסי דקיי"ל כוותיהו, אלא דממש"פ הר"ש התוספתא כר' יהושע משמע דס"ל דלר' יוסי פוסלין אחרים בג"ל, ובר"ן ס"פ כל הבשר בשם הרמב"ן פירש דהכא בחנ"ג קמיפלגי דרבנן סברי חנ"ג וכל המקוה נעשית כשאוזין ור' יהושע לית ליה, ומשמע דפשוט ליה דרבנן כי היכי דהם עצמן פסולין עד שיצא מלואו ועוד ה"נ פוסלין אחרים בג"ל מהן, אצל יותר היה נראה דאין פוסלין אחרים בג"ל, אלא לפי חשבון, דהא מקילין ביצא מלואו ועוד אף באמה נכנסת, וכמש"כ להלן סק"ג, אע"ג דנשאלו מן הראשונים יותר מג"ל, ואין צבא שיקלו במקוה עצמה כיון שיצאו ממנה כדי מלואו ויחמירו במקוה אחרת בג"ל, [וכן בש"ך מבואר דאם הוסיף מים למקוה א"צ שיצא מלואו וסגי ביציאת שיעור המים שהיו זה קודם שנפלו הג"ל וכמש"כ לק' סק"ח, [וע"ע סק"ד], ומשמע ודאי דאין המים שנפסלו בג"ל פוסלין אחרים בג"ל, שהרי אף בכולן אין פוסלין אחרים, ומיהו דין זה ז"ע וכמש"כ סק"ג, דמ"ש מג"ל בתחלה].

ג) שם מ"ב כיצד הבור שצחצר כו' עד שיצא ממנו מלואו ועוד, הגר"א ז"ל גרים כאן ג"כ והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו, וזה מסתבר טובא דאל"ה לא שייך למיתני כיצד, שלא ניתוסף כאן כלום בדין מלואו ועוד יותר מהשנוי במשנה הקודמת, ולפי גירסת הגר"א ז"ל מלאנו מפורש דסגי ביציאת מלואו ועוד אף שמים נכנסים לתוכה והם הדוחין את המים האחרים, ונמצא שהמים היוצאין מתערב בהן גם מהנכנסים, וממני המקוה לא יצאו אלא לפי חשבון, מ"מ הקילו חכמים כיון שיצא מלואו ועוד, ובלא"ה נמי יש לקיים דין זה מלשון מלואו ועוד, דאם איתא שצריך שיצאו כל המים שנפסלו הו"ל למיתני לעולם הוא צפסולו עד שיצאו כל המים ולא ישתיר ג"ל, ולשון מלואו ועוד מורה שיש כאן היתר ביציאת מלואו ועוד אף שלא אלו המים לצד יצאו, וכן דעת הראב"ד [לפי גירסת הב"י].

ונראה דמקוה המחזיק פ' סאה, וזה ל"ט סאה מים כשרים ונפלו לה ג"ל, ואח"כ ריבה לה עד פ' סאה, דנריך שיצאו כל הפ' סאה חוץ מפחות מג"ל, דהמים שניתוספו ג"כ נפסלו, וכמו בהיו זה ג"ל בתחלה שכל המים שמוסיף נפסלין, וכ"כ מרן (הכ"מ) זללה"ה בקמא סימן ב' סק"ז ותנינא סי' ה' סק"ב, ע"ש, מיהו יש לדון בהוציא קורטוב לאחר שנפלו לה הג"ל, ואח"כ

בסיפא, ובסיפא ע"כ אמנם דלר' יהושע כשצאין מ"ס וג"ל צב"א כשר, ור' יוסי קאמר אם ניטלה מחיפה פסול ר"ל כל שרק ניטלה המחיפה בין כולה בין מקצתה פסול דג"ל מן התערובת פוסל, א"נ דוקא בניטלה המחיפה פוסל ר' יוסי משום דליכא המשכה ששתי המקוואות נתערבו ונמצא שהורחבה הפסולה, אצל שגנפתקו לאחת והשני' ריקה הו"ל המשכה וכשר, ומה"ט ברישא כשר דהוי המשכה כל שנגיע לתחתונה, [ואף שנשאלו שניהם מקוה אחת באשבורן דהיינו שהתחתונה נתמלאה כולה וכמו שזידד הר"ש], ור' יהושע הכשיר ברישא לאו משום המשכה אלא מטעם שאני אומר שאין כאן כלל ג"ל שאוזין ור' יוסי פליג בזה אלא דכשר משום המשכה, אצל בסיפא דליכא המשכה פליג ר' יוסי, והיינו דפליג דוקא בניטלה מחיפה, וניחא לפי"ז הא דנקט לה בתרי צבי, דלפירוש הראשון רישא לא איצטריכא, ואי לאשמועינן דאף בזה פליג ר' יוסי, לא הו"ל למינקט בדבריו אם ניטלה מחיפה לשון זה משמע טפי דאסיפא לחוד קאי, ומיהו י"ל דלר' יהושע איצטריך ולא זו אף זו קתני, ולפי"ז לחכמים ור' יוסי מקוה שנפסלה בג"ל פוסלת אחרים בג"ל. — וע"ע מ"ט דר' יהושע דמכשיר בניטלה מחיפה למה לא חשיב כהרחיב הפסולה והוסיף בזה מים, וז"ע.

מה שסיים אצל רואה אני את דברי ר' יהושע במקוה שיש בזה מ"ס ונפלו בזה ג"ל ונחלק לשנים כו', ז"ע מה ענין זה לפלוגתאן הרי הוכשרו הג"ל שאוזין במקוה.

והגר"א ז"ל גרים גם ברישא של כ' כ' סאה, ואח"כ שפיר טפי, ולפי"ז נראה דודאי לא פליג ר' יוסי אלא אסיפא דאל"ה לא איצטריך למיתני תרי צבי, ואפשר לפרש כמו לפיר"ש או דמשום המשכה מכשיר ר' יוסי ברישא, או דלעולם מים שנפסלו בג"ל אין פוסלין אחרים בג"ל, וכשצאו צב"א חשבינן ליה כקדמו מ"ס וכשרה, וכדקאמר ברישא טעמא דשאני אומר, והיינו דצב"א חשבינן ליה כקדמו מ"ס, ובניטלה מחיפה פסול דחשבינן ליה כהוסיף למקוה הפסולה, ובסיפא דרואה אני את דברי ר' יהושע גרים הגר"א במקוה שאין בזה מ"ס, ולפי"ז ע"כ תנא דברייתא פליג אמתניתין, ותנאי נינהו אליבא דר' יוסי, דהא במתניתין פוסל ר"י מקוה שאין בזה מ"ס שנפלו לה ג"ל וחלקה לשנים, ולפי"ז דס"ל לתנא דברייתא אליבא דר' יוסי דמכשיר כה"ג ודאי י"ל דברייתא מודה ר"י דכשרה, דהא ר' יוסי דברייתא כר' יהושע דמתניתין, ולא פליג אלא בסיפא משום דהוי כהרחיב הפסול דאף לר' יהושע יש לפסול, ולפי"ז לדידן דקיי"ל כר' יוסי דמתניתין לא למדנו אי מקוה שנפסלה בג"ל פוסלת אחרים בג"ל, ומיהו אי אינה פוסלת למדנו דצבאו ג"ל מ"ס ומ"ס צב"א כשר, דאף אי ברייתא כר'

אלא בעינן שיתחשב שלא נשתייר ג"ל מן הראשונים, לפי דכל הצור שאובין, ודוקא בנפסל בג"ל הקילו ביציאת מלואו ועוד, והמים היוצאין חשבינן לפי חשבון המים שהיו בצור והמים שיורדים לתוכו, א"י מחצה על מחצה מפני שהמים היורדים לצור באחרונה קרובים לזאת יותר מן הראשונים שהיו בצור וכן שנינו בפ"ו היו צעליון מ"ס ובתחתון אין כלום ממלא בכתף כו' אלמא ש"מ דכי הדדי נינהו כו' ע"ש, והנה תחלת דבריו ז"ל מבוארין, דבנפלו ג"ל סגי ביציאת מלואו ועוד, אבל בצור מלא מ"ש אף שיצא מלואו ועוד מ"מ הרי נשתיירו עדיין ג"ל שאובין ופסול, והמים היוצאין מחשבינן לפי חשבון היינו למשל שאם היו בצור כ' לוגין ונפלו מן האמה ה' לוגין [ואין הצור מחזיר אלא כ' לוגין], ויצאו ה' לוגין לחוץ, חשבינן לפי חשבון ה' מכ"ה וגמלא שמכ' הראשונים יצאו ד' ומה' הנכנסים יצא לוג אחד וכן לעולם בשפיכת כל ה' לוגין יצאו חמישים מכל המים שקדמו וחמישים מן הנכנסים, [ומיהו אין חשבון זה יכול להיות מדוקדק שמשנתנה בכל טיפה וטיפה הנכנסת, וכמש"כ להלן בדברי הש"ך].

ומה שכחצ א"י מחצה על מחצה לא יתכן לפרש דלעולם מכל טיפה הנכנסת יצא מחצה והמותר לפי חשבון המים שצבור, דא"כ בנתן צעליון שירדו לתחתון ודאי נכנסו לתחתון שאובין יותר מכשרים, שהרי מחצית השאובין ודאי ירדו לתחתון ומלבד זה נטלו מחצית השני של השאובין חלקן במי המקוה היוצאין, והראב"ד ז"ל סיים דהתם מחצה כשרים ומחצה שאובין יצאו וכלישנא דלא נשקול רובא, [וזה תימא אם ממתינתין מוכרע כהאי לישנא היאך לא הזכירו זה בגמ', וכבר תמה בזה הרז"ה ז"ל לעיל], לכך נריך לפרש דה"ק שהמים הנכנסים באחרונה ממחרים לזאת יותר מן הראשונים, כך שבסוף החשבון ביציאת מלואו מתחלפים מחצה על מחצה, אבל אין ה"י שכל טיפה היוצאת אין אחוז הכשרים והפסולים שוין שבתחלה הכשרים מרובים, [בהיו צעליון מ"ס ובתחתון אין כלום], והולכים ומתמעטים, וכן בצור שהוא מלא מ"ש יש לחשוב ביציאת מלואו שיצאו מחצית השאובין וכשחזר ויצא מלואו יצאו שוב מחצית מי הצור, והיינו ג"כ מחצית השאובין שנשארו, [ונראה שאין חשבון זה אלא על דהקירוב שלא יתכן להשוות כל סוגי הצורות לעינין זה, שאין דומה יציאת המים בצור רחב ועמוק קצת, לזר ועמוק הרבה, וגם תלוי בחוזק שטיפת המים ובנתן סאה ונטל סאה מסתבר הדבר שהקילו בזה חכמים לנהוג לפי חשבון מקוים על דהקירוב, דהתם מפני מראית העין פסלוהו, אבל הכא אין סביר להקל בשום פרט כל שיש ג"ל שאובין שזו הגזירה הכללית שגזרו על ג"ל שאובין שפסולין את המקוה, ולא אמרו כאן קולות דה"י כל הצור שאובין והאמה נכנסת לתוכו ויוצאה הימנו,

ריצה לה עד פ' סאה, מי אמרינן כיון שכבר אין במקוה ג"ל שאובין בשעה שהמים באין אינם נפסלין, וא"כ שיצא אלא ל"ט סאין ועוד, או"ד כיון דכל המקוה פסולה גם המים הניתוספין נפסלין, ולעולם נריך שיצאו פ' סאה חוץ מפחות מג"ל.

שם במ"ג צור שהוא מלא מ"ש והאמה נכנסת כו' עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג"ל, יש לעיין למה א"כ שיצא מלואו ועוד משתכר מג"ל, שהרי בשביו ג"ל שאובין כל המים הבאין נפסלין ונריך שיצא מלואו, ואמאי סגי משתחשב שלא נשתייר ג"ל שאובין, ויש ללמוד מזה דהמים שבציאתן דוחין את מי המקוה לחוץ לא פסלום חכמים, שאין הם כבאים למקוה אלא כנלחמים בזה, והרי דין אלו המים כדין כל המים לר' יהושע, שכל זמן שיש ג"ל שאובין אפילו ריצה אלף סאין המקוה פסולה, ומשחקרו הג"ל כ"ש הרי היא כשרה, ואף אם נפסק קילוח האמה נמי אין המים שבאו קודם מהאמה נפסלין, שכן משמע סתימת הדברים שאף אם האמה פסקה הדין כן, [גם נראה דאף המים שבאין למקוה בעוד השאובין רובא נמי אינם נפסלין, וכשניתוספו כשרים, גם הם בכלל ומצטרפין לרובא, וא"כ שיצא מלואו ועוד משעה שנתהוו השאובין מיעוט, ונפ"מ בצור קטן, אבל כל שמחזיק קצת למעלה מ"צ לוג, כמדומה שלעולם כשלא יהיו ג"ל, מהראשונים, כבר יצאו י"צ לוג משעה שהיו השאובין מיעוט, שלהחליף למעלה מרבע, כמדומה שריך שיצא מלואו, ולא דקדקתי בזה כעת], ונ"ע בזה], ועיין בספר מרן ז"ל תנינא ס"ה סק"ב.

ואם שואב מן הצור ונותן לתוכו, נראה דלא כל המים שנתן בעוד שהיו במקוה ג"ל שאובין, נפסלין, כיון ששאב תחלה ואח"כ נתן וגמלא המים שנתן נחים באשבוין במקוה ולא דחו הימנה כלום, והר"ז כנפלו ג"ל בתחלה ואח"כ ריצה מים כשרים שהם פסולין ונריך שיצא מלואו ועוד.

ונראה דלא אמרו כאן חכמים שום קולא בעד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג"ל, לנהוג לפי חשבון מסויים, אלא העיקר אם באמת לא נשתייר ג"ל, וממילא לעולם הדבר תלוי ברוב הצור, ובעומקו, ובכח שטף המים של האמה, וכמדומה שאין כאן מקום לקבוע צממנום ולעולם יש להוסיף בחשבון עד שיצא הספק, וגם אם מי האמה אינם קרים כ"כ כמו מי הצור לעולם אינם מתערבים לגמרי עם מי הצור התחתונים שכל שחמימותו יתירה הוא קל יותר ושוכן למעלה, ומיהו אם בולל במי הצור כל הזמן אז יש לחשוב כנתערבו ממש ויצאתן חלק כחלק.

ד) כתב הראב"ד בצעה"נ כפי גירסת הב"י דבצור שהוא מלא מ"ש לא הקילו ביציאת מלואו

השני"א, ואם כונת רבנו שחזו כל המים צבור ואח"כ דלו המים, בזה כל המים פסולים וצריך שיצאו כולן חוץ מפחות מג"ל שהרי כל המים נפסלו כיון שהיו במקוה ג"ל בתחלה, וביותר תמוה מה שסיים ז"ל שאם מחצה על מחצה דיינינו, אמרינן שיצאו כל מים שאובין שהיו צבור, וזו תימא גדולה לומר שיצאו התחתונים המועטים יותר מהעליונים המרובים, ואדרבה הראב"ד כתב איפכא שהנכנסים קרובים לזאת יותר מהראשונים, אבל איפכא לא שמענו, ואין דברי הראב"ד אלא שביצא מלואו של הצבור יצאו מחצית מימיו, וכמשנ"ט לעיל, אבל לא יתכן כלל במי האמה ק"ך והצבור מ' לחשוב שיצאו כל מי הצבור, ביציאת פ', וצ"ע.

ולענין הלכה נראה שאין לנו כאן שום כללים, וזולת צבלי, שאז יצאו לפי חשבון, וגם בזה צריך דקדוק, דהא בשעת צבלינו נכנסים המים ויוצאין, [ואף שהראב"ד ז"ל נטה לחשוב מע"מ ביציאת מלואו, היינו שלפי דעתו ז"ל לפסול נתן סאה ונטל סאה למד כן ממתניתין, וגו' אינו צורך, דא"כ לא היו שתי גמ' לאוכוחי דלא נשקול רובא, וגם הראב"ד עצמו הזכיר גם לפי חשבון, משמע שלא החליט במוחלט מראש, וזו, וגם אפשר שאין להשוות דין נתן סאה לכאן וכמשנ"ט לעיל, מ"מ לפי דברי שאר הראשונים ז"ל אין ממתניתין שום ראייה לזה, וממילא אין לנו חשבון מפורש בזה]. — (מדברי ר' יהושע במתניתין מבואר דיש צילה מיד וכל שהוציא קורטוב ע"כ שגם מהג"ל מ"ש יש משהו בקורטוב זה, ומיהו לענין אמה נכנסת ויוצאה אין משם ראייה, לשער היוצאין, ד"ל דהנכנסין באחרונה יוצאין יותר, וגם י"ל שיוצאין פחות).

(ה) רמב"ם פ"ה מהלכות מקואות ה"ה ו', שכל המקוה כולו שנפסל כמים שאובין הוא חסוד וכאילו כל מימיו נשאבו בכלי כו' כיצד מקוה שיש בו כ' סאה מ"ג ונפל לתוכו סאה מים שאובין כו', מרהיט לשון רבנו ז"ל משמע לכאן דמים שנפסלו בג"ל דינם כשאובין לענין שאין המקוה חוזרת להכשירה עד שלא ישתיר מהם ג"ל, ולפי"ז בור שהוא מלא מ"ג ונפלו לתוכו ג"ל והאמה נכנסת לתוכו ויוצאה הימנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשתיר מן הראשונים ג"ל, וכן מתבאר בדבריו בה"ט, וכאילו היה כל הצבור שאובין, וזהו שכתב עד שידע שיצאו ממנו כ' סאה שהיו בו' וה' קבין כו' ר"ל שצריך שידע שלא נשתירו ג"ל מן הראשונים שנפסלו, ולפי"ז הא דקתני במתניתין דבור שהוא מלא מ"ש מתכשר בשתחשב שלא נשתיר ג"ל, הוא לרבותא דאף במלא מ"ש מקליטין בנתחשב, אבל אף בור שנפסל בג"ל אינו מתכשר עד שיתחשב, ופשוט דברי רבנו מורים שאף שריבה עליו מים כשרים ואח"כ הוציא המים עד שלא נשארו כ' הראשונים נמי שפיר

וכמשנ"ט לעיל, ולפי"ז צ"ע במה שהראב"ד השווה חשבון יציאת המים בנטל סאה ונתן סאה לכאן, אבל ביצא מחצית מלואו צ"ע שאין לנו בזה חשבון מדוקדק, אחרי שאין שיה יציאת השאובין במחצית הראשונה למחצית השני, ומיהו לפי חשבון דיינו לחשוב שיצא רבע השאובין ביציאת חצי מלואו ודאי אפשר, דהא אדרבה בתחלה יוצאין השאובין יותר מבסוף.

ש"ך ס"ק נ"ו א"נ מחצה על מחצה לפעמים הוא להקל כו', דברי רבנו ז"ל לא נתפרשו, חדא שכתב כגון שיש צבור מ' לוגין ומי האמה ק"ק ויצא פ', הנה מפרש ז"ל שלא מי האמה דוחין אלא ששואב את המים, שאל"כ אין כאן ענין במ' לוגין מי האמה שנכנסו לצבור, וזה קשה דהא מה ששינוי במשנה איירי כשהצבור מלא ומי האמה נופלין לתוכו ויוצאין הימנו ולעולם כל שיעור מי האמה יוצאין מן הצבור, וזהו הוא שדנו בשיעור היוצא, אבל גדולה מי הצבור לא למדנו כל שיעור בין הנכנסים והיוצאין, ויתכן שזה תלוי אם משקיע הדלי או דולה מלמעלה, ומיהו עיקר דבריו ז"ל בזה אפשר לקיים ונפרש שהצבור מחזיק פ' לוגין, ונפלו לתוכו מ' ממי האמה, ואמנם נפסלו כדן ג"ל בתחלה, וצריך שיצא מלואו, ואמנם יצאו פ' לוגין אח"כ ע"י שטיפת מי האמה, וממילא אין כאן נידון אלא אם לא נשתירו ג"ל מן השאובין, אבל עדיין קשה דבמים הנופלין לצבור ונחים בו באשבורן לא למדנו מדברי הראב"ד ז"ל כלום בשיעור תערובתו, שאין דברי הראב"ד אלא במי האמה הנופלין לצבור מלא ושוטפין מימיו לחוץ, גם משנ"ט שאם לפי חשבון יצאו מי האמה ס' לוגין ומי הצבור כ', צ"ע שלא יתכן בזה חשבון מדוקדק שהרי מי האמה שוטפין מעט מעט, ובכל מעט משתנים האחרים, ולעולם יצאו יותר מכ' סאה מן השאובין ביציאת פ', [כיצד הרי שהצבור מחזיק כ' לוגין ושטפו מי האמה לתוכו ה' לוגין ויצאו ממנו ה' לוגין, אם נחשוב לפי חשבון, יצאו ד' לוגין מהשאובין שהיו צבור, ולוג ממי האמה, נמצא עכשיו צבור ט"ז שאובין וד' כשירים, חזרו ושטפו עוד ה' לוגין, שוב יצאו מכל אחד חמישית לפי חשבון, נמצא השאובין י"ג פחות חמישית, והמותר כשירים, ואילו אם תחשוב שנפלו עשרה צב"א, נמצא שיצא שליש מכל המים, ונשארו לפי זה מים שאובין י"ג ושלש, וכן לעולם כל שתחשוב שנפלו יותר צב"א ישארו מים שאובין יותר, וכל שתחשוב שנפלו מעט מעט יצאו מן השאובין יותר, כ"ז שהשאובין רובא], והטעם לפי שכשנפלו צב"א הרי אנו מחשבים יציאת המים מה' הראשונים כאילו היו במקוה עוד ה', ונמצא יוצא מהן רק ששית, ואילו אם נפלו זא"ז הרי אנו מחשבים שיצא מן הראשונים חמישית, ונמצא שאין כאן חשבון מדויק שצריך לחשב כל טיפה וטיפה שנפלה מהאמה לפי החשבון כדי לקבוע כמה יצא מן הטיפה

דמי, ולא אמרין שהמים שריצה נפסלו ג"כ וזריך שלא ישתיר מהן ג"כ ג"ל, וז"ל שלא החמירו חכמים לפסול מים הבאין כשהג"ל כבר נפלו ונתבטלו ברוב הכשרים, ומ"מ כשהיו בתחלה ג"ל ודאי מסתבר דכל המים שמוסיף נפסלין ואף שכבר נתבטלו השאובין ברובא, ומ"מ ז"ע דלא מסתבר לחלק בין בתחלה לבסוף ומהיכן למד כן רבנו ז"ל, ואולי לשון מלואו משמע לי כן וז"ע, ומרן (הכ"מ) זללה"ה בתינא ס"ה סק"ג כתב לפרש כונת רבנו דר"ל שאינו מתכשר בריבוי מים כשרים אלא בהוצאת הפסולים, וה"ק לעולם הוא בפסולו עד שיוציא תחלה המים הפסולים, אבל לשון רבנו עד שידע שיצאו כ' סאה שהיו בו, משמע שהנידון לאחר שכבר ריבה הכשרים, וזריך לחשב שיצאו הפסולים שהיו תחלה, וז"ע.

ולענין מקוה שנפסלה בג"ל אי פוסלת אחרים בג"ל, אף שמשלשון רבנו כאילו כל מימיו נשאבו בכלי משמע לכאורה דדינם כשאובין ממש, מ"מ ממש"כ דא"י שיצאו אלא המים שהיו קודם השאובין, [ומיהו אין זה ברור וכמש"כ], מבואר דכל המים בתערובת הג"ל נמי אין פוסלין מים אחרים לעשותם כשאובין ממש, וז"ע, וממה שלא העתיק רבנו התוספתא דב' בריכות משמע דס"ל דפוסלת אחרים בג"ל לרבנן, ותוספתא כר' יהושע, דאל"ה הי' לו להזכיר דין זה, וז"ע.

(ו) כתב הגר"א ז"ל צא"ר פ"ג מ"א דהא דקתני ברישא טעם ההכשר משום שלא נקרא עליהן שם פסול אגב סיפא נקטי', אבל צל"ה נמי כשרים דבשעה שיש בהן ג"ל כבר יש בהן גם מ"ס, ושוב אינן נפסלין במים שאובין, משמע דר"ל דאף בנקרא שם פסול על אחד מהם מ"מ כשנתערבו כשרים כיון דיש בהן מ"ס עכשיו א"א לפסול הכשר, וממילא מתכשר הפסול מן הכשר, אבל זה תימא דאם ניטלה מחילה מצינייהן למה לא נדונו כהרחיב הפסול, וכדס"ל לר' יוסי בתוספתא, ואולי ס"ל לרבנו ז"ל דחכמים פליגי עלי' דר' יוסי בהא וקיי"ל כוותיהו, [ואע"ג דמתניתין ר' יוסי קתני לה, ע"כ תנאי נינהו אליבא דר"י וכמש"כ סק"ב], אבל זה ז"ע בצבא, גם לגירסת הגר"א ז"ל בתוספתא אבל רואה אני את דברי ר' יהושע במקוה שאין בה מ"ס, מבואר דר' יוסי כר' יהושע ס"ל וכמש"כ סק"ב, ועדיין לא שמענו לר' יוסי דמתניתין אי מכשיר בניטלה מחילה, גם צל"ה כיון דבתוספתא ס"ל לר' יוסי דניטלה מחילה חשיב כהרחיב הפסול מנלן לחדש דאיכא תנא דפליג בזה אליבא דר' יוסי, ואי ניקב צינייהן נקב כשפותר הנוד, אין שום סביר להכשיר הפסול במקומו, ובהדיא תנן במ"ב או עד שיעמדו בחצר מ"ס, ומבואר דצל"ה פסול, [ואי נתערבו על גבי הכותל, נמי או לנקב כשפ"ה דמי או לניטלה מחילה, וכבר נתבאר שזה לא יתכן], ואולי

כונת רבנו בנפתח הפסול ונפל לכשר, ואינו פוסל בג"ל מן התערובות, אלא בכולו, וכיון שיש כבר מ"ס תו אינו פוסל, [ובדליכא משום המשכה כגון שכבר יש כ' סאה פחות משהו בהמשכה], וזהו דין התוספתא דב' בריכות, שנתבאר לעיל סק"ב, וס"ל לרבנו ז"ל דאחיה אף אליבא דחכמים ור' יוסי דמתניתין, אבל ז"ע דלשון נתערבו משמע טפי שניטלה מחילה מצינייהן או שניקבה, ושפיר נקטה מתניתין טעמא דלא נקרא עליהן שם פסול, שזה טעם להכשיר אף בניטלה המחילה או שניקבה, ומאי דוחקי' דרבנו ז"ל לפרושי בנפתח ולומר דטעמא דלא נקרא עליהן שם פסול הוא לאו דוקא, ואפשר שאין כונת רבנו לומר דבנקרא על אחד מהן שם פסול נמי שפיר דמי, אלא אמנם אם נקרא על אחד מהן שם פסול, [ל"ש שנפלו בו ג"ל וישנם עכשיו בו, ל"ש שנחלק ויש בו עכשיו רק לוג ומחצה, ונתערב עכשיו במקוה שיש בה לוג ומחצה שאובין, (אם מקוה שנפסלה בג"ל אינה פוסלת אחרים בג"ל)], ונתערב בחצירו ע"י שניטלה מחילה פסלו, אף שיש בין שניהם מ"ס דכיון דהפסול במקומו הרי הוא פסול וממילא נפסל גם הכשר, [ומיהו עדיין ז"ע בשהפסול אין בו אלא לוג ומחצה, דמ"מ לגבי הכשר אין כאן אלא ג"ל מב' כלים ופסק הראשון קודם שהתחיל השני, ומאן יימר להכשר בא לפסול טפי מלומר שהפסול בא לכשר, ומ"מ נראה דפסול וז"ע בזה כה"י כעת],

אלא כונת רבנו שאין ההכשר משום שלא נקרא שם פסול והיינו לומר שאף בשאין בין שניהם מ"ס כשר אלא הכא משום שיש בין שניהם מ"ס כשר, וממילא לא הו"ל למינקט משום שלא נקרא עליהן שם פסול אלא הו"ל למינקט משום שמ"ס וג"ל באו בצ"א, אלא אגב סיפא נקטי', ואפשר גם דמודה רבנו דגם באין בין שניהם מ"ס כשר, משום שלא נקרא עליהן שם פסול, [עי' סק"א], אלא לישא דמתניתין שאין בהן מ"ס משמע לי' לרבנו ז"ל דבין שניהם ודאי יש מ"ס, ולפיכך פירש רבנו דבהאי גוונא א"י לטעם שלא נקרא שם פסול דכיון דלא קדמו הג"ל למ"ס ממילא כשר, וז"ע. — ולענין הלכה נראה דאף בשאין בין שניהם מ"ס כשר, שכ"מ פשטות המשנה וכן מסתמית הראשונים והפוסקים ז"ל.

(ז) מן האמור נתבאר.

(א) שמי מקואות בכל אחת י"ט סאה מים כשרים, ונפלו לזו לוג ומחצה ולזו לוג ומחצה, ונתערבו, כשרים להקוות עליהן, והג' לוגין אינן מאטרפין, [דלא חשבינן להו כהמשכה], (סק"א וסק"ו).

(ב) מקוה שנפסלה בג"ל ונפלו ג"ל ממנה למקוה אחרת ז"ע אי פוסלין אותה, [בגוונא דליכא משום המשכה, כגון שבמקוה השני' כבר יש כ' סאה פחות משהו בהמשכה, או כגון שניקב הכותל שבין שני מקואות ויש

(ו) צור המלא מ"ש והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו לעולם הוא צפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג"ל, ועי' לעיל סק"ד דנראה שאין כאן חשבון מסויים לחשוב על ידו, (ועי' סק"ג).

(ז) אע"ג דמים הנכנסים לצור שיש בו ג"ל מ"ש נפסלים ואח"כ צריך שיצאו ולא מתכשר כל זמן שלא יצאו, היינו דוקא מים הבאין למקוה שאינה מליאה, אבל מים הבאים כשהמקוה מלאה וצביאתו דוחים מי המקוה לחוץ אינם נפסלים, ולפיכך א"ש שיתחשב שיצא מלואו משעה שהיו בו ג"ל, אלא כל שלא נשתייר ג"ל מן השאובין מיד המקוה בהכשירה, וכש"כ במקוה שנפסלה בג"ל, שאין המים הבאין ודוחין, נפסלין, (סק"ג).

(ח) נפלו תשעה לוגין מ"ש למקוה המחזקת ל"ט, והאמה נכנסת לה ויוצאה הימנה, לעולם היא צפסולה עד שיצא מלואה ויתחשב שלא נשתייר מתשעה הלוגין אלא פחות מג"ל, וזה אי סגי צביאת מלואה מן התערובת, עי' לעיל דין ה', ו"ע.

(ט) שתי מקואות של י"ט סאה שנפל בכל אחת מהן לוג ומחצה ונתערבו דכשרים אם נפלו למקוה אחרת נראה נמי דכשרה, ואע"ג שיש בין שניהם ג"ל מ"ש, דלא יתכן שהן עצמן כשרות ולאחרים יפסלו, וכן מקוה שנפלו לה ג"ל מ"ש מד' כלים שאין מצטרפין, אף אם נפתקה לחצירתה כשרים.

(ח) שו"ע סי"ט ב' ב"א, לעיל סק"ו נמצארו פרטי הדינים בזה.

שם סב"ב עד שירצו עליו מ"ג או שישטפו עליו כו', לישראל בעלמא הוא והיינו או שמי גשמים יפלו על הצור כמלואו, או ששאר מים כשרים ישטפו עליו כמלואו, אבל לעולם צבור שאינו מחזיק אלא מ"ס איירי, וכשכאים עליו מים כדי מלואו ממילא יצא מלואו, דבלא זה לא מתכשר, וסתם המחבר כדעת הראש"ד והרשב"א דצביאת מלואו ועוד מן התערובת סגי, אף שאין נראה כן דעת הרמב"ם, דדברבנן הלך אחר המיקל וכש"כ דרבים נינהו, ולעיל סק"ג נתפרש שלגירסת הגר"א מפורש כן במשנה.

שם בהגה"ה אלא מחשבין המים היוצאים לפי ערך כו', עי' לעיל סק"ג ד'.

ש"ך ס"ק נ"ו אבל אם היתה מחזקת יותר מזה אפשר שנשארו שם המים שנפסלו והמים הבאים עליו ג"כ, לא נתפרשה כונתו ו"ל שאם לא יצאו מ"ס ועוד פחות ג"ל ממנה, ודאי אין להכשיר, ואף אם יצא מ"ס ועוד פחות ג"ל למש"כ לעיל סק"ג כל המים שממלאים עד שפת הצור נפסלין וכדין ג"ל בתחלה וצריך שיצא כל מלואיהן, ואם ס"ל להש"ך דא"ש מלואו ועוד של

כנגד הנקב ג"ל מן התערובות], וי"ע, ואם אינה פוסלת אחרים בג"ל יש להסתפק ב' מקואות של כ' כ' סאה ונפלו לאחת מהן ג"ל ונפתקו וצאו לשני' [ובדליכא משום המשכה] אי כשרה כיון דמ"ס וג"ל באין צב"א, [צב"א משמע דלר' יוסי פסול, וי"ע], ומיהו אם ניטלה מחיפה מצייניהם, דיינין ל' כהרצוב הפסול, ושחיהן פסולות, [וי"ע] צההפסול למעלה והכשר תחתיו וניטלה קרקעיתו אי חשיב הרצוב הפסול או כנפתקו, ומסתברא דכה"ג חשיב כנפתק העליון לתחתון], (סק"ג ועי' סק"ה וסק"ו).

(ג) מקוה שיש בה ל"ט סאין מ"ג, ונפלו בה ג"ל מ"ש, אינה מתכשרת עד שיוצא הימנה ל"ט סאין ועוד, היתה המקוה יכולה להחזיק פ' סאין, וקודם שהוציא ממנה כלום הוסיף עד מלואה, אינה חוזרת להכשירה עד שיצאו כל פ' סאה שבה חוץ מפחות מג"ל, [כן דעת מרן (הכ"מ) זללה"ה, וכן מסתבר, ואף שמלשון הר"ש והרמב"ם ל"מ כן מ"מ קשה להקל], וכש"כ מקוה המחזקת פ' לוגין שנפלו בה בתחלה ג"ל שאובין ואח"כ ריבה עד מלואה מים כשרין שצריך שיצא מלואה חוץ מפחות מג"ל.

(ד) הרי שנפלו ג"ל מ"ש למקוה המחזקת פ' סאין שיש בה עכשיו ל"ט סאין, והוציא משהו ואח"כ ריבה עליה עד פ' סאין, ז"ע אי צריך שיצאו כל פ' סאין חוץ מפחות מג"ל, או דסגי צביאת ל"ט סאין ועוד, [וכי"ז יוצא ל"ט, לא קושא הוא, דהא סגי צביאת מלואו ועוד מן התערובת עי' להלן דין ה', וכמו שסתם בשו"ע סכ"ב, ואף לדעת הרמב"ם שמחמיר בזה וס"ל דלא סגי צביאת מלואו ועוד מן התערובת מ"מ נפ"מ בשייר ו' לוגין במקוה דאי צריך שיוצא ל"ט סגי שכבר לא נשארו ג"ל מהל"ט ואי צריך שיצאו הפ' פסול], ומיהו בלא יצא כלום אין נראה להכשיר, אף אי נימא דהמים הבאין לא נפסלו כיון שאין במקוה ג"ל שאובין בשעה שבאין, וא"כ הרי יש מ"ס כשרים, מ"מ נראה שלא הקילו חכמים להכשיר בלא יצא מלואו ועוד, [וכ"ז אי מקוה שנפסלה בג"ל אינה פוסלת אחרים בג"ל, דאל"ה אין שייך לדון בזה], (סק"ג), ועי' לק' סק"ח.

(ה) צור המחזיק ל"ט סאין, וג"ל, והוא מלא ל"ט סאין מים כשרים, ונפלו לו ג"ל, והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו, כיון שיצאו ל"ט סאין ועוד הרי המקוה כשרה, ומ"מ ז"ע, [צב"א צ"ד וכן לפי גירסת הגר"א במשנה מבואר כן, אבל ברמב"ם ל"מ כן וכן מדברי הר"ן בשם הרמב"ן הוצא לעיל סק"ג נמי משמע דכשאובין הם חשיבי וצריך שיצאו כולן], (סק"ג וסק"ה). וכעת ראיתי שב"י הביא גם דברי הרשב"א שהם כדעת הראש"ד וסתם כן בשו"ע סכ"ב, ועי' להלן סק"ח.

הנכנסים אח"כ, א"כ אמנם יש להכשיר כיון שיצא מלואו ועוד, וז"ל דס"ל להש"ך דאמנם א"ש מלואו ועוד של הנכנסין אח"כ, ומ"מ לא סגי ביציאת כדי מלואו ועוד של הראשונים בזמן שהבור מחזיק יותר שאין סביר לומר שיצאו מהפסולין לצד ולא מהכשרים שנכנסו אח"כ, ודוקא שיצא כל מלואו של הבור הקילו חכמים לחשוב כאילו יצאו כל הקודמין ונכנסו אחרים תחתיהם, אבל לחשוב שמהמים השוכנים צבור יצאו הפסולין ולא הכשרים לא, ולו"ד אין הדבר מוכרע דלשון השו"ע [שהוא לשון הרשב"א] שהמים הבאין עליו דוחין את המים שבתוכו ומוציאין אותן אינו לומר שכן הוא האמת, דא"כ צבור שהוא מלא מ"ש למה לא קמני עד שיצא מלואו, וגם אין האמת כן דודאי גם מקצת מים הנכנסים יצאו ומקצת מי הבור נשארו, אלא שהקילו חכמים לחשוב כן, [ורוצ המים שצבור אמנם נתחלפו], והר"ז כמו שאני אומר המים שצבור יצאו כולם, א"כ כיון שאינו משתכר מהמים שקדמו לשאובין תו לא גזרו חז"ל לפסול, ולפי"ז שפיר י"ל שאף בהוסף מים כשרים לצבור סגי ביציאת מלואו של הראשונים ואמרינן שהפסולין יצאו, ומ"מ יש מקום לומר דכה"ג החמירו חכמים טפי שזו הערמה הניכרת טפי, וז"ע בהופסקו הגשמים אי שרינן ביציאת מלואו צין שני הגשמים, או"ד כיון שפסקו הגשמים הר"ז כהוסף מים כשרים לצבור, ואמרינן שצגשם השני יצאו גם הכשרים, והכי מסתברא לכאן לפי דברי הש"ך. — ולענין הלכה למש"כ לעיל סק"ו דין ג' להצריך מלואו ועוד גם כנגד הנכנסים אחר שנפלו הג"ל, שגם הם נפסלו, תו לית לן נפקותא הכא דודאי צריך שיצא כל מלואו של הבור, ומיהו משכח"ל נפ"מ גם לדידן אי נימא דבהוציא מקצת ממני הבור ואח"כ ריבה שאין אלו נפסלין, כיון שכשצאין למקוה אין שם ג"ל פסולין, [עי' לעיל שם דין ד'], ויש להחמיר כה"ג כמש"כ הש"ך דלא סגי ביציאת מלואו הראשון, אלא לפי חשבון מים הראשונים כנגד הכשרים שצבור, [היינו לחשוב שלא ישתיר מן הראשונים ג"ל, לפי חשבון שביציאת מלואו יתחלפו כל מי הבור], וכן אי נימא דלדעת הש"ך צריך שלא יפסק הגשם או מי האמה, שאם נפסק תו חשבינן צגשם השני שיוציאין כשרים ופסולין, ולא סגי בהשלמת הגשם השני ליציאת מלואו, אלא לפי חשבון, נפ"מ בזה גם לדידן, דהא המים שדוחין את המים הקודמים אינם נפסלים וכמש"כ סק"ג עי"ש.

שם בש"ך כתב האגודה כו', לדעת הש"ך שאין המים שצאין אחר הג"ל נפסלין, וא"ש שיצאו אלא שיעור המים שהיו בתוכו קודם שנפלו הג"ל, ניחא דהכא כשדולה המים ונופלין ג"ל מן הדלי, אף אם ימשך עכשיו מים כשרים א"ש שיצא אלא שיעור המים שהיו צבור בשעה שנפלו הג"ל, ושפיר דן שלא להצריך יגבז

ואף למש"כ סק"ג דכל המים שהוסף, על המקוה שנפסלה בג"ל, נפסלין, וצריך שיצאו כולם, נמי יש ליישב דברי האגודה, דסתמא דמילתא לא נשארו ג"ל שאובין בתוך המים שנשארו שהרי דולה המים עד כמה שיכול לדלות, ואין ג"ל פוסלין אלא מכלי אחד, [בזמן שפסק הראשון קודם שהתחיל השני], וא"כ מה שאפשר שיפלו ג"ל היינו בשעה דולה ג"ל צפעס אחת, ולעולם הוא ממשך עוד לדלות הרבה אח"כ, ונמצא שלא נשארו ג"ל שאובין, ואפשר דס"ל להאגודה דכל שלא נשארו ג"ל שאובין, אין המים הבאים אח"כ נפסלין, ולפיכך סגי ביציאת מלואו ועוד שהיו בשעה שנפלו השאובין, והיינו שדן להכשיר כשיצאו כשיעור המים שהיו בשעת נפילת הג"ל, ולא הסכימו רבותיו, [ויש ט"ס דמינכר צדברי האגודה וכז"ל ודנתי לפני רבותי להכשירו ולא הכשירו אם לא כו'], ואפשר דס"ל דאף צאין ג"ל שאובין כל שנשאר עדיין ג"ל שנפסלו, נפסלין גם המים הבאין אח"כ, או דס"ל כמו שצידד האגודה בעצמו לחלק צין אמה נכנסת לדולה, וז"ע. — ומשמע מדברי האגודה דמים שנפסלו בג"ל אין פוסלין אחרים בג"ל, ועי' לעיל סק"ו דין ב'.

(ט) תמורה י"ב א' מאן תנא אמר רחב"א אריי ראצ"י היא כו', נראה לפי"ז דלעולם כל שרבו השאובין על הכשרים נפסלין הכשרים, ואפילו אין צאובין כ' סאה, מ"מ כל שרבו השאובין [שנמשכו] על הכשרים או אף במחצה על מחצה נפסלין הכשרים וצריך שיצא מלואו, דאי דוקא צדאיכא עשרים סאה שאובין פוסלין, אבל צפחות מזה אין פוסלין אף כשהן רובא, לא שייך למיתני שפוסלין לפי חשבון כיון שחשבונן מסויים כ' סאה, כל שאין במקוה יותר מזה, והרי על ג' לוגין אין שייך לקרוא לפי חשבון, ואף דהכא

כפסולין ואינם חוזרים להכשרן, וכמו שנפלו ג"ל שאזין לפחות ממ"ס מ"ג, ואף המים הבאין למקוה לאחר שכבר נעשו הכשרים רובא, נמי נפסלין, כיון דלא אמרינן חוזר וניעור, והכשרים שנפסלו בפסולן קיימו, [ומיהו אפשר דניזוק חיבור וכל שהמים הבאין מרובין מן השאזין אף שנופלים בקילוח קטן ממ"מ מטערפין, והו"ל רובא לגבי השאזין ואינן נפסלין, ולא קאימנא האידנא בעינן הראוי דבין חיבור ע"י ניזוק], ולפי"ז כל שקדמו השאזין והמים באין קימנא קימנא לעולם המקוה בפסולה, [אם לא בדאיכא חיבור ניזוק וכמש"כ], אבל בר"ש פ"ב מ"ו לא כ"כ, וא"ע, וע"י להלן ס"ק י"א.

(י) ולפי' תו' פריך מכלל דרבנן סברי דברבי' ובהמשכה לא, והיינו דפוסל בג"ל, וכמו לפרש"י, דהא קמני מתניתין דפוסלין לפי חשבון, ומוקמינן לה כראצ"י, מכלל דלרבנן פוסלין בג"ל, וא"כ רבין אר"י דס"ל דאין שאזין בהמשכה פוסלין כלל דלא כמאן, ויש לפרש דלמאי דהדרין מאוקימתא דרשב"א אר"י, מפרשינן דרבנן לקולא פליגי, ור' יוחנן סבר כוותיהו לענין דאין פוסלין אבל לענין זירוף לא ס"ל כוותיהו אלא כראצ"י, אבל ראצ"י אמנם פוסל ברוב בהמשכה, ולא רק שאין מטערפין, א"נ למאי דהדרין מפרשינן דראצ"י לענין זירוף הוא דקאמר דוקא במיעוט, אבל מודה ראצ"י דאין שאזין בהמשכה פוסלין כלל, ור"י דאמר כו"ע, והכי קאמרינן דלרבנן דין זירוף ופסול כי הדדי נינהו, וא"כ ע"כ דרבנן אף פסלי בג"ל וא"כ רבין אר"י דלא כמאן, אלא אין דין זירוף ודין לפסול כי הדדי, וס"ל לר"י דאף ראצ"י לא פסל אף ברוב שאזין, דבהמשכה אינן פוסלין, ואמאי הא דרבין אר"י כו"ע, ולפי"ז אפשר לפרש מתניתין דמקואות פ"ד מ"ד כפ"י הר"ש שם דשאזין בהמשכה נמי פוסלין בג"ל, ומ"מ ליכא לפרושי מתניתין כראצ"י ולאפוקי מהאי תנא, ורבנן דראצ"י לקולא פליגי, ור"י פסק כוותיהו, דכיון דר"י פסק רק לענין לפסול שמעינן דלפסול ענין מיוחד הוא, ואינו ענין לזירוף, וא"כ אף ראצ"י מודה דאף רוב שאזין אין פוסלין בהמשכה, שהרי אין דבריו אלא לענין זירוף, וממילא לא אשכחן כלל תנא דס"ל דמיעוט בהמשכה כשר ומטערף, ורוב בהמשכה אף פוסל וההוא תנא דמקואות לית לי' כלל ענין המשכה, ולפיכך פוסל בג"ל.

ובמצינו למידין להלכה לפי' תו' דשאזין בהמשכה במיעוט מטערפין, וכשהן רוב אין מטערפין, אבל אין פוסלין, ואם באו למקוה מ"ס שאזין בהמשכה, וחזרו ובאו מ"ס מ"ג נכשרה המקוה, כן הוא בלשון התו', ולמדנו דבזמן שהשאזין רובא אף מיעוט מהם אינו מטערף להשלים, ולפיכך לא סגי בכ"א סאה מ"ג,

בעינן שהכשרים יהיו מיעוט מ"מ אין זה בלשון לפי חשבון, א"ו לעולם כל שהשאזין רובא נפסלין הכשרים, ושפיר קמני שאין פוסלין אלא לפי חשבון ר"ל לפי ערך הכשרים כנגד הפסולים.

שם ב' מכלל דרבנן סברי דברבי' ובהמשכה לא, לפרש"י לא מצינו כלל בסוגיין סברא לחלק בשאזין בהמשכה בין להטערף למ"ס בין לענין שלא לפסול, ולעולם מיעוט גם מטערף, ומחאה על מחאה גם פוסל לראצ"י, וכן רבנן דפליגי אראצ"י, בין אי פליגי להחמיר בין אי פליגי להקל, פליגי בין לענין זירוף למ"ס בין לענין לפסול הכשרים, וסוגיין קמדייק מדמכשר ר"י כולה בהמשכה ע"כ רבנן דפליגי אראצ"י הכי ס"ל, וא"כ אין לפרש מתניתין דמשמע דאחי לאשמועינן קולא, דכראצ"י אחיא, דא"כ חומרא אשמועינן, ומבואר דס"ל לגמ' דליכא תנא דלא מכשר מיעוט בהמשכה, דאי איכא שפיר תני מתניתין בלישנא דקולא לאפוקי מההוא תנא, ומדנקטו בגמ' לעיקר דברי רבין משמ"י דר"י, משמע דס"ל שדבריו עיקר, [דלא משמע לשון הגמ' דלרבין לחוד פריך היכי מתפרשא מתניתין], ומשמע דלית לי' דאר"י הלכה כסתם משנה, דהא תנן במקואות פ"ד מ"ד שאין שאזין נטהרין בהמשכה אלא במיעוט.

והא דתנן התם אימתי בזמן שנחערבו עד שלא יגיע למקוה היו מקלחין בתוך המים כו', ע"כ זריך לפרש כמש"כ תו' בסו"ד דהמים השאזין מקלחין בצינורות שחקקום ולבסוף קבעום, וה"ק אימתי בזמן שנחערבו עד שלא יגיע למקוה שאז באין בהמשכה, אבל היו מקלחין לתוך המקוה והיינו שהצינור מגיע עד למקוה דליכא המשכה אם ידוע כו', [ואע"ג דפשיטא הוא דמים שאזין פוסלין את המקוה בג"ל, מ"מ אשמועינן כאן חידוש דזריך שכבר יהיו במקוה המ"ס אבל מה שמחזירין ע"י ניזוק אין מועיל, וכן השאזין אינם פוסלין אלא כשנפלו למקוה אבל קודם לא אף שמחזירין למקוה ע"י ניזוק, וגם הוא דבר רגיל במים שמתערבין בחצר לפיכך שנה הדין בסדר הרגיל אף שהוא פשוט], דבענין אחר ליכא לפרושי דהא מבואר בסוגיין דליכא תנא דפוסל מיעוט בהמשכה, וע"י לק' ס"ק י"א.

ובתבו' דאף לפרש"י הלכה כראצ"י דמשנתו קב ונקי, [ואע"ג דרבין אר"י פסק דלא כוותי', מ"מ כיון דרשב"א אר"י פליגי, וגם סתם מתניתין כוותי' דראצ"י, קיי"ל כוותי', ואפשר שאין כונת תו' להחליט כן, אלא שראוי לחוש להלכה כראצ"י], וגמנא לפי"ז דמיעוט בהמשכה מטערף, ומחאה בהמשכה פוסל [דמחאה פסולין ברוב פסולין, וכדתנן פ"ד מ"ד], וגמנא דאף אם הוסיף מים כשרים עד שנעשו הכשרים רובא נמי אינו מחכר דכן משמע לשון פוסל שהכשרין נהפכו

ל' למינקט מר' יוחנן גופי' דאמר בהדיא דכולה בהמשכה כשר.

ובפ"ב מ"ז כתב הר"ש דבסוגיין משמע דמאן דמכשיר מיעוט בהמשכה לא הכשיר אלא בקדמו הכשירין, וכונתו ז"ל נראה דהיינו מדאוקמינן מתניתין כראב"י, והיינו דלדידי' מ"ש בהמשכה פוסלין את המקוה ברוצא, ומשמע שהכשרים נפסלין, דכן מתפרש לשון פוסלין את המקוה, וא"כ כל שקדמו הפסולין, קמא קמא דכשרים המגיעין למקוה נפסלין, [ומוכח מזה נמי דס"ל להר"ש כפרש"י, דלפי' תו' הרי מתפרש דלמסקנא אף לראב"י אין רוב בהמשכה פוסל, ורק אינו משלים, לפירש"ש מיהא דאיכא חנא דפוסל בריבוי והמשכה, וע"כ לפרש כן, וכמש"כ לעיל סק"ן], ולא מנינו דהדרו בגמ' מזה, אלא דלא צעין לפרושי הכי מתניתין משום דמתניתין משמע דליכא מאן דמכשיר אפילו לפי חשבון, וכמש"כ, ולפיכך פירשו המשנה בע"א, אצל קשה לפי"ז מה שסיים בר"ש ושמא לא שנה, דהיאך אפשר לומר כן, ואולי ס"ל ז"ל דנאמר דלמאי דמפרשין מתניתין לפי חשבון כלים תו הדרינן ממאי דצעין למימר מעיקרא דלראב"י רוב שאובין פוסלין הכשרים, אלא לעולם אין שאובין בהמשכה פוסלין, אלא דכל זמן שהן רוב אינם משלימין, אצל כשיתוספו כשרים והו"ל רוצא תו מנטרפין השאובין שבהמשכה, ומתכשרא, ואה"נ דלמאי דס"ד הו"מ נמי למיפרך ממתניתין דמכשיר ר"א אס עונת גשמים היא אע"ג שקדמו הפסולין הרי דאין פוסלין, אלא דבלא"ה פריך שפיר, א"נ אולי אפשר לפרש דפוסלין את המקוה כל זמן שהן רוצא, ונפ"מ שאף אס הוסיף כשרים עד מ"ס אינם חוזרים להכשירן כל זמן שהשאובין רוצא, אצל אס הוסיף כשרים עד שנעשו רוב, י"ל דחוזרין להכשירן, ונ"ע, ובפ"ד מ"ד דקדק ג"כ הר"ש מתוספתא דאף קדמו שאובין שפיר דמי, ומיהו שמא י"ל דהתם לעולם איכא חיבור ניזוק של כל הכשרים, [משא"כ בפ"ב מ"ז שמגשמים מתמלאת], וגם פשטות התוספתא משמע שמתערבין בגג ואח"כ נמשכים, אלא דנקט לשון ומערבין בסוף, וה"ק נותן י"ט סאה מים בגג ופוחקן לחצר ונמצא מעורבין בחצר, דלא משמע דנותן השאובין בגג בצד אחר ופוחקן אלו לחוד ואלו לחוד, אצל בר"ש ל"מ כן, ונ"ע.

יב) והרא"ש כתב דמתני' דפ"ד מ"ד ראב"י היא והוי סבר מעיקרא דצעין נתערבו קודם שמגיעין למקוה, והיינו שימשכו כשכבר נתבטלו ברוצא, אצל אס צאין בפ"ע למקוה אף שצאין בהמשכה פוסלין בג"ל והיינו סיפא דהיו מקלחין, ושז חזר ראב"י והקיל אף כשהשאובין צאין בפ"ע, וכדמיייתין בגמ' דתמורה, ומשמע דאחרונייתא היא, דהא הו"מ לאתויי מתניתין ולפרושי דאין מ"ש פוסלין את המקוה אלא לפי

ומיהו נראה דהא דצעין מ"ס לא משום דצעין כל שיעור מקוה ממי גשמים בזמן שקדמו השאובין, דלית לן מהיכן לחדש דין זה, אלא משום דהשאובין הן ג"כ מ"ס לפיכך צעין בכשרים מ"ס, [ושיעור זה אמנם כגי אף בשהשאובין יותר ממ"ס], אצל אס השאובין ל' סאה כל שצאו מ"ג ל"א שפיר דמי, דכיון דהשאובין מיעוט הרי הם מנטרפין, דכיון דשאובין בהמשכה אינם פוסלין, הרי הכשרים בחשיבותן וכאילו קדמו, ונ"ע, [ועי' לק' ס"ק ט"ו דבראב"ד ל"מ כן].

יא) והר"ש פי' בפ"ד מ"ד דהיו מקלחין היינו נמי בהמשכה, וסבר האי תנא דג"ל בהמשכה פוסלין, ולפי"ז א"א לפרש כפרש"י דא"כ הרי אמנם איכא חנא דס"ל דרביי' והמשכה נמי לא, ושפיר מתפרשא מתניתין כראב"י ולאפוקי מההוא חנא, ורצין אר"י ע"כ ידע תנא דמכשיר כולו בהמשכה וסבר לה כוותי', ואמנם לפירש"ש ר' יהושע הכי ס"ל בפ"ב מ"ז, ואף לפי' תו' נהי דאיכא לפרושי דלמסקנא אמרינן דראב"י נמי ס"ל דרוצו בהמשכה אף שאינו מנטרף מ"מ אינו פוסל, וממילא ליכא חנא דפוסל רובו בהמשכה ולפיכך לא מנינן לאוקמי מתניתין בהכי וכמש"כ סק"י, אצל אחי קשה הא דלא משגינן דרצין אר"י כר' יהושע ס"ל, ואמנם פסול וזירוף כי הדדי נינהו, ולראב"י דאין רוב בהמשכה משלים ה"ה דפוסל, ומתניתין כראב"י ולאפוקי מההוא חנא דפ"ד מ"ד, ועוד דהר"ן כתב דהר"ש ס"ל להלכה דכולו בהמשכה כשר, [והיינו דמותה לטבול זו כמות שהיא], ומשמע דמפרש דרצין אר"י מכשיר כולו בהמשכה וכפרש"י, ואפשר דהר"ש מפרש אמנם כפרש"י והכי קאמרינן דאס איתא דאיכא חנא דמכשיר כולו בהמשכה, אף אי איכא נמי חנא דס"ל דאף שאובין בהמשכה פוסלין בג"ל, מ"מ לא הו"ל לחנא דמתניתין למינקט בלשון אין פוסלין אלא לפי חשבון כיון שיש כאן גם רבותא דלפי חשבון פוסל, והו"ל למינקט סתם ומיס שאובין פוסלין את המקוה לפי חשבון, דמשמע רבותא הן דפוסל, והן דאינו פוסל אלא לפי חשבון, ומדנקט לשון אין פוסלין אלא לפי חשבון, משמע דלא ס"ד כלל להכשיר כולו בהמשכה, ומשמע דליכא כלל מאן דסבר הכי, והיינו דמקשינן מכלל דרצנן סברי דברביי' והמשכה לא, וליכא כלל מאן דמכשיר כולו בהמשכה, וא"כ רצין אר"י כמאן, א"ו איכא חנא דמכשיר כולו בהמשכה וממילא תו א"א לפרש מתניתין במ"ש בהמשכה, דא"כ פוסלין הו"ל למינקט, ולא אין פוסלין אלא כו', ואמנם קושטא הוא דאיכא חנא דס"ל דברביי' והמשכה נמי לא, ומ"מ ליכא לפרושי מתניתין כראב"י כיון דאיכא נמי חנא דמכשיר כולו בהמשכה, וה"ה נמי דהו"מ למיפרך מכלל דרצנן סברי דברביי' והמשכה לא והתנן ר' יהושע אומר צין כך וצין כך יסבר, אלא דניחא

לחוך הכשרים ונפסלו הכשרים, מ"מ מתכשרין בהמשכה הואיל ויש שם רוב כשרים, ולא דיינינן ל' ככולו בהמשכה, ואח"כ שנה רבנו דין המשנה דמ"ש ומ"ג שנתעברו בחצר, ויש כאן חידוש דאף שאין השאובין באין לאשבורן של מים כשרים, אלא שמתעברין בדרך זחילתם, אפ"ה אם רוב כשרים כשר, וכן אפשר דמבואר כאן דאף אם קדמו השאובין שפיר דמי, כיון דבשעת המשכהם וביאתן למקוה, הרוב כשרים, דכשמתעברין בחצר אפשר שהקדימו השאובין, והכשרים באין להן, ומשמע מזה דאף מקוה שנפסלה ברוב שאובין, אם הוסיף כשרים עד שנעשו רובא והמשיכן שפיר דמי, והא דקתני אימתי זומן שנתעברו עד שלא יגיעו למקוה כו' מפרש רבנו כפי' תו' תמורה י"ב ב' ב"ב ד' דר"ל לאפוקי אם באין למקוה בלא המשכה, ודרך הליגורות לקלח המים ואיירי כשניור אחד חקקו ולבסוף קבעו דפוסל את המקוה, וה"ק אימתי זומן שהליגורות אינן מגיעין עד למקוה אלא בסמוך לה ומתעברין שם, [ולשון מתעברין משמש כאן לפרש שכבר נגמרו הליגורות], ויש כאן המשכה, אבל אם מקלחין לחוך המקוה שאין כאן המשכה כל שקדמו ג"ל שאובין למ"ס כשרים פסולה, וזה מפורש בדברי רבנו שכתב שמתעברין עד שלא יגיעו למקוה ומשכין ויורדין אבל אם היו כו' מקלחין לחוך המקוה כו'.

ובכ"מ נתקשה בלשון אימתי זומן שנתעברו עד שלא יגיע למקוה, דמשמע דעירובן הוא שגורס הכשר, לפיכך פירש דלא מכשרין מיעוט בהמשכה אלא בזמן שיש רוב מ"ס כשרים, אבל כל שאין רוב מ"ס כשרים אף שהשאובין מיעוט וצאו בהמשכה מ"מ פוסלין את המקוה בג"ל, ומיהו אם המשיך אח"כ הכל חזרו להכשירם, והיינו דקתני אימתי זומן שמתעברין עד שלא יגיע למקוה, אז מכשרין מיעוט בהמשכה אף שאין בכשרים רוב מ"ס, כיון שנצטלו ברוב ואח"כ המשכים, אבל אם לא נתעברו קדם שיגיעו למקוה, אף שהשאובין מגיעין בהמשכה מ"מ פוסלין כל שנפלו ג"ל מהן קדם שנפלו כ' סאה ומשהו מן הכשרים, והיו מקלחין דקתני הוא דין מיוחד בנפלין בלא המשכה שפוסלין בג"ל, ודבריו ז"ל תמוהין דאם איתא דבאין במקוה כ' סאה ומשהו פוסלין שאובין בהמשכה בג"ל, א"כ היאך מתפרשת מתני' דקתני דאין המ"ש פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון, והיכן פוסלין לפי חשבון, אם יש במקוה כ' סאה ומשהו הרי אינן פוסלין כלל, ואם אין, הרי פוסלין בג"ל, ואין סברא כלל לפרש לפי חשבון היינו אם יש רוב מ"ס כשרים או אין, [ואולי אפשר לדחוק בנפלו בב"א יותר מכ' סאה דאז פוסלין, לפי שהן מע"מ, וכן ביש במקוה כ"א סאה נריך שיפלו כ"א סאה בב"א ואז פוסלין, אבל ל"מ כן פשטא דמתניתין], וכן רבנו כתב שאין שאובין בהמשכה פוסלין את המקוה עד שיהיו

חשבון שנתעברו חוץ למקוה, ומדאייתי צרייתא ש"מ דההיא אחריייתא, ולא נתפרש למה הוצרך רבנו לפרש דמתניתין ראב"י היא וחזר בו דילמא תנא אחרינא הוא, ואפשר דכונת הרא"ש ליישב הא דאמרו בסוגיין מכלל דרבנן סברי דברביי' והמשכה לא, ומשמע דליכא מאן דסבר הכי, דאל"ה הרי איכא לאוקמי כראב"י ולאפוקי מההוא תנא, לפיכך פירש דראב"י עצמו הוא תנא דמתניתין פ"ד מ"ד ואח"כ חזר בו וליכא אמנא מאן דס"ל דברביי' והמשכה לא, ולא ניחא בגמרא לפרש דאין מ"ש פוסלין אלא לפי חשבון אחי לאפוקי ממאי דהוי סבר ראב"י מעיקרא, אלא משמע להו דאיכא מאן דפליג וס"ל דפוסלין אף שלא לפי חשבון, [ועי' לעיל ס"ק י"א] נתפרש לפירש"ש ליישב הסוגיא אף אי איכא תנא דסבר דברביי' ובהמשכה נמי לא]. — ולענין הלכה כתב הרא"ש דקיי"ל דשאובה מטהרת ברביי' ובהמשכה, ונראה דפירש הסוגיא כפרש"י ופסק כראב"י, שלא הזכיר לפרש דבהמשכה אף רוב מ"ש אין פוסלין, [ועי' בתשובותיו כלל ל"א ס"א, וק"ק שכתב שם דרבנן מטהרי כולה בהמשכה, ואנן קיי"ל כראב"י ור' יוחנן נמי מוקי סתם מתני' כוותי', וז"ע דהא ר' יוחנן איפכא קאמר ובגמ' מבואר דנקטו דברי רבין עיקר טפי מדברי רחב"א, וגם לדברי רחב"א לא פליגי רבנן לקולא אלא לחומרא].

(יג) רמב"ם פ"ד מהלכות מקואות ה"ח שהשאובים שהמשיכוה כולה כשירה הואיל והי' שם רוב מן הכשר, לכאן' משמע דכונת רבנו לפרש כן הא דרבין אר"י, אבל תימא דחוספתא דגג ראב"י קאמר לה ומפורש דאף ראב"י מכשיר כולה בהמשכה בזמן שרוב מן הכשר, ואיך אמרו בגמ' דלא כראב"י, וגם בכלל למה הדרו מאוקימתא דרחב"א, הא שפיר י"ל דרבנן לחומרא פליגי, ור"י כראב"י, ואפשר דרבנו מפרש כפרש"י, ולשון שהמשיכוה כולה דקאמר הכא לאו למימרא שזו כונת הסוגיא, אלא עיקר הדין קמפרש דמקוה שנפסלה בשאובין אף שדינה כשאובין מ"מ אם הומשכה כולה כשירה, וכן משמע ממש"כ רבנו הוראת מקצת חכמי המערב דכולה בהמשכה כשר, ולא הזכיר שאין זה פירוש כולה בהמשכה שבגמ', אלא סיים שלא ראינו שיעשו מעשה להקל בזה, משמע שעיקר פירושם נכון, אלא שיש לדון אי הלכה כראב"י או כרבין אר"י, ודעתם להקל כר"י, ולא הסכים רבנו עמהם למעשה, אף שהדברים מטין כפי הוראתם, [וצפיה"מ הרבה רבנו לתמוה עליהם, אבל כאן חזר בו, ולא כתב אלא שלא נהגו כן]. והנה שנה רבנו לשון המשנה דתמורה, ומבואר בדקדוק לשונו דרוב שאובין, וכן מחצה, בהמשכה, פוסלין הכשרין כדין ג"ל שאובין, ואח"כ שנה רבנו דין גג שבתוספתא שנלמד ממנו דאף שנפלו השאובין מן הכלי

וממילא למאי דקיי"ל כראצ"י לית לן מקור לומר שאין רוב שאובין בהמשכה פוסלין, והר"ה [בהשגות לבעה"ג, ומיהו שם פירש פירוש מחודש], והר"ן, [וכ"נ דעת הרשב"א, לפני דעתו ז"ל ר' יהושע מכשיר כולה בהמשכה, וכמשנ"ת לעיל ס"ב סק"ה, וראוי לפרש אף דברי רבין לענין הכשר, דכיון דאיכא תנא דמכשיר אס איכא שאין דברי רבין אלא לענין שאינו פוסל, לא הי' סותם], וממילא מתפרשא מתניתין דתמורה כפשטה דשאובין בהמשכה פוסלין במחלה על מחלה, והיינו שהכשרין נפסלין, [וכן כתב הראב"ד לפי פירושו כר"ש שבתו, דאי מפרשינן מתני' כראצ"י היינו דרוב בהמשכה פוסלין, והיינו דמתמיהין דרבין אר"י דלא כמאן], וכן בלשון הרמב"ם מצוה בהדיא דמחלה שאובין בהמשכה פוסלין כמו ג"ל שלא בהמשכה, וכן צ"י כתב שמדברי הרמב"ם והפוסקים משמע דלא כפי' ר"ש שבתו, ואף שהר"ש לפי פירושו צ"ב מ"ז הכרח מן המשנה דאף קדמו שאובין כשר, וכן דקדק מן התוספתא צ"ד מ"ד, מ"מ לפי פירוש שאר הראשונים במשנה שם וכן לפי הרמב"ם בהתוספתא אין מקור לזה, והרי הר"ש עצמו כתב דבסוגיא דתמורה משמע דבעינן קדמו כשרים, ורק מחמת פירוש במשנה הוכרח לדחות, אבל כל שאין מן המשנה הכרח לזה, שפיר קיימא דבסוגיא דתמורה משמע דבעינן קדמו כשרים, [וכל הראשונים חלוקים על הר"ש בפירוש המשנה דקנקנים, וכמשנ"ת בסמין צ', וכן צפי' התוספתא הרמב"ם חולק, וכן מתפרשא פשטא דתוספתא, וגם יש לפרש דהתם אף אס קדמו השאובין קלת מ"מ מגיעין צ"א מים כשרים רובא], וכן בראצ"ד מצוה דקדמו שאובין או שהיו רובא אין מצטרפין אף שריצה עליהן מים כשרים, אף לפי פירושו שמפרש כהר"ש שבתו, עי' לק' ס"ק ט"ו.

וליהאמור נקטינן לדינא דכל שהיו השאובין רובא נפסלו הכשרים שהיו מיעוט, והרי דין המקוה כמקוה שנפסלה צ"ל, ואף אס הוסיף מים כשרים עד שנעשו רובא, הרי היא בפסולה, וכ"כ בט"ו ס"ק נ"ה, ולעיל סק"ט נדדנו דאף המים המגיעין לאחר שהכשרים רובא נמי נפסלין, ונ"ע.

שו"ע סמ"ד בהגה"ה אבל אס המשך תחלה מים פסולים ואח"כ הביא עליהם רוב מים כשרים לא מהני, דין זה אינו ענין לדקדוק הצ"י מדברי הרמב"ם [כמו שזוין], דרוב שאובין בהמשכה פוסלין הכשרים וכמש"כ לעיל, וזה מצוה בהדיא בדברי המחבר שכתב שאין ג"ל פוסלין אלא כשנפלו מהכלי אבל אס נמשכו אינן פוסלין עד שיהיו מחלה, מצוה בהדיא דכשהם מחלה הם פוסלים כדין ג"ל שאובין, והרמ"א לא הוסיף אלא לפרש דאף אס הוסיף מים כשרים אינם חוזרים להכשירם, [שהי' מקום לפרש בדברי המחבר

מחלה למחלה, והיכן משכח"ל, אי איכא כ' סאה ומשהו בצור הרי לעולם אינן פוסלין, ואי ליכא הרי פוסלין צ"ל, והכי הו"ל למימר אבל שאובין בהמשכה אין פוסלין אלא אס אין רוב מ"ס במקוה, מים כשרים, וגם עיקר דברי רבנו לומר דבהמשכה אין פוסלין מ"ס צ"ל, וכן בדין מ"ס ומ"ג שנחשבו צהר כתב רבנו אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה ונמשכין ויורדין אבל אס היו הכשרים והפסולים מקלחין לחוך המקוה אס ידוע שנפלו לחוכו מ"ס כו', מצוה דאימתי בזמן שמתערבין כו' והיו מקלחין הוא חד דינא, ובזמן שמתערבין אחי לאפוקי אס מקלחין למקוה בלא המשכה, הרי בהדיא דאין אימתי בזמן שמתערבין דין מיוחד שלא נתפרש, וכן לשון המשנה מוכח דלא יתכן למיתני אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיע למקוה, ולא לפרש דין אס לא נתערבו, וכן לפי הר"ש והרא"ש שבמשנה היו מקלחין הוא סיומא דאימתי, ודברי הצ"י בזה נ"ת, עוד הדבר מצוה צ"ו מ"ג דאף בנחצר האמצעי לשאוב קודם שנחצר לכשר מכשרינן, וכמש"כ הראשונים ז"ל שם כמצוה בתוספתא, ואף שאס הוגזהו מי השאוב קודם נמא שנפלו ממנו ג"ל לכשר בלא תערובת ואפ"ה מכשרינן, וע"כ משום המשכה לחוד מכשרינן, [ואע"ג דלפי"ז אין המקואות כמות שהיו שהרי א"א לרבות עליהם עכשיו שאובין בהמשכה כשיעור שהיו יכולים קודם, שהרי כבר נכנסו מעט בהמשכה, לא חש לדקדק בזה, דעיקר המקוה כמות שהיתה, ומה שעכשיו לא יתבטלו בה שאובין אין זה ענין להמקוה והכשירה], הרי דאף מקוה שיש בה רק כ' סאה אין שאובין בהמשכה פוסלין אותה, [ומיהו למש"כ הר"ש והרא"ש דמתני' דפ"ד מ"ד סברה דג"ל בהמשכה פוסלין, ע"כ ההיא מתני' דלא כוותי', אס לא בשאין מי השאוב יכולין לבוא לכשר לפני שהוגזהו מי הכשר ויאלו לחוך, ונריך לפרש אמנם כונת הר"ש במש"כ שם שנחשבו חוץ למקוה דר"ל דאיירי כה"ג], ונראה דאפשר להקל כן אחרי דבלא"ה יש מקילים בכולו בהמשכה, ויש הסוברים דאין שאובין בהמשכה פוסלין כלל, ואין לנו לאיסור אלא דקדוק הצ"י מלשון הרמב"ם אליבא דהסוברים דרוב בהמשכה פוסל, ולא נתפרש לן טעמו ז"ל.

(יד) ולענין הלכה קיי"ל דבעי ריבויי והמשכה, שזו דעת רוב הראשונים ז"ל, וכמש"כ צ"י, וכן נראה דקיי"ל דרובה בהמשכה פוסלין הכשרים ולא רק שאין משלימין, דרוב הראשונים לא ס"ל פירוש ר"ש שבתו, [ה"ה, רש"י [והר"י בתו' שם, מיהו אין מוכרח שם דעתו ז"ל], והרמב"ם, והר"ש, [וכמש"כ ס"ק י"א, ומיהו הר"ש מכשיר אף קדמו שאובין], והרי"ף, [ואף דס"ל להרי"ף דכלהו בהמשכה כשר, כמש"כ הראשונים ז"ל בדעתו, מ"מ למדנו דדעתו בפירוש הסוגיא כרש"י,

פוסלין מוכיח דשאוין בהמשכה נמי פוסלין, וכן פירש הראב"ד [לפי מה שמפרש כהר"ש], וכן מוכח מלשון הרמב"ם, והוא ג"כ לשון השו"ע, א"כ מבואר בהדיא דלראב"ז מ"ש בהמשכה פוסלין כשהן מחלה, והכשרין נפסלין, ולא הדרו בגמ' מזה לפירוש רוב הראשונים דרביין אר"י מכשיר כולו בהמשכה ממש, בלא מים כשירים כלל, ואנן קיי"ל כראב"ז, והלכך כל שהשאוין רובא הרי הכשרים נפסלין כדין מקוה שאין בו מ"ס שנפלו לתוכה ג"ל. — [ומדברי הגרע"א ז"ל משמע דמפרש דלפיר"ש שבת' דוקא אם ניתוספו מ"ס כשרים הוא דמתכשרא, אבל אם הוסיף ל"ט אף שהשאוין שקדמו לא היו אלא ל"ח לא מתכשרא, דכללא הוא דשאוין שקדמו לעולם אינן מנטרפין, אף כשניתוספו רוב כשרים, שהרי פירש כן גם אליבא דהרמ"א שכתב דפסל קדמו שאוין אף שניתוספו כשרים הרבה והן רובא, ועי' לק' ס"ק ט"ו, שכן מתבאר בראב"ד בצעה"נ].

טו) לעיל סק"י כתבנו דלפי' הר"ש שבת' תמורה י"ב ב' דהא דא"ר אר"י שאובה שהמשיכה כולה טהורה היינו שאין שאוין בהמשכה פוסלין, אבל הן ענמן אינן מטהרין, ולפיכך אף מקוה שיש בה מ"ס בהמשכה אם נפלו לתוכה מ"ס מ"ג מתכשרת, דה"ה מקוה שנמשכו לתוכה ל' סאה שאוין, שאם נפלו ל' ומשהו מ"ג דמתכשרת דכיון דהשאוין מיעוט הרי הם מנטרפים, והתו' נקטו מ"ס משום דאייירו דהמשוכים מ"ס, וראיתי להראב"ד בצעה"נ שפירש ג"כ כפי' הר"ש דבבב"ר רבין אר"י, וכתב דהיינו לומר שאם היו במקוה עשרה סאין מ"ג ונפלו לתוכה ל' סאין שאוין בהמשכה, ואח"כ נפלו עוד ל' מי גשמים דמנטרפין העשרה סאין הראשונים והיו מקוה כשר, הנה מפורש דבבב"ר ז"ל דאם נפלו כ' ומשהו לא סגי ואע"ג דהכשרים רובא, ובעינן ככשרים לחוד מ"ס, ועוד יומר הדבר מבואר בקיטור הדינים שכתב בקוף שער המים שכתב שם דלא בעינן דוקא שיקדימו רוב כשרים למיעוט המשוכים, אלא אף אי אתו בהדי הדדי שפיר דמי כדתנן מ"ש ומ"ג שמתערבים בחצר כו', הנה מבואר דפשוט ל' ז"ל דקדמו שאוין בהמשכה אינם מנטרפין, ורק בבב"ר בב"א הקיל, [וראיתו ממתינתין היא לפי דמפרש שכתב אינם נחים באשכזרן, אלא שני הקילושים נפגשין בדרך הלוכן בחצר, ולפיכך אין שייך לחשבן לא קדמו שאוין ולא קדמו כשרים אלא בב"א הן בבב"ר, וז"ל דמשמע ל' להראב"ד ז"ל דלא לעולם מיעוט בהמשכה מנטרף, אלא רק בשנתבטל ברוב כשרים, וזה דוקא בשנפל לרוב כשרים אבל כשרים הניתוספים עליו קימעה קימעה לא, ואפשר דלשון רב"י והמשכה משמע כן, דלא קאמר שמיעוט שאוין בהמשכה מנטרף, אלא משמע

שהכשרים נפסלו כל זמן שהן מיעוטא, ונפ"מ דאף שיש בהן מ"ס מ"מ הן פסולין, כיון שהן מיעוטא, וקודם שהיו בהן כ"א סאה כבר היו השאוין רובא, אבל אם הוסיף מים כשרים עד שנעשו רוב היה מקום לומר דחוזרין להכשרין, לפיכך פירש הרמ"א דין זה בהדיא, וזה כמש"כ לעיל דלא קיי"ל כהר"ש, ולמש"כ לק' ס"ק ט"ו אף לפירוש הר"ש שבת' אין מיעוט שאוין שנמשכו מנטרף אלא כשקדמו לו רוב מים כשרים, ונמנא דין זה אף אליבא דהר"ש, ולפ"ז לכאורה אדרבה מלשון הרמ"א שכתב ואח"כ הביא עליהם רוב מים כשרים משמע קצת דדוקא רוב לא מהני אבל אם הביא מ"ס מים כשרים מהני, וזה כפי' הר"ש, ואפשר דאמנם אפשר להקל כן, כיון דאיכא דמכשרי כולו בהמשכה וכפשוטא הסוגיא לפרש"י, וגם לדעת הר"ש שבת' והראב"ד אם הביא מ"ס מ"ג ש"ד, ומ"מ נראה להחמיר וז"ע, אבל דקדוק הב"י מדברי הרמב"ם הוא דכל שאין הכשרים כ' סאה ומשהו, אף ג"ל בהמשכה פוסלין, וזה לא נזכר בבב"ר הרמ"א, ולעיל ס"ק י"ג כתבנו דבב"ר הב"י בזה ז"ת, ואולי הדר ב' המחבר ז"ל ולפיכך לא פירשו בשו"ע. ש"ך ס"ק ז"ט אפילו אם פתח אח"כ הנוטף ונמשכו הכל למקום אחד כו', טעמו ז"ל דלא מצינו ענין בהמשכה שני, וכיון דהמשכה הראשונה לא הועילה כיון דליכא רבי"ש שהרי קדמו שאוין, אין כל תועלת בהמשכה שני ששערוצת זו אינה ניתנת להכשר, ודוקא בנפלו ג"ל שאוין למקוה של מים כשרים, אמרינן דמועיל המשכת הכל, כיון דהני ג"ל אילו הוו מימשכי מעיקרא לא היו פסלי, וה"נ עכשיו הרי הם נמשכים, אבל אילו נפלו ג"ל בתחלה שאף אם היו משוכים היו פוסלין, אין מקום להכשיר ע"י המשכה עכשיו, [ודין זה הוא אף לפיר"ש שבת' תמורה, לפי מה שנתבאר לק' ס"ק ט"ו בשם הראב"ד דאין מיעוט שאוין מנטרפין בהמשכה אלא בשקדמו רוב כשרים, אף שיש מ"ס כשרים כשר אף שהרוב שאוין שנמשכו ואף שהן קדמו, מ"מ לענין זירוף אין מיעוט מנטרף בזמן שהוא קדם, ונמנא דקדמו ג"ל שאוין אין מועיל המשכת הכל, דאף ג"ל שאוין שנמשכו שקדמו פוסלין הכל.

הגרע"א ז"ל בגליון כתב דאפשר דלכו"ע אם יש כשרים מ"ס כשר אף שהשאוין שנמשכו קדמו והן רובא, וכמו לפי' ר"ש שבת' תמורה י"ב ב', ה"נ לכו"ע, וכונתו ז"ל דנהי דלפיר"ש פירשו בתו' דגמ' הוי סבר דמראב"ז משמע שאם השאוין רובא פסול אף ביש מ"ס כשרין, ורבין אר"י הוא דפליג על זה, אבל לפרש"י אין לנו מקור דלראב"ז שאוין בהמשכה פוסלין, ושפיר י"ל מן הסברה דכיון דמיעוטא מנטרפין, אין דינן כשאוין, ולעולם אינן פוסלין אף כשהן רובא, אבל למש"כ לעיל סק"ט וסק"י, דלשון מתניתין אין המ"ש

(טז) דינים העולים, (א) מיעוט שאזין בהמשכה מנטרפין למ"ס, ל"ש אם בתחלת ביאתן של השאזין כבר היו במקוה כ' סאה ומשהו מ"ג, ל"ש אם באו קודם, כל שלעולם היו הכשרים רובא והשאזין מיעוט, הרי הם מנטרפין, (ב) אבל אם קדמו השאזין, שבהמשכה [לכה"פ ג"ל מהן], או אפילו לא קדמו אלא שהיו שעה אחת בשעה עם הכשרים לא פחות מהם, הרי נפסלו הכשרים כדין מקוה שנפסלה בג"ל שאזין בתחלה, ואין מועיל אף אם ימשיך הכל, ואף אם יוסיף מ"ס מ"ג, (ג) אף מקוה שנפסלה במיעוט שאזין [ממש בלא המשכה], אם המשיך הכל נעשה מקוה כשר, בד"א בזמן שנפלו השאזין לרוב מים כשרים, אבל אם קדמו השאזין או שהיו מחנה נפסל הכל ואין מועיל המשכה, [ואף שהר"ש לא כ"כ וכמש"כ ס"ק י"א, מ"מ לא קיי"ל כוותי' וכמש"כ ס"ק י"ד], ואף אם יוסיף מ"ס מ"ג, (ד) מיעוט שאזין שנמשכו המושקים לרוב מים כשרים אינם מנטרפין.

(יז) שו"ע סמ"ה שיעור המשכה זו אין פחות מג"ט, אף להסוברים דפסול שאזין הוא משום אטו הוי' דבצר המק"ט, מ"מ החמירו בשאזין טפי, ואף דבהוי' ע"י דבר המק"ט סגי בהפסק כ"ש ואפי' אור, מ"מ בשאזין החמירו חכמים שהמים נפסלין, וממילא לענין לחזור להכשירם קצבו חכמים תנאים מיוחדים, ופשוט.

ראע"ג דכתבו התו' ב"ב ס"ו והר"ש פ"ב מ"ג דהא דרביעית שאזין שנקרקע כשר להטביל בו מדאורייתא, הוא משום דמימשיך אילך ואילך, וגם הר"ש כתב משום המשכה אע"ג דבצר דשאזין דרבנן והוי' ע"י מק"ט מדאורייתא ולהוי' דבצר המק"ט א"צ דין המשכה אלא כל שמפסיק אפילו אור כשר, משום דבעי לשנוי אף להסוברים דשאזין דאורייתא, וכמש"כ בתו', הרי דלא צעין ג"ט, וא"כ מנלן דלהסוברים שאזין דרבנן הצריכו ג"ט, לאו קושיא היא, דאי שאזין דאורייתא עיקר הפסול הוא ביאת המים מן הכלי למקוה, אבל מה שהיו המים בכלי אין צוה שום פסול מדאורייתא, וממילא כל שנמשכו אפילו כל שהוא שפיר דמי, אבל מדרבנן שאזין נקצבו בפסול ואין ראויין לשמש למקוה, אלא שהקילו חכמים בשנמשכו וגם נחבטלו ברוב, והמשכה זו ענין מיוחד היא, ושפיר י"ל דבעי ג"ט, וכן להסוברים דבעי קרקע ראוי' לבלוע נמי מודו דמדאורייתא, אי שאזין דאורייתא, א"צ קרקע ראוי' לבלוע, אלא כל שאין המים באין מן הכלי למקוה כשר, אבל מדרבנן שקצבו שאזין בפסול, לא הקילו שחוזרין להכשירן אלא צנמשכו בקרקע הראוי' לבלוע.

שיש כאן ענין ברביי, והיינו שהשאזין יתבטלו, ורביי' והמשכה הם שני ענינים שיחדיו מכשירים שאזין, והיינו שצריך לטבול ברוב ולהמשיכם, ואין זה רק משום שלא הקילו ברוב שאזין בהמשכה, אלא שכל שהרוב שאזין הרי לא נעשתה בהן הפעולה של רביי' וממילא לא נחבטרו כלל, (והיינו דאיכא תנא דבעי רביי' קדם להמשכה לפיר"ש והרא"ש בפ"ד מ"ד), וס"ל להרא"ש ד"ז דוקא בקדמו רוב כשרים אבל כל שהיו השאזין רוב אף שמוסיף עליהם מים כשרים יותר מהן אינם מתבטלים, וממילא אינם מנטרפין, ואף אם חזר והמשיכן עכשיו לאחר שהכשרים רוב נמי אינם מנטרפין, שבתערובתן לא נשתנה כלום ע"י ההמשכה, ובתערובת זו אין השאזין מתבטלין, ואין ענין בהמשכה שני.

ויש ללמוד מזה דאין מיעוט שאזין מנטרפין אלא כשמתערבין ממש עם הכשרים, אבל מיעוט משוכים המושקים למקוה אינן מנטרפין כיון שאין שייך לומר שנתבטלו ברוב הכשרים.

עוד כתב בצעה"נ דמסתברא דרובא בהמשכה אינו מנטרף דבהא איכא טפי למיגזר אטו צידי אדם, מבג"ל שאזין דעלמא, וסיים וז"ל הלכך הא דקתני מתני' אם רוב מן הפסול פסול לומר שאין מוטבילין בהן קאמר ואפי' איכא מ' סאה מן הכשר מ"ט הואיל ולא נעשה מקוה טהרה מעיקרא עכ"ל, ודבריו ז"ל תמוהין שהרי פירש דברי רבין אר"י דשאזין בהמשכה אינן פוסלין וכל שיש מ"ס כשרין טובלין בהן, וליכא מאן דפליג עלי' בזה ובסוגיא דתמורה דחיינן דברי רבנא"א אר"י מכא הא דרבין, ואיך זה לא פסקינן כוותי', וגם הראב"ד גופי' בסוף שער המים כתב כן להלכה דכולה שאובה בהמשכה, כשנפלו לתוכה מ"ס מ"ג מתכשרת, וגם מה ראייה ממתניתין דדין אי איכא מ"ס ככשר לחוד, הא מתני' שפיר מתפרשא בשרק בין שניהם יש מ"ס דהא רישא דרוב מן הכשר אשמועינן דמיעוט הפסול מנטרף למ"ס ודכוותה איירי סיפא, (ואף שאפשר אולי לומר דמקוה שנפסלה ברוב מים שאזין אין מועיל המשכת הכל לטהר, ונפרש דהכא נתערבו הכשרים והפסולים קדם שנמשכו הפסולין, אבל אין גראה כן, ומהיכן יחדש הראב"ד ד"ז שאין לו רמז בגמרא, וגם לא היה מצליע הדבר אלא היה מפרשו בטעמו, ומש"כ הואיל ולא נעשה כו' אינו טעם מספיק לזה), לכך נראה דט"ס הוא וז"ל ואפי' איכא רוב מ"ס מן הכשר, ודין זה פשוט דרוב שאזין בהמשכה אף מיעוט מהם אינו מנטרף, וסיים הטעם הואיל ולא נעשה מקוה טהרה מעיקרא ר"ל שאם היו הכשרים קודמין ה"י כשר כיון שיש רוב מ"ס, והיה נשלם שיעור מ"ס מיד כשנכנסו מיעוט בהמשכה, ושוב אינו נפסל בשאזין.

(יח) יש להסתפק בהוי' ע"י טהרה דהוי' דאורייתא, וכן לדעת הסוברים דשאוין דאורייתא, אם קדמו במקוה מ"א סאה פסולין, ואח"כ המשיך לתוכה מ"ס מים כשרים, אי כשר מן התורה, מי אמרינן כיון דהפסולין רובא הרי הכשרים כמי שאינן, או לא, וממש"כ החו' תמורה י"ב ב' שם ר"ש דשאוין בהמשכה אינם פוסלין ואי איכא מקוה שלם שאוין שנמשכו אם המשיך לתוכן מ"ס מים כשרים כשר, [ומשמע אף שהשאוין שנמשכו קצת יותר, דהא א"א לנמנע], משמע קצת דכה"ג הי' כשר מדאורייתא בשאוין גמורין אף אי שאוין דאורייתא, דאל"כ הרי אף כשצאו מ"ס מים כשרין למקוה אין הם משמשים עכשיו בתורת מקוה, אלא השאוין שנמשכו הם המהוים עכשיו המקוה, שהם הרוב, ולמה הקילו חכמים, אלא משמע דכה"ג המ"ס מים כשרים שצאו אח"כ הם המשמשים עכשיו כמקוה, ומיהו אין זה מוכרח, וז"ע, [ומיהו צמ"פ שרבו ודאי פסול מדאורייתא דהמים כמי שאינם, וכ"כ חו' יצמות פ"ב ב', כי קמייבעיא לן צמים], שו"ר שגם מרן (הכ"מ) זללה"ה צמניא ס"ה ס"ק י"ג דן בזה.

ויש לדון צמ"ש שנפלו מד' כלים, וכן מג' ופסק הראשון עד שלא התחיל השני, שאין מנטרפין, אם באו באופן זה מ"א סאה ואח"כ המשיך לתוכן מ"ס מים כשרים אי כשר, [ואף בתחלה אין מנטרפין ג"ל מד' כלים, וכן מג' אם פסק הראשון עד שלא התחיל השני, וכמבואר בלשון הרמב"ם פ"ה ה"א, וז"ע], ואפשר דבנפלו מד' כלים לא אמרו חכמים כלום ואוקמוה אדאורייתא, ולעולם אין הם פוסלין אלא שהם אינם מעלים, [ואף אי שאוין דרבנן מ"מ אוקמוהו שלא לפסול אלא באופן שהי' פוסל מדאורייתא, שלא גזרו בזה דין ג"ל שאוין, ורק אינן מעלין], ונמצא שזה תלוי במה שנתפסקו לעיל אי רוב פסולים ומ"ס כשרים כשר מדאורייתא, וז"ע, ומרן (הכ"מ) זללה"ה בספר יורה דעה סימן קכ"ה דעתו זללה"ה דכל שיש רוב מ"ס מ"ש פסול, אף שנפלו באופן שאינם פוסלים בג"ל, ומשמע אף בקדמו רוב כשרים.

בראיה דנפלו ג"ל מד' כלים למקוה שיש בה יותר מג"ל מים כשרים, אף אם פתק הכל למקוה שני, אינה נפסלת, דכיון דבתערובת זו באו הג"ל מד' כלים אינם חשובים לפסול, אבל יש להסתפק בנפלו ג"ל למקוה ריקה מד' כלים ואח"כ פתקן למקוה שני' מי אמרינן התם הרי באין ג"ל שאוין צב"א ופוסלין, או לא, וז"ע, [וכי"ו בגוונא דליכא משום המשכה].

שו"ע סט"ו מזה מעט ומזה מעט כו', צש"ך הביא דעת רש"י והראב"ד דבעי לוג מכל כלי, ונראה דהמחבר ז"ל דעתו להחמיר, כיון שהפוסקים סתמו, ובגמ' לא נתפרש מזה, ולכן לדינא יש להחמיר.

כתב מרן (הכ"מ) זללה"ה צמניא ס"ח ס"ק י"ג דאם נחו המים באשבורן בקרקע חוץ למקוה א"צ ג"ט, וז"ע.

בב"י שם הרשב"א כתב דממש"כ הר"ש צפ"ו מ"ג ב' מקואות דאף שבאין מן הפסול לכשר מ"מ הוי המשכה, מוכח דס"ל דלא צעי ג"ט, דסתמא לא איירי שהמקוה רחוקה, וז"ע דהא כל המקוה הפסולה הוי המשכה לגבי הכשרה והמקוה ודאי מחזקת ג"ט שהרי מחזקת מ"ס ואדם יורד בתוכה, ואף אם שפך המים מהכלי למקוה השאוב על יד הדופן של הכשר נמי י"ל דחשיב המשכה ג"ט דכל המים מקומם בכל המקוה, ולגבי המקוה הכשרה חשיבא כל המקוה השאובה כהמשכה, ואפשר דכוונת הרשב"א דלתנא דמתני' פ"ד מ"ד לפירוש הר"ש והרא"ש צעי רביי' קדם המשכה, ולא סגי ברביי' חוץ למקוה, אלא צעי רביי' קדם המשכה, והר"ש והרא"ש י"שצו משנה זו גם אליבא' וכתבו דנתערבו ברוב כשרים חוץ למקוה, ונמצא מבואר דעתם ז"ל דהמשכה סגי בכל שהוא, דהא סתמא קתני ואף באין הכותל מחזיק ג"ט, ותערובתם הוא על הכותל ואפ"ה מכשרינן דחשיבין קדמה רביי' להמשכה.

שם סמ"ו אין המשכה מועלת כו', הוא ממש"כ הב"י שם צעה"ג, וכבר כתבנו לעיל ס"א ס"ק ד"ז שזה הגה"ה ואינה מהראב"ד, וגם עיקר פירושו דסגוס ואדם מיירי צמים שאוין בכלי תמוה שהרי טבלו ונתכשרו המים, וכבר תמה כן מרן (הכ"מ) זללה"ה צמניא ס"ג ס"ק, וכל הראשונים לא פירשו כן, ומן הסביר לית לן לדש דאין מועיל המשכה בדבר שהי' עליו שם כלי בתלוש, כיון שעכשיו אינו פוסל את המקוה, ולפי"ז אפשר דבשעה"ד אפשר להקל דכל הראשונים דלא מנרכי קרקע הראוי' לבלוע לא מנרכי נמי שלא יחא עליו שם כלי, וכן הרמב"ם כתב על דבר שאינו פוסל את המקוה ומשמע דכל שעכשיו אינו פוסל את המקוה שפיר דמי, וז"ע. — ובדין קרקע הראוי' לבלוע רבו החולקים דלא בעינן, ואלו הן, רב אחאי גאון, [כמ"ש הראב"ד צשמו], והראב"ד, והרמב"ם, ותו' [תמורה י"ב ב' שהציא דברי ר"א גאון], והר"ש [שכתב ברצפת עזרה דמימשכי אילך ואילך, ומבואר דאף ברצפת אבנים חשיב המשכה], וכן נראה דאי שצירת כלי חשיב המשכה נמי מוכח דלא צעי קרקע הראוי' לבלוע, דאי בעינן קרקע ראוי' לבלוע היינו משום שאנו מפרשים דענין המשכה הוא מה שמתחברים המים לאדמה והרי זה כאילו נבלעו זה ונצטו ממנה, וכמו שמתבאר בלשון המרדכי שצב"י, וא"כ אין מקום למיחשב שצירת כלי כהמשכה, ולפי"ז כל הראשונים שפירשו דשצירת כלי חשיב המשכה ס"ל דלא בעינן קרקע ראוי' לבלוע, והם [הר"ש] והרשב"א והר"ן והרי"ש.

נבלעים בגידי האדמה י"ל דחשיב כנתערבו ממש, ואף שהם חוזרין ויוצאין רובן, מ"מ צעודם בקרקע נתבטלו ברוב הכשרים. — וכחצ עוד הרא"ש טעם שני להחיר דכיון שיש לחלוחית בגידין הו"ל כמעין ואינו נפסל בשאובין אלא השאובין מתכשרים הימנו, ור"ל דהמים בהיותם בלועים בקרקע א"א שלא יפגשו בגידים שיש בהן עדיין לחלוחית ונמצא שטהרו עי"ז, דהא הושקו למעין, ולפיכך אין להחיר אלא בשנתן המים בצור אחר וצאו לצור שהי' נוצע, שאנו רואים ע"י פליטת המים שעדיין יש לחלוחית בגידין, וגם המים בטח נפגשו בהן בהיותם בלועים בקרקע, אבל אם נתנו מים שאובין לצור שהי' נוצע ונתיבש ודאי פסול, דאין לנו לחדש שהמים נבלעו ופגשו בגידין שיש בהן עדיין מים, ואף אם נתנו קצת מים לצור אחר וניתוספו בו, נמי אפשר שאין להכשיר כל המים עי"ז דאפשר לדוקא המים הבלועים בזמן שהם בלועים חשיבי מחזירים למעין, וצ"ע בזה.

והנה אין דברי הרא"ש אלא בצור שהי' נוצע, אבל צור של מים מכוונסים ודאי אין כאן אלא המשכה, וכ"כ הט"ז והש"ך, ולמדנו מזה דמה שהמים נבלעין בקרקע אינו מבטל מהן שם שאינה, וכמו מים שהוגלדו בסל"א, אלא אין כאן אלא המשכה.

בשמריקין אומר המים למלאותו מים נקיים, ועומד סתום כמה ימים עד שיוירד הגשם, יש שכתביו מויעין, ונראה שאין כאן חשש משום ג"ל שאובין בתחלה, [דבזה אף בהמשכה פסול וכבסמ"ד בהגה"ה], שהזיעה היא מן האויר, (עי' רפ"ב דמכשירין) ולא ממים הנשפכים סביבות הצור, וממילא אין כאן חשש שאובין, ועוד דאף אם המים הבלועין סביב כתלי האויר נמי משתפין בזיעה, מ"מ גם כזה רוב המים כשרים שהרי המים שבקרקע ממי הגשמים, וכן מי האויר עצמו הקודמים, לעולם הן רוב, וגם ספק בכלל אם יש שם מים שאובין, ואף אם יש בהם מים שאובין, והן רוב, אחרי לדעת תו' והראש"ד וכן להמכשירים כולו בהמשכה כשר, וגם אפשר שאין בכל הזיעה ג"ל, [ואף אם יש ג"ל כיון שלא בא צב"א י"ל דהו"ל כמב' כלים ופסק הראשון עד שלא התחיל השני, ומיהו אין זה מוכרע ואפשר דחשיב כמכלי אחד, וכן הדעת נוטה], וגם ג"ל בהמשכה בתחלה אין הפסול מבואר בהדיא, ע"י לעיל ס"ק י"ד, ומכל הלין טעמי אין כאן בית מיחוש, והעיקר שהזיעה מן האויר ואין כאן חשש שאובין כלל.

סימן ה

(א) מהתוספתא דמכתשת שהביאו תו' צ"ב ס"ו והר"ש צ"ב מ"ג למדנו דאף אי פסול שאובין דאורייתא וכן פסול הוי' ע"י טהרה, מ"מ

שם צד"א שמתחיל מכלי הצ' עד שלא פסק מהכלי הראשון כו', נראה דאם עירה מהראשון בשני קילוחים והתחיל מהשני עד שלא פסק הקילוח השני, שאין הקילוח הראשון מנטרף, דאף ששני הקילוחים מהראשון מנטרפים, דמכלי אחד אפילו כמה קילוחים מנטרפים וכמש"כ הראש"ד בצעה"ג, מ"מ לגבי הכלי השני אין הקילוח הראשון מנטרף כיון שהכלי השני התחיל לאחר שנפסק הקילוח הראשון, וכש"כ בעירה משני כלים צוא"ז ונחבין לרבות שאין הראשון מנטרף לכלי השלישי שהתחיל קדם שפסק השני.

בב"י בשם הרשב"א [בדין לנקות מקוה ככלי נקוב] כתב במקוה שדלו מימיה ונשארה הקרקע לחה טלה"ט ואח"כ המשיכו לתוכה מים כשרים וז"ל איני רואה שום פיסול מכמה טעמים חדא שאין מ"ש פוסלין את המקוה בין בתחלתו בין בסופו בפחות מג"ל ולפיכך ידוע שאין בטופח זה ג"ל ועוד דמן הסתם יש בטופח זה מן המים הנשארים במקוה ואין הכל שאובים כו', טעם זה צ"ע דהא מקוה שנפסלה בג"ל לעולם היא בפסולה עד שינא מלואו ועוד, [ואף שאם יוצאו עכשיו מקצת מי המקוה נחשב לפי חשבון שגם מהנשארים יצאו, ואף אם היו זה ג"ל מתמעטים עכשיו ע"י לעיל סק"ז ח', אבל לא משמע בדברי הרשב"א שכוונתו שיוציאו עכשיו ממי המקוה], ואולי כוונת הרשב"א לסיני בעלמא לומר דכאן קיל טפי שאין כאן ג"ל שאובין אלא מקוה שנפסלה בג"ל, אבל אמנם אין טעם זה מועיל להכשיר כלל, וצ"ע.

תמורה י"ב ב' תוד"ה יוסף דמסתמא לא נפלו ג"ל מג' כלים כו', מרן (הכ"מ) זללה"ה בקמא סימן ה' סק"ז הקשה הא בעינן שיפסוק הראשון לאחר שהתחיל השני, ולמה להו למימר דמסתמא לא נפלו מג' כלים, ואפשר דלרווחא דמילתא נקטו אף אי דולים הרבה אנשים בהרבה כלים, א"נ אולי לא פסיקא להו אי הלכה כן (דאף דתנן כן בסופ"ג דמקואות מ"מ כיון דבתמורה אמרו דהדבר במחלוקת, ומתני' דתמורה כיצ"ח, אפשר דבמה שלא למדנו הכרח ממתני' דתמורה דס"ל כוותי' לא קיי"ל כוותי', אבל אין נראה כן).

(יט) שו"ע סמ"ז מקוה שנובע כו', ברא"ש כתב הטעם שהגידין מוסיפין מים מעצמן בזמן שמתחלחלים, והו"ל רביי' והמשכה, ואפשר דר"ל דאמנם האמת כן הוא דהמים שצאו רובם ממי הנביעה הם ולא ממי הצור השני, ואפשר דאף אם האמת שהמים רובם הם ממי הצור השני מ"מ חשיב רביי' והמשכה, ואע"ג שכתבנו לעיל ס"ק ט"ו דמיעוט משוכין המושקים לרוב מים כשרים אינם מנטרפין, דבעינן שהמשוכים יתערבו ממש עם הכשרים, מ"מ הכא שהם

ובגליון הפר"ח שם הק' לדעת הרשב"א מהא דאמר פסחים ט' ב' שני בתים א' צדוק וא' שאינו צדוק ושני לצורין אחד חמץ ואחד מזה ושקל חד עכבר חמץ וחד מזה ועיילו להני במי ולא ידעין הי להאי עייל והי להאי עייל, היינו ב' קופות, ואי אמרת דל' יוחנן בעי מיהא חולין כתרומה, א"כ התם בשני בתים שאין שם תערובת כלל יש להצריך צדיקה מספק, א"ו לא בעי תערובת כלל לר"י ואחיא סוגיא דפסחים כוותי, וכ"כ תו' פסחים שם דסוגיין כר"י דלא בעי רביי, ואפשר דהתם צבית צדוק לעולם חשיב כרצו חולין, דהא צבית בחזקת צדוק, ואית לן לאוקמי אחזקתה, ולכו"ע אף בהחזקת איסור מ"מ מוקמיין אחזקה בספק דרבנן, ומתני' היא צנדה ג"ט ב' דהשאלה חלוקה לנכרית הר"י תולה בה, והיינו משום דאית לן לאוקמי אחזקתה, ואפשר דאף כר"ל מצי אחיא וצאכא חזקת כשרות מודה, דהא ודאי מודה בהשאלה חלוקה לנכרית, ומיהו התו' שכתבו דלא אחיא כר"ל, ז"ל דס"ל לחלק דהכא גרע כיון דראינו עכבר שנכנס, וצב"ה"ג לא מוקמיין אחזקה, אבל התם בהשאלה חלוקה אין בה שום ריעותא והו"ל ספק דרבנן ולקולא, וכ"כ הש"ך שם סק"ו סברא זו אף לדעת הרשב"א, ומ"מ לדעת הרשב"א יש לומר דמ"מ צבית עדיף שהוא בחזקת צדוק, ומצי אחיא אף כר"ל, ומיהו כר"י ודאי מצי אחיא דענין חולין כתרומה היינו שיהא הנידון לאסור דבר המותר וכמש"כ לעיל, וצבית ודאי כן הוא שהנידון להצריך צדיקה צבית שחזקתו צדוק. שם תרד"ה דלא תימא היכי מצי למימר הכי כו' מחצה על מחצה פסול כו', ואפשר שיש לחלק בין דבר שהנידון לפסול מקוה כשריה, לנידון עשיית מקוה בתחלה, ושפיר ידע הש"ס לחלק דלענין לעשות מקוה בתחלה שפיר החמירו חכמים לפסול במחצה על מחצה, ומדברי התו' הללו למדנו דטעם ההיתר בנתן סאה ונטל סאה הוא משום דמיעוט המ"פ מנטרפין כשמתצטלין, ולא משום שאני אומר סאה שנתן הוא סאה שנטל, וצנמו"י לא כ"כ, אבל ז"ע מה שייך שאני אומר בדבר לח שהוא שקר במחלט, ולא מצינו שאני אומר אלא בספק ומשום ספיקא דרבנן, וז"ע.

(ג) שם תרד"ה נתן קשה נהי דשאיבה דרבנן כו', אפשר דגם התו' מפרשי דעד רובו היינו י"ט סאה וכמש"פ רש"י, ואע"ג דודאי עדיין המים רובא וכשר מדאורייתא דהא צנטילתו נטל גם מהמ"פ, מ"מ כיון שאין כאן חשבון מדוייק החמירו חכמים כאילו נטל רק מים כשרים, ולא ניחא להו לפרושי דהיינו הא דחשבינן לנתן סאה ונטל סאה פסולא דרבנן, דאם איתא דאמנם צנעשו המ"פ מחצה פסול מדאורייתא, שפיר פסלו חכמים צנעל כ' אף שעדיין יש כאן רוב מים כשרים, דקבעו חכמים לחוש כאילו נטל רק מים כשרים,

מיעוט שאובין או שנתהוו ע"י דבר המק"ט אף משלימין מדאורייתא, והוא מדין ציטול ברוב, שהמיעוט נעשה ברוב, ולא רק שנתצטלה חשיבות המיעוט, ונע"ה חלה פ"ג מ"ו ובשו"ע או"ח סימן תנ"ג, ונראה דה"ה למיעוט מי פירות, דאף משלים מדאורייתא, דהא נתן סאה ונטל סאה כשר אע"ג שאין כאן מ"ס אלא צצירוף המי פירות, הרי דמשלימין, וה"נ קודם שיש מ"ס כל שהמ"פ צאין לרוב מים הרי הם מתצטלים ומשלימין, ורק מדרבנן אינן מעלין, וכ"כ מרן (הכ"מ) זללה"ה בתנינא ס"ה ס"ק י"ב.

(ז) יבמות פ"ב ב' וסבר ר"י דרבנן לא בעינן רביא כו' לא דלא נשקול רובא כו', מבואר דבשתי קופות גמי בעי מיהא שיהא חולין כתרומה דאל"ה אכתי חיקשי מ"ש, וכ"כ הרשב"א, ויש לעי' מה סברא יש להצריך שיהיו חולין כתרומה, הא ודאי ציטול לא שייך צמע"מ, ואפשר דזמן שהנידון על היתר אם נחערב צו איסור ונאסר, תלין להקל כיון שהוא ספק דרבנן, אף שהחזקת איסור ואין אנו יודעין להיכן נפל, ולא אסרינן מספק, אבל זמן שהנידון על חמיכה אם היא איסור או היתר ויש כאן חמיכה אחת ודאי איסור, צוה החמירו חכמים אף בספק דרבנן, וכן מש"כ הרשב"א דה"ט דלא הקילו כאן אף ברוב תרומה על החולין, שהרי אין אנו צאין לאסור מה שהחזקת בהיתר, ואף דלעולם אין הנידון אלא על מה שנפל והוא לא החזקת בהיתר מ"מ בזמן שהחולין רבו הנידון הוא לאסור החולין מחמת תערובת תרומה, והר"י כאילו דיינין על החולין לצד אם נאסרו, אף שאמנם האיסור הוא משום שא"א לברר החולין מן התערובת, ולא אסרו חכמים החולין מספק, וממילא מותר הכל, אבל בזמן שהתרומה רבה אין הנידון אלא על הסאה שנפלה ואין לה חזקת היתר ולפיכך אסרו חכמים, כיון שהחזקת כאן תרומה צודאי, ונחלקו ר"י ור"ל במחצה על המחצה אם הקילו חכמים כאילו הנידון לאסור חולין או לא, והקשו לר"י דס"ל דהקילו חכמים צמע"מ, למה במקוה החמירו במחצה על מחצה, דס"ל דענין אחד הוא אם הקילו חכמים במחצה על מחצה כאילו הרוצ היתר, ומשני לא דלא נשקול רובא ואמנם אף במקוה הקילו צמע"מ, א"נ שאני הכא דאיכא למימר שאני אומר, ר"ל דבספק דרבנן הקילו במחצה על מחצה, אבל צודאי דרבנן שפיר קבעו שיעור מע"מ להחמיר, ואפשר גם לפרש דהשתא ס"ל דהתם ההיתר משום ספק דרבנן ואף ברוב תרומה מקילינן וצכלל אע"פ שלא רבו אף אם הם מיעוט, אלא דרהיטת הסוגיא ל"מ כן, דמשמע דלא נסתפקו בגמ' צבית ר"י, וכבר נחלקו צוה הרשב"א והרא"ה וצו"ד סימן קי"א ס"ב סתם כדעת הרשב"א דחולין כתרומה מיהא בעי אף למירוצא בתרא.

מג"ל נמי כל שקדמו נימא קמא קמא בטיל ויפסלו המיס, והרי אף להסוברים שאובין דאורייתא מ"מ מודו בפחות מג"ל בתחלה שאינו פוסל וכדעתן פ"ב מ"ד, ופשוטא מיירי אף בשבאין הכשרים מעט מעט, ומיהו במיס אפשר שאינם מבטלים זא"ז וכל שיש מ"ס מיס כשרים מתכשר הכל וכמו שנסתפקנו לעיל ס"ד ס"ק ח"י, אצל במ"פ קשה, וז"ע.

ולענין הלכה נראה דיש לחוש לחשוב ספק דאורייתא בשבטו מי פירות אף שקדמו מיס כשרים, כיון שהח' לא הכריעו בזה, ובח"י פשיטא להו דפסול מדאורייתא, ולפי"ז אף מקוה שיש בה מ' סאה ונתן לחוכה מ' ומשהו מי פירות פסולה מדאורייתא, ונראה דבמע"מ פסולה מדרבנן, ובלא"ה יש לפסול דא"א ללמנאם].

(ד) דעת רש"י ותו' ותו"י ור"ת (הוצא ברא"ש בשמו), והר"ש והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והריטב"א והנמו"י (ביצמות אצל ב"ב ס"ו משמע איפכא, וז"ע), והטור דנתן סאה ונטל סאה היינו דוקא במי פירות וזוה פסלין ברובו, [וכ"מ זבחים כ"ב א' למה שפי' תו' שם דרביעית היינו לנט"י], אצל במיס שאובין אפילו עד אלף סאין כשר, שהרי אף מקוה שכולה שאובה מיטהרת בהשקה שעה אחת, וכדעתן פ"ו מ"ג הטובלין טהורין והמקוואות טהורין הרי דבהשקה שעה אחת נטהרו המיס, [אע"פ שכמעט כולם היו שאובין, שלא נתערב בהם ממי המקוה הכשר אלא מעט], ולא עדיף מנתן סאה ונטל סאה, וכן נתן בפ"ו מ"ח היו בעליון מ"ס ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ"ס, הרי דהעליון כשר אף שנתן סאה ונטל סאה טפי מרובו, לא מיבעיא אס רובו היינו כ' סאה, אלא אף אי רובו היינו מ"ס נמי הרי יצאו מ"ס, ואף ללישנא דלא נשקול רובא א"א ללמנאם שלא יתן מעט יותר ממ"ס, ושלא יצא מעט יותר, וגם בסתמא נותן יותר ממ' כדי שירדו מ' בודאי.

אבל הרמב"ם העתיק דין נתן סאה ונטל סאה עד רובו במיס שאובין, [ומיהו גם במ"פ הביא דין נתן סאה ונטל סאה אלא דין עד רובו שנה במיס שאובין, וטעמו ז"ל דמפרש דסוגיא דיצמות לאו היינו מתנייתין דפ"ו מ"ב במ"פ, אלא דרייתא היא במיס שאובין, ודחקו לפרש כן משום דאמרינן דאינו אלא מדרבנן, ומ"פ הוא פסול דאורייתא וכמש"כ תו'], וגם הביא המשנה דהיו בעליון מ"ס ובתחתון אין כלום ממלא בכתף כו', ולא יתכן לומר דנקטינן כלישנא דלא נשקול רובא, ולא מכשרינן אלא ביצאו מ"ס בדיוק ולא יותר, דלא יתכן לקצוע הלכה להכשר בדבר שא"א ללמנאם, וכש"כ שלא לפרש בהדיא שזה דוקא בלמנאם, ועוד דאס איתא דמתני'

והיינו דקשיא להו ז"ל דהא מ"פ פסולין מדאורייתא, ובח"י אמנם תירצו דהכא חשבינן לה לדרבנן משום דבנטל כ' סאה ודאי עדיין המיס רובא, ואולי הח' פליגי ומפרשי דלמנאם לפי חשבון אמרינן עד רובו, וז"ע.

בא"ד וז"ל דפריך משום דקא פסיק ותני עד רובו אפילו למחטין כו', דבריהם ז"ל ז"ע דא"כ הא דבמחנה על מחנה פסול אף למחטין הוא משום דרבנן בטלו לרביעית אף לכלים, ובעינן דוקא מ"ס, וכדאמר מיר ל"ח ומה ענין זה לנידון מחנה על מחנה שנחלקו ר"י ור"ל, והא ודאי אין המ"פ מנטרפין במע"מ מדאורייתא, וממילא הו"ל כ' סאה דפסול אף לטבילת כלים, וכי פליג ר"י בהא, ואולי אי ס"ל דעד רובו היינו עד י"ט סאה אפשר ליישב דמסתברא להו דלענין טבילת כלים לא הו"ל להחמיר כולי האי, והו"ל להקל במע"מ כיון שכשר מן התורה וגם לעולם יש כאן רוב מיס כשרים, ודוחק, ועו"ק דאס איתא דברובא פסול מן התורה שפיר יש לחכמים להחמיר במחנה על מחנה, דאין ראוי ללמנאם בזה אף אס אפשר ללמנאם, ורק במילתא דעיקרו דרבנן הקילו במע"מ לר"י, וא"כ מאי פריך לר"י ממקוה, וז"ע.

בא"ד ועו"ל דמדאורייתא קמא קמא בטיל ואפ"ה בעינן רובא לכן פריך שפיר, נראה כונתם דמדאורייתא כשר אף כשבאמת המ"פ רובא, כיון שנפלו קיימא קיימא קמא קמא בטיל, דאין לומר דכונתם דבמחנה על מחנה כשר מדאורייתא אף לאדם דקמא קמא בטיל ולא אמרינן חוזר וניעור, אצל אה"נ דכשרבו המ"פ אמרינן חוזר וניעור, שאין סבירא לחלק דאורייתא בדין חוזר וניעור בין מחנה לרוב, וגם פשטות דבריהם ל"מ קן.

בא"ד א"נ קאי נמי אסתמד שיש בו מיס כו', ז"ע דשפיר החמירו חכמים בתמד לחשבו כולו כמ"פ, ולא הקילו לחשוב להקל לפי ערך המיס שבו, והרי אף לקולא החשיבוהו כמ"פ שאינו פוסל משום שאובין, ומאי קשיא לר"י מהא, [גם לפי"ז הא דדחינן לא דלא נשקול רובא לא קאי אלא אסתמד, ונמנא דר"י סתם עד רובו אכולה מתנייתין, ואין הדין שזה בכולם, וזה דוחק].

והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והנמו"י כולם כתבו דכל שלא נשתנה ממראה מיס כשר מדאורייתא, והיינו דאמרינן קמא קמא בטיל וכמש"כ תו' בחירון שני, ומשמע דדבריהם דשינוי מראה פוסל מדאורייתא, וזה ז"ע.

ובעיקר הדבר דקמא קמא בטיל ז"ע דא"כ אס קדמו ג"ל מי פירות במקוה יפסל מדאורייתא אס המיס באו פחות פחות מג"ל, ול"מ כן, ואף בפחות

עד שירדו לתחתון יש בכל אחד רוב שאובין, נמי הוא לרווחא דמילתא דאף אם נפרש רוב דהיינו לפי חשבון, ונפרש שהמים הבאין ממערים קצת ללאת באופן דרק ביותר ממ' מתחלפים רוב המים הכשרים מ"מ תקשי דהא ע"כ נתן יותר ממ"מ וממילא אף לפי חשבון זה אין בשניהם אלא מיעוט מים כשרים, אבל באמת עד רובו שבגמ' לפירוש רבנו הוא עד כ' סאה ואנו זריכין לזה דלא מסתבר שהטור יחלוק על אציו הראש"ש ז"ל ולא יזכיר דעתו כלל.

שו"ע סכ"ד אפילו עשה כן עד י"ט פעמים, כן משמע כונת רש"י, וכן מבואר בזהדיא בתו"י יצמות פ"ב ד', ולעיל סק"ג נחבאר דאפשר שהתו' ושא"ר ראשונים נמי לא פליגי בזה.

שם אבל במים שאובים שנפלו כו', המהבזר סתם כדעת כל הראשונים וזאת הרמב"ם והראב"ד, והש"ך הביא להחמיר לכתחלה כהראב"ד וגראה דהיינו דוקא בגוונא שהרמב"ם מודה לו, וכבר נחבאר לעיל סק"ד דעת הרמב"ם, דדוקא בנטל פוסל אבל בנותן לעליון ויורדים לתחתון לא, ועי' מש"כ מרן (הכ"מ) זללה"ה ביו"ד סי' קכ"ג בזה.

ש"ך ס"ק קי"ב ורי"ז כתב שנסתפקו המפרשים כו', תימא הא מתני' היא בפ"ו מ"ג בג' מקואות שהמקואות טהורין, אח"כ ראייתו שכבר רמז לזה הגר"א, וכן בפ"ת בשם הנו"ב.

ובדין מי פירות לא הזכירו האחרונים ז"ל להחמיר בנתן יותר מסאה ונטל יותר מסאה, וגראה דהיינו לפי דאף להמפרשים מימרא דר"י במים שאובין, מ"מ אין הדבר פשוט דבמ"פ פסלין ביותר מסאה ורק בסאה אחת מכשרינן, שלא מלאנו גדר חכמים בסאה, ואפשר דאף במ"פ אמנם מכשרינן עד רובו, והרמב"ם סתם לפי שבמסנה הדבר סתום, וזה דלא כמש"כ בכ"מ וכן בראב"ד בסוף שער המים כלל דין מ"פ ודין שאובין בנתן סאה ונטל סאה, ומשמע שדינן שוה, וכן עיקר לדינא, דבלא"ה רוב רובם של הראשונים מפרשי למימרא דר"י במ"פ, וכמש"כ סק"ד.

ז) הרשב"ם בצ"צ ס"ו א' כתב דנתן סאה ונטל סאה דהיינו במים שאובין וכשר מדאורייתא משום דבטיל ברוב או דקמא קמא בטיל, ותימא דהא מקוה של פ' סאה שאובין המושקת למקוה של מ"ס נמי מתכשרת, הרי שאין הטעם משום ציטול, אלא הוא כזריעה, וכמו שמתהוהין מטומאתם. — ובעיקר הדבר נראה דדעת הרשב"ם כהרמב"ם ודוקא בנטל פסלין, וכמש"כ לעיל סק"ד, אבל לא בממלא צעליון והן יורדים לתחתון.

מכרעא דלא נשקול רובא, היאך לא הזכירו בגמרא ולא הקשו ממנה לר"ל, וגם רש"י פירש עד רובו כ' סאה, ולא מ"ס [שכתב דעד י"ט סאה הוא דשרי ומשמע דהיינו ממש י"ט סאה ולא לפי חשבון, וכ"ה בשו"ע], ועוד דאם עד רובו דהיינו לפי החשבון האמתי, הרי בפחות ממ' סאה כבר יצאו מחצית המים הכשרים, שהרי בתחלה יוצאים הכשרים יותר מן השאובין שהרי הם הרוב, ולא משמע לחדש שאין הולכים בזה לפי חשבון, אלא שיעור אחר קצבו חז"ל והוא שבמלאו מתחלפים מחצית הכשרים וכמש"כ הראב"ד הוצא לעיל ס"ד סק"ד, לכך נתייך לפרש דבנוטל איכא טפי למיחש מפני מראית העין מצבועים על גדומי, ולא פסלו חכמים אלא בנטול, וכמ"ש הכ"מ בשם הרמב"ן.

ה) כתב הראב"ד בצעה"י הלכך מקוה שיש בו מ"ס מכוונות ונפלו בו מ"ס מים שאובין כי חסרי מים מידי מיד נפסל עכ"ל, דעתו ז"ל דכל זמן שיש במקוה מ"ס מים כשרים אפילו אם ריבה הרבה שאובין כשר וכמש"כ בעצמו לעיל, אבל כל שנתמעטו המים הכשרים ממ"ס אז כל שהשאובין מחצה פסול אף שכשנבאו למקוה היו זה מ"ס מים כשרים, ותימא דהא נתן פ"ו מ"ג המקואות טהורין הרי דכיון שהושקו שעה אחת למקוה כשרה כבר נטהרו לעולם, וא"כ הגע עמך אילו הני מ"ס שאובין היו מושקים רגע אחת למקוה זו, כבר היו כשרים לעולם, והשתא שעדיין הם במקוה שהיו זה מ"ס מים כשרים, וגם עכשיו יש זה מ"ס פחות משהו מים כשרים תפסל, ועוד שהראב"ד עצמו פירש לקמן (בפ"ג), דהא דממלא צעליון עד שירדו לתחתון דהיינו נמי צדין נתן סאה ונטל סאה וכשר רק עד מחצה, והרי התם ליכא אלא כ' סאה כשרים והשאובין מחצה ואינם פוסלין את הכשרים, [גם עיקר פירושו דהתם נמי הוא צדין נתן סאה ונטל סאה ולא מכשרינן אלא צדיוק מחצה קשה טובא, וכמש"כ סק"ד], ואפשר אולי לדחוק ליישב דשאני השקה ולא גזרו זה רבנן אבל נתן ונטל גרע טפי, וזה לקושיא הראשונה, ולקושיא השני' אפשר אולי דהא"י והכא אליבא דלישנא דנשתייר רובא קאמר לה והתם ללישנא דלא נשקול רובא קאמר, ומ"מ דברי הראב"ד ז"ל קשיין, וזריכין רב.

ו) רא"ש הלכות מקואות סימן א' וע"כ נתייך ליתן בו יותר ממ"ס כו', הכונה משום דלעולם הכולל מפחית משהו וגם בטיפה אחת שמוסיף עדיין אין יוצא כלום, וגם א"א לנמצא, ולרווחא דמילתא נקט כן רבנו דאף בנתן יותר ממ' סאה ונטל מכשרינן, אבל הא דאמרו בגמ' עד רובו דהיינו כ' סאה ולא מ' וכמש"כ רש"י וכ"כ הטור, ומש"כ רבנו נמי בסמוך על דברי הרמב"ם דלא הכשיר אלא עד רובו דהא בנותן צעליון

סימן ו

(א) ב"ב ס"ו א' אלא ר"א דדף כו' מני אי ר"א כו', ברש"ס פירש דמשמע לגמ' דרבנן מטמאין אף בקצבו ולבסוף חקקו, וקשה דהיכן משמע כן בדריהם, ואדרבה לשון דף של נחתומין שקצבו בכותל משמע שהי' דף קודם שקצבוהו, ולו"ד אפשר לפרש דקו' הגמ' היא אי קסבר שלא נחבטל שם כלי ע"י קציעותו א"כ קצבו ולבסוף חקקו נמי ואי נחבטל א"כ חקקו ולבסוף קצבו נמי לא, והו"מ למיפרך נמי אצרייתא דצינור מ"ש רישא ומ"ש סיפא אלא לפי דנחלקו בזה תנאי ינחא לי' למינקט מני לא כהאי תנא ולא כהאי, וכש"כ אם נפרש דחקקו היינו שחטט בו לקבל צורות אצל עיקר הצינור לעולם נעשה בתלש ואח"כ קצבו, דניחא טפי דקשיא לי' מ"ש רישא ומ"ש סיפא. ולפי"ז למאי דמסיק דשאיני היכא דהי' עליו שם כלי בתלש תו לא איצטריך לפלוגי בין דאורייתא לדרבנן ושפיר מצינן למימר דאף בדאורייתא מקילינן בקצבו ולבסוף חקקו, ובדף ה"ט משום דהוי חקקו ולבסוף קצבו, שהרי הי' עליו שם כלי בתלש, ואפשר לומר דהאי"נ דלמסקנא הדרינן ממאי דאמרינן מעיקרא שאני שאובין דרבנן, ולא אמרינן אלא לפי שלא נזכר אמורא מעיקרא, אצל יותר נראה דסוגיין אסוגיא דב"ק סמיך דמסקינן תם דאי שינוי השם מילתא היא אף קצבו ולבסוף חקקו יש לפסול אי לאו דשאובה דרבנן, ולפיכך פירשו קושטא דמילתא דשאני שאובה דרבנן, [ור"א דמכשיר אפשר דלית לי' שינוי השם כלל].

(ב) והא דתנן בפ"ד דמקואות מ"ה השוקת שבסלע אין ממלאין בה כו' וא"ל צמיד פתיל, ומשמע אף בהי' תלש וקצבו ואח"כ חקקו בו, דהא בסיפא קתני היתה כלי וחצרה, ומשמע דכל שלא היתה כלי בתלש היינו צדין הרישא, וכן פירש ברא"ש, הרי מצואר דאף בדאורייתא חשבינן לקצבו ולבסוף חקקו כמחוצר, וא"ל צמיד פתיל, אפשר לומר דשאני סלע דליכא שינוי השם, דכל שמחוצר לקרקע אין עליו שם כלי אלא כבור חשיב, אצל כל ששם כלי עליו אף כשמחוצר לקרקע, אף בקצבו ולבסוף חקקו חשבינן לי' כתלש לחומרא בדאורייתא, א"נ נקט בסיפא היתה כלי וחצרה משום דבקצבו ולבסוף חקקו אינו פוסל את המקוה, וכן נמי אין ממלאין בה ואין מקדשין ממנה ואין מוזין ממנה, דכמחוצר ודאי חשבינן לה לחומרא, אצל צדין צ"פ אפשר דאמנם מחמירין דלריכה צ"פ, אף בקצבו ולבסוף חקקו, ומיהו ברא"ש ל"מ כן אלא צדין הרישא כלול גם הי' תלש וקצבו ואח"כ חקקו, א"נ אם חקקו היינו עשיית החטט י"ל דדוקא בזה מחמירין בקצבו ולבסוף חקקו למיחשבי' כתלש לענין דאורייתא משום דעיקר שם כלי כבר הי'

עליו בתלש, אצל בלא הי' עליו שם כלי כלל בתלש אפשר דאף לענין דאורייתא מקילינן בקצבו ולבסוף חקקו למיחשבי' כמחוצר, ולפיכך שוקת שבסלע א"ל צמיד פתיל כל שחקקו לאחר שכבר הי' מחוצר לקרקע, ומיהו לפי' רש"ס לא יתכן כן דהא פירש דבדף צמיד מטמאין רבנן אף בקצבו ולבסוף חקקו אע"ג שלא הי' עליו כלל שם כלי בתלש, וכן רהיטת הסוגיא בצ"ק דכל ששמו צינור יש להחמיר לחשבו כתלש, וא"כ אף בלא הי' עליו כלל שם כלי בתלש, מ"מ כל שעכשו שמו צינור יש לחשבו כתלש. — [ברא"ש כתב דרישא דמתינתין איירי אף בקצבו ולבסוף חקקו כמבואר בסוגיא דב"ב, ור"ל דמבואר תם דקולצ"ח מיקרי כמחוצר ואינו פוסל את המקוה, אצל בזה שכתב הקילו שא"ל צ"פ אף דבצ"ב שם מבואר דבדאורייתא מחמירין נמי לחושבו כתלש בזה לא דן כאן הרא"ש, ויש ליישב דרכים שזכרנו].

(ג) בפ"ת סי' ר"א סק"ז הביא מה שמתהוה אחרונים ו"ל על לשון הטור ועוד דגיגית שקצבוהו אין טובלינן בה משום שהי' עליה שם כלי בתלש, דמשמע שאם קצבוהו ואח"כ חקקו שפיר דמי, ואמאי הא טבילה בתוך הכלי לכו"ע אסור מדאורייתא, ובדאורייתא הא אף קצבו ולבסוף חקקו מיחשיב כתלש לחומרא, [ונראה שאינו אלא מדרבנן], כמבואר בסוגיא דב"ק וצ"ב הנ"ל, ואין צידנו ליישב אלא אם נפרש דנידון הסוגיות בחטט לקבל צורות כמחוצר, אצל עיקר הכלי לעולם הי' בתלש, ובה לא מקילינן בקצבו ולבסוף חקקו אלא במידי דרבנן, אצל לא בדאורייתא, כיון שכבר הי' עליו שם כלי בתלש, אצל קבע קציעתא ועשאו צינור שפיר דמי אף בדאורייתא, והיינו נמי מתני' דשוקת דבקצבה ולבסוף חקקה א"ל צמיד פתיל וכמו שפי' הרא"ש, וסוגיא דב"ב תתפרש כמש"כ סק"א דקו' הגמרא היא שאין סביר לחלק בין חקקו ולבסוף קצבו לקצבו ולבסוף חקקו, אצל רבנן דדף אמנם לא איירי אלא בהי' עליו שם כלי בתלש דהיינו חקקו ולבסוף קצבו, אצל צ"ע דברא"ש בצ"ק הזכיר ב' הפירושים ולא הכריע ביניהם, וגם עיקר הדבר לא היו הראשונים ו"ל סותמין והיו מפרשים הדבר שיש חילוק בין חטט לקבל צורות לקצבו ולבסוף חקקו, וצ"ע.

ולענין הלכה יש להחמיר וכמש"כ הגרע"א ו"ל סימן ל"ט כיון שלא נתיישבו דברי הראשונים ו"ל עם הסוגיא, [וגם למש"כ לעיל תהו' ושאר ראשונים שהזכירו לפרש דקצבו ולבסוף חקקו היינו חקקו ממש, מולקין וס"ל דבדאורייתא אף קצבו ולבסוף חקקו חשיב כתלש לחומרא].

ומש"כ בפ"ת צ"ס הנו"צ דלעצילת כלים או כתם מועיל בקצבו ולבסוף חקקו, הדבר תימא, דודאי כל שהפסול במקוה הוא דאורייתא שפסלוהו חכמים

או מן הזד במדק לשוליה ממם, ואהני נקב זה לעירוב מקואות ואהני נמי לבטל שם כלי מן השוקת, דהא כלי המחובר למקוה כשפ"ה פסול וכמ"כ הר"ש והרא"ש רפ"ה, ולפיכך צעין שיהא הנקב בשולי וכשפ"ה כדי שיבטל שם כלי ממנה, והיינו דמיימי סיימתא דסגי בנקב כשפ"ה לבטל שם כלי דהא כל טהרות שצירושלם נעשות על גבה, והביא גם סיומא דמילתא דמה שהרחיצוהו אינו מן הדין אלא תלמידי צ"ש הם שהרחיצוהו לפי דהם ס"ל עד שתפחת רובה, ולא למימרא לבטל שם כלי פליגי צ"ש ובעו שיפחת רובה, [דאין צוה סברא להחמיר בשאובין טפי מלענין טהרות ושאר מילי, וגם כבר אין הכלי יכול לשמש לקבלה משנפחת אפילו מיעוט הניכר, ואין סברא להצריך רוב], אלא צדין עירוב מקואות פליגי ובעו פרוץ מרובה, והיינו דמיימין ציבמות הא דצ"ש לענין עירוב מקואות, והביא ר"י דצ"ש הרחיצוהו כדי שלא יאמרו דאמנם משום דלא סגי כשפ"ה לבטל שם כלי משו"ה הרחיצוהו, לפיכך פירש דצ"ש הרחיצוהו, והדבר פשוט הי' לגמ' דהא דס"ל לצ"ש עד שיפחת רובה הוא צדין עירוב מקואות, ולא הוצרך ר"י לפרש. — ולפי"ז אחיא מתניתין כפשטא דצעין נקב כשפ"ה לבטל שם כלי לענין שאובין ודלא כהתוספתא, ומיהו אפשר שיש לפרש מתניתין דוכמה יהא בנקב אמן הזד, וכמו שמתבאר בתוספתא, ושוקת יהוא הימה נקובה למקוה מן הזד [סמוך לשוליה].

והנה בסברא הדעת נוטה דכל דבמיוחד למסקה הי' מתבטל שם כלי הימנו לענין טומאה אין לחושבו כלי לענין שאובין, דלאו שם כלי קיבול עלי, ואף שהוא עשוי לאוכלין ועדיין שם כלי עליו מאחר שראוי לאוכלין, מ"מ לא חשיב כלי קיבול לענין משקה, אבל לענין לטבול בתוך הכלי צוה נראה דכל שיש עליו שם כלי מיפסיל, ואם עשוי לרמונים ואינו נקוב כמציא רמון, אין טובלין בתוכו מדאורייתא, דהא צעין שיהיו המים בקרקע, וכל שיש עליו שם כלי אינו מתבטל לקרקע, ולית לן נפקותא אם ראוי לקבלה או לא.

ומ"מ יש מקום לומר דהחמירו חכמים לענין שאובין טפי מלענין טומאה, דטומאה הוא מאורע וליכא למיגזר צי, אבל שאובין אי מכשרת בנקוב כ"ש, כיון שאינו ניכר אחי למיטעי ולהכשיר שאובין, ולפיכך הצריכו מן הזד נקב כשפ"ה, ולדעת הרמב"ם אף בשוליו צעי נקב כשפ"ה.

(ו) הטור פסק דלענין לפסול משום שאובין סגי בנקב כל שהוא בשוליים, [אבל מן הזד צעי כשפ"ה], אבל לענין לטבול בתוך הכלי אף בשוליו צעי נקב כשפ"ה, ולפי מה שצדדנו לפרש דשוקת יהוא הימה כלי והיו טובלין בתוכה לפי שהימה נקובה למקוה והנקב הי' בשוליה או מן הזד סמוך לשוליה, נמצא דמבואר

אף בקצבו ולבסוף חקקו, אף לטבילה דרצנן פסול, שהרי פסלו את המקוה.

(ד) ב"ק ס"ז א' התם איכא תורת כלי עליו בתלוש כו', מרן (הכ"מ) זללה"ה צחינא ס"צ ס"ק י"ג כתב ליישב דעת הטור דיש לפרש גם בסוגיין דהשתא הדרינן ממאי דאמרין שאני שאובה דרצנן, וכמ"כ סק"א בסוגיא דצ"ב, אבל צ"ע דהכא לא הי' נידון בגמרא על החילוק שבין קול"ח לחול"ק, אלא דהקשו בפשיטות דאי שינוי השם מילתא היא יש לפסול אף קול"ח, ואין לנו רמז בגמרא דהדרו מהמונה הזה, ורק אמרו דבדרצנן הקילו, אבל צמה שחילקו בין קול"ח לחול"ק לא נחייש צלוס דאכתי איכא שינוי השם, ומעיקרא נמי ידעו לחלק אלא דהוי קשיא לי שאין ראוי לחלק כיון דשינוי השם מילתא היא.

ר"א דמטהר בדף צ"ב ס"ו א' ומבואר שם בגמ' דאף חקקו ולבסוף קצבו מכשיר, ע"כ לית לי שינוי השם, [ובאמת צ"ש ס"ל שינוי במקומו עומד, כדאמר ס"ה צ' ור"א מתלמידי צ"ש].

שם תוד"ה נזיר, כשיש לו לבצו מד' רוחותיו איירי כו', נראה דלפירוש זה, חטט לקבל צורות פוסל אף בקצבו ולבסוף חטטו, דהא שם כלי הי' עליו בתלוש, ואף שלא נחת עליו שם כלי קיבול, מ"מ כיון דדינו בתלוש שפיר חשיבא החטיטה כחוטט בתלוש, וצ"ע.

בא"ד וי"ל כיון שמשנתנה שמו ע"י חטיטה כו', ר"ל כיון דשמו צינור אין להקל אף בקצבו ולבסוף חקקו כיון דסו"ס שמי צינור, והזכירו בגמ' מעיקרא קציתא להדיגש שנשתנה שמו לצינור ע"י החקיקה ושמו עליו ואין ראוי לחושבו כמחובר, וממילא החטיטה כחוטט בתלוש.

(ה) פ"ד מ"ה וכמה יהא בנקב כו', הר"ש והרא"ש כתבו דסוגיא דיצמות מכרעא דהכא לאו ארישא קאי אלא מילתא באפי נפשה היא, וצדין עירוב מקואות איירי, וממילא לא למדנו צמחני שיעור נקב לבטל שם כלי לענין שאובין, ובתוספתא נתפרש דלמטה סגי בנקב כל שהוא, וצ"ד [ודוקא בשוה עם השולים ממם דאל"ה פוסל כיון שיכול לקבל כל שהוא מים עד הנקב], צעין כשפופרת הנוד, וקיי"ל כן, וכתב הר"ש דלא נתפרש למה פירשו בגמ' צמחני דלא כפשוטה דארישא קאי, ועוד יש להקשות למה בגמ' יצמות הביאו מתניתין דעירוב מקואות למימר דלצ"ה סגי בנקב כשפ"ה, ולא הביאו רישא דהך מתניתין דוכמה יהא בנקב.

ולו"ד היה אפשר לפרש דבאמת וכמה יהא בנקב ארישא קאי, ומעשה דשוקת יהוא איירי נמי בשוקת שהימה כלי וחברה, והימה נקובה למקוה בשוליה

ולענין שאובין נמי צעי נקב כשפ"ה, וקיי"ל כן, ואף דבתוספתא משמע דסגי בכ"ש, אמתייתין סמיכין, ולא מסתבר לרצנו ז"ל לפרושי מחני' רק זמן הזד, דל"מ כן פשטא דמתניתין, ונראה דמפרש עובדא דשוקת יהוא כמש"כ לעיל סק"ה, דהיתה כלי וניקבה בשולי' או מן הזד סמוך לשולי' למקוה כשפ"ה, ואהני האי נקב זין לענין השקה זין לענין ציטול מתורת כלי, והיינו דמיייתין סייעתא דזנקב כשפ"ה סגי לצטל שם כלי, דאי הי' עליו שם כלי לא הי' מועיל מה שמושק למקוה כדמתן רפ"ה, וצ"ש פחתה משום דס"ל עירוב מקואות ברובה ולא סגי בשפ"ה והיינו דמיייתין ציצמות למתני' דעירוב מקואות, אבל אין נראה לפרש דמרי שוקת יהוא הו' וכמו שאידד צ"ב, דתקשה אמאי לא הקשו ציצמות ממתייתין והקשו מצרייתא, וכן דוחק לומר דמיייתין מתני' דעירוב מקואות לענין שיעור שפ"ה.

ומש"כ הרמב"ם הלוקח כלי גדול כו' ונקבו נקב המטהרו כו' פירש מרן (הכ"מ) זללה"ה צחינא סימן ו' ס"ק ט"ו דנקב המטהרו לענין שאובין קאמר והיינו כשפ"ה כמו שביאר בהלכה הקודמת, ולמש"כ למד רצנו דין זה משוקת יהוא שהכשירו לטבול בתוכה כשיקבה כשפ"ה, ואף דהתם היתה מחוברת למקוה לית לן נפקותא בזה, דהא משום השקה לא מתכשרא כל שיש עליה שם כלי, וגם י"ל דס"ל לרצנו דכי הדדי נינהו שם כלי לענין שאובין ושם כלי לענין לטבול בתוכו, וגם לא מצינו שיעור אחר, ונראה דדוקא בכלי המיוחד למשקין או לדבר אחר דשיעורו פחות מכשפ"ה"ז בזה אמרינן דלא סגי בנקב המצטלו מתורת כלי לענין קב"ט אלא צעי נקב כשפ"ה אבל כלי העשוי לרמונים דשיעורו ליטתה הוא כמוציא רמון לא סגי בנקב כשפ"ה דכיון דשם כלי עליו הרי המים שבו כחלושין ופסולין, ואין חיבור לקרקע כשפ"ה מספיק להכשיר כל המים שצכלי, ורצנו לא פירש ד"ז לפי שלא נתפרש בגמרא.

ואף אם נפרש כונת רצנו דנקב המטהרו לענין טומאה קאמר וכמש"פ הב"י, נמי נראה דהדינים קיימים, שאין כונת רצנו אלא להצריך נקב המטהרו בזמן ששיעורו יותר גדול מכשפ"ה, אבל נקב המטהרו שהוא פחות מכשפ"ה"ז ודאי אינו מועיל דהא גם כשיצאו המים ממנו הם פסולים וכמש"כ רצנו בהלכה הקודמת דכל שלא ניקב כשפ"ה פוסל משום שאובין.

ולאחרי האמור נמצא דעת הרמב"ם דזין לענין שאובין זין לענין לטבול בתוכו צעי נקב כשפ"ה בשוליים או מן הזד צסמוך לשוליים ממש, ובפחות מזה לא סגי, אלא שהוספנו דכל דעדיין שם כלי עליו לענין קב"ט אף כשכבר ניקב כשפ"ה, הוא פסול לטבול בתוכו עד שניקב

בגמ' דמוחר לטבול בכלי שהוא נקוב כשפ"ה"ג, [ואף דהתם בכלי המושק למקוה איירי, מ"מ י"ל דכל שאילו בלא השקה פסול אין להכשיר כשהשיקו שזה גזרת חז"ל שלא יועיל השקה לכלי הפסול לטבול בתוכו, וממילא מדשרינן במושק למקוה ע"כ דביש צו מ"ס מותר לטבול בתוכו אף כשאינו מושק], ואפשר דס"ל להטור דמהא דשרינן בתוספתא לענין שאובין בנקוב כל שהוא אין ללמוד לענין לטבול בתוכו, וממילא אין לנו אלא בנקוב כשפ"ה שזה נלמד משוקת יהוא, ומסתברא דשוקת יהוא נקובה מנדה היתה והיינו דמיייתין סייעתא דמן הזד סגי בכשפ"ה"ג, [דלדעת הטור אם נפרש כמש"כ יש לפרש דהא דקתני במתייתין כשפ"ה היינו אמר הזד דהא בשוליו לא צעי כשפ"ה"ג, וממילא סייעתא דשוקת יהוא אהא קאי], ואמנם י"ל דבשוליו לא צעי כשפ"ה"ג, אבל מאחר שאין לדמות טבילה בכלי לענין כלי לעשות שאובין, ממילא אין לנו שיעור בזה ואין לנו אלא שיעור שפ"ה"ז שזה נזכר במתייתין להיתר, א"נ אפשר דנראה הטור להחמיר בטבילה בכלי ששיקרו מדאורייתא, מאחר דפשטא דמתני' אנהב בכלי קאי, וגם הרמב"ם פסק כן, א"נ מאחר דמסתבר דאפשר להחמיר בטבילה בתוך כלי טפי מבשאובין תו לא ידענו שיעור נקב המצטל תורת כלי לענין לטבול בתוכו, ומיהו מאחר שמצאנו שיעור כשפ"ה"ז זמן הזד והוא שיעור הנובע מדין עירוב מקואות ולא מדיני כלים, דלא אשכחן בכלים שיעור זה, מסתבר לי' להטור דשיעור זה ודאי סגי אף לענין לטבול בתוכו.

ונראה דהא דהכשיר הטור צניקב כשפ"ה לטבול בתוכו היינו צמיחד לדבר דשיעורו פחות מכשפ"ה"ג, אבל כלי שעשוי לרמונים שניקב כשפ"ה אין טובלין צו דכיון דשם כלי עליו לא נתצטל לקרקע והוי כחלוש, ומה שמחובר לקרקע כשפ"ה"ג אינו מועיל לכל המים שצכלי, [שלא מצינו סמך בגמ' שזה יועיל], וגם יש כאן משום הוי' בדבר המק"ט, אם הוא כלי המק"ט.

ולענין לפסול משום שאובין דסגי צניקב כ"ש משמע דבכ"ש ממש סגי, ואף דעדיין שם כלי עליו מ"מ לענין שאובין כבר לא חשיב כלי, ואי שאובין דרצנו ניחא, אבל אי שאובין דאורייתא קשה מה נשתנה דין כלי לענין שאיבה מכל דיני כלי, והיכן מצאו חז"ל סמך לזה, וצחו' תמורה י"צ צ' הזכירו שניקב צכונס משקה ומשמע דצפחות מזה עדיין שם כלי עליו אף לענין שאובין, ואולי מפרשי דכמלוא מחט דבתוספתא לאו דוקא, ודוחק [ועי' צ"י], וצ"ע, ובכלי המק"ט לעולם איכא משום הוי' בדבר המק"ט כל שלא ניקב צכדי טהרתו, וכבר נתבאר לעיל ס"א סק"ג.

ז) והרמב"ם צרפ"ו העתיק המשנה כוורתה ומבאר דמפרש דוכמה יהא צנקב ארישא קאי

(ט) הרא"ש זה מקוואות סי' י"ב כתב דמים הנמשכים ממעין או ממקוה כשר לא איכפת לן אם נמשכים ע"ג דבר המק"ט שהם נטהרים בהשקה, וסייע דין זה מממנוי' דפ"ו משנה ח' דמטהרין המקוואות על ידי סילון שמחצבם, והנה צמי חטאת כל עיקר פסול הוי' ע"י דבר המק"ט הוא בשמחצבדים המים למעין, דבלא"ה, פסולין משום שאין מים חיים, אלא ס"ל להרא"ש ז"ל דלא שייך לפסול במחצב למעין אלא בפסול שאין מועיל לו השקה אצל פסול שמחצב בהשקה הרי כיון שהוא מושק אין שייך לפוסלו, ולפיכך צמי חטאת דבעינן מים חיים ואין השקה מועלת שפיר אפשר לקבוע דכל שהוא ע"ג דבר המק"ט פסול אף שהוא מושק למעין, אצל במקוה דאף מים טמאים נטהרים בהשקה, כש"כ מים שהיומן בדבר המק"ט [ופשוט לי' להרא"ש ז"ל מכתב צדקא זו דודאי אף לפסול הוי' בדבר המק"ט מועיל השקה], א"כ כל שנמשכין ממעין או ממקוה אין שייך לפוסלו.

ומהא דבהפסיק אויר בין הדבר המק"ט למקוה או לחצית כשר ליכא לסיועי דחיבור בדבר המק"ט מועיל, דהתם אין כלל פסול הוי' בדבר המק"ט שלא אמרה תורה פסול זה אלא בשממעין נגמר בדבר המק"ט, אצל לא בשממק"ט באמצע המעין, והטעם דבאמצע הרי הדבר המק"ט נטפל למעין והוי' ככלי שבמקוה ולא חשיב מהוה, [והנידון הזה נקבע במים שאנו דנין עליהם, ולפיכך כל שהנידון במים שנקלטו מע"ג המק"ט פסול, אף ששאר המים של המעין מקלחין מהדבר המק"ט לחוץ ונמצא שהמק"ט הוא באמצע המעין לא בסופו], אצל בסוף המעין חשבינן לי' בדבר בפ"ע והמעין שוכן עליו ופסול, ואין נידון הרא"ש ז"ל אלא בשממעין נגמר בדבר המק"ט וממנו המים נופלים למקוה דבזה יש כאן פסול הוי' בדבר המק"ט ומ"מ הכשיר לענין מקוה כיון שיש כאן השקה.

ובב"י הביא שבתשו' הרשב"א כתב דסילון דמתני' איירי בשאינו מק"ט ומבואר דלא ס"ל חילוק הרא"ש ז"ל אלא כי היכי דלענין מי חטאת פסלינן אף במושק למעין ה"ה לענין מקוה, וגזיה"כ הוא דכל שהמים שוכנים על דבר המק"ט פסולין, ואף שהם מושקים למקוה, וממילא אף כשנפלו למקוה אינם מתכשרים בהשקה ע"י המים שע"ג הדבר המק"ט, דכיון שהם פסולים אינם יכולים להחשיב הכל כמקוה אחת.

והנה מטבילין כלי בתוך כלי וטובלין בשידה שבים ולא חשיב הוי' בדבר המק"ט דפסול לדעת הרשב"א אף במושק למקוה [ומיהו בשידה י"ל דאיירי במחצב מ"ס, (וכן משמע פשטא דמילתא), שאינו מק"ט אצל מכלי בתוך כלי קשה], ונראה דה"ט דכלי שבמקוה נטפל

בכדי טהרתו, וזה מפורש בדברי רבנו לפירוש הב"י, וקיימנוהו מסבירא לפירוש מרן (הכ"מ) זללה"ה.

דעת הראב"ד לא נתפרשה כה"ל, אצל נראה דעתו ז"ל דלענין שאובין אמנם צעי כשפ"ה, אצל לענין לטבול בחוכו לא סגי בכשפ"ה, אלא צריך שיהא מושק למקוה, ולא נתפרש כשלא הושק למקוה שיעורו בכמה, ומשמע דעת הראב"ד דבשידה שבים איירי שנקובה בשוליו, וצ"ע, ובצעה"נ העתיק המשנה כנורמה והיינו נמי דלענין שאובין נמי צעי כשפ"ה, ועיין לק' ס"ק י"ב. דברי הרמב"ם בסמימת הנקב לא נתחווור, ורהיטת התוספתא כפי' הר"ש, ועי' מש"כ בזה מרן (הכ"מ) זללה"ה) בתיגא ס"ו ס"ק י"ד.

(ח) ולענין הלכה לענין פסול שאובין, דעת הר"ש והרא"ש והרשב"א והטור דסגי בנקב כ"ש בשוליו, ומן הנד צעי כשפ"ה, ודוקא בסמוך לשוליו ממש שאינו יכול לקבל מים כ"ש עד הנקב, דבלא"ה פוסל דשם כלי עליו עד הנקב, וברא"ש הביא שגם הרמ"ה ורבנו שמחה כתבו דלמטה לא צעי כשפ"ה. התו' וסמ"ק כתבו דשיעור הנקב ככונם משקה, [ונראה דהיינו דוקא בשוליו אצל מן הנד ודאי צעי כשפ"ה דלא אשכחן תנא דמיקיל טפין], ודעת הרמב"ם והראב"ד דלעולם צעי כשפ"ה, ונראה דלכתחלה יש להחמיר דצעי נקב כשפ"ה אף בשוליו כיון שכן דעת הרמב"ם והראב"ד ופשטא דמתניתין הרי רהיטא, ולמש"כ לעיל אף סוגיא דיבמות א"ש לפי"ו, ובצעה"ד יש לנקוב לכה"פ ככונם משקה, וכמש"כ תו' וסמ"ק וגם להסבירין שאובין דאורייתא לא מסתבר להקל בפחות משיעור זה וכמש"כ לעיל סק"ו, וכ"ז דליכא משום הוי' בדבר המק"ט, אצל דליכא משום הוי' בדבר המק"ט ודאי פסול כל שלא ניקב בכדי טהרתו. מן הנד לעולם צעי כשפ"ה.

ולענין לטבול בתוך הכלי כשקבעו צורך לפי מה שנתבאר נראה דאין להקל אלא בניקב בכדי טהרתו, [כפי מה שהוא משמש], ושלא יהי' הנקב קטן מכשפה"נ, [היינו דאם כדי טהרתו הוא בפחות מכשפה"נ לא סגי בהכי אלא צעי נקב כשפה"נ], וכמש"כ לעיל סק"ה ו' ז' דכל שעדיין שם כלי עליו לענין קב"ט אין להחיר לטבול בחוכו, דהמים שבו כחלושין, גם יש כאן משום הוי' בדבר המק"ט, אם הוא כלי המק"ט, ובפחות מכשפה"נ נמי אין להקל כיון שגם הטור פסק דלטבול בחוכו צעי כשפה"נ, ולא נמצא חולק בזה, (עי' לעיל סק"ז מש"כ בדעת הרמב"ם).

אבל הב"י פירש בדעת הרמב"ם דצנקב המטהרו סגי לענין לטבול בחוכו אף שאינו כשפה"נ, אם קבעו צורך אח"כ, ובשו"ע ס"ז העתיק לשון הרמב"ם, ובס"מ כתב דלענין שאובין סגי בנקב כ"ש, וצ"ע.

ויש לעי' זהא דתנן במ"ב הרי הוא כמקוה, והא מצואר זבחים כ"ה ז' דנתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעצרו מים לחצית והפסיק אחר צין ידו לכלי כשר הרי דלא נחטבל שם מעין ע"י ידו ורגלו, ולמה לא גזרינן דליהוי כמקוה כדגזרינן הכא, וי"ל דכלי גרע טפי דיש לגזור דאחי להטביל בכלים ולפיקך גזרו ב"י, אבל ידו או רגלו או עלי ירקות ליכא למיחש שיטביל בהן לא גזרו.

בהא דתנן ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל פי' הרא"ש משום גזירה אטו תוך הכלי וכן משמע פשטא דמתניתין דחידושא דר"י הוא שלא יטביל ע"ג הספסל, ויש לעיין ותיפ"ל דהו"ל הוי' בדבר המק"ט, ולדעת הרא"ש ניחא דכיון דמחזור למעין כשר לעיין טבילה, אבל לדעת הרשב"א קשה, [וברשב"א בשעה"מ נמי הביא דברי הר"ש דטעמא דשלא יטביל ע"ג ספסל משום גזירה היא], וי"ל דאף בספסל של אבן איירי אף שאינו מק"ט. ונראה דהא דאמר נדה ס"ו גזירת מרחצאות מתפרשה לפי' הרא"ש דהיינו הך גזירה דדילמא אחי למיטביל בתוך הכלי, והא דבאמת ליכא התם משום גזירת מרחצאות וכדמסיק דטעמא דרצא משום דבעיתא, [ומשמע דמשום גזירת מרחצאות ליכא בשטובלת ע"ג כלי חרס, דאי איכא, איך נקט רצא ע"ג כ"ח כד צעי לאשמועינן טעמא דבעיתא, א"ו ליכא טעמא דגזירת מרחצאות בטובלת ע"ג כ"ח], נראה דהוא משום דהכלי חרס שקוע בתוך המקוה והו"ל כשידה שבים, והא דס"ד התם דמשום גזירת מרחצאות הוא, ז"ל דאין לדמות גזירות חכמים, ואע"פ שבידה שבים לא חששו לשמא יאמרו דטבילה בכלים שריא, מ"מ כשעומדת ע"ג כלי גרע, ובזה חששו שיאמרו טבילה מותרת בכלים, ומיהו למאי דמסיק אמנם מותר לטבול גם כשעומדת ע"ג כלי כל דליכא ציעתותא וכמו בשידה שבים, א"כ אפשר דלמאי דס"ד דטעמא משום גזירת מרחצאות הוא, הוי מוקמינן להא דרצא בכלי מחובר, והוי ס"ד דרצא אחי לאשמועינן דבכלי מחובר איכא משום גזירת מרחצאות אף בשקוע בתוך המקוה.

ודו כונת הרא"ש בזהו' הוצא צב"י סי' קנ"ח שהמיר לטבול ע"ג סילונוט שצקרקעית המקוה, וכתב דגזירה דובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל כפי שפירשה הר"ש לא שייך כאן, וכונתו ז"ל דגזירה זו לא שייך אלא בשעה מעין עובר על הכלי, אבל כלי שבמקוה לא שייך לגזור בו כלום, ודברי הטור שם מתפרשין שפיר לפי"ו דלדעת הרא"ש לעולם כשעומדת על כלי שבמקוה צדיעבד עלתה לה טבילה דליכא אלא טעמא דבעיתא, ואף צב"י שם הזכיר פירוש זה, [אלא שהקיל יותר אף בשאין המים מקיפין את הכלי כל שעוברים גם חוץ לכלי, בכלי שאין לו בית קיבול, וי"ע].

הוא ומימיו למקוה וחשיב כלי שבמקוה ואין המים מתיחסים לכלי כלל ולא חשיב מהווה, וכן לענין טבילת הכלי עצמו לא חשיבי המים שבתוכו פסולין מחמתו משום הוי' בדבר המק"ט שאין הוא מהווה אותם כלל, ומיהו קשה מהא דתניא בתוספתא הוצא צב"א"ש רפ"ה עריבה שהיא מלאה כלים והשיקה למקוה צריכה כשפה"ה, ומשמע שהעריבה חוץ למקוה ואפ"ה מתכשרה בהשקה, ואמאי הא הוי הוי' בדבר המק"ט וכמו סילון, ואולי אפשר לפרש שמכניס את העריבה בתוך המקוה והמים מתערבים דרך נקב שבצד העריבה כשפה"ה, והוי ממש כשידה שבים, ואע"פ שהרא"ש לא פירש כן, מ"מ הרשב"א אפשר דמפרש כן, א"כ שמא יש לפרש בעריבה שאינה מק"ט.

י' אם פסול שאובין משום אטו הוי' בדבר המק"ט הוא, וכדמשמע קצת בר"ש פ"ב מ"ג, ונגקוט כדעת הרשב"א דאף במושק למקוה או למעין פסולין המים שע"ג הדבר המק"ט, ניחא הא דפסלו חכמים מעין שהעבירו ע"ג השוקת, דהא צעוד שהוא בשוקת אם ה' השוקת מק"ט ה' פסול מדאורייתא, וגזרו חכמים אף בשוקת שאינו מק"ט ואף כשיצאו המים מן השוקת, וכדין שאובין דעלמא.

פ"ה מ"א מעין שהעבירו ע"ג השוקת כו', הרא"ש פירש הטעם משום גזירה שמא יטבול בתוך הכלי אף כשאינו מחובר למעין, והא דמטבילין כלי בתוך כלי ה"ט דכיון דהכלי שקוע כולו במים ליכא למיגור, שאין מים שבתוכו מתיחסין אליו אלא הוא נטפל למקוה, וחשיבין לכלי הפנימי כנטפל במקוה עצמה, ושידה שבים נמי צעומדת בתוך הים איירי, ומתבאר צב"א"ש שאין חילוק צין אם הכלי קבוע לאם הוא תלוש ולעולם בזמן שהוא חוץ למקוה רק שהוא מושק למקוה, פסול, [ומיהו בתוך המקוה אם הכלי מחובר לקרקע המקוה פוסל, דאז אינו נטפל למקוה], ועפ"י נתקשה הרא"ש זהא דתניא בתוספתא דעריבה שהיא מלאה כלים והשיקה למקוה צריכה כשפה"ה, ומצואר דבהשקה כשפה"ה מתכשרים כל הכלים שבעריבה אע"ג שהעריבה חוץ למקוה, ומ"ש ממעין שהעבירו ע"ג השוקת, ומירץ דכיון שמביא העריבה עם הכלים להטבילין ליכא למיגור, אבל אם היתה העריבה עומדת מקודם ומושקת כשפה"ה אסור להטביל בה, וקצת ז"ע דלעולם לא פלוג חכמים בזה"ג כיון דסוף סוף נטבילין הכלים בכלי שחוץ למקוה המושקת למקוה, ולו"ד היה אפשר לחלק צין כלי הקבוע לכלי תלוש ולומר דבכלי תלוש אף שהוא חוץ למקוה לא גזרו חכמים, אבל לא משמע לי' להרא"ש ז"ל לחלק בזה כי דסתמא קמני העבירו ע"ג שוקת, ומגן נמי ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל, ודוחק לאוקמי כולו במחזורין דוקא.

טובלין זו, ואף כלי שאינו עשוי לקבלה, [ובשאינו מק"ט הר"י כדד"ן ג'], כד"א בשהכלי מושק למקוה ואח"כ מביא כלים וטובל בו, אבל אם מביא עריבה מלאה כלים ומשיקה למקוה שפיר דמי, דכיון דמביא העריבה למקוה לטבול ליכא למיחש שיטבול בכלים בלא השקה למקוה. ה) כלי שבחוק המקוה אפי' עשוי לקבלה [והוא תלוש, דמחזור נחשב כסמך למקוה], טובלין בו אם יש צפיו כשפה"ג [או אם הוא טמא אף כשאין צפיו כשפה"ג]. ו) וכן מותר לעמוד ע"ג כלי שבמקוה ולטבול אם הכלי חזק וקבוע [ע"י לעיל אופן הקציעות שלא יפסול משום ע"ג ספסל, והיינו כגון שקבוע בצדדין ולא בשולי המקוה], דליכא זיעמחא, אבל סתם כלי שבמקוה אסור לעמוד עליו דמיבעתה דילמא נפלה ולא טבלה שפיר, ואם טבלה משמע דעלתה לה טבילה.

יא) ודעת הר"ש דדוקא בכלי קבוע גזרו אבל כלי תלוש אף שהוא חוץ למקוה כל שמושק כשפה"ג למקוה טובלין ומטבילין בו, וכד"ן כלי שבחוק המקוה דמטבילין כלי בחוק כלי, וה"ט דעריבה, וכן שדה שזים איירי אף בעומדת חוץ לים אלא שאינה קבועה, וכל שהכלי קבוע אף שהוא בחוק המקוה פסול, והיינו דבעינן לפרושי טעמי' דרבא שלא טבול ע"ג כלי חרס משום גזרת מרחצאות, אף שהכלי בחוק המקוה, לפי דס"ד דבמחזור איירי, וכן דין ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל במחזור איירי, דבתלוש אף בכלי קיבול שרי, ולמאי דמסיק משום דבעיתא איירי בתלוש, [וגרר"ה דס"ל להר"ש כהר"א דבמחזור למקוה או למעין ליכא משום הוי' בדבר המק"ט, דהא טעמא דספסל משום גזרה ומשמע דמשום הוי' בדבר המק"ט ליכא, ודוחק לאוקמי בספסל של אבן, וגם לדעת הר"א דבמחזור כה"ג כשר לגמרי וכמש"נ לעיל סק"י], וע"ג כלים פ"י הר"ש כלים נקובים, ואפשר לפרש דאף בחוכו מותר לטבול כיון שנקוב כשיעור, [ע"י סופ"ד בר"ש דסגי בכמלוא מחט לעינין שאובין, ומיהו לעינין לטבול בחוכו לא שמענו], ודוקא בספסל שהוא שלם גזרו שלא להטביל עליו, ומ"מ לעינין מעין החמירו אף בכלי נקוב שאין לו דין מעין אלא דין מקוה, ואפשר דאף אכלים קאמר שלא יטביל על גביהן, והא דשריין בכלי נקוב היינו דוקא לעינין שאובין אבל לא לטבול בחוכו, ומיהו למש"כ לעיל סק"ח כל שלא ניקב הכלי בכדי טהרתו לעינין טומאה אפשר דפסול מדאורייתא, וצניקב בכדי טהרתו לא מסתבר לגזור לבטל הימנו שם מעין כיון שאין שם כלי עליו, וכן אין לאסור לטבול בחוכו, ולפי"ז ז"ע היכי מיירי מחנייתין, ואפשר דצניקב שלא בכדי טהרתו מטומאה איירי ואמנם פשוט דע"ג אין טובלין ולפיכך לא הוצרכו להזכיר, א"י אף צניקב בכדי טהרתו שנתבטל משימוש שעד עכשיו אבל עדיין ראוי לקבל טומאה ע"י ייחוד וגזרו בזה שלא

כתב עוד הר"א דסתם זניורות אין להם ד' לבזבזין, והוי פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה ואינם פוסלים משום שאיבה, מבואר דעתו ז"ל דגזירה דובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל אינה אלא או בכלי שמק"ט או ע"ג כלי שיש לו חוק, אבל כלי שאינו מק"ט ואינו עשוי לקבלה אף ששם כלי עליו מ"מ לא גזרו ד"י רבנן, וז"ע מנין פסיקא ל"י לרבנו שיש ענין בקצ"ט לענין גזרה זו, סו"ס כיון ששם כלי עליו איכא למיגזר אטו כלי, ומ"ש ע"ן ממחכת לענין חשש זה, וז"ע.

והנה הכשיר הר"א דלעמוד על הסילונות שבקרקעית המקוה אף שהם קבועים, ואע"ג דכלי קבוע בקרקעית המקוה פסול, וכדמנן בפ"ו מ"י באציק, אפשר לחלק בין כלי שיש לו בית קיבול לכלי שאין לו בית קיבול, ולפי"ז כלי שאין לו בית קיבול המשמש קרקעית המקוה מותר לעמוד על גביו ולטבול, אבל אפשר דכל שהכלי קבוע והוא משמש קרקעית המקוה הוא דין ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל, והכא הזניורות היו קבועין בקרקעית המקוה אבל לא היו הם רצפת המקוה ממש אלא בחוק המקוה העבירו הסילונות בקרקעית, והסילונות מוקפים מים, ולפיכך אין המים מחיחסים להם אלא אדרבה הם בטלין למקוה, א"י סתם סילונות עגולים וכיון שאין המים יכול לשחות על גביהן בטלים הם למקוה טפי ואף אם שוליהן מחוצרין לרצפה נמי בטלין הן למקוה, דלא חשיבי כרצפת המקוה אלא כסילון שבחוק המקוה, (ומיהו) אין הדבר מוכרע ואפשר דגם בספסל המונח בקרקעית המקוה אף שבמחזור מ"מ לית ד"י משום גזירת מרחצאות כיון דהמים מקיפין אותו מג' צדדין ואין אחיזת המים מחיחסת אליו, וז"ע.

דינים העולים לדעת הר"א ש, א) מעין שהעבירו ע"ג כלי קיבול [והיינו שכל המעין עובר רק דרך הכלי הזה], פסול, ואף מים היוצאין מן הכלי פסולין, ל"ש כלי תלוש ל"ש כלי מחובר, ואם העבירו ע"ג שפה כ"ש דהיינו שהמעין עובר גם חוץ לכלי כשר כל שחוק לכלי כיון שמושק למעין, ב) מעין שהעבירו ע"ג דבר המק"ט שאינו כלי כשר להטביל בו, אף ע"ג הדבר, דהא ס"ל להר"א דלענין טבילה ליכא משום הוי' בדבר המק"ט כל שלא נפסק מן המעין, ומשום שלא יטביל ע"ג הספסל נמי נראה דליכא דהא שם מעין עליו לאחר שירד מהדבר המק"ט וכמבואר זכחים כ"ה ב', וכיון דליכא גזרה דהרי הוא כמקוה, ה"י ליכא לגזירה שלא יטביל עליו, וז"ע. ג) מעין שהעבירו ע"ג כלי שאינו עומד דרך קבלתו או ע"ג כלי שאין לו בית קיבול, כשר חוץ לו כד"ן מקוה, וע"ג הכלי אין טובלין, וגרר"ה דאף דיעבד לא עלתה לה טבילה, ובשהכלי מאבן שאינו מק"ט אם אינו עשוי לקבלה משמע כהר"א דשפיר דמי וז"ע. ד) וכן כלי שסמך למקוה ומושק למקוה אין

והנראה דבכלי בחוך כלי כו"ע מודו לטעמי' דהרא"ש דהכלי הפנימי חשיב כנטבל בחוך המקוה שאין המים שבהצנן נטפלין לכלי אלא הכלי נטפל למקוה, ואין המים שבכלי חשיבי שאובין כלל, והרי אף בליכא מ"ס במקוה לא חשיבי המים כשאובין וכדתנן פ"ב מ"ח הסייד כו', ואלא דמי למעין שהעבירו ע"ג השוקת דהם המים אינם אלא במחוזרים בהשקה, אבל עיקר מקומם בשוקת], ואף משום גזרת מרחצאות ליכא אע"ג דגם בכלי חלש שבמקוה איכא משום גזרת מרחצאות ואסור לעמוד עליו, כמבואר בדברי הראב"ד וכמש"כ לעיל, יש לחלק בין לעמוד עליו ובין להטביל במים שבחוכו, דהרפ"ה שהאדם עומד עליו חשיבא בעיניו גוף המקוה ויש לגזור בה משום מרחצאות, אבל להטביל בכלי שבמקוה לא חשיב הכלי החיצון כמקוה בעיני האדם, ולא גזרו חכמים, [ועי' לעיל סק"י].

ולענין שידה שצ"ס, לא מלאנו בראב"ד שחלק כפי' הרא"ש משום שהים מקיפין, ונראה דלית לן לחדש דדעתו ז"ל כן דלא הי' סותר הדברים, גם מדבריו בהשגות רפ"ו משמע דלא ס"ל סברא זו, ועוד דהא משום גזירת מרחצאות איכא לדעת הראב"ד אף בכלי חלש שבמקוה וא"כ ה"ה שידה, ואף ש"ל דשידה מיירי במחזקת מ"ס דהו"ל כלי עץ העשוי לנחת ואינו מק"ט, וכל שאינו מק"ט אין בו משום גזרת מרחצאות, אבל לא מסתבר כן, דנהי דלענין אחורי כלים וכלים שאין להן בית קיבול חילקנו בין מק"ט לאינו מק"ט, אבל בחוך כלי שיש לו בית קיבול ועומד דרך קבלתו לא מסתבר להוציאו מכלל גזרת מרחצאות אם אינו מק"ט.

ומדברי הראב"ד ז"ל בהשגות שם נראה דמפרש דהשידה נקובה כשפה"ג בשוליה, וכה"ג נחבטלה מחורת כלי לענין שאובין, וה"ה לענין דין מעין שהעבירו ע"ג השוקת, ודקדק ז"ל מדנקט תנא דמתינתין פלוגתת ר"י ורבנן בשידה שצ"ס ולא נקט פלוגתתן בשידה שביצה, ש"מ דביצה כה"ג לכו"ע אין טובלין בה, שלא הקילו חכמים בנקוב כשפה"ג אלא לענין שאיבה ולא לענין לטבול בחוכו, וצויתר הדבר מוכח מדברי ר"י דאמר בכלי גדול ד"ט והקטן ברובו, ש"מ דעדיין שם כלי על השידה לענין לטבול בחוכו ולפיכך בעי ד"ט ולא סגי ל' בשיעור עירוב מקואות, דעירוב כלי למקוה חמיר טפי, אבל אם הי' הדין דנקוב כשפה"ג שרי לטבול בחוכו בלא עירוב אין שום טעם להצריך נקוב ד"ט או רובו, כיון דבעלמא עירוב מקואות כשפה"ג, ומש"כ דשידה בכלי שניקב בכדי טהרתו הוא ר"ל שהרי מיירי בניקב בשוליו כשפה"ג, [ומפרש הראב"ד דבכדי טהרתו ר"ל כשפה"ג שהוא שיעור טהרתו לענין שאובין כנוכר בהלכה הקודמת וכמש"פ מרן (הכ"מ) זללה"ה הוצא לעיל סק"ז], ומש"כ ועוד איך אפשר שלא יהא כו' חרס הראוי

להטביל בחוכו, ושלא יהא לו חו דין מעיין, וצ"ע. — טעם הגזירה פי' הר"ש משום שמא יקבעו אותם במקוה שאין במעין כשפה"ה, ומשמע דס"ל דאף מעין צריך כשפה"ה, ועי' בתשו' הרא"ש כלל ל' סי' ד' שכתב טעם הגזירה דילמא אחי למיטבול בכלי המושק לחרדלית של גשמים, א"י המושק למקוה בפחות מכשפה"ג.

דינים העולים לפי ר"ש, א' כלי חלש המושק למקוה או למעין מוטבלין בו אף שהכלי חוך למקוה, אבל אין טובלין על גביו משום דבעיתא, ב' כלי המחובר לקרקע המושק למקוה, אפילו אינו עשוי לקבלה, ואפי' אין לו בית קיבול כלל, ואפי' הוא בחוך המקוה, אין טובלין על גביו, ואף דדיעבד לא עלתה לה טבילה, [כ"נ, ג] מעין שהעבירו על גבי כלי קיבול פסול, העבירו ע"ג כלי שאין לו בית קיבול, ונראה דה"ה ע"ג אחורי כלים, [ואף שהר"ש לא פירש כן מתני' אבל מ"מ הדין נראה אמת דאחורי כלים וספסל שווין], כשר חוזה לו כדין מקוה, ד' העבירו ע"ג דבר המק"ט שאינו כלי נראה דשפיר דמי לטבול על גביו אף שהוא קבוע וכמש"כ סק"י לפי' הרא"ש, וגם דעת הר"ש נראה כן וכמש"כ לעיל.

יב' הראב"ד בשער הטבילה כתב דהא דנקט רבא כלי חרס הוא משום שאינו מקבל טומאה מגבו ולית ב' גזירת מרחצאות למאי דמסיק, הנה מבואר דדעתו ז"ל דכלי המק"ט שבמקוה אסור לעמוד עליו בשעת טבילה אף שאינו מחובר, דהא רבא בתלשאי דבמחוזר ליכא טעמא דבעיתא, וכמש"כ הרא"ש בתשובה לענין סילונות הוצא לעיל סק"י, [ומיהו דברי הרא"ש בסילונות ויש מקום לומר דכ"ח אף בקבוע בעיתא דילמא פקע, אבל אכתי מסילתא מוכח דאף בתלשאי אסרינן דסילתא וסילונות שוין, דהא סילתא פרש"י בקעת], ואף ע"ג כלי שאין לו בית קיבול או ע"ג אחורי כלים אסור, וצ"ע מה מלאו חכמים לתלות גזירת מרחצאות בדין קב"ט, ולהתיר כ"ח מגבו.

ובשער המים כתב דמעין שעשאו כולו שאוב נפסל לגמרי והיינו מתנייתין דמעין שהעבירו ע"ג השוקת, מבואר דמפרש דמעין שהעבירו ע"ג השוקת לאו משום גזירת מרחצאות הוא דמיפסיל אלא מדין שאובין, דלא מהני ל' חיבור למעין בזמן שכולו עובר דרך כלי, גם מן הטעם הזה נלמד שאף בכלי חלש הדין כן.

והנה לא נתפרש בדברי הראב"ד תשובה לקו' הראשונים ז"ל מהא דשידה שצ"ס, ומהא דמוטבלין כלי בחוך כלי, ומהא דעריצה, ובכל אלו יש לדון לפי' הראב"ד גם מדין מעין שהעבירו ע"ג השוקת שהוא מדין שאובין וגם מדין ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל שהוא משום גזרת מרחצאות.

בגמרא כ"כ דע"ג סילתא ליכא משום גזירת מרחצאות אף אי ע"ג כ"ח איכא, וי"ל דסל שהוא מלא נקבים לא חשיב כלל וגרע טפי מע"ג כלי שאינו עשוי לקבלה דהכא אין המים שע"ג ממייחסים אליו כלל וליכא בזה משום גזרת מרחצאות, [ועי' לעיל ס"א סק"ג], ולפי"ז אפשר להסכים דעת הרמב"ם גם כפי' הראב"ד ואף דגם ע"ג סל כתב הטעם רק משום דבעיתא ואף שהוא מק"ט מגבו, דסל שאני ואין בו משום גזרת מרחצאות כמבואר בגמ'.

במצא שאין לנו כל הכרע בדעת הרמב"ם, אחרי שלא העתיק אלא הדינים המבוארים בגמ', ואין שנישכ הסוגיות יתישכ גם דעת הרמב"ם, וממילא אפשר ככל הפירושים הנזכרים, ומיהו צמה דנראה דעת הראב"ד דאף כלי שאינו מק"ט אלא שראוי לקבל טומאה ע"י יחוד אין טובלין בו בהא ודאי פליג הרמב"ם דהא מתיר לטבול בכלי שניקב בכדי טהרתו ואין שנפרש בכדי טהרתו אם ר"ל טהרתו לענין טומאה או דר"ל לענין שאובין מ"מ מבואר דאף שראוי לקבל טומאה ע"י יחוד כל שעכשוו אינו מק"ט טובלין בו.

(ד) בב"י הביא שהרשב"א והר"ן כתבו כדברי הראב"ד, ונראה שלא כתבו כן בהחלט אלא שחששו להחמיר, שהרי לפי' הראב"ד מוכח ממתני' דובלנד שלא יטביל ע"ג הספקל דמחללת שבמקוה אסור לעמוד עליה בשעת טבילה וא"כ מפני דעבד אבזה דשמואל היינו מחילות לנזיעותא וכמש"כ הרשב"א במו"ה והר"ן בהלכות נדה, ואילו בשבת ס"ה דנו הרשב"א והר"ן בפרש"י דמפני היינו מחללות בקרקע מפני הטיט, ולא הזכירו כלל להכריע בזה מכח מתני' דובלנד שלא יטביל ע"ג הספקל, וכן בשער המים להרשב"א הנדמ"ח הזכיר פי' הר"ש לחלק בין קבוע לתלוש, גם כתב שם דבין אדם בין כלים רשאים לטבול בכלי שבמקוה שיש בפיו כשפה"ג, גם בתשו' הוצאה צב"י סי' ר"א בענין מעין שהעבירו ע"ג השוקת כתב דאם יש מ"ס מן המעין עד החפירה מותר לטבול אף בתוך הכלי שבחפירה, הרי דלא ס"ל גזירת מרחצאות בכלי שבחוף המקוה, ובאמת מתשו' זו שלא הזכיר כלל להחמיר משמע דהדר ב"י ולא ס"ל להחמיר כדעת הראב"ד [אי הך תשובה אחריייתא], (ולא מסתבר כלל לומר דחוף הכלי עדיף מאחורי כלי לענין גזירת מרחצאות דאדרבה חוף הכלי גרע טפי), ומיהו בתשו' שבענין סולם החמיר כדעת הראב"ד, [ושם כתב דאף בקבוע אסור לדעת הראב"ד, ומשמע דשלא לדעת הראב"ד שרי, ונראה דהיינו מטעם שכתב הרא"ש לענין סילוחות נתבאר לעיל סק"ן].

ומפרש"י דפירש אמנם מפני דהיינו מחללות שבקרקע מבואר דלא ס"ל כהראב"ד אלא כלי תלוש

לקבל טומאה כו', ונמנחת טבילה זו בכלים, נראה דר"ל משום שלא יטביל ע"ג הספקל, דנהי דבניקב כשפה"ג חשיב כאינו עשוי לקבלה, וגם אינו מק"ט משום שמתחזק מ"ס, והו"ל כע"ג אחורי כלי חרס דשרי, מ"מ כיון דע"י יחוד ראוי לקבל טומאה לא דמי לכלי חרס וממילא הוא דבין ובלנד שלא יטביל ע"ג הספקל, וי"ע.

ולא נתפרש בדברי הראב"ד כלי עץ הנקוב כמוציא רמון וקבעו בדרך אי טובלין בו, ואפשר לומר דדוקא בניקב כשפה"ג הוא דס"ל דאין טובלין בו דעדיין שם כלי עליו דבעי כמוציא רמון, אבל אם ניקב כמוציא רמון טובלין בו דלאו כלי הוא כלל, ואף אם נימא דבכלי חרס העשוי למשקין וניקב ככונס משקה דעדיין פסול לטבול בו לדעת הראב"ד, י"ל דהיינו משום שראוי לשמש שלא למשקין, אבל ניקב כמוציא רמון שאינו ראוי כלל לתשמיש כלי י"ל דכשר, ובאמת לעיל סק"ז כתבנו לפרש דגם הרמב"ם מודה דכל כלי שעדיין מק"ט [ואף בכלי אבנים כל שאילו לא ה' של אבנים ה' מק"ט], אין טובלין בו אף שניקב כשפה"ג, ולא פירש לפי שלא נתפרש בגמ', ובאמת בירו' דיומא שהביאו הראשונים ז"ל מבואר בהדיא דבניקב כמוציא רמון מותר לטבול בו, ויש לפרש כונת הראב"ד דוקא בניקב כשפה"ג, וי"ע. (זריך לעי' צמה שסיים הראב"ד ועוד איך אפשר כו' ול"ע בזה כעת, גם אפשר דר"ל טומאת מדרס ולכא"ו זה יתכן גם בכלי נקוב כמוציא רמון).

תוספתא דעריצה יש לפרש לפי' הראב"ד, דמכיון שמביא העריצה עם הכלים לטבול לא גזרו חכמים וכמש"פ הרא"ש, (א"נ אולי אפשר לדחוק דלריכה כשפה"ג סמוך לשולי ממש קאמרין, ומיהו ל"מ כן).

במצא לדינא לפי מה שפירשנו בדעת הראב"ד, (א) כלי שבמקוה ומי המקוה נפין על פיו טובלין בו, אבל כלי המושק למקוה אפי' ה' הכלי בתוך המקוה אין טובלין בו, אפילו כלים [ד"ז לא נתפרש בהדיא בראב"ד, אבל הדברים מטין כן וכמשנ"ת, וי"ע], ל"ש כלי תלוש ל"ש כלי מחובר, (ב) לעמוד על אחורי כלי או על כלים שאינם עשויים לקבלה שבחוף המקוה נמי אסור ואף דיעבד לא עלתה לה טבילה, (ג) צד"א אחורי כלים הטמאים אבל אחורי כלי חרס כיון שאינו מק"ט מגבו אם טבילה עלתה לה טבילה, אבל לכתחלה אסור לעמוד ע"ג בקעת או כ"ח שבמקוה בשעת טבילה משום דבעיתה ולא טבילה שפיר, (ד) כלי הנקוב בשוליו כשפה"ג ואינו מק"ט והוא בתוך המקוה טובלין בו, אפי' אין המים נפין על פיו אלא שהוא מושק כשפה"ג.

(יג) הרמב"ם ז"ל העתיק הסוגיות כזורתן, אלא שכתב במימרא דרבא ע"ג כ"ח או סל, וכנראה מפרש דסילתא שבגמ' היינו סל, ויש לעי' אחרי פשוט

במשכא דהזכיר לאסור לעמוד ע"ג נקרים משום שראויין למדרס, ובאמת ז"ע דאחרי שלא מצינו במשנה אלא ספסל וע"ג כלים מנלן לאסור ע"ג נקרים, ואפשר דכונת הרשב"א דאסור לייחדן לעמוד עליהם דהו"ל כספסל ע"י ייחוד זה, וטמאין מדרס, אבל באופן עראי לשים איזה נקר לעמוד עליו שרי דמשום דראוי לעשות הימנו ספסל אין עליו עכשיו תורת כלי, א"נ אף באופן עראי קאסר הרשב"א משום דלא מינכר אי ייחודהו, (א"נ אולי אף ייחוד לשעה מספיק לענין טומאה ול"ע דל"ז כעת), ואפשר דכלי שניקב כשפ"ה ואינו מק"ט מודה הרשב"א דמותר לטבול בתוכו אף שראוי לקבל טומאה ע"י ייחוד, דלא מצינו שחששו חכמים בכגון זה, ודוקא בנקרים שע"י עמידתה עליהן מחשיבה אותן ככלים ס"ל להרשב"א דאסור, אבל כלי נקוב ע"י עמידתה עליו אינו נעשה כספסל, אלא הרי הוא כמו שהי' ועמידתה עליו אינה פועלת בו כלום, ואפשר שזו דעת המחבר שסתם לקמן סי' ר"א ס"ו דמותר לטבול בכלי הנקוב בכדי טהרתו, ואע"ג דראוי לקבל טומאה ע"י ייחוד לתשמיש אחר, אח"כ ראיתי בס"ט סי' קנ"ח ס"ק ס"ג שכתב ג"כ דטעמי דהרשב"א משום שע"י עמידתה על הנקרים חשיבי ככלים, עי"ש, וז"ע.

יו"ד סי' ר"א ש"ך ס"ק ל"ז כתב לפרש דעת הרא"ש דאף למסקנא איכא גזירת מרחצאות בטבילה ע"ג כלים, אלא דאף ר"י דקאמר ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל אינו אלא לכתחלה, וז"ע דא"כ רבא דבעי לאשמועינן טעמא דביעמותא למה נקט לה בע"ג כלי דאיכא גזירת מרחצאות טפי הו"ל למינקט ע"ג סילתא, ועוד דבאמת ע"ג כלי תיפ"ל משום גזירת מרחצאות, דמתניתין היא ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל ומאי אחי רבא להשמיענו, ועוד דפשוט צפי רבותו ז"ל דגזרת מרחצאות היא לעיכובא וכמש"כ הראב"ד והרשב"א והר"ן, וגם מסתברא כן דכיון דתנן ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל מהיכי תיתי לן לחדש דדדיעבד שפיר דמי, ולית לן למימר דהרא"ש פליג בזה, לכך נראה עיקר כמש"כ לעיל סק"י דלמסקנא ליכא גזירת מרחצאות בע"ג כלי חרס וכדמשמע פשוט הגמ' וכמש"כ הראב"ד, והטעם דכלי שצמקוה נטפל הוא ומימיו למקוה, והרי מטבילין כלי בתוך כלי, ומעיקרא ס"ד דבקבוע איירי רבא, א"נ דאף בתלוש כשעומד עליו גרע טפי, אבל למסקנא איירי רבא בכלי תלוש וליכא גבי' גזירת מרחצאות כיון שהוא בתוך המקוה, ודין ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל הוא צמקוה שהעבירו ע"ג הספסל והוא אף דדיעבד, ומש"כ הטור שהרא"ש לא חילק, ר"ל דלעולם דדיעבד שפיר דמי בכלי שבתוך המקוה.

שצמקוה אין בו משום גזירת מרחצאות, וכן יש ללמוד מדברי התו' שדנו בפרש"י בזה ולא הזכירו כלל לדון שיהא אסור לעמוד על המחצלת, וכן ברמב"ן וריטב"א שבת שם וכן במרדכי בה"נ הזכיר גם פרש"י ולא השיג בזה כלום וכן בהגהות מרדכי שבת שם, וכן בשה"ג שבת שם פי' בפרש"י בשם מו"ה.

ולענין הלכה סתם המחבר בסימן קנ"ח סל"א כדעת הראב"ד, והנה יש כאן כמה פרטי דינים, (א) טבילה ע"ג אחורי כלי חרס תלוש שצמקוה, אסור לכתחלה משום דבעימא, ואם טבילה עלתה לה טבילה, ודין זה מוסכם, (ב) טבילה ע"ג אחורי כלי עץ תלוש שצמקוה לכתחלה אסור משום דבעימא, ובדיעבד לדעת הראב"ד וכ"כ הרשב"א והר"ן לא עלתה לה טבילה, ולדעת רש"י והר"ש והרא"ש והש"ג בשם מו"ה [והוא תו' רי"ד], וכ"נ דעת תו' והרמב"ן והריטב"א והמרדכי, עלתה לה טבילה, [ואף שגם הרשב"א והר"ן שהחמירו כאן כהראב"ד כתבו כלשון התו', מ"מ אחרי שלא מצינו כן בתו' והמרדכי לית לן לחדש דהסכימו להחמיר כהראב"ד ולא הזכירו כלל רא"י דובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל לדחות פרש"י], ונראה דדיעבד אם שמשה א"ל טבילה שנית, ואף בלא שמשה כל שכבר טבילה קרוב הדבר שלא להצריכה טבילה אחרת, (ג) וכן הדין לענין לטבול ע"ג ספסל תלוש שצמקוה, ונראה דגם לענין לטבול בתוך כלי עץ או כ"ח תלוש שצמקוה, (שים צפיו כשפה"נ), הדין כן, וכן בכלי אבנים, [דאף בזה נראה דלדעת הראב"ד אף דדיעבד לא עלתה לה טבילה דתוך כלי לא איכפת לן במה שאינו מק"ט], (ד) לטבול ע"ג אחורי כלי חרס הקבוע בקרקע המקוה נראה דאף דדיעבד לא עלתה לה טבילה, [דכל שהכלי מחובר לקרקע והוא משמש רצפת המקוה לא מצינו שמתבטלת למקוה, והרי היא כמעין שהעבירו ע"ג אחורי כלים דאסור להטביל ע"ג הספסל, ולדעת שאר הראשונים ז"ל לא מצינו קולא במה שאין הכלי מק"ט מגבו, דמ"מ איכא למיגזר אטו תוכו, ואף לדעת הראב"ד י"ל דמחובר גרע והוי כגדורה ע"ג כלים, וכדחנן פ"ו מ"י באציק, ואף שאינה מק"ט], וכש"כ ע"ג אחורי כלי עץ הקבוע, (ה) וכן הדין בספסל הקבוע ברצפת המקוה, (ו) להטביל כלים בתוך כלים תלושים שצמקוה שיש צפיהם כשפה"ג מותר לכו"ע, וכש"כ ע"ג ספסל תלוש שצמקוה, [ודוקא באדם העומד על כלי גזרו משום מרחצאות וכמש"כ לעיל ס"ק י"ב לדעת הראב"ד], (ז) בקעת שצמקוה אם היא תלושה אין טובלין עלי' לכתחלה, ואם טבילה עלתה לה טבילה, ואם היא מחוברת אף לכתחלה מותר לעמוד עלי' בשעת טבילה, (ח) דין סילונו שצמקוה המקוה הנזכר בתו' הרא"ש ובשו"ע סל"ב נחבאר לעיל סק"י.

דפליג עלי, דאפשר דגם הרא"ש מודה בזה עי' לעיל סק"י, וגם בסברה נראה כן, ומטבילין כלי בתוך כלי, ושידה שזים, בתלוש דוקא איירי.

סימן ז

א) גיטין ט"ו ב' בעי אילפא ידי טהורות לחצאין כו', אף ביש עדיין הרבה מים על מחצית ידו יש להסתפק אי מועיל מה שמוסיף עכשיו לטוול מחצית השני, דכיון דאין שם נטילה על מחצית היד, הו"ל כנטל שלא ע"י אדם וכשלא בכלי, ואין מועיל מה שנוטל עכשיו המחצית השני, ובאמת למסקנא היינו ספיקא דאילפא אי כשנטל מחצית ידו לשם נטילה ועדיין היא למה ששיעור מספיק אי מועיל שיוסיף ויטול עכשיו המחצית השני ויטרפו למיחשצ כנטילה אחת, וכמש"כ ברש"י.

שם ט"ז א' והתנן הניזוק והקטפרס ומשקה טופח כו', מבואר דאף המשקה טופח לחוד לא חשיב כמחזור אף שהוא פרוץ צמלואו לחצירו, ומינה נמי לניזוק וקטפרס שאף הם עצמם אינם חשופים כמחזרים, ולא רק שאינם מחזרים אשצורן אחד לחצירו, ויש לעי' מה גרע קטפרס מאשצורן, בנוגע לקטפרס עצמו, הרי אדרבה הוא סופו לירד, [דהא הא דקטפרס אינו חיבור היינו דאף לתחתון הקטפרס עצמו אינו חשיב מחובר], וי"ל דכל שאינו נח לא חשיב.

שם דילמא לענין מקוואות ור"י כו', עיקר החילוק הוא דלענין נטילה אפשר דלא שייך לאיצטרופי נטילת חצי יד שאין זו נטילה כלל, ואין ענין בזה שעכשיו כל המים מחזרים, וכו"ה בפרש"י, אבל קשה לפי"ז הא דקאמר דילמא לענין מקוואות ור"י היא ולא קאמר בפשוטו דככו"ע אחיא ולענין מקוואות או שאר חיבורים ולא לענין נטילה, ואפשר דידע הש"ס דהא דתניא טלה"ט חיבור היינו אף בקטפרס, [ואפשר דמדשינה לשון המשנה דסופ"ח דטהרות דקתני אשצורן חיבור ונקט טלה"ט ולא הזכיר אשצורן כלל דייקאין לה דאף בקטפרס קאמר], ולפיכך מוקי לה כר"י, [ולענין טבילת ידים נראה דטלה"ט חיבור לר"י, ונמצא דלמאי דמוקי לה כר"י, אף למסקנא מתפרש דטלה"ט חיבור אף לענין ידים, אלא דדוקא בטבילת ידים], ומתניחין דמשקה טופח אינו חיבור מ"י אחיא אף כרצנן, ואע"ג דמשמע דטלה"ט חיבור, דבאמת טלה"ט חיבור אף לרצנן באשצורן לענין מקוואות ולענין השקה, וניחא לפי"ז דלא תיקשי מהא דס"ל לר"י דקטפרס חיבור בהיו רגליו של ראשון נוגעות במים, וגם לפי"ז מתני' דקטפרס אינו חיבור פליגא אצרייתא דג' גממיות וס"ל דלא הוי חיבור, וא"כ לחלק בין יש בא' מהן מ"ס לבין באחת מהן מ'

טו) פ"ה מ"א העבירו ע"ג שפה כ"ש כשר חוזה לו, לכאורה משמע דר"ל שפת השוקת דהיינו דופן, ויש לעי' א"כ מ"ס מהעבירו ע"ג ספסל דהרי הוא כמקוה והבא קמכשיר חוזה לו אף צוחלין ואף בכ"ש, ולדעת הראב"ד נחא דשוקת סתמא הוא של אבן ואינו מק"ט ולית ב' גזירת מרחצאות אבל לשאר הראשונים שלא חילקו בכך קשה, ואין נראה לומר דע"ג כלי שאינו מק"ט לא גזרו דליהוי כמקוה, לכו"ע, דחד גזירה היא, וכיון דוצלצד שלא יטביל ע"ג הספסל הוא אף בכלי שאינו מק"ט, ה"ה דהרי הוא כמקוה, גם בלשון הר"ש כתוב דמותר להטביל ע"ג שפה, גם אין נראה לומר דכלי שחקקו ולבסוף קבעו אין תורת כלי על דפנותיו רק בתוכו, גם אין נראה לחלק בין כלי אבן לשאר כלים לענין דפנותיו דודאי גם כלי אבן חשיב כולו ככלי מחמת השוקת שבתוכו, ואפשר דע"ג שפת הכלי עדיף שאינו תשמיש כלי כלל וגרע מאחורי כלים ולא גזרו צו חכמים, [דומיא דסל לפי' הרמב"ם לעיל ס"ק י"ג], אבל באמת עיקר הדבר אינו מוכרע ואפשר לפרש דשפת השוקת היינו קרקע עולם, וסתמא דמילתא שפת הכלי זר ולא יתכן לזמנא שהמים יוצבו בהחלט על שפתו ולא יצאו לחוץ, וממילא כשאומרים סתמא שהעביר ע"ג שפה היינו שבהחלט ה' כ"ש גם חוץ לכלי לגמרי, וכן מש"כ בלשון הר"ש דמותר להטביל ע"ג שפתו היינו נמי חוץ לכלי והכל קרוי שפת כיון שהשוקת קבוע, וכמו שפת הצור, ולפי"ז אין לנו מקור להקל בשפת הכלי טפי מע"ג אחורי הכלי, וכ"מ בפרשה ס' ר"א שכתב אבל כשהוא הולך ג"כ צד הכלי והיינו כשהוא הולך על שפת הכלי דאז יורד לתוך הכלי וג"כ צד הכלי, הנה מבואר דהמים נופלים על דופן הכלי מבחוץ והיינו שהקילוח עביו יותר מדופן הכלי, ואין המים נמשכים על השפה כלל, אלא מיד נופלים אילך ואילך, וכן בש"ך ס"ק כ"ז וס"ק ל"ה כתב שמקלח אלל שפת הכלי.

ובתוי"ט בשם מהר"ם מרוטנבורג כתב דע"ג שפת הכלי אסור לטבול משום דהוי' ע"י טהרה בעינן, ואפשר דגם דעתו ז"ל שיש קילוח אלל הכלי מבחוץ דסתמא שפה זרה היא ואין המים נמשכים עלי' לחוד, אלא שדקדק לפרש דע"ג השפה אסור משום הוי' ע"י טהרה, ומיהו ברע"ב מבואר דמותר לטבול על שפת הכלי ממש, ואריך לחלק כמש"כ לעיל דשפת הכלי גרע מאחורי כלים.

טז) שו"ע ס' ר"א ס"ח מעין שמקלח לתוך כלי כו', המחצר סתם ולא חילק בין תלוש למחובר, ומבואר דעתו ז"ל דאף בתלוש פסול, [וכן לק' סי"ב סתם ולא חילק בין תלוש למחובר], דנקטינן כהרא"ש וזו גם דעת הראב"ד, ומ"מ בכלי מחובר נראה דאף בתוך המקוה אין טבילין צו, כדעת הר"ש דלא אשכחן מאן

רגלו אחת במים מחזיק עצמו לכל מה שירצה, אע"ג דס"ל לר"י שאין מטבילין בראשו של ראשון וכדמסיק, דכיון דמדאורייתא אמרינן גוד אסיק שפיר הקילו חכמים לענין להחזיק עצמו ואוקמוהו אדאורייתא.

ויש מקום לומר לפי"ז אי לא ס"ל גוד אסיק, דבז' מקואות של כ' כ' סאה זו למעלה מזו וחדלית של גשמים מחברתן דאף התחתונה פסולה, דכיון שאין בעליונה מ"ם ממילא הנידון לעולם על שניהם ולא ראו חכמים להבדיל שהתחתון יהא חשוב מחובר לעליון והעליון לא יחשב כמחובר לתחתון, ומאחר שראו לגזור על העליון דלא אמרינן גוד אסיק, מו פסלו אף לתחתון, דמיחזי כחוכא להבדיל ביניהם, ומיהו אי מכשרין אף בגממית העליונה י"ל דמו מכשרין נמי בצוה כ' וצוה כ' דכיון דס"ל נמי גוד אסיק יש להכשיר אף העליונה ואמנם מכשרין תריווייהו, ולפי"ז למאי דס"ד דר"י מכשיר אף בעליונה שפיר פשטינן דמוחר להטביל בראשו של ראשון אף שאין במקוה מ"ם אלא בצירוף המים שבראשו, [ולא חש לדקדק למאי דס"ד למה נקט בש"ש באמצעות מ' ולא נקט בשנים של כ' כ', א"נ הו"מ מפרש דלרבותא דרצנן דפליגי בחוספתא דאף בתחתונה אין מטבילין נקיט הכי], אבל למאי דמסיק דר"י ס"ל שאין מטבילין בעליונה מו אפשר לומר דדוקא נקט באמצעות מ' דבלא"ה אף בתחתונה אין מטבילין כיון שאין מטבילין בעליונה, וכל שהנידון גם על האמצעית לא מכשרין התחתונה ולא האמצעית, והא דמכשיר ר"י ברגליו של ראשון נוגעות במים י"ל דקטפרס שקופו לירד עדיף ולא חששו צוה חכמים והקילו בתחתון כיון שקוף העליון לירד לחוכו, ולא בעליון, וגם אדם אינו מקוה וחשיב לעולם כאילו הנידון רק על התחתון.

ג) גיטין ט"ז א' תוד"ה הנזק, קשה לר"ת דע"כ לא נחלקו ר"מ ור"י כו' והכא משמע דאינו חיבור כלל, באמת הרי רבנן פליגי אדר"י במקואות פ"ז מ"ו ואמרי דהשני טמא אף שרגליו של ראשון נוגעות במים, הרי ס"ל דקטפרס אינו חיבור, ואפשר דהתו' אמסקנא קיימו, ולפירושם רבנן דפליגי אר"י ס"ל דטלה"ט אינו חיבור, ולפי"ז אפשר דמודו דקטפרס חיבור וכדס"ל לר"מ ור"י, ומשום דטלה"ט אינו חיבור הוא דפליגי, א"נ לפי דמשמע ממתני' דטלה"ט חיבור, וע"כ כר"י אחיז דהא מסקינן דר"י הוא דס"ל טלה"ט חיבור, ולפיכך קשיא להו א"כ קטפרס נמי, [וסמכו על מש"כ כן בסמוך דמתני' כר"י].

בא"ד ואור"ת דהכא מיירי דוקא בשתי גוממיות שבזו עשרים וצו עשרים כו', מצוחר דקטפרס חיבור למקוה שלם ואינו חיבור לשני מקואות חסירות אף להכשיר התחתונה, ואף אי באמצעית מ' מטבילין אף

סאה, והא דבעירוב מקואות בעינן כקליפת השום ברוחב כשפה"ג, י"ל דשאני חיבור מקואות בזמן שיש מחילה ביניהם, ולא סגי בשיעור עירוב המים, דמ"מ לא חשיב כחד מקוה, וכמו דבאמצע בעינן נקב כשפה"ג ה"נ בנפרצו מלמעלה לא סגי בשיעור חיבור המים דעלמא דהיינו טלה"ט, ובאמצע בעי נקב כשפה"ג מלא מים ובנפרץ מלמעלה בעי על רוס כקלה"ש על רוחב כשפה"ג, והיינו נמי מתני' דסופ"ה דפרה דבעי כקלה"ש, ואי מתפרש התם ברוחב כ"ש, יש לחלק בין מתערבים ע"ג הכותל למתערבים דרך פירצה שבכותל, א"נ אפשר שיש לחלק בין מקואות לשאר מילי, ויש לפרש דכקלה"ש וטלה"ט היינו הך, ועי' לק' סק"ה.

אבל בתו' פירשו דכי אמרינן דילמא לענין מקואות ור"י היא, היינו לומר דלרבנן טלה"ט אינו חיבור, וממילא אי מתני' דניזוק מתפרשא דטלה"ט חיבור ע"כ ר"י היא ולא רבנן, וגראה דמ"מ גם לפי"ז יש לפרש דמחלקין בין מקואות לידים, ואף לר"י דטלה"ט חיבור מ"מ ידים הדבר ספק אי טהורות לחצאין, והא דמסקינן ור"י היא יש לפרש דהיינו משום דידע הש"ס דטלה"ט אינו חיבור אלא לר"י, אבל ז"ע שאין זה סוגית הש"ס דמעיקרא פריך בפשיטות דטלה"ט חיבור, ומסיק בלא שום רא"י ור"י היא משום דידע שאין זה אלא לר"י, וז"ע.

ב) נראה דהא דקמבעיא לן חגיגה י"ט א' אי אית ל' לר' יהודה גוד אסיק, שיהא מותר להטביל מחטין וזיטוריות בראשו של ראשון, וכן שיהא מותר להטביל בגממית העליונה, אין הנידון אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא אי קטפרס חיבור כחד מקוה חשיב ומטבילין בעליונה כמו בתחתונה וכן בראשו של ראשון דלא שייך לחלק שהתחתונה והאמצעית כאחת אבל האמצעית והתחתונה אינן מחוברות, אלא הכל חשיב כמחוברין, [והרי מי האשכחון שבאמצעית נמי חשיב לגבי התחתונה כמחוברין] ורק מדרבנן גזרו צוה מאחר שחיבורן בקטפרס, וראוי להחמיר טפי בקטפרס לחבר התחתון לעליון שהרי אין לעליון חיבור לתחתון אלא ע"י מים היוצאים ממנו ואינם שבים אליו, מבחיבור העליון לתחתון. — והיה מקום לומר דאף אי אין מטבילין בגממית העליונה מ"מ מטבילין בראשו של ראשון, דגממית גריעא טפי שהיא אשכורן, וחיבורן ע"י מים שבקטפרס, אבל מים שבראשו הן הקטפרס ועומדים לירד למקוה, אבל לא ס"ל בגמ' חילוק זה אלא דאי אין מטבילין בגממית העליונה ה"ה דאין מטבילין בראשו של ראשון.

ולמש"כ שאין הנידון אי אמרינן גוד אסיק אלא מדרבנן, ניחא הא דא"ר פדת דלר"י עודהו

בעליונה, ויש לתמוה דלפי"ז ודאי יש לפרש דמדאורייתא קטפרס חיצור דאל"כ לא יתכן להכשיר ביש באמצעות מ', וא"כ לטומאה ודאי יש להחשיב קטפרס חיצור, ואמאי תנן דאף לטומאה אינו חיצור, ולא משמע לומר דמדאורייתא מחלקין בין גוד אסיק לגוד אחית וקטפרס אינו חיצור לטומאה לטמאות העליון ע"י טומאת התחתון, (דאיכא בלא"ה טמא משום המים היורדים), גם בדבריהם משמע דאף אי מטבילין אף בעליונה נמי ינחא דמ"מ בשניהם חסרים אין קטפרס חיצור, ולפי"ז ודאי קשה מהא דאינו חיצור לטומאה, ואף אם נדחוק לחלק מדאורייתא בין חיצור למקוה שלם לחיצור ב' חסרים, מ"מ לענין טומאה מסתבר דסגי בסוג החיצור דסגי למקוה שלם, ואכתי קשה למה אין קטפרס חיצור לטומאה, ונ"ע.

ברם הערוני דאשכחן חיצור לטהרה ואינו חיצור לטומאה, בשלג, נדה י"ז א', אבל נראה דאינו ענין לכאן, דהתם החשיבה תורה סוג שלג כמקוה, וממילא זהו חיצור, אבל הכא בשיעור חיצור המים לא מסתבר להקל לטהרה טפי מלענין טומאה, ואדרבה לענין טהרה מחמירין דבעינן כשפה"ג, וע"י ר"ש טהרות פ"ג מ"ב.

בא"ד ואור"ת דכיון שהמים שעל הראשון סופן ליפול ולירד למקוה הוי קטפרס חיצור, לפי דבריהם ז"ל ז"ל דחיצור למקוה שלם ע"י קטפרס שאין סופו לירד וחיבור ב' חסרין בקטפרס שסופו לירד, כי הדדי נינהו, והיינו דמדמינן להו בחגיגה שם, גם ז"ל דסברא דסופו לירד מועילה גם לענין גוד אסיק, דהא אמרינן התם דאי מטבילין בעליונה מטבילין נמי בראשו של ראשון, והטעם ז"ל דס"ל לגמ' דכל קטפרס שהוא חיצור אי משום שסופו לירד, אי משום שהוא מחובר למקוה שלם, הוא ענין אחד, וראוי לדון בו אי אמרו בו גם גוד אסיק או רק גוד אחית, וכל שאנו מוצאים באחד מהם דלא אמרינן או דאמרינן, אף בחצירו כן, ונראה לפי"ז דאף בקטפרס שסופו לירד והנידון בחיצור למקוה שלם נמי לא אמרינן גוד אסיק למאי דמסיק חגיגה שם דס"ל לר"י דאין מטבילין בעליונה, וכן משמע דבכלל אין מטבילין בעליונה גם הקילות שבין העליונה לאמצעית ואף שהוא קטפרס שסופו לירד ומחובר למקוה שלם, דלא יתכן לומר דהוי פשוט לגמרא דבקטפרס שבין עליונה ואמצעית טבילין אף לר"י [אי ליכא משום זוחלין ע"י לק' ס"ח סק"ג] אלא דהכא שאין מ"ס במקוה גרע, דכל כי האי לא הוו שחקי בגמ' מלפדושי דע"כ לא קמכשר ר"י אלא בשיש באמצעית מ"ס אבל הכא שאין מ"ס במקוה מלבד המים שבראשו לא, וגם אם איתא שאין כל קטפרס שזה לנידון גוד אסיק איך דימו בגמ'

קטפרס שסופו לירד לקטפרס שאין סופו לירד, ולא משמע לומר דקים להו לגמ' דהני תרומיהו (היינו קטפרס שסופו לירד בליכא מ"ס וקטפרס שאין סופו לירד באיכא מ"ס) כי הדדי נינהו, א"ו אף קטפרס שסופו לירד למקוה שלם אין טבילין בו למאי דלא ס"ל לר"י גוד אסיק בג' גממיות, והא דר' פדת ז"ל כמ"כ לעיל סק"ז דאף דלא ס"ל לר"י גוד אסיק להטביל מחטין וזינוריות בראשו של ראשון, מ"מ לענין להחזיק עצמו מקיליין וחשבינן ל' כאלו הוא עדיין במקוה, דמדאורייתא אמרינן נמי גוד אסיק, לכה"פ מיהא בקטפרס שסופו לירד, [אף לפי מה דמשמע קצת מדבריהם לעיל דבשני חסרים אין קטפרס חיצור מדאורייתא, מ"מ בקטפרס שסופו לירד נראה דאמרינן גוד אסיק מן התורה], א"נ ר"פ כר"י הו"י סבר דאית ל' לר' יהודה גוד אסיק, ולמאי דמסיק דלית ל', מיתוקמא כר' יהודה משום ר"מ, אבל מרן (הכ"מ) זללה"ה בהערות חגיגה נידד דלדעת מו' בקטפרס שסופו לירד בחיצור למקוה שלם אמרינן גוד אסיק אף למאי דמסיק דאין מטבילין בעליונה, והיינו דר' פדת, ונ"ע.

וק"ק לדבריהם דמתני' קסתמה הניזוק והקטפרס ומשקה טופח אינן חיצור ולא דמו להדדי דניזוק ומשקה טופח אף הניזוק עצמו והמשקה טופח עצמו אינו חיצור, ואילו קטפרס הוא עצמו חיצור דהא סופו לירד, אלא דאשכחן אינו מתחבר על ידו.

רצ"ע למה חשיב קטפרס שסופו לירד והא לעולם ישארו קצת מים על גופו, וגם מים אלו אנו זריכים לחצרן למקוה להשלים, ולא משמע לומר דכיון דהן פרוזין במלואן במדרון למקוה חשיבי טפי חצור, וכמים שסופן לירד דמי, ואפשר דמיעוט מים שישארו כיון שאין לו מחיצות והוא מעורב יחד עם שאר המים בטל לגבי רוב המים השוכנים עליו שסופן לירד, וכיון דהם חשיבי מחוברין מו גם המיעוט שישארו חשיב מחובר שהוא בטל למים שעל גביו שסופן לירד.

בא"ד דכיון דמה שנגע בו הכותי כו' דאין סופו ליפול כו', נראה דכונתם דמה שהמים יוצאים על תכונת גישתא וצת גישתא, אין משווה אותם כמים שעומדים לירד בקטפרס, דהתם המים פרוזים למקוה וגם עומדים ליפול לתוכו ושפיר אמרינן שזה חיצור, אבל מים שבכלי הנמשכים ע"י אורז לכלי שני אינם חסודים עכשיו מחמת זה כאלו הם בכלי השני, והו"ל בקטפרס שאין סופו לירד, ומאחר דחזינן דקטפרס שאינו חיצור בעלמא מ"מ לענין י"ג הוי חיצור, א"כ ה"ה ניזוק, [וזה פשוט להמו], ולא הזכירו אלא לפרש דאמרינן אף היין שבחצית הראשונה אף שאין סופן ליפול דהא הם למטה מאמצעית הגישתא, ומה שנדחקים ע"י האורז זה

דלא יתכן טלה"ט ולא יהא צו כקלה"ש דמשהו מים כבר הוא כקלה"ש, ודוקא בדבר רך כגון כלי עץ או אדם יתכן שיהי' טלה"ט ולא יהא כקלה"ש, והנה יש כאן קולא בנפרץ ממעלה דאף שאין בגובה הפירצה כשפה"ג, [והיינו משום שהפירצה קרובה לסוף הדופן], אפ"ה חשיב חיבור כיון שיש ברוחבו כשפה"ג, ואין הטעם משום דכל האויר מאטרף וא"כ הו"ל כשפה"ה, שאין הדבר כן וכמש"כ להלן דהא סדק פחות משפה"ג על כל רומו לא חשיב חיבור, ולא חשבינן ל"י כיש למעלה נקב כשפה"ג דסגי אף בשמקום החיבור ליכא כשפה"ג, אלא הטעם דבסוף הכותל סגי ברוחב כשפה"ג על רום כל שהוא, [ושיעור על רוחב כשפה"ג דקמני היינו משום דמייירי שלא נפרץ כל הכותל למעלה אלא שנתהווה צו פירצה באמצע על פני כל רומו, ונקט התנא דלר"ך שיהא ברוחב הפירצה כשפה"ג, אע"ג דבסדק בחוץ המים לא צעי כשפה"ג מ"מ חוץ למים צעי, ומיהו אף אם במקום המים הוא פחות מרוחב שפופרת נמי שפיר דמי כל שיש צו רוחב שפופרת אה"כ, דלא גרע מניקב, דסגי במים טלה"ט, ועי' להלן שיש חילוק בגובה הפירצה בזה].

ויש כאן מקום עיון, דהא נקב כזה שהמים מושקים בתחתיתו, בטופח להטפיתו, מסתבר דשפיר דמי לפי ר"ת, כיון דלמעלה איכא כשפה"ג, [ומיהו אפשר שיש שיעור בדבר שיהא סמוך להנקב כשפה"ג וגם יהא רחב קצת עד שיחשב כאותו הנקב ולא כסדק שסמוך לנקב וצ"ע], ולמה יגרע סדק על פני כל רומו והמים מושקים בתחתיתו, ולמה ר"ך שיהא הסדק ברוחב כשפה"ה, וכי משום שפרוץ למעלה לגמרי גרע, ולמש"כ בסמוך צ"ש מרן זללה"ה דהנקב ר"ך שיהא בחוץ חלל המקוה ניחא, אבל נראה דאף בשכחותל שבין המקוואות נמוך משאר כתליהם נמי לא סגי בסדק על פני כל רומו [משפת המים ולמעלה], ואע"ג דהתם כבר יש חיבור באויר כשפה"ג ציניהם בגמר הכותל, לכך נראה דנקב בכותל עדיף שמפסיד הכותל, אבל סדק בכותל לא נפסד הכותל מחמתו כלום ולא חשיב חיבור על ידו, ויש להסתפק לפי"ז צה"י בסוף הכותל למעלה פירצה ברוחב כשפה"ג על רום כקלה"ש וסדק יורד ממנה למקוה אי סגי בחיבור המים בסדק, מי אמרינן דהו"ל האי פירצה כנקב דשפיר דמי, או"ד אין הפירצה ניכרת בגובה פחות מכשפה"ג וחשיב כסדק על כל רומו דלא סגי וכמש"ג, וקרוז הדבר לומר דאינו חיבור, וצ"ע.

ונראה דלפיר"ת ההלכה היא דלר"ך שהממיות יתחברו בנקב חשוך כשפה"ג, ולפיכך במתחברים ע"ג הכותל שפיר דמי שאין לך פירצה גדולה מזו, ובמתחברים ע"י פירצה שבכותל ר"ך שיהא הפירצה רחבה כשפה"ג,

פשוט צפיהם ז"ל דלא חשיב מחמת זה כקטפרס שסופו לירד ולא הוצרכו לפרש, ומיהו למסקנא התם דחינן ואמרינן דאף אי ניזוק אינו חיבור, מ"מ אסרינן אף מים שבחצית ראשונה דכולי חמרא אגישתא וצת גישתא גריד, והיינו דהגישתא והחצית אחד כלי דמי, ולא חשיב כנוגע בניזוק או כקטפרס אלא כנוגע בחורי הכלי, ויש להסתפק אי דוקא צי"י קאמר דהחמירו כה"ג אבל בעלמא לא עדיף מקטפרס, או דאף לענין שאר דברים חשיב חיבור.

בא"ד ואור"ת דנקב צעינן כשפה"ה אבל מים סגי בטלה"ט, ר"ל דלצטל שם כותל צעי נקב כשפה"ה והוא מדאורייתא כדתנן מקוואות פ"ו מ"ז, אבל חיבור המים סגי בטלה"ט, ומ"מ נראה דאם הי' נקב כשפה"ה למעלה מן המים ונקב קטן בחוץ המים דפסול, ולא אמרינן דנצטל שם כותל ע"י הנקב שלמעלה וממילא סגי בחיבור המים שבנקב הקטן, דכל שאין הממיות מתערבין דרך הנקב הגדול אינו חשוב לצטל הממיות.

בא"ד ואין נראה לר"י כו', הרא"י היא על צ' פנים, חדא דמדנפראו למעלה סגי במים על רום כקלה"ש ועל רוחב כשפה"ג ש"מ דצלא נפראו מלמעלה ורק ניקבו בכותל לא סגי בכך, ועוד דהא מיהא אף בנפראו מלמעלה צעי מים ברוחב כשפה"ג הרי דלא סגי בטלה"ט, ומהא דצעי על רום כקלה"ש לא קשיא להו ד"ל דאידי ואידי חד שיעורא הוא והיינו טלה"ט, ואפשר אולי ליישב דעת ר"ת דמתני' קמ"ל דנפראו מלמעלה לא עדיף מנקב וצעי מים על רום כקלה"ש ונקב צעי רוחב כשפה"ג [ולמעלה הרי הוא פרוץ לגמרי], (דמייירי שלא נפרץ כל הכותל למעלה ורק פירצה אחת היא באמצע הכותל עד למעלה, ור"ך שיהא פירצה זו ברוחב כשפה"ג).

ובר"ש סופ"ח דטהרות פירש דרצנן דס"ל טלה"ט אינו חיבור ס"ל דלענין חיבור צעי כקלה"ש, ומבואר דלאו חד שיעורא הוא, ומ"מ כתב ליישב פיר"ת דמתני' דעל רום כקלה"ש על רוחב כשפה"ג מצי אחיא אף כר"י, ולאו בשיעור המים איירי אלא בשיעור הפירצה, וצ"ע הא הפירצה פרוצה למעלה לגמרי וע"כ כקלה"ש בחוץ המים קאמר וא"כ הרי דצעי מים כקלה"ש, ודלא כר"י דסגי בטלה"ט, וי"ל דהתנא בשיעור הפירצה איירי ובשיעור הפירצה לא שייך למיתני טלה"ט, וכדי לרמוז על כל שהוא משתמשים בלשון כקליפת השום, אבל בשיעור המים לא שנה התנא כלום, וזו נראה כונת הר"ש במש"כ וקרי ל"י כל שהוא, אלא שיש כאן ט"ס כמוצן למעיין, וצ"ל וקרי ל"י קלה"ש והיינו כל שהוא, א"י וקרי ל"י קלה"ש לחוד, ור"ל דהיינו כל שהוא, שוב הערוני לפרש לשון הר"ש וקרי ל"י כ"ש אמוספתא דקומקום, [ובאמת ע"ג כותל כמדומה

קושטא לכו"ע, וכן נפרצה מלמעלה נמי בשיעור הנקב איירי, ולפי"ו תו י"ל דכיון דאשכחן דרבנן דפליגי אר"י בטלה"ט מודו בנקה"ש דהוי חיבור [וכמש"כ ר"ש ממשנה דפרה], דסגי בעירוב זה גם לענין מקואות ל"ש באמצע ל"ש מלמעלה ולעולם לא צעי מים כשיעור הנקב, וכן הדברים מטין, וכ"ה בר"ש שם דרבנן צעו לעולם מים כקלה"ש, וסגי בהכי.

במצינו למידין לדינא לפי ר"ת אי קיי"ל כחכמים אי לא ס"ל לא גוד אחית ולא טלה"ט חיבור, (א) הניזוק והקטפרס אפילו סופו לירד וטלה"ט, אינס חיבור, ואפילו למקוה שלם, (ב) עירוב מקואות בנקב צעי כשפה"ה ומים בתוכו כקלה"ש, וכן בנפרץ מלמעלה על פני כל רומו צעי מים כקלה"ש, ורומצ הפירצה נריך שיהא כשפה"ה, [ועי' צדין ד', (ג) חורי המקוה נריך שיהיו המים מעורבים כקלה"ש, (ד) הנקב המחבר למקואות נריך שיהא בתוך חלל המקוה אבל אם ג' כחליו נמוכים והד' המצדיל בין המקואות גבוה מהם, ונקבו צו למעלה מהג' כחלים אינו כלום אפילו אם המים מתערבים צו כקלה"ש דצעי כשפה"ה בתוך המחיצות, כ"כ מרן זללה"ה, ובנפרץ מלמעלה למש"כ לעיל לפי מרן זללה"ה יש חילוק בין נפרץ כל הכותל למעלה דאז סגי בחיבור מים בשיעור טלה"ט, להיכא שנפרץ רק מקצת הכותל דאז נריך שהסדק [ברומצ כשפה"ה] יאה בתוך חלל המקוה כקלה"ש, וי"ע.

ואי קיי"ל כר"י, (א) הניזוק ומשקה טופח אינס חיבור, אף לחבר הם בעצמם, ואף למקוה שלם, [כ"כ דכי היכי דניזוק גרע מקטפרס ולא מהני סופו לירד, וכמש"כ תו' ה"ג אף למקוה שלם אין ניזוק חיבור אף אי קטפרס חיבור, [והא דצעי למיפשוט מהא דאנח ידי' אגישתא ואסרי' רבא לכולי חמרא דנזק אסור, אע"ג דהתם קטפרס הוא, היינו משום דכי היכי דמנינו דקטפרס שאינו חיבור לטומאה וטהרה מ"מ הוי חיבור לענין יי"ג, ה"ג ניזוק, אבל אה"ג שיש מקום לחלק ביניהם, וגמ' קדחי דאף קטפרס לא חיפשוט מהתם], דלא מיסתמיט בשום דוכתא שיהא ניזוק חיבור, (ב) קטפרס המחבר מקוה חסר למקוה שלם, אם השלם העליון הוי חיבור, אבל אם היו שניהם חסרים, או שהשלם התחתון, אינו חיבור, (ג) הקטפרס עצמו כיון שסופו לירד הוי חיבור ומשלים לתחתון למ"ס, ומ"מ בקטפרס עצמו אין מטבילין בתוכו ואף בשהתחתון שלם, דלא אמרינן גוד אסיק, (ד) טלה"ט חיבור ובחורי המקוה שמחברים בטלה"ט מטבילין, (ה) עירוב מקואות נריך שיהא בנקב כשפה"ה ומים סגי בטלה"ט, וכן בנפרץ מלמעלה נריך שיהא רומצ הפירצה כשפה"ה ומים סגי בטלה"ט, (ו) דין ד' דלעיל, (בדינים העולים אי קיי"ל כרבנן).

דבלא"ה אינה חשובה, ומיהו לעולם כשמתערבים ע"ג הכותל חשיב כפירצה שהרי ע"כ ג' כחליהם גבוהים יותר מזו, ולא גרע מפירצה, ומיהו משכח"ל לענין דכשר צוחלין כגון לטהר שאובין [לדעת הסוברים כן], דאז אף שכל כותליהן שווין אם המים עוזרים עליהם חשיב חיבור אף שאין פירצה כלל בכותל שצנייהן, דאדרבה הכא עדיף דחשיב כאילו אין צנייהם כותל כלל, וזה מפורש במקואות פ"ו מ"ח דמטהרין המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כו', אף שאין פירצה ביניהם כלל וכן בצרייתא חגיגה י"ט בחדלית של גשמים המחברת לגממיות אף שאין כל פירצה ביניהם, דכל שמתחברות ע"ג הכותל עדיף טפי ושפיר דמי, ואפשר דאף בשאין ברומצ המים כשפופרת הנוד, דכל שע"ג הכותל, סגי במים טלה"ט, כמו במים שבחור הנקב, (סילון המחבר לא חשיב בנקב אלא כע"ג הכותל שאין דופני הסילון מתצטלים למקוה לשמש כדופני המקוה שיחשב כפירצה בכותל).

אבל מרן (הכ"מ) זללה"ה בחנינא סימן ט' סק"ו כתב לפרש דלעולם צעינן שיהא הנקב תוך כותלי המקוה ואם הכותל צדין ב' המקואות הוא גבוה משאר כחליהם נריך שיהא הנקב בתוך גובה שאר הכחלים, והיינו דקמני דנריך שיהא הנקב בתוך גובה כותלי המקוה על רום כקלה"ש ועל רומצ כשפה"ה, ומשמע שם לכאז' דלפי"ו מצי איירי אף בנפרץ כל הכותל, דלעולם נריך שיהא רומצ כשפה"ה על רום כקלה"ש מן הפירצה בתוך חלל כותלי המקוה, ובשיעור המים לא איירי התנא כלל, ומתפרש לר"י כדאית ל' ולרבנן כדאית להו, ולפי"ו מלאנו קולא בנפרצה מלמעלה טפי מבנקב, דנקב נריך שיהא כל הנקב תוך חורי המחיצות, ואילו בנפרץ מלמעלה סגי ברומצ כשפה"ה על רום כקלה"ש תוך חורי המחיצות, וי"ע, והרי חרדלית של גשמים המחברת ג' גממיות שפיר דמי אף שאין פירצה בכותלי המקואות כלום, וכן מתני' פ"ו מ"ח מטהרין המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כו' אף שאין צנייהן כל פירצה, וי"ל דכשמתחברים על גבי הכותל שפיר דמי אף שאין פירצה, אבל כשמתחברים בסדק ואין כל הכותל פרוץ, אז נריך שיהא הסדק בתוך חלל המקוה כקלה"ש, וי"ע.

ולרבנן דפליגי עלי' דר"י וסברי דאף בעוד רגליו של ראשון נוגעות במים אין טובלין, אפשר דלא ס"ל לא גוד אחית ולא טלה"ט חיבור, ואף אי מודו בעלמא דטלה"ט חיבור מ"מ לענין מקוה י"ל דהלל"מ הוא דצעי כשפה"ה, ודוקא לר"י קשיא להו דהא ס"ל דטלה"ט חיבור לענין מקוה ברגליו של ראשון נוגעות במים, וא"כ ל"ל כשפה"ה בעירוב מקואות, וכ"כ בר"ש סוף"ח דטהרות דלר"י הוא דקשיא, ומיהו למאי דמסקו לפרש דעירוב מקואות כשפה"ה שיעור הנקב קאמר, הוא

לעולם דמי לאשכנז דהשקה לא שייך ענין גוד אחית שאין הענין אלא בתערוכות המים, שע"י כך חשיבי כזרועין, ובעינן לזה עירוב טפי, ולא סגי בחיבור בטלה"ט, [כ"ג כונתם ז"ל], וקשה דאם איתא דבעיא דאילפא אף בהשקה למה תלי לה בלשון ידים אי טהורות לחצאין, הו"ל למיבעיא טלה"ט חיבור או אינו חיבור, אחרי שאין כאן נידון צידים כלל, ועוד דלא מסתבר דקטפרס למאן דס"ל דהוי חיבור, יהא עדיף מאשכנז דהוי חיבור לכו"ע, [גם לפי דבריהם ז"ל ע"כ דגם גוד אסיק עדיף מאשכנז דהא מיבעיא לן להחיר לטבול מחטין ונינויות בראשו של ראשון, אע"ג דליכא אלא טלה"ט, ומיהו י"ל דכיון דאמרינן גוד אחית תו חשיבי כחד, וממילא אמרינן גם גוד אסיק], ועוד אי קטפרס חיבור לענין מקוואות למה אין מועיל השקה בקטפרס, הרי המים מי מקוה, וכשרין להטביל בהם, ומיהו י"ל דמי אשכנז שכלי חשיבי ואינם מתבטלין למיהוי כזרועין במי קטפרס, גם לפי דבריהם ז"ל צריך לחלק בין השקה לטבילה שאר דברים דמסתברא דטבילה לעולם סגי כל שעברו המים טלה"ט, שלא למדנו בזה כל שיעור, וז"ע. בא"ד אכל קשה למאי דס"ד דטלה"ט הוי חיבור כו', ה"ה למסקנא קשה דמאי קמיבעיא ל' לאילפא אי טלה"ט חיבור לענין השקה, פשיטא דלא הוי חיבור דהא אף קטפרס דהוי חיבור לענין מקוואות מ"מ לענין השקה אינו חיבור כש"כ טלה"ט שאינו חיבור במקוואות, אלא דנקטו למאי דס"ד דאמנם טלה"ט חיבור לענין השקה, ובאמת אין חימת כ"כ אי לענין השקה קטפרס אינו חיבור וטלה"ט חיבור שהם ב' ענינים ושפיר י"ל דמי אשכנז שכלי אינם נוחים להטבול ולמיחש כזרועין במי קטפרס, אכל באשכנז מתבטלים אף בטלה"ט, ואילו במקוה קטפרס חיבור משום דאמרינן גוד אחית [ועדיף אפי' מאשכנז לענין טלה"ט], אכל טלה"ט אינו חיבור דבעינן חיבור טפי לעירוב מקוואות.

ובחגיגה כ"א ב' כתבו דר"י השיב דטומאה וטהרה והשקה הילכתא גמירי לה ולאו בסברא תליא מילתא, וחזרו והקשו ע"ש, ונראה כונתם דעדיין קשה שאין זה סוגיית הש"ס דמעיקרא אמרינן דטלה"ט חיבור לענין השקה אע"ג שאינו חיבור לענין מקוואות, ובתר הכי אמרינן דילמא לענין מקוואות בגו"א ולענין השקה אינו חיבור אף בגו"א, ואף דקושטא דמילתא הוא דמקוואות קיל לענין קטפרס אכל מ"מ אחרי דס"ד דאפשר דלענין טלה"ט השקה עדיף תו אף אי מוקמינן לה לענין דשייך ב' גו"א במקוואות לית לן למימר בפשיטות דהשקה גרע, ולזה חירזו דא"נ דהיכא דשייך גוד אחית הוי טלה"ט חיבור אף לענין השקה, והו"מ למימר דילמא לענין היכא דשייך גוד אחית היא, אלא דנקט מקוואות לפי דמקוואות אשכנז בהדיא דס"ל לר"י

בעיא דאילפא לפיר"ת אפשר לפרש כמו שפרש"י דקמיבעיא ל' אף אי טלה"ט חיבור מ"מ לענין נטילה אפשר שאין דרך נטילה בכך, ולפ"ז קמיבעיא ל' לר"י בדאיכא טלה"ט ולרבנן בדאיכא כקלה"ש, וידע דעיקר דין טלה"ט הוא במחלוקת ממשנה דפרה, ומ"מ בעי למיפשט מהא דתניא טלה"ט חיבור דס"ד לכל מילי קאמר, ודחי לא דילמא לענין מקוואות הוא דקאמר ור"י היא, וממילא לענין נט"י חשיבי לך לר"י בטלה"ט ולרבנן בכקה"ש, ודוחק, ולמש"כ לפרש דלפיר"ת כקה"ש וטלה"ט היינו הך, אפשר לפרש דילמא לענין מקוואות ור"י היא, דלאו לאפוקי מדרבנן קאמר אלא דר"י אשכנז ל' בהדיא דס"ל טלה"ט חיבור, ועיקר הדיחוי דלענין מקוואות הוא דקאמר אכל לענין נטילה חשיבי לך, ומתני' דפרה דקתני דכקלה"ש חשיב חיבור היינו כר"י [אי איכא מאן דפליג עלי' בזה דטלה"ט חיבור], ולמאן דפליג אר"י וס"ל דטלה"ט אינו חיבור [אי איכא תנא כי האי], לא שייך למיבעיא לענין נט"י בטלה"ט דכיון דאינו חיבור ודאי אין הידים טהורות, ולא קמיבעיא ל' אלא לר"י, א"נ לכו"ע קמיבעיא ל' ובדאיכא מים כשיעור דסגי לחבר, אכל יומר משמע בדברי התו' דכד אמרינן דילמא לענין מקוואות ור"י היא היינו דאכתי חשיבי לך לרבנן אי טלה"ט חיבור, ולא הזכירו מקוואות אלא משום דר"י איירי בזה, אכל מקוואות ונט"י שוין, ומיהו קשה דא"כ הו"ל למיבעיא אי פליגי רבנן עלי' דר"י או לא, ולא הו"ל למיבעיא צידים כלל, ומיהו איכא לפרושי כמו שפי' ר"ש דקמיבעיא ל' לרבנן דפליגי אר"י וס"ל דלענין מקוואות אין טלה"ט חיבור [והיינו רבנן ממתני' דפרה אי כקלה"ש וטלה"ט לאו חדא שיעורא הוא], אי לענין נט"י מודו דהוי חיבור דנט"י קילא טפי או לא, וקאמר דילמא ר"י היא ואף לענין מקוואות טלה"ט חיבור לדיד', ומיהו לרבנן חשיבי לך דאפשר דאף לענין נט"י לא חשיב חיבור, וז"ע.

ד) גיטין ט"ז א' תוד"ה הנזק, ונראה דדוקא לר"י סגי בטלה"ט כו' וכשכחל מפסיק צריך כשפ"ה שיהא הנקב מלא כו', ז"ע מאחר דס"ל לחלק בין כותל מפסיק להיכא דאין כותל מפסיק, א"כ למה לא פירשו דאף ר"י מודה בכותל מפסיק דצריך כשפ"ה שיהא הנקב מלא, וגם בנפרץ מלמעלה י"ל דמודה ר"י כיון דמחיצה מפסקת ביניהם, ודוקא ברגליו של ראשון נוגעות במים דליכא הפסק מחיצה כלל בזה סגי בטלה"ט, ואמנם בחגיגה כ"א ב' בסו"ד פירשו כן. והנה פרי' דניזוק וקטפרס לענין השקה איתנייא, ודין חיבור לענין השקה ודין חיבור לענין ידים כי הדדי נינהו, וקא מיבעיא ל' אי טלה"ט חיבור, ופרכינן דהא תנינא דטלה"ט חיבור, ודחינן דילמא ר"י היא במקוואות ומשום גוד אחית אכל בקרקע שוה לא, והשקה

בעליון מ"ם אין התחנות מתכשר, ואף הקטפרס שקופו לירד אינו מתכשר, (ז) טלה"ט אינו חיבור לענין מקוואות, ובנפרד מלמעלה נריך מים על רוס כקלה"ש ברוחב כשפה"ג, ובנקב באמצע נריך מים כמלוא הנקב דהיינו כשפה"ג, ובפחות מזה לא חשיב עירוב כלל מדאורייתא, (ג) וכן בהשקה בעינין כקלה"ש, [דטלה"ט ספיקא הוי ולא איפשיטא], וכן בחורי המקוה, [ע"י לק' סק"י], ומיהו בטבילה כל שעלו המים על הנטבל בטלה"ט סגי ולא צעי כקלה"ש, [כ"י פשוט וכמש"כ לעיל].

ואי קיי"ל כר"י, (א) נזק וקטפרס אינו חיבור להשקה, [היינו שאין להשיק במי קטפרס או ניזוק], אבל במקוואות קטפרס חיבור להכשיר התחנות ולא העליון, ל"ש חיבור חסר לשלם ל"ש חיבור ב' חסירים, [אבל ניזוק נראה דאינו חיבור וכמש"כ לעיל סק"ג לפיר"ת], (ב) טלה"ט אינו חיבור להשקה, [דהוי צע"א דלא איפשיטא ונקטינן לחומרא] אבל במקוואות, בקטפרס הוי [טלה"ט] חיבור, ובאשבורן אינו חיבור, ובהשקה נמי אפשר דבאופן דשייך גוד אחית סגי בטלה"ט, [ע"י לעיל נחפ"ש], (ג) עירוב מקוואות באשבורן, בנקב, כשפה"ג מלא מים, נפרד מלמעלה, ועל רוס כקלה"ש על רוחב כשפה"ג, וכן חורי המקוה נריך כקלה"ש, דלא אשכחן חיבור באשבורן בפחות מזה, ומיהו כבר כתבנו דלפ"ר נראה דלא קיי"ל כר' יהודה.

(ה) ובר"ש סופ"ח דטהרות כתב עוד לפרש שיש חילוק בין אם המים מתערבים דרך נקב או פירצה למתערבים ע"ג הכותל, דמתערבים דרך נקב או פירצה בעינין מים בשיעור הפירצה והנקב, אבל במתערבים ע"ג הכותל סגי בטלה"ט לר"י, ולרבנן צעי כקלה"ש וכדחתן סופ"ה דפרה, ולא נחפ"ש בהדיא ב"ר"ש לפי פ"י זה מאי צע"א דאילפא ומאי קא דחינן ל"י, ובר"ש שם מעיקרא פירש דצע"א דאילפא היא אי טלה"ט חיבור לענין השקה ונט"י לרבנן דפליגי אר"י במקוואות וס"ל דטלה"ט אינו חיבור, דהשקה ונט"י קיל טפי, והנה רבנן דפליגי אר"י בעינין טלה"ט לא אשכחן אלא במשנה דפרה, וז"ל דפרה ומקוואות כי הדדי נינהו, והשקה ונט"י קילי טפי, [והא דקאמר דילמא לענין מקוואות ור"י היא ה"ק דילמא הך ברייתא כר"י, ולדידי' אף לענין מקוואות הוי חיבור, ומיהו לרבנן חשיב לך דאף דבמקוואות פליגי, מ"מ בהשקה ונט"י אפשר דמודו], ויש לקיים פ"י זה אף לתירוצו זה של הר"ש.

ולענין הלכה לפיר"ש נראה דלא קיי"ל כר"י דהא לענין נזק וקטפרס חנינן סתמא במתני' דלא כוותי' וכן בחוספתא פליגי רבנן עלי' וכמש"כ הר"ש, וגם במתני' דרגליו ש"ר נוגעות במים מתפרשא לפ"י טעמא דחכמים משום דקטפרס אינו חיבור, [דלא

דטלה"ט חיבור היכא דשייך גו"א, ובאמת אי בהשקה נמי שייך גוד אחית, ע"כ ז"ל דמהני טלה"ט בדאיכא גו"א דהא לפי ר"י קבעי אילפא אי טלה"ט חיבור היכא דלא שייך גו"א, ואם איתא דאף היכא דשייך גו"א אין טלה"ט חיבור לענין השקה א"כ כש"כ שאינו חיבור היכא דלא שייך גו"א, א"ו אמנם היכא דשייך גוד אחית הוי טלה"ט חיבור אף לענין השקה. — וזה דלא כמו שזדדנו לפרש כונת התו' בגיטין דבהשקה לא שייך סברת גו"א כלל, ולפמש"כ כאן דשייך לפעמים נריך לפרש דבמשיק מלמעלה שייך גוד אחית [דהא משום חיבור מקוואות המים שפין ע"פ הכלי חשיבי מחוברין אף שאין צפין אלא בטלה"ט, אף שאין טלה"ט חיבור, דהכא המים הם בתוך המקוה ורק כלי מפסיק עכשיו ק"ת את חיבורם ואין בכך כלום, תדע דכלי שמטבילין בתוך המים נראה ודאי דכל שהמים עברו עליו בטלה"ט שפיר דמי אף שאין טלה"ט חיבור, וכדחתן פ"י מ"ז מפני שהמים מקדמין, ותנן נמי פ"ח מ"ה ואם הדית את ידו במים טהורים, וממילא אין הנידון אלא לחצר המים שפין ע"פ הכלי עם המים שבתוך הכלי ושייך שפיר גו"א], אבל במשיק מן הצד סמוך לדופן ואין המים מתחברין אלא בטלה"ט, לא חשיבא השקה דטלה"ט אינו חיבור, שוב נראה דכל שהמים נשארים בכלי בזה שייך גוד אחית, אבל אם רק שוטפים על פני הכלי וממשיכים להלן, בזה לא שייך גוד אחית, ועיקר.

והנה פ"י דמתני' דנזק וקטפרס מני איתא אף כר' יהודה ובהשקה מודה, וק"ק מה הכריחם לך, והא שפיר יש לפרש דאין חילוק בין השקה למקוה ומתני' כרבנן והא דקתני ומשקה טופח ה"ה טלה"ט וכמו שפירשו אמנם למסקנא, והרי ודאי רבנן דפליגי אר"י ברגליו של ראשון נוגעות במים, בקטפרס פליגי וכדפליגי בחוספתא דג' גממיות, דלית לן לחדש פלוגתא חדשה אי סגי בטלה"ט בקטפרס, ומיהו באמת לכאורה אין שייך לדון בקטפרס לענין השקה אי אין קטפרס חיבור לענין מקוואות, [אם לא דימא דבמעין קטפרס חיבור, ול"ע דדין זה כעת], ולפי"ז אי מפרשינן למתני' לענין השקה ע"כ דלענין מקוואות חשיב חיבור, וע"י לק' סק"ה, ואפשר נמי דלשון הגמרא דילמא לענין מקוואות ור"י היא משמע להו דדוקא במקוואות מני איתא כר"י וש"מ דבהשקה אף ר"י מודה.

העולה לדינא לפר"י אי קיי"ל כרבנן, [וכ"כ דליכא שום טעם למיפסק כר"י כיון דרבנן פליגי עלי' ומתני' דניזוק אף כרבנן איתא, ומיהו אפשר דמדקמיצע"א ל"י לר' יוחנן חגיגה י"ט א' מהו להטביל מחטין וזינויות בראשו של ראשון לר"י משמע דהילכתא כוותי'], (א) נזק וקטפרס אינו חיבור במקוואות, ואפילו

בתור חגיגה כ"א ז' בסו"ד כתבו ג"כ לחלק בין חיבור דרך כותל לחיבור בקרקע שזה, אבל בלשונם שם מבואר דחיבור ע"ג כותל וחיבור דרך פירצה שבכותל כי הדדי יינהו ובעי על רוס כקלה"ש על רוחב כשפה"ג, ודוקא בחיבור בקרקע שזה סגי בטלה"ט לר"י, ונראה דלא תקשה להו מממתי דפרה, ד"ל דדוקא במקואות בעי רוחב כשפה"ג אבל בשאר דברים סגי על רוס כקלה"ש ברוחב כל שהוא, (ואע"ג דר"ת הק' ממשנה במקואות לר"י ולא תיך לחלק בין מקואות לשאר מילי, מ"מ לפי חירוש זה יש לחלק בכך), א"נ התם נמי איירי ברוחב כשפה"ג ואם היו אפ"ן על רוס כקלה"ש בכולו קאמר.

ולענין הלכה נקטינן כפי זה, ומחמירין גם כפר"י דאף במחצבין על פני הכותל או בקרקע שזה בעי כקלה"ש ברוחב כשפה"ג, [כ"מ מסתימת המחבר בסג"ד], ועי' לק' ס"ק י"ז שגם דעת הרמב"ם דע"ג הכותל בעי כשפה"ג.

(ו פ"ו מ"ח מטהרין את המקוה העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון כו', לפי הר"ש אי מייירי לענין מקוה חסר, אשמועינן תלמא, חדא דבחור סילון דינו כע"ג כותל וסגי בחיבור כקלה"ש ברוחב כ"ש [כ"ג דלפי"ז ע"כ כשערה היינו כקלה"ש], וגם עיקר הדין דע"ג כותל סגי בכ"ש, השמיענו כאן, ועוד השמיענו דקטפרס חיבור [דהא בעליון ותחתון החיבור ע"י קטפרס], גם להכשיר העליון, ועוד השמיענו דלא חיישינן שמא החיבור בא גלים גלים ונפסק באמצע, דלעולם עדיין נשאר כקלה"ש בכל הצינור, גם כתב הר"ש דאשמועינן דלא חיישינן שמא בא אדם והפסיק החיבור מן התחתון, [וי"ע במדות השכיחות של חשש זה].

ראי מייירי לענין שאובין נמי אשמועינן תלמא, חדא דלענין שאובין סגי בחיבור כשערה [ולפי"ז כשערה פחות מכקלה"ש ופחות מטלה"ט] ואף בשחיבור ע"י צינור, ולא ע"ג הכותל, ב. דלענין שאובין קטפרס חיבור אף לטהר העליון, ג. דלא חיישינן להפסק וכמ"ש לפי ראשון, ולפי"ז היינו דלא חיישינן שמא הוא מופסק עכשיו בשעה שמשקו, שהרי בשאובין עסקינן וכל שהושק שעה אחת סגי.

הא דקמתי ומניח ידיו תחתיו לפי הר"ש אינו הלכה אלא עצה טובה בדרך הרגיל שיניח ידו ולא ישפכו המים לחוץ, וכשיגיעו המים לידו ישיק מיד.

ויש מקום עיון לפי הר"ש, לפי קמא ק"ק דנמצא דסתם לן תנא כר"מ חגיגה י"ט, ולא קיי"ל כן, ולפי"ז הב' קשה מה ראו חכמים לתקן טהרה לשאובין

מסתבר לפרושי משום דטלה"ט אינו חיבור דא"כ לא הו"ל למיתני פלוגתייהו בקטפרס, ומיהו אפשר לדחות דמשום רבותא דר"י נקטי' דאף בקטפרס סגי בטלה"ט, ולענין טלה"ט נמי סתם מתני' דפרה דלא כוותי', וגם בעיא דאילפא אליבא דרבנן, [והא דבעי עולא מהו להטביל מחטין וצינוריות בראשו של ראשון לר"י, לאו משום דהילכתא כוותי', אלא סתם בעי לה בטעמי' אי ס"ל נמי גוד אסיק].

לכאור' אי קטפרס אינו חיבור לענין מקואות אין שייך לדון בחיבור קטפרס לענין השקה דהא אינו מקוה וממילא אין שייך בו השקה, ולא הוצרך התנא להשמיענו, ומיהו בטלה"ט ל"ק הא דקמיבעיא לן דיהא חיבור לענין השקה אף שאינו חיבור לענין מקואות, [וכן במשקה טופח דאייטריך לאשמועינן], דהתם במטביל כלי במקוה והציפו המים על פיו בטלה"ט ושפיר דמי לענין מקוה וכמש"כ לעיל סק"ד, ורק משום השקה קמיבעיא לן, אבל צניזוק וקטפרס לכאור' לא יתכן דיהא חשיב כמקוה והי' מקום לדון לענין השקה, למש"כ הר"ש דהשקה קיל טפי, ואולי קטפרס בחור חלל המקוה עדיף וחשיב חיבור לענין מקוה, ולענין השקה אינו חיבור, אבל ל"מ כן, ואפשר דס"ד דלענין עירוב מקואות להשקה סגי בקטפרס אף דלענין עירוב מקואות לשאר מילי לא סגי בכך, והיינו דאייטריך לאשמועינן דאין קטפרס חיבור אף לענין השקה, ולפי"ז טלה"ט דקמיבעיא לן לענין השקה, היינו אף בחור למקוה, דנהי שאין המים חשיבי כמקוה להטביל בחוכם אבל לענין השקה אפשר דסגי בכך, אבל אין נראה כן דכל שאינו חיבור לענין מקואות ודאי אין משיקין בו, וז"ל דה"נ דודאי לא שייך לדון בדין קטפרס בהשקה, אחרי שאינו חיבור במקואות, אלא אידי דקמתי דיני השקה ותני דאין משקה טופח חיבור, תני נמי צניזוק וקטפרס שאין משיקין בהם, ולאפוקי מר"י דס"ל דקטפרס חיבור.

במצבנו למידין לדינא לפירוש זה, (א) הצינור והקטפרס אינו חיבור לא לענין מקואות ולא לענין השקה ואף לא בחיבור למקוה שלם עליון, ואף הקטפרס עצמו שסופו לירד אינו חשיב חיבור, ב) חיבור מקואות דרך נקב בכותל בעי כשפה"ג ושיהא מלא מים, ואם חיבורן דרך פירצה שבכותל צריך שיהא החיבור במים על רוחב כשפה"ג ועל רוס כקלה"ש, ואם חיבורן על גבי הכותל סגי ברום כקלה"ש על רוחב כל שהוא, וכש"כ במים הפרושים במלואן למקוה כגון המים שע"ג כותלי המקוה ודאי סגי בכקלה"ש על רוחב כ"ש, ג) בהשקה צריך שיציפו מי המקוה על המים על רוס כקלה"ש, דהוי בעיא דלא איפשיטא אי סגי בטלה"ט, ומיהו בדבר הנטביל במקוה כל שעברו עליו המים טלה"ט סגי וכמש"כ לעיל.

חיבור ברוחב כשפה"ג, ועוד דסגי בחיבור ברוחב שפה"ג בתחלה, ובסוף סגי בכשערה, ועוד דקטפרס חיבור ועוד דלא חיישינן להפסק.

וברחוק מן הקרוב לפי הרא"ש א"ש שיניח ידיו שאם משקע את היינור עד שיש בו רוחב כשפה"ג, הרי יש כבר חיבור כשפה"ג, ואם אינו משקעו כ"כ לא יועיל הנחת ידיו שהרי המים בגובה שזה השטח, ולכא' נראה דגם ברחוק מן הקרוב אימתא להך דינא דבתחלה בעי חיבור כשפה"ג ובסוף סגי בכשערה, ואף אי קיי"ל דקטפרס אינו חיבור מ"מ בהך דינא לא מנאנו מחלוקת, ולפי"ז צריך טעם על שהרא"ש השמיט משנה זו, וגם לפי הר"ש יש כאן חידוש דחיבור ע"י סילון דינו כחיבור ע"ג כותל וסגי בכקלה"ש על רוחב כל שהוא, וגם דברחוק מן הקרוב לא חיישינן שנפסק החיבור, ומיהו אפשר לפרש לפי הרא"ש דרחוק מן הקרוב גמי בעליון ותחתון קאמר, [וכ"מ קצת ממה שהרא"ש פירש דברחוק וקרוב אשמועינן דלא חיישינן להפסק, ולא פירש דאשמועינן דאף ככה"ג סגי בסוף בחיבור כ"ש אף שע"י מעשיו ביטל החיבור כשפה"ג], ולפי"ז י"ל דדוקא למאן דסבר קטפרס חיבור הקילו אליבי' בעליון ותחתון כה"ג אבל אי קטפרס אינו חיבור לא הקילו באשכחון שיהא רשאי לנטל החיבור כשפה"ג ולהשאיר כשערה, [ומשום החידוש דבעי רוחב כשפה"ג לא חש להביאו, דממילא לא נקל מעצמנו לחושבו כע"ג כותל כיון שאינו פרוץ מלמעלה, וכן דלא חיישינן להפסק אינו חידוש כ"כ באשכחון דניכר הדבר], וצ"ע.

ולפי' הרא"ש אפשר ליישב התוספתא דנכפף הסילון כ"ש פסול משום שכשאינו באלכסון שזה אפשר דליכא חיבור כשפה"ג למעלה אף שגתמלא הסילון למטה, והיינו דקתני דדוקא בזע"ג לא מהני סילון כפוף אבל בזה צד זה אף סילון כפוף שפיר דמי דהא המים אשכחון וכל שיש רוחב כשפה"ג ליד התחתונה יש רוחב כשפה"ג בכל השטח, ולפי' הר"ש קשה דלשון נכפף אינו נופל על חקק, וגם כבר הק' הר"ש מ"ש זע"ג מוצא"ו.

אי לעולם בעי כקלה"ש ברוחב כשפה"ג אף בחיבור ע"ג הכותל וכנראה כן לפר"י וכמש"כ לעיל סק"ד, ע"כ איירי הכא שיש ציינור רוחב כשפה"ג, וכשערה היינו כקלה"ש ועל רוס קאמר, ומניח ידיו תחתיו יש לפרש כמו לפיר"ש, ולא מסתבר לומר כפי' הרא"ש דלפר"י דמן הדין בעי כקלה"ש ברוחב כשפה"ג לא מסתבר להקל בסופו דיהא סגי בכשערה, וכמש"כ לעיל, ומיהו אי מפרשינן למתני' בשאובין כפי' ר"ש, א"ש אף לפר"י.

הרמב"ם ז"ל הביא מתני' כצורתה, ולא יתכן לפרש אלא כפיר"ש דלענין שאובה הקילו, דהא יש כאן חסרון קטפרס וגם כשערה, ואף שצפיה"מ פי'

ע"י השקה שפסולה מן החורה, וגם עלולין לטעות לומר דקטפרס חיבור מן החורה.

והרא"ש פירש דמניח ידיו תחתיו הוא כדי שיהא החיבור ברוחב כשפה"ג, ואיירי בסילון שיש ברוחבו למעלה ולמטה כשפה"ג, והשיפוע הוא כגובה הסילון כך שתחתיו בעליון ועליונו בתחתון בגובה אחד ולפיכך כשתמלא בתחתיו עד למעלה ע"כ יש כבר חיבור ברוחב כשפה"ג בכל השטח, [דאף אם שקעו במים העליונים ברוחב כשפה"ג מ"מ יתכן שצאמנע אין כשפה"ג שצמרוצת המים מתמעט הרוחב], ואף שמיד כשמשיק המים יורדים ותו ליכא חיבור אלא כשערה שפיר דמי, כיון שהי' רגע אחד חיבור ברוחב כשפה"ג, [ונקט לה התנא ככה"ג משום דככה"ג הוא דמשכח"ל בתחלה חיבור כשפה"ג ובסוף חיבור בכשערה, ועיין להלן דאפשר דבאשכחון אמנם בעינן אף בסוף חיבור כשפה"ג שלא הקילו במצטל החיבור ע"י מעשה], והנה הא דבעי רוחב כשפה"ג י"ל דלעולם הדין כן אף בחיבור שע"ג הכותל, וכפר"י לעיל סק"ד, א"י י"ל דסילון גרע כיון שמכוסה למעלה ודינו כחיבור דרך פירצה ולא כחיבור ע"ג הכותל ולפיכך בעי רוחב כשפה"ג, אבל קשה לפי"ז דמהיכן למדו חז"ל להקל אח"כ בחיבור כשערה, ואם אימתא שזו הלל"מ א"כ למה בנפרצו מלמעלה לא נקט התנא דסגי אח"כ בחיבור כשערה, וגם עיקר הדבר לא משמע שהוא הלל"מ, ואפשר דבאמת חיבור ע"ג כותל ס"ל להרא"ש דלא בעי ברוחב כשפה"ג, ומעיקר הדין חיבור דרך סילון חשיב כחיבור ע"ג הכותל, שהרי אין מחילה מפסקת בין המקואות ממקום חיבורן ולמעלה, ואיירי שהסילון מונח ע"ג הכותל ולא בפירצה ואף דע"כ מעמיק הסילון בעליונה עד שירדו המים מ"מ משכח"ל בלא פירצה אלא שהכותל משופע קצת דכה"ג חשיב כחיבור ע"ג הכותל ולא כחיבור דרך פירצה, כיון שאין ניכר בכותל פירצה ודפנות מזדדיה, וצ"ע, אלא דמ"מ דמי לנקב כיון שאינו פרוץ למעלה וגם יש לו דפנות ולפיכך החמירו חכמים שיהא צדין פירצה דלריך רוחב כשפה"ג והקילו דא"י כן אלא בתחלה, ובסוף סגי בכשערה, [והיינו קלה"ש כשיעור דעלמא בחיבור מקואות ע"ג הכותל], אבל בנפרץ, לעולם בעינן רוחב כשפה"ג, ולא סגי במה שהי' בתחלה כשפה"ג.

והנה הרא"ש ע"כ מפרש למתני' בחיבור חסר לשלם שהרי כתב דבסוף סגי בכשערה ומצואר דבחיבור הראשון לא סגי, ואי בשאובין איירי הרי כבר נטעו בהשקה שברגע הראשון, ולפי"ז ע"כ דמתני' כר"מ דס"ל דקטפרס חיבור לטהר אף העליון, דהא החיבור ע"י קטפרס הוא, דהא עליון ותחתון קתני, והנה יש כאן הרבה חידושים חדל דסילון גרע מע"ג הכותל, ובעי

לענין מקוה חסר ז"ל דבחיבורו הדר ב', ומ"מ ז"ע
 דהיה לו לפרש דדוקא בשאובין קאמר, אף ש"ל דלשון
 מטהרין הכי מתפרש, [גם ז"ע לפי"ז למה בפ"ה ה"ו
 שינה לשון מתני' דפ"ג מ"ב, ומיהו זה קשה לכל
 הפירושים דהא קמני הכא דמטהרין העליון מן התחתון
 ולמה לא נקט גם התם כלישנא דמתני'].
 ולענין הלכה כבר הכריע הרמ"א להחמיר דאף לענין
 חיבור שאובין נריך חיבור כשפה"ג וכדעת
 הרא"ש והטור, וכ"ג אחרי שאין הדבר מפורש בגמרא
 להקל.
 שו"ע סנ"ג ואפי' אין מי ההשקה רואין פני האויר,
 כ"ה צב"י מלשון שער המים, אבל ז"ע
 שאין לזה כל הכרח דודאי צינור ע"ג הכותל עדיף מנקב
 בכותל, דסו"ס אין מחיצה מפסקת ביניהם, תדע
 שהרא"ש דלא ס"ל חילוק זה לא הנריך אלא רוחב
 כשפה"ג ולא כשפה"ג ממשי, הרי דדינו כפירצה בכותל,
 וא"כ מנלן להקל בנקב בכותל פחות מכשפה"ג דשפיר
 דמי לענין שאובין, וז"ע. — ולפי דברי הרשב"א הללו
 נמצא שאם מתערבין ב' מקואות חסירים ע"י סילון שעל
 הדופן נריך שיהא כשפה"ג מלא מים, ולא סגי ברוחב
 כשפה"ג על רום כקלה"ש, ואמנם נראה דראוי להחמיר
 בזה דאף שברא"ש מבואר שדינו כפירצה שבכותל מ"מ
 לפי ר"ש אין הכרח לזה, ואין לנו מקור להקל, וז"ע.
 שם ש"ך ס"ק קי"ז לטעמייהו אולי כו' ולפי"ז היכא
 דהמקוה היתה רובה כשרה ומקנתה שאובה כו',
 ז"ע דהרא"ש לא פירש מתני' דמטהרין כו' במיעוט
 שאוב, אלא פירש לה בע"א, ואין לנו כל מקור לחדש
 קולא בהשקה לענין שאובין לפי הרא"ש, ונראה דלא הי'
 ביד הש"ך פי' הרא"ש למשנה זו, הלכך לדינא אף
 במקנה שאוב אין שום קולא בהשקה פחותה משפה"ג,
 וכמו שקדם הרמ"א, וכן מבואר בציאור הגר"א.

ז) ולענין קטפרס אף הר"ש לא החליט אי הוי חיבור
 לענין שאובין, דאפשר לפרש מתני' כמ"ד
 קטפרס חיבור וכן פירש בפ"ג מ"ב דכר"מ אחיא,
 ובדברי הרמב"ם נריך הכרע דאמנם העתיק לשון המשנה
 דמטהרין העליון מן התחתון, אבל בפ"ה ה"ו שינה
 מלשון המשנה דיטירו העליונים מן התחתונים, ופי'
 בכ"מ שם משום דקטפרס אינו חיבור, ובראב"ד כתב
 דאיתא בתוספתא דעודהו רגליו של ראשון במים ממלא
 בכתף אף לרבנן, ופי' הטעם משום דלענין שאובין הקילו,
 וכנראה היתה גירסתו בתוספתא עודהו רגליו של ראשון
 במים כו', אבל לפנינו כתוב עודהו הראשון במים, ור"ל
 כשהוא כולו במים, וכ"ה הגירסא בר"ש פ"ז מ"ו, וכ"ג
 שהיתה גירסת הרמב"ם ולפיכך לא הזכירה דמילתא
 דפשיטא הוא, וגם בסברא הדבר קשה דאף אי קטפרס

ונראה דהכי נקטינן דאין קטפרס חיבור לענין שאובין
 ל"ש שני מקואות המחוברים בקטפרס [ויש
 בהם ביחד מ"ס] שאינם כמחוברים לענין שימלא בכתף,
 ל"ש שאובין המתחברים למקוה בקטפרס, דהא לפי'
 הרא"ש והטור לא מלאנו כלל שהקילו בהשקה דשאובין,
 ומתני' דפ"ג מ"ב פירש הרא"ש בזהדי דאיתא כר"מ,
 וגם הר"ש השאיר הדבר בספק, ובפ"ג מ"ב סתם שאינו
 חיבור, והראב"ד שהקיל לא הקיל אלא לפי שהיתה
 גירסתו כן בתוספתא, ואחרי שלפנינו הגירסא אחרת
 וכ"ה בר"ש ונראה שזו היתה גם גירסת הרמב"ם, אין
 לנו מקור להקל, [ואדרבה יש ללמוד מזה דאף לענין
 שאובין אין קטפרס חיבור מדלא קאמר עודהו רגליו של
 ראשון במים, ומיהו אפשר לחלק דהתם שנידון החיבור
 הוא להשלים מ"ס גרע וכמש"כ לעיל], אבל דעת מרן
 (הכ"מ) זללה"ה בתינא סי' ג' ס"ק י"ג דקטפרס חיבור
 לטהר שאובין.

ובבט"ז ס"ק מ"ז כתב דניזוק חיבור לענין דלא חשיב
 שאובין כל זמן שלא נפסק חיבור הניזוק בין
 המים שבכלי למים שבמקוה, וסייע ד"ז מהא דלא הוזכר
 לפסול המקוה שהיו בו מ"ס מכוונות וטבל שם אדם,
 שהרי יש לחוש שחזרו מראשו ג"ל, [ואף שזה קטפרס
 מ"מ למד מזה הט"ז דמסתמא ה"ה לניזוק], ואין זו
 קושיא די"ל אה"ג דהמים שנופלים ממנו חשיבי כשאובין
 וכמ"ש הר"ש פ"ז מ"ו בשם התוספתא, ואמנם איירי
 התם אף בעוד רגליו במקוה, אלא דבסתמא לא חיישינן
 לה דג"ל באדם מילתא דלא שכיחא הוא, וכש"כ שיטאו
 מעממן בלא סחיטה, וגם הרי יולא תיכף ואינו משתהה

אבל מים שזיין מן המקוה לכלי שחוץ למקוה אף שעדיין מחוברין בקטפרס אפשר דחשיבי שאזיין, כיון שאין עומדין להתחבר כלל.

ולדאמור אס נשתקע הענין מעט באופן שאינו עמיד להתמלאות, מיד נעשו המים שאזיין, ואף שאח"כ צעוד המים מקלחין שקעו עד שנתמלא, אינו מועיל, וז"ע לפי"ז דהא לעולם נשקע מעט מעט, ואפשר דכשנשתקע משהו כבר עמיד להתמלאות שהצור גדול והענין קטן, א"כ כל שנשתקע צ"ל שפיר דמי, ואפשר שהצור תלוי אס נשתקע בשיעור שעומד להתמלאות קודם שהגיעו מים לשוליו, וז"ע.

ובר"ש פ"ז מ"ו הביא תוספתא דהטביל יורה גדולה במקוה שיש בה מ"ס טמאה מפני שהמים מקלחין, כיצד עושה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה, ופי' הר"ש מפני שהמים מקלחין ונעשים שאזיין, ובז"י תמה היאך נעשו שאזיין והא מחוברין למקוה, ואפשר דכונת הר"ש דמפני שהיורה גדולה צריך לשקעה הרבה עד שנתמלא, וכששקעה מעט והתחילו המים לקלח לתוכה נעשו שאזיין אחרי שלא שקעה בשיעור שנתמלא ולפיכך צריך להורידה דרך פיה, ועדיין ז"ע, ועי' בספר מרן זללה"ה קמא ס"ח ס"ק י"ג.

(ח) ה"טור ורי"ו פסקו כר"י דלמדין גוד אחית ועודוהו רגליו של ראשון בזים אף השני טהור, ואפשר דטעמם ז"ל מדקבעו בגמרא חגיגה י"ט א' אליב"ד אי מטבילין בראשו ש"ר ומשמע דהילכתא כוותי', וכן אוקימו בגמ' שם ברייתא כר"י, וכן בגיטין ט"ו א' אוקימו ברייתא דטלה"ט חיבור כר"י, ואפשר דמפרשי אף בעיא דאילפא אליבא דר"י, [אבל אין נראה דמשום דמפרשי דסגוס אליבא דר"י הוא דפקקי כוותי' דהו"ל מחלוקת ואח"כ סתם, דודאי יש לחלק בין סגוס לאדם, וגם יש לפרש סגוס לענין שאזיין וכמש"פ הרא"ש], ומ"מ הסכמת הפוסקים דלא קיי"ל כר"י וכן סתם בשו"ע, [וכן מבואר בראש"ד בסגוס].

ויש לעי' בהא דבעי עולא מר"י מהו להטביל מחטין וזינוריות בראשו ש"ר, ותיפ"ל דהוי' ע"י טהרה בעינן, ואף לדעת הרא"ש בשו"ע סמ"ט דמחזור למקוה שפיר דמי, הכא הרי אין במקוה מ"ס בלא המים שבראשו, (ולא משמע לאוקמי בעכו"ס שאינו מק"ט), וז"ל דאדם כשק וקופה דמי ולא חשיב מהוה שאין המים נחים בראשו אלא שנופלים לאט, וכה"ג לא חשיב מהוה, עי' לעיל ס"א סק"ג וז"ע, ולדעת הסוברים דהוי' ע"י טהרה ליכא במקוה, אין להקשות דמי גרע אדם מספסל דקיי"ל ובלבד שלא יטביל ע"ג הספסל, דלאו קושיא היא דבאדם ליכא גזירת מרחצאות.

במקוה, ואפשר נמי דמים שעל פני גופו אינם פוסלים משום ע"י אדם דהו"ל כשק וקופה, ורק מים שבראשו פוסלין דחשיבי כמונחים וזוהי ודאי מילתא דלא שכיחא הוא שיהא ג"ל, ואמנם מקצת המים שירדו מראשו של ראשון אינם מטפרים וצריך להשלים למ"ס בלעדיהן, וכ"מ קצת מדשציק התנא אדם דאירי צ"י ונקט סגוס וכמש"כ לק' סק"ח, [ומיהו לר"י דקטפרס חיבור ודאי לא חשיבי שאזיין וע"י אדם, כיון שלא נפסק חיבורן עם מי המקוה], ואס כי אמנם עיקר הדבר אין לו הכרע בסבא, דאף שאין ניזוק חיבור לטהר שאזיין [ק"ו מקטפרס עי' לעיל] מ"מ י"ל דכל זמן שלא נפסק החיבור לא חשיבי שאזיין, [וקו' הט"ז מכלי נקוב כבר נתישב לעיל ס"א סק"ד, גם תירוצ' הט"ז בזה קשה דלא היו סותמין הפוסקים כה"ג דלאו לעולם איכא חיבור ניזוק דזימנין שהכלי עקוס או שהמרחק רב וכמש"כ לעיל סס], אבל מדין סגוס הוא מוכרע דלשון התוספתא משמע שזו מן הסגוס המים מיד כשהוא יאחז וקף שלא נפסק הניזוק כלל, וכן לשון המשנה פ"ז מ"ו, אי מיתניא לענין פסול שאזיין, וכן מתבאר בלשון השו"ע בסק"ג עי"ש, [ומש"כ הט"ז דסמיטה שאני, מלבד שהוא תמוה בסבא דאי ניזוק חיבור מה חילוק יש בין אס זכ מעצמו או שזכ ע"י סמיטה, גם עיקר הדבר קשה דבפשוטו המים מן הסגוס זיין מעצמן ולא איירי בסמיטה], ועוד דמדנקט התנא סגוס שהוא קטפרס ועוד עדיף מקטפרס וכמבואר ברמב"ם, ש"מ דניזוק אינו חיבור אף לענין שלא יחשב שאזיין כ"ז שלא נפסק חיבור הניזוק, [לדעת המפרשים דסגוס לענין שאזיין איירי], נמצינו למדין דאף מים שעדיין מחוברין למקוה בניזוק חשיבי שאזיין, ומיהו במחזורין בקטפרס עדיין יש לדון, אבל נראה דהיינו הך, [וסגוס שאני דחשיב חיבור עי' לק' סק"ח].

ומהא דתנן פ"ז מ"ח בסייד ששכח ענין שאס המים צפין על גביו כ"ש ישבר, אע"ג דכשהתחיל הענין להתמלאות לא הי' חיבורו למקוה אלא ע"י קטפרס [היינו ע"י המים שקלחו על דופן הכלי, ואפשר שאס הכלי עומד ישר כלפי מעלה שאין המים נשענים על דופן כלל דחשיב ניזוק], אין ללמוד דקטפרס חיבור לענין שלא יחול שם שאזיין כ"ז שעדיין יש חיבור קטפרס, דהתם עדיף שעומדים להתערב יחד ולשמש כמקוה אחת, וכה"ג י"ל דדמי למעלות המערה דהיינו המקוה עצמה, ולא חשיבי המים כתלושין כלל, שאינם עומדים ליחלש, (ועדיף טובא משוכח), ואפשר נמי דמותר לטבול במקוה גם בשעה שהמים התחילו לזוב לענין ולא חשיבי המים כזולתין, דהוי' כמעלות המערה, וגם בקילוח המקלח לכלי אפשר דמותר לטבול, וז"ע בזה,

למ"ס דל"ה טפי הו"ל לאשמועין דהמים שבסגוס מנטרפין להשלים.

שו"ע ס"ג הטביל צו בגד עבה כו' כ"ז שהבגד נוגע במקוה הוא כשר אע"פ שזבו ממנו ג"ל למקוה כו', לענין שאובין הדין מוסכם דכ"ז שלא נעקר הסגוס מן המים לא חשיבי המים שבו כשאובין, דאי מתניתין לענין לטבול במקוה שהמים שבסגוס מנטרפין כש"כ שאינם שאובין, [ומיהו אי סגוס לענין להשלים למ"ס איירי ואליצא דר"י איתנייא ולרבנן אמנם אינו משלים תו אפשר לרבנן גם נעשה שאובין], ואין הטעם משום חיבור קטפרס לחוד, דאם הו"ל הסגוס מן המים והמים זבין בקטפרס [כגון ע"ג כותל משופע שבמקוה], נראה דחשיבי שאובין למאי דס"ל דאין קטפרס חיבור, אלא בזמן שהסגוס עדיין במקוה הרי הוא ומימיו נטפלין למקוה ואינו חשוד ליחס המים אליו, [ולפי"ז כש"כ שאין לדון בניזוק שיהא חשוד חיבור], וכן מ"ס ש"ע"ג אדם אפשר דחשיבי ע"י אדם אף ברגליו נוגעות במים, למאי דלא קיי"ל כר"י, וכמש"כ לעיל.

אבל לענין חיבור המים שבסגוס להשלים למ"ס, נראה שהדבר במחלוקת דהרמב"ם ס"ל דהוי חיבור, אבל הר"ש והרא"ש דפירשו מתניתין לענין שאובין אין לנו כל מקור לחדש אליביהו דסגוס עדיף ואף רבנן מודו ב"י דאמרינן גו"א, ואדרכה מדנקט התנא דין סגוס לענין שאובין ש"מ דלענין להשלים למ"ס אין הדין מוסכם בסגוס, ומוכח דאף בסגוס לא אמרינן גו"א להשלים למ"ס לרבנן, והראב"ד נסתפק בעיקר הפירוש וגם נסתפק אף אי איתנייא לענין להשלים למ"ס דאפשר דר"י הוא דקאמר לה, ואף אי רבנן נמי מודו אפשר דהיינו דוקא למעלות דרבנן וכדאמרו למד לישנא אליצא דר"י בחגיגה י"ט א', ונראה דיש להחמיר דלא אמרינן גוד אחית בסגוס להשלים למ"ס. — בלשון הרא"ש בהלכות מקואות סי' כ"א כחוצ צעוד שמקצתו נוגע במים אין המים המתמזין ממנו נחשבים כשאובין כ"ז שלא העלהו לגמרי מן המים, וטהור המקוה, אבל כשהעלוהו כולו נחסר המקוה והמים המתמזין שאובין הן ופוסלין את המקוה עכ"ל, וממה שהזכיר שכשהעלוהו כולו נחסר המקוה משמע דכל זמן שמקצתו נוגע במים אין המקוה נחשבת כחסירה, ומשמע דס"ל דאמרינן גו"א בסגוס להשלים למ"ס, אבל אין לשון זה מכריע דיש לפרש דאצל כשהעלוהו קאי אמאי דמסיק דחשיבי המים שאובין אלא שהזכיר דהמקוה נחסרה, א"נ משום דבעי לפרושי מתני' צין לר"י וצין לרבנן לפיכך נקט ברישא שאינם שאובין וכשרים וצסיפא נקט דהשתא ודאי נחסרו ר"ל אף לר"י ולפיכך פסקו, ואילו הוי מפרש לה הרא"ש אף לענין להשלים למ"ס הי' מפרש הדבר

רמב"ם פ"ח מה' מקואות ה"ח ג' גומות שבנחל כו' שאין המים הנזחלים מערבין אלא"כ עמדו, ר"ל שאין קטפרס חיבור לא לחצר התחתון ולא העליון, [ובגמ' קראו לזה בלשון גו"א וגוד אסיק], ויעוי' בכ"מ, ולא נתפרש מאי קשיא לי ז"ל. — [ויע"ע על סתימת רבנו דהו"ל לפרש שאין הנזחלין מערבין בחסר מ"ס, אם כה"ז כונתו משום דלענין שאובין קטפרס חיבור].

שם הי"ב הטביל צו תחלה סגוס עבה וכיו"צ כו' שהרי המים כולן מעורבין, הר"ש והרא"ש פירשו מתני' דסגוס לענין שאובין, ולפירושם אין הכרע לומר דסגוס עדיף מאדס לענין גו"א, [ואדרכה מדנקט התנא לדינא דסגוס לענין שאובין מבואר מיהא דלרבנן לא אמרינן גו"א, ע"י להלן], ומ"מ אפשר שיש לחלק ביניהם ולומר דאדס גרע ואף שרגליו נוגעות במים מ"מ מים שבראשו שאובין, שאין קטפרס חיבור אף לענין שלא יחול שם שאובין, וזוהי ניחא דשביק התנא אדם דאיירי ב"י וגם הוי חידוש טפי, ונקט סגוס, והראב"ד נסתפק בפ"י המשנה, [אי לענין שאובין קאמר או לענין להשלים למ"ס], וגם נסתפק לפי הנד דלענין אדם הטובל צעוד הסגוס נוגע איירי אי היינו אף לרבנן או דוקא לר"י, ומקום הספק משום דסגוס מתבטל טפי למקוה ומימיו חשיבי טפי מחוברין ממים שבראשו של אדם שרגליו נוגעות במים, ורבנו הכריע דאמנם רבנן מודו בזה, ויעוי' בכ"מ בשם ריב"ש שכתב הטעם משום דסגוס מחובר טפי שכל המים שבלועים צו כגוש אחד, ונראה דהיינו בכלל מש"כ דבגד שמקצתו במקוה נטפל הוא ומימיו למקוה, ובכ"מ כתב דבסגוס אין המים כ"כ קטפרס, ולא נתפרשה כונתו ז"ל דאין לפרש משום שהסגוס קטן דאטו אדם שהו"ל רק ראשו מן המים האם מנטרפין המים שבראשו לרבנן, וכן בסגוס משמע דאף בגובה הרבה ורק מקצתו נוגע במקוה אפ"ה חשיבי חיבור, ונראה דכונתו ז"ל משום שהמים שבסגוס בלועים צו והם אשבורן, וחשיבי חיבור, והמקצת שזב נטפל למקצת שבלוע והוי ככולו מחובר, ובאמת אפשר שזו כונת הריב"ש, עוד כתב דבאדס ה"ט דאינו חיבור משום דיש לחוש שמקצתו נגזב, ותימא דהיכן מצינו דפליגי רבנן עלי' דר"י בשם זה, והרי רבנן פליגי אף בחדלית דודאי איכא חיבור ומשום דלית להו גו"א, ובגמ' חגיגה ייחסו סבבת גוד אחית לר"י ובעו אי אית לי' נמי גוד אסיק, ומבואר דרבנן לית להו גוד אחית, והיינו פלוגתאן, א"נ פליגי בטלה"ט אי חיבור, וכדאמרו גיטין ט"ז א', ולפי' הכ"מ הרי אף רבנן מודו לר"י ולמה אמרו שם ור"י היא. — [ומהמקצתא שהציא ר"ש פ"צ מ"ו דקתני אם זבו מן הסגוס ג"ל למקוה, כשר, משמע כפי' ר"ש דדוקא לענין שאובין שפיר דמי, אבל לא להשלים

היו שאובין, ואין ההכשר אלא בקדח משום דמהכשירא דמקוה קאחו, ועדיין ז"ע דפשיטא כיון שהוא מושק למקוה דינו כמקוה ולא כרביעית, ועו"ק דקדח משמע בתוך המקוה וא"כ הו"ל חורי המקוה, והראב"ד עצמו כתב דבחורי המקוה א"ל רביעית, וז"ע, ועי' בספר מרן (הכ"מ) זללה"ה שם, ועי' לק' סק"י.

(י) פ"ו מ"א חוררי המערה וסקדי המערה מטביל בהם כמה שהם, אי לעולם בעירוב מקואות צעין על רוס כקלה"ש על רוחב כשפה"י אף בדליכא כותל מפסיק, (עי' לעיל סק"ד), יש כאן חידוש דהכא לא צעין רוחב כשפה"י, אצל כקלה"ש נראה דבעי, דבצנ"ר מהכי לא חשיבי המים כמעורבים, [לרצון דס"ל דטלה"ט אינו חיבור], ואין מועיל מה שהן חורי המקוה, אצל אי בליכא כותל מפסיק לעולם לא צעין רוחב כשפה"י (עי' לעיל סק"ה) א"כ אין כאן חידוש בחורים וסקדים דהא כקלה"ש [ואו טלה"ט למאן דס"ל דקיי"ל דטלה"ט חיבור], נראה דה"י צעין עירוב מקואות דעלמא, דבזה שאינו מהלכות מקואות אלא הוא שיעור לעולם בחיבור מים, לא אשכחן קולא, אצל נראה דחורי המקוה אף שהם הולכים ומתעקמים למטה נמי הם צדין חורי המקוה, ולא חשיבין להו כמקוה סמוך למקוה המושק דרך נקב דצעי כשפה"י, ובהו הוא מחידוש הדין דחורי המקוה, דמטבילין בהם כמה שהם, וכן אם בתוך הדופן הם מתרחצים לכל הצדדים, דאז עירובן ממש כדרך נקב, נמי לא צעין כשפה"י, ולדעת הראב"ד שזכרנו לעיל סק"ט יש כאן גם חידוש שא"ל שיחזיק החור רביעית, (וכ"כ הראב"ד בהדיא דחורי המקוה לא צעו רביעית, וא"כ יש לכלול גם זה בזכות המערה).

שם עוקת המערה כו', החילוק בין עוקה לחור הוא שהעוקה פתוחה מלמעלה לאויר ואינה בתוך הכותל ולפיכך אינה נטפלת כ"כ למקוה אף שהיא בתוך חלל המקוה, והנה נחלקו בפירושא דמתני' הרמב"ם והר"ש, ונראה דכל חד פליג אדינא דאידך, דאם אין הדינים מפורשים במשנה להקל בתוך מ"ם או בשהכותל דק אין לנו לחדש, ואחרי שהנידון דאורייתא יש להחמיר, [ואף לענין טבילת כלים הטעונית טבילה מדרבנן יש להחמיר שאין כאן מקום לחלק אחרי שעיסק הנידון דאורייתא אי חשיב עירוב]. — [וק"ק לפיר"ש והרא"ש מה ענין בשיעור מ"ם לענין להחשיב כטפל את העוקה וגם לשון מעמדת את עצמה אינו נוח כ"כ לפירושם ז"ל].

נראה דלפי' הרמב"ם אין חילוק בין אם העוקה למטה תחת קרקע המקוה או שהיא צדד ולעולם כל שהיא בתוך חלל המקוה והמחיצה שצינה למקוה רפוי' ועומדת ליפול סגי בחיבור כ"ש, וזה מפורש בתוספתא

בהדיא, והי' מחלק בין סגום לאדם, אצל צנ"י הציא פירוש הרמב"ם וכתב שכן פי' הר"ש והרא"ש ומבואר דמפרש דאף לפי' הר"ש והרא"ש בסגום אמרינן גוד אחית לכו"ע להשלים למ"ס, אצל ממה שלא פירש בשו"ע דאף לענין להשלים למ"ס שפיר דמי כ"ו שמקצת הסגום נוגע במים, משמע דלא ברירא לי' ד"ו ולפיכך לא הזכיר אלא לענין שאובין שבהו הדין מוסכם, וגם מפורש בהדיא בתוספתא, אצל צנ"ג כאן פי' כונת המחבר אף להשלים למ"ס, וז"ע שלא היה המחבר סותם, והיה מפרש כמו שהוא בלשון הרמב"ם ואדרבה מדנקט הכשר שאובין משמע דלענין חיבור לא חשיב חיבור, ומיהו אין הדבר מוכרע ואפשר דבכלל מש"כ המחבר, הוא כשר, אף שמותר לטבול בו כמו שהוא, ולא רק שלא נפסל, וז"ע.

ש"ך ס"ק פ' וא"כ כיון דנקוצים כאן בדרך דלא מיקרי כלי הוי חיבור ג"כ, דבריו ז"ל תמוהין דהא ניזוק אינו חיבור להשלים למ"ס לכו"ע, וכבר השיג כן בדגמ"ר ומש"כ צפ"ח בשם החת"ס, אינו מובן, ואף במעין כה"ג לא מיקרי וזולתין לחבר אלא הוא ניזוק, וגם מים השזים מכלי למעין אין שייך לייחס להם חשיבות זחילת המעין.

(ט) זבחים כ"ב א' אר"פ אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטין וזינוריות כו', נראה דר"ל דאף קדם שצטלוהו לרביעית דכלים, ומיהו נתן סאה ונטל סאה הי' פסול, [ומיהו נראה דלא הי' פסול אלא מדרבנן דמדאורייתא לא מסתבר לחלק בין מ"ס דאדם לרביעית דכלים], מ"מ אם נתן סאה ונטל סאה במקוה וקדח ממנו רביעית מטבילין בו מחטין וזינוריות דמהכשירא דמקוה קאחו, וכיון דתערוצתן הי' צמ"ס לא גזרו חכמים, וממילא הי' לנטי' שאם לקח רביעית מים ממקוה שנתנו לתוכה סאה ונטלו סאה כשר, [וניחא לי' למינקט לענין טבילה דומיא דנתן סאה ונטל סאה דאיתנייא לענין טבילה], וכן פירש מרן (הכ"מ) זללה"ה בתיבא סימן ו' ס"ק י"ב אלא דמשמע התם דמדאורייתא פסול נתן ונטל ברביעית עי"ש, ועי' ר"ש פ"ו מ"י.

אבל הראב"ד צנעה"י (פ"ו) פירש דפחות מרביעית המושק למקוה אין מטבילין בו, ומפרש סוגיין בשהרביעית מושק למקוה, וקמ"ל נמי כמו שפירשנו לעיל דאף דברביעית לא מהני נתן סאה ונטל סאה מ"מ במקוה מהני ואף רביעית שקדחו מן המקוה כשר, וכנראה הכריחו לכך דלא רצה לפרש דברי ר"פ דקאי אקודם שציטלו לרביעית דכלים, אצל ז"ע דמאי איריא קדח בו רביעית, אף רביעית שאובין המושק למקוה הרי מטבילין בו, [דלפי' הראב"ד הרי מיירי סוגיין בשאובין], ונריך לפרש בשאין במקוה מ"ס אלא ביחד עם המים שצקדיחה, ולפיכך משום השקה אין כאן להכשירם אילו

הוצאה בר"ש סופ"ה דר"י אומר דגממיות שע"פ המקוה דינן כעוקה, [ולא נראה לומר דזוה פליגי חכמים אלא התם טעמא אחרינא הוא ויתבאר להלן].

נראה דכלל גוויי דסגי בחיבור כ"ש, אף משלימין למ"ס, שהן והמקוה אחד.

ומפירוש הר"ש והרא"ש יש ללמוד דחור שזכותל המקוה אף למעלה ממ"ס נמי מטבילין בו אף שאינו מעורב אלא בכ"ש, דדוקא בעוקה מחלקינן, משום דפרוזה למעלה וקובעת חשיבות לעצמה, אבל חור שזכותל שאין תשמישו אלא מן המקוה לעולם הוא נטפל למקוה, וד"ו יש לקיים לכו"ע דסתמא קתני חורי המערה, ל"ש בתוך שיעור מ"ס ל"ש למעלה משיעור מ"ס.

ויש להסתפק בחורי המקוה אי דינס כאויר המקוה, לענין כשדבר המק"ט מציא המים לחורי המקוה, ומשם הם באים למקוה, אם יש כאן חסרון הוי' ע"י טהרה, [ע"י לעיל ס"א סק"א], ואפשר דכל שאין סופו לנוח במקום זה הרי הוא כדבר חוצי ולא חשיב הוי' בדבר המק"ט, וכן הדברים מטיין דדוקא באויר שסופו לנוח אחריו דכמונה דמי ולפיכך חשיב מהוה, וז"ע, [ומיהו כ"ז בשעדיין לא הגיעו מי המקוה לגובה החור אבל משנתערבו מי המקוה ומי החור ודאי אחד חשיבין].

ולענין המשכה תנן בפ"ד מ"ד דעל מעלות המערה חשיב המשכה, ועוד כתב הר"ש בפ"ב מ"ג דרביעית בקרקע לעולם חשיב המשכה דמימשכי אילך ואילך, ומבואר דכל שאין המים נשארים במקום שנופלים חשיב המשכה אף שנופלים במקוה, [ומיהו כשיש מים במקוה לא חשיבי המים הנופלים כנמשכים שהרי הם מתערבים בכל המים, דמים דמים זהו מקומם, ומיד צנפלתם כבר נתבטלו למקוה ותו אין כאן המשכה].

ומיהו חור שצדופן המקוה אף שהולך באלכסון מ"מ משהגיעו מים לתחתיתו תו אפשר דלא חשיב המשכה, דהר"ז כמו דופן המקוה ההולך באלכסון קצת דמסתבר דלא חשיב המשכה, דזהו חלל המקוה, (ומיהו צמקוס הרבה אפשר דחשיב המשכה אבל ז"ע בשיעורי'), וכן לענין הוי' ע"י טהרה אף אי נימא דחורי המקוה לא חשיבי כאויר המקוה, קודם שהגיעו המים אליהם, וכמו שזדדנו לעיל, מ"מ בחור ההולך באלכסון והגיעו מים לתחתיתו אפשר דתו כולו חשיב כמקוה, ולפיכך כשעושים המשכה על כותל האויר למים ההולכים לאויר, יש לדקדק שיהי' השביל צנוי ציושר על הכותל ואח"כ ירד למטה בזוית ישרה, ולא לעשות השביל בקו אחד באלכסון.

נראה דחור שא"א להשתמש בו מן המקוה אלא מבחוץ, כגון שהוא מעוקס הרבה או ארוך הרבה,

ומבחוץ פתוח ומשם ממשיכין מים למקוה, שאינו נידון כחורי המקוה, וז"ע, [ומיהו שפתו שליד המקוה אפשר שהוא בכלל חורי המקוה כי קאמרין בשפתו שאינו יכול לשמש למקוה, וז"ע].

פ"ה מ"ו מטבילין בחריצין וצנעין ופרסת החמור המעורבת בצקעה, פי' הר"ש ע"פ התוספתא צמערבת צקעה"ג, ונראה דקמ"ל דלא גזרינן דילמא אחי למיטבול בה בלא עירוב, ולפי שהדבר קרוב לגזור שמויין לעולם פרסות בהמות המלאים מים, ואחי למימר דטבילה עולה בהן, אף בלא עירוב, לפיכך הוצרך התנא לאשמועינן דלא גזרינן, והך כשפורת הנוד ברוחב קאמר דהא ע"ג הכותל הן מתערבין [באופן ההווה], ולא צנעין, ומיהו לא תקשה לומר דסבר דע"ג הכותל לא בעי כשפה"ג ע"י לעיל סק"ה, דהכא עירובן בפירצה שצדופן שצנייהן ולא ע"ג הכותל [דסתמא כותליהן שווין וכשהמים עולים על כותל אחד הם עולים על כל הכתלים והוי מקוה אחת ולא אינטריך לאשמועינן בכה"ג], וזוה הרי תנן בהדיא דבעי רוחב כשפה"ג, ור"י פליג בגממיות ופרסת החמור שע"פ המקוה וס"ל שדינן כעוקה שהם נוחים להתבטל, כמו עוקה שצמקוה, ורצנן ס"ל דלא דמי דע"פ המקוה כל חד וחד חשיב ואינס טפלים כ"כ למקוה, ואפשר דה"ה צפרסת החמור המעורבת בצקעה פליגי דצקעה אינה כמערה ולא ס"ל לחכמים דפרסת החמור שבה יהא דינה כעוקה, ולר"י אפשר דלא גרע מגממיות שע"פ המקוה. — חריצין ונעיצין דמתני' אפשר לפרש בשמחזיקים מ"ס בעצמם, והמעורבת בצקעה לא קאי אלא אפרסת החמור, וכ"מ לשון המשנה המעורבת ולא קתני המעורבות, וקמ"ל בחריצין ונעיצין דאף שאין להם כתלים ממש מ"מ כל שהם אשבורן מטבילין בהן ולא גזרו חכמים [אטו זוחלין]. שו"ע סג"ז כל המעורב למקוה כו', מסתימת הפוסקים יש ללמוד דאף דליכא רביעית מטבילין בהן, וכן צדין דעירוב מקואות כחד משווה להו ולא שייך לומר שאין בו רביעית, וגם לא מסתבר לומר שיהא גרוע דין חיבור מים פחות מרביעית ולא יספיק רוחב כשפה"ג לחברו, ולפי' רש"י בזבחים כ"ב א' אמנס אין מקור לזה [וכונת רש"י כרץ לפרש כמש"כ לעיל סק"ט], והראב"ד [הוצא לעיל שם] יחדאה צדין זה, ומ"מ ז"ע.

ש"ך ס"ק קכ"ז וכללים אע"פ שמתכסין כולם דמים כגון מחטין וצינורות שהם קטנים לא סגי בפחות מרביעית כו', דצריז ז"ל תמוהין מאד שלא מלאנו ד"ו בשום מקום, ואם כונתו ז"ל לדברי הראב"ד ה"י ל"י לפרש שיש חילוק דכל היכא דסגי בחיבור כ"ש מטבילין אף שאין בו רביעית וכמש"כ הראב"ד, גם ה"י מזכיר צברי הראב"ד אילו נתכוין להם, וז"ע.

והרמב"ם צפ"ג הכ"ו פ"י הך חוספתא דקומקום בקומקום טמא, ואף בטמא לא אמרינן מגו אלא בפיו למעלה אבל לא בהטוהו על זדו, ונראה שאינו אלא מדרבנן שהחמירו להצריך עירוב ע"ג הכותל, אבל מדאורייתא כיון דאמרינן מגו מ"ל פיו למעלה מ"ל הטוהו על זדו, ובטוהו אף בפיו למעלה צ"ל כשפ"ה, ונראה דס"ל להרמב"ם דאף בחיבור שע"ג הכותל צ"ל רוחב כשפ"ה ע"י לעיל סק"ד ה', ולפיכך אף בכלי שפיו למעלה צריך כשפ"ה.

דעת הרמב"ם רפ"ב מאה"ט דבכלי טמא מטבילין אף לקודש, וכדעת חו' בסוגיין, ואין להקשות ליגזור אטו יטנו על זדו, דהיא גופא גזירה וכמס"כ לעיל, וגם י"ל דלא חיישינן לשמא יטנו על זדו כלל לפי הרמב"ם. נראה דבכלי טמא סגי בחיבור טלה"ט אף אי בעלמא צ"ל כשפ"ה, דהא לכלי עצמו סגי בטלה"ט וכמס"כ סק"ד ואיכא מיגו אף לכלי שצחוכו, ומיהו אפשר דלא משכח"ל כה"ג שאס אין בפיו אלא טלה"ט לא יתמלא מים עד שתתכסה המחת שצחוכו.

והנה משמע בסוגיין דאי מטביל כלי בתוך כלי שאין בפיו כשפ"ה לא עלתה לו טבילה מדאורייתא, וכדאמר שם ראשונות בין כו' ופרשינן לעיל משום דאית בהו דררא דטומאה מדאורייתא, וכן משמע ברש"י, ולפי"ז הא דמחלקין בין חיצון טמא לחיצון טהור בדאורייתא מחלקין, ונראה דחו"ל למדו דבטמא שפיר דמי מהא דמועילה הטבילה לגבי החיצון ואין סברא לחלק בין הוא עצמו לכלים שצחוכו, ומ"מ ההלכה דעירוב מקואות כשפ"ה קיימה אף בכלים, ואוקמוה בטוהורים, ומיהו אפשר לפרש דאמנם אף אם יטביל בכלי שאין בפיו כשפ"ה שפיר דמי מדאורייתא דכלי מתבטל טפי למקוה, ולפי"ז הר"ש אף בשמטתו על זדו שפיר דמי מדאורייתא דחשיב עירוב טפי וכעירוב ע"ג הכותל, והכא גזרו דילמא אחי למימר דבעלמא נמי סגי לעירוב מקואות בפחות מכשפ"ה, וקרי ל"י דררא דטומאה מדאורייתא, וי"ע.

— נמצאו בזה עוד דברים בספר חגיגה —

חגיגה כ"א ב' גזירה שלא יטביל מחטין וזינורות בכלי שאין בפיו כשפ"ה כו', מלשון זה משמע דזה פסולא דאורייתא אי מטביל בכלי שאין בפיו כשפ"ה, וי"ע למה, והרי פשיטא דכלי שאין בפיו כשפ"ה נטהר במקוה, ואף כשאין במקוה אלא מ"ס מזומזמים, והטעם דכלי שצמקוה נטפל למקוה הוא ומימיו, וזה עדיף מחורי המקוה דא"ל כשפ"ה, דהכא אין המים מתייחדים להם כלל, וכן המים שצחוכם צעודם במקוה מנטרפין למ"ס גם לענין להטביל צו כלים אחרים, ואף בכלי טהור, וכמו מים שצגופו של ראשון

שו"ע סנ"ח חורי המערה כו' אלא בכל שהוא, היינו כקלה"ש, דבטלה"ט שאינו חיבור בעירוב מקואות, וכמס"כ לעיל סק"ה דהכי נקטינן, ה"ה דאינו חיבור לענין חורי המקוה וכמס"כ לעיל, ואין חילוק בין אם החור תוך שיעור מ"ס לאם הוא למעלה ממ"ס, וכן אין חילוק בין אם מחזיק רביעית לאם אינו מחזיק, ולעיל נתבאר כמה פרטים צדיני החורים.

שם סנ"ט עוקה כו', המחצר העתיק פ"י הרמב"ם, אבל הר"ש והרא"ש פירשו בע"א, ולפירושם ז"ל אין לנו מקור לדין זה, ולפיכך נראה דיש להחמיר, וכן א"א להקל כפי"י הר"ש והרא"ש משום שאינו מוסכם לפי הרמב"ם, וכמס"כ לעיל, ונ"ע לעיל נתבאר החילוק שבין עוקה לחור, ומיהו בדאיכא תרומיהו היינו שהיא בתוך מ"ס וגם היא רפוי' שפיר דמי.

יא) פ"ו מ"ו גסטרטא שבמקוה כו', בר"ש משמע דאף שאין מי הגסטרטא מחוברין למי המקוה כלל מ"מ מטבילין בגסטרטא, והוא חימא היכן מצינו כה"ג, ושמעתי לפרש שהחכם בולע דרך דופנותיו וכדמנן פ"ב מ"ט המסדר קנקנים כו', ובגיסטרטא ג"ז חיבור, וכ"מ קצת בלשון הרמב"ם בפיה"מ, ועדיין י"ע.

יב) חגיגה כ"א ב' גזירה שלא יטביל מחטין וזינורות בכלי שאין בפיו כשפ"ה, אס משקע הכלי החיצון ופיו למעלה, או בפיו שיה צחוכו לכל הכלי אף צמטתו על זדו, סגי בחיבור כ"ש לדעת ר"ש שנתבאר לעיל סק"ה, וצריך לפרש דסתמא פי הכלי צ"ל יותר מן הכלי, וגם מטוהו לעולם על זדו כדי שיכנסו צו המים צריח, ולפיכך צריך כשפ"ה דכשמטתו על זדו דינו כנקב צכותל דצריך שיהא כשפ"ה, ולדעת הסוברים דגם צמתערב ע"ג הכותל צ"ל רוחב כשפ"ה, יש לפרש דגזירה שלא יטביל בכלי שאין בפיו רוחב כשפ"ה קאמר. ובר"ש סופ"ח דטהרות הביא חוספתא דקומקום שהוא מלא כלים והשיקו למקוה אע"פ שפיו צ"ל כ"ש כלים שצחוכו טוהורים, הטוהו על זדו עד שיהא בפיו כשפ"ה, ופי"ז הר"ש דכשפיו למעלה הוא כעירוב ע"ג הכותל וכשהטוהו על זדו גרע והוא כנקב צכותל, ויש כאן מקום עיון דלכא"ו נראה דהא דמתערבין ע"ג הכותל מקילינן היינו משום דהתם פרוצין צמלואן זל"ו, אבל כלי שיש צו נקב כשפ"ה אין נפקותא אס שקעו במקוה והדופן שצו הנקב למעלה או שהוא צד דסו"ס אין החיבור אלא דרך הנקב, וא"כ ה"נ בכלי אס כשמוטה על זדו דיינינן פיו כנקב, א"כ ה"נ כשפיו למעלה אין חיבורן אלא דרך נקב, וז"ל דכלי שאני שזהו עיקר פתחו וכשפיו למעלה חשיב כפרוץ צמלואו וכמתערבין ע"ג הכותל, ומיהו עיקר הדבר אינו מוכרע ואפשר דאף נקב צומן שהוא למעלה עדיף וי"ע בזה בעת.

אבל במוטה על ג'ו דינו כחיבור בנקב כיון דפיו נר יותר מתוכו, ואולי אפשר לפרש כן כונתו ז"ל, ועי' לעיל מה שדקדקנו בזה.

(ג) כתב צ"י בשם ח"ה בשעה"מ דהא דמותר לטבול בתוך כלי שבמקוה היינו בשים במקוה מ"ס מלבד המים שבכלי אין טובלין בו שאין המים שבכלי מחוברים למקוה שאין מקוה פחות ממ"ס, נראה דעתו ז"ל שלמד מהא דבכלי טהור שבמקוה צריך כשפה"נ דדין כלי שבמקוה דדין מקוה סמוך למקוה וא"כ אחרי שכל סאה בכלי וכ' סאה בקרקע ומושקים ז"ל פסולין מדאורייתא ה"נ הכניס כלי לתוך מקוה של מ"ס מזומנמות נפסלה המקוה אם הכלי פיו למעלה, שהרי מקצת מ"ס בכלים, ולפי"ו אין מטבילין כלי ופיו למעלה במקוה שיש בזה מ"ס מזומנמות, וקשה דתנן פ"ו מ"ו הכר והכסת של עור כיון שהגביה שפתותיהן מן המים המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילין ומעלה אותן דרך שוליהם, ומשמע דאי לא משום שאובין מטבילין, ומעלה אותן דרך פיהם, דלישנא דמתני' משמע דבסתמא מעלה אותם דרך פיהם, וכן הקשה מרן (הכ"מ) זללה"ה בתיניא ס"ג סק"ז מהא דתניא בתוספתא הובאה בר"ש כאן דיורה גדולה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה, ומשמע דהופכה ופיה למעלה קאמר כדי שיכנסו בה המים, ואז נטבלת הרי למדנו דעולה לה טבילה כשפיה למעלה, אם לא דנדחוק דבשעה שהיא על גדה עלתה לה טבילה, [אבל לפי"ו ק"ק דא"כ למה לא אמרו מורידה ומעלה דרך גדה, א"ו אין המים נוחים כ"כ להכנס בזמן שהיא על גדה, וא"כ הרי ע"כ דעתה לה טבילה בשעה שפיה למעלה קאמר, ומיהו יש לדחות דעל גדה חיישינן שמא לא יהפכנה יפה ויזלינה זקופה קצת ונמצאת עומדת דרך קבלתה והו"ל המים שבתוכה שאובין], ועוד הק' מרן זללה"ה שם מהא דתניא בתוספתא הובאה בר"ש פ"ו מ"א ומודה ר"י שהוא מביא טיט הנרוק בעריצה ומשיק ויורד וטובל, הרי דטיט שבעריצה משלים למ"ס, ועו"ק מהא דסגוס משלים לפי הרמב"ם, ובזמן שהוא במקוה הרי משלים לכו"ע דהא מטבילין סגוס במקוה שיש בו מ"ס מזומנמות, ומיהו י"ל דסגוס בזמן שהוא בתוך המים אין המים מתיחסים אליו כלל.

ולו"ד הרשב"א היה אפשר לומר דכלי שבמקוה בזמן שיש בו שיעור חיבור הרי הוא ומימיו נטפלין למקוה, ול"ד למקוה סמוך למקוה כלל, ומה"ט מטבילין בכלי טמא שמימיו מי מקוה אף בזמן שפיו נר, לפי שכלי שבמקוה אינו חסוב ליחס המים אליו אלא הוא שוכן במקוה, ולפי"ו מים שבכלי שבמקוה משלימין למ"ס, וסגוס אף בשמקצתו נוגע במים חשיב ככולו במים שאינו

לר"י לעיל י"ט א', ולמה נחלק לענין להטביל בתוכו בין כלי טהור לכלי טמא, ושמא מדין צירוף למקוה באמת שפיר דמי בכל גווני, אלא דמדין מים שבכלים דפסולים למקוה מדאורייתא אף בשלא נעשו שאובין, מחלקין בהכי, דסו"ס המים שוכנים בכלי והרי הוא מטביל המטבילין בכלי, ואף שהוא מחובר למקוה חיבור שלם, מ"מ פסול, ובהא אמרינן דאי מחובר כשפ"ה עדיף ולא חשיב כמטביל בכלי, (וכיו"צ יש הסוברים דלהוציא כלי מדין שאובין שיעורו בנקב כשפ"ה), וצ"ע בכ"ו.

— עד כאן —

יו"ד סימן ר"א ס"ט כלי טמא כו', למש"כ לעיל לגדד שחילוק זה מדאורייתא, א"כ צריך שיהא הכלי החיצון צריך טבילה מדאורייתא, ואז מטבילין בתוכו כלי הטעון טבילה מדאורייתא, אבל אם א"צ טבילה אלא מדרבנן אין מטבילין בתוכו אלא כלי הטעון טבילה מדרבנן, ומיהו מדאורייתא אדאורייתא נראה דליכא נפקותא בין הטומאות, ואף בין טבילת כלי מדין לטבילת כלי טמא דכל שצריך טבילה נחשבים המים שבתוכו כמי מקוה, וכש"כ מדרבנן אדרבנן שאין חילוק, [ואף אי החילוק בין כלי טמא לכלי טהור אינו אלא מדרבנן נמי אפשר דאחמרו דלענין דאורייתא אין מועיל אא"כ גם החיצון טעון טבילה מדאורייתא].

שם ואם הטהר על ג'ו כו', המחבר סתם והוא עפ"י מה שפירש צ"י להשוות דעת הר"ש והרמב"ם, אבל דבריו ז"ל תמוהין דהר"ש מפרש להחוספתא בקומקום טהור ומשום דבמתערבין ע"ג הכותל סגי בעירוב כ"ס, וכמש"כ סופ"ח דטהרות, ולדבריו ז"ל עיקר הדין דבכלי טמא מטבילין אף שאין בפיו כשפה"נ היינו בהטהר על ג'ו, וכמש"כ לעיל, וזו גם דעת השעה"מ, שסתם נמי דבפיו למעלה מטבילין אע"פ שאין בפיו כשפה"נ, וכן בשער י' העתיק דברי הר"ש בסופ"ח דטהרות, ומ"מ לדינא כתבנו לעיל להחמיר כפי הרמב"ם, וכעת ראיתי בספר מרן (הכ"מ) זללה"ה בתיניא ס"ג סק"ג שכבר תמה למה השמיט המחבר דעת הר"ש והרשב"א, גם כתב דאפשר לפרש הטהר על ג'ו לפי הרמב"ם דהיינו שלא טבל את החיצון אלא הטהר על ג'ו שיכנסו בו המים להטביל כלים שבתוכו, וכתב דלפי"ו אפשר שיש להקל כדעת ר"ש והרשב"א דבהטהר על ג'ו וטבלו כולו שפיר דמי בכלי טמא אף שאין בפיו כשפה"נ כיון דלפי"ו זה אין הרמב"ם חולק בזה עי"ש. שם וכן אם הי' הכלי טהור כו' עד שיהי' פיו רחב כשפה"נ, עי' לעיל דנראה דברחב כשפה"נ סגי אף שאין בו כדי להחזיר צ' אצבעות, ויש להסתפק בזה עגול אי מאטרף העיגול לרוחב כשפה"נ, וצ"ע. ש"ך ס"ק כ"ח, לא נתפרש מאי קשיא לי' ז"ל דדברי הר"ש דבפיו למעלה דינו כחיבור על גבי הכותל,

לדין סל וגרנותי שמילאן כלים עם דין מקוה שחלקו בסל וגרנותי, דה"ק אע"ג דמהני החיבור דרך דפנותיהם להטביל כלים שבתוכן אבל בזמן שהסל קבוע אין המקואות שמעני נדיו מתחברות ע"י נקבי הסל, והטעם פשוט דסל תלוש שבמקוה מתבטל למקוה אבל סל המחלק מקוה אינו מתבטל להם.

שם דהא ארעא כולה חלחולי מחלחלא ובעינן דאיכא מ"ס במקום אחד, רש"י פ"י דזמיעין קאמר, וכ"פ חו' פסחים י"ז ז' והר"ש מקואות רפ"ה והרא"ש דה' מקואות, ולפי"ז מנאנו מפורש בגמרא דאין נקבים דקים מטטרפין לכשפה"י אף לחצר למקוה שלם, אבל בז"י הביא שהראב"ה כתב דנקבים דקים מטטרפין לכשפה"י לחצר למקוה שלימה ולמד כן מהא דמטבילין בשק וקופה, וה"ה בסל וגרנותי, ולפי"ז נראה דמפרש לסל וגרנותי שאין צפיהן כשפה"י ליכא כמ"כ לפי ר"ש, והא דמקוה שחלקו בסל וגרנותי פסול היינו משום דליכא בחד מיניהו מ"ס, ולפי"ז אין מטבילין בסל וגרנותי אלא בזמן שיש במקוה מ"ס בלעדיהן, וקשה דא"כ אדמחלק בין להטביל בסל וגרנותי למקוה שחלקו בסל וגרנותי לפלוג במטביל בהן גופא בין מ"ס מזומנמות להיכא דאיכא מ"ס מלבד המים שבסל, ועוד דנגזור אף בסל וגרנותי אטו היכא שיש מ"ס מזומנמות, ועוד דאם אין חילוק בין להטביל בסל למקוה שחלקו בסל, א"כ הדין נותן דאין להטביל הסל כשפיו למעלה במקוה של מ"ס מזומנמות, [ע"י לעיל ס"ק י"ג], ואין תנן בשק וקופה מטבילין ומעלין אותן כדרכן, [גם לפי ראב"ה נראה דרצא הל"מ אשמועינן דלא מסתבר דרצא יחלק מסבא דין חיבור חסר לשלם לחיבור ז' חסרים, ול"מ כן].

ולענין הלכה אין להקל כהראב"ה אחרי שרש"י וחו' והר"ש והרא"ש חולקין, והראב"ה יחיד בד"ו, והמחבר בסג"ב סתם כראב"ה וכבר השיגו אחרונים ז"ל בזה, [ואין ח"ו תח"י כעת], נמצינו למידן דנקבים דקים אין מטטרפין לכשפה"י וכן מקוה שחלקו בקרקע מעט עד שהמים מחלחלין דרך המחיצה, או שחלקו בשק וקופה [וכתב מרן (הכ"מ) זללה"ה בתנינא ס"ט סק"ד שזה נלמד מהא דארעא חלחולי מחלחלא ואף לפרש"י שכתבנו לעיל שיש חילוק בין סל וגרנותי לשק וקופה, מ"מ דין זה קיים אף בשק וקופה], אפי"י יש מ"ס בצד אחד אין טובלין בשני, [ואף בצד שיש בו מ"ס יש לפקפק אי לא חשיב זוחלין מה שהמים יוצאין לעבר השני], וכן נקב נר יש בו לרבע כשפה"י לא סגי כ"כ מרן (הכ"מ) זללה"ה תנינא ס"ט סק"ג.

ולענין להחמיר כפי ראב"ה לענין שלא להטביל בסל וגרנותי בזמן שיש במקוה מ"ס מכוונות,

חשוב לייחס המים אליו, ומיהו מים שבכלי שחזק למקוה ומושקים למקוה בזה ודאי מסתבר דכל שאין במקוה מ"ס לא שייך לזרף המים שבכלי, דמ"ס בקרקע בעינן, והא דמציא טיט הנרוק בעריצה ומשיק נריך לפרש ששופכן סמוך למקוה ומשיקן, דלחוך המקוה ודאי לא ישפכס שאינו רוצה ללכלך מי המקוה, ולפיכך נקט המחבר שמשקים אבל לא בתוך העריצה קאמר.

אבל יש מקום עיון בזה דבעי למימר חגיגה י"ט א' דמטבילין מחטין וזינוריות בראשו של ראשון וקיימא כן במסקנא לר"מ, והא המים שבראשו מים תלושים הם ופסולין לטבול בהם מדאורייתא דמ"ס בקרקע בעינן, וא"כ מה בכך דקטפרס חיבור הא בעינן מ"ס בקרקע וליכא, ואפשר דסופו לירד בזמן שהוא מחובר למקוה עדיף, וחשיב כאילו הוא במקוה, חדע דהא לא חשיב נמי זוחלין, ועי' לק' סימן ח' סק"ג. ולענין הלכה אף שהמחבר השמיט בשו"ע דברי הרשב"א מ"מ אין בידינו להקל, אחרי שלא מנאנו חולק בהדיא.

שו"ע סס"ג ואם מטביל בו יורה כו', המחבר ז"ל השמיט דהופכו ומטבילו, ואפשר דסמך על מש"כ בס"י ר"ב דכלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל, ומ"מ קשה דלא הי' לו לשנות לשון התוספתא. פ"י מ"א ר"ש אין לפרש מפני שהמים נשאצין לתוכו דהא תינח במקוה שאין בו כ"א מ"ס מכוונות כו', תימא היאך נעשים המים שאוצין בזמן שהכלי פיה למטה, שו"ר שכבר תמה כן מרן (הכ"מ) זללה"ה בקמא ס"י סק"א.

יד) חגיגה כ"ב א' סל וגרנותי שאין צפיהם כשפה"י ליכא, משמע דהחיבור מפיהן הוא וכ"מ בפרש"י, ואע"ג שהם נקובים מצידיהם כדאמר דהא ארעא כולה חלחולי מחלחלא, ז"ל שאין זה חיבור מספיק, ושק וקופה דתנן במקואות פ"ו מ"ה דמטבילין בהן כמה שהן, ז"ל שהם נקובים טפי, וק"ק דאם כן אדמפליג בין מקוה שחלקו למטביל בסל וגרנותי לפלוג במטביל גופה בין שקע פי הסל במים ללא שקע, גם קשה דחילקו חכמים בין הכלים והקילו בכלי שבסתמא פיו רחב, ובעלמא לא פלוג חכמים בדי הא, ומיהו י"ל דהכא שלא עשו אלא מעלה בקודש הקילו טפי.

אבל הר"ש מקואות שם פירש דסל וגרנותי כשק וקופה דמו וסגי בחיבור דרך דפנותיה, ונריך לומר לפי"ז דהא דאמרינן סל וגרנותי שאין צפיהן כשפה"י ליכא דהיינו דסל וגרנותי שיהא בהן הפסול משום חסרון כשפה"י צפיהם ליכא, דסגי בחיבור דרך דפנותיהם, וכתב הר"ש דלפי"ז א"ש הא דכללינהו רצא

נמספק מרן (הכ"מ) זללה"ה בחנינא, וכחב דמסתימת הרמ"א בס"ט משמע לקולא, וז"ע, ואף למש"כ הרשב"א לעיל בס"ג דמים שבכלי אין משלימין מ"מ בשק וקופה נראה דמשלימין, ונראה דאף אם רוב המים בשק ומיעוטו בחוץ טובלין בשק, אלו דברי מרן זללה"ה.

חגיגה כ"ב א' ומקוה שחלקו בסל וגרונתני כו', נראה דפשיטא לי' לרבא דנקדים דקים אין מטריפין לכשפה"נ דהא מתני' היא במקואות פ"ו מ"ט עד שיהא במקום אחד כשפה"נ, ולדעת רוב הראשונים ז"ל אף בחסר כנ"ל שלם כן, ולדעת ראב"ה צ"ב חסירים דוקא, אלא רבותא דרבא דאף סל וגרונתני שהם מלאים נקדים נמי חוצצין ולא חשיב עירוב, ואין זה נידון לירוק לכשפה"נ אלא נידון אי סל ושק חשיבי לחלק מקוה, ולפי זה יש לתמוה על הראב"ה שכתב דנקדים הרבה דקים מטריפין לכשפה"נ והוכיח כן מהא דמטבילין בשק וקופה, והא דמדברי רבא מבואר דשק וקופה הוא נידון מיוחד ואינו ענין לזירוק נקדים דקים בכותל לכשפה"נ, ונריך לפרש דכונת ראב"ה אמנם רק בשק וסל ומטריפין לכשפה"נ דנקט לאו דוקא ועיקרו שאינם חשובים לחצוץ, אבל בשו"ע סתם דנקדים דקים הרבה מטריפין לכשפה"נ, וזה תימא דאף לפי' ראב"ה אין לנו אלא בשק וכיו"צ אבל לא בכלי גמור, או מחילה, ולדינא לית לן נפקותא שכבר כתבנו לעיל דאין להקל כהראב"ה, וכמש"כ אחרונים ז"ל, שוב הערנו דאפשר לפרש דאמנם רבא חידש דאף סל וגרונתני חשיבי לחצוץ, וממילא הא דשרי בשק וקופה משום דמטריפי לכשפה"נ הוא, וממילא ה"ה שאר נקדים, אבל מ"מ נראה כמש"כ.

סימן ח

(א) חגיגה י"ט א' תוד"ה נגזר, מדבריהם מבואר דחסרון קטפרס הוא גם כמעין, ומבואר דזוחלין לא חשיב קטפרס דדוקא כשהמים זוחלין מחמת מדרון לא חשיב חיבור, אבל במקום שוה שהמים זוחלין מחמת ריבויין אין זה בכלל קטפרס, והוי חיבור, והנה לא דנו התו' אי יש פסול זוחלין במקוה [באופן דליכא חסרון מ"ס, משום קטפרס, וכגון מקוה שלימה שניקבה והמים יוצאים דכל המים שטרם יצאו חשיבי מחוברים וכשיש בהם מ"ס אין כאן אלא חסרון זחילה], דודאי איכא פסול זוחלין וכדחניא בת"כ, ומשניות טובא נשנו במקואות שמעין מטרה זוחלין ומקוה באשבורן, אלא הדיון כאן אי חרדלית דתנן דאין מטבילין צו הוא במדרון ויש צו גם חסרון קטפרס ואף כמעין אין מטבילין כה"ג, או"ד במקום שוה איירי ומשום זוחלין ודוקא צמי גשמים, וכחצו בחתלת דבריהם דטפי אית לן למימר דאיירי במדרון ומשום קטפרס מדגורו בגל אטו חרדלית, וגל מטרה זוחלין דדינו כמעין, וס"ל דליכא למיגזר גל אטו מ"ג דגל ידוע שהוא כמעין, וע"כ דחרדלית אף כמעין פסול ומשום קטפרס, וכחצו דלפ"ז קשה למה אמרו כאן חרדלית של מ"ג, ובאמת כמתני' דחרדלית לא נקט של מ"ג וזה מחזק דהתם בקטפרס איירי דפסול אף כמעין, [וזו כונתם במש"כ דלפ"ז ראשון ייחא], ולא נמצא בדבריהם תירוצ' לקו' זו, ושם כתבו דהא קטפרס חיבור וא"כ ע"כ התם משום זוחלין הוא, [וז"ע דהא בחוספתא פליגי רבנן וס"ל דאין קטפרס חיבור וע"י ר"ש סופ"ח דטהרות ולהלן ס"ק ג' ד' ה'].

אבל באמת לו"ד י"ל דגורו בגל אטו חרדלית של מ"ג שפסולו מחמת זוחלין, דגל תלוש הוא ואינו חשוב כמעין בעיני צנ"א ואח"י למימר דאף מ"ג מטהרין בזוחלין, וחרדלית סתמא היינו ממ"ג דמעין לעולם שם מעין עליו ולא שם חרדלית, ואין שכיח שיתלוש מים ממנו, וכשנתלוש היינו כמו מ"ג, ונקט התנא כהווא, ופלוגתא ב"ש וצ"ה בזוחלין היא.

נמספק מרן (הכ"מ) זללה"ה בחנינא, וכחב דמסתימת הרמ"א בס"ט משמע לקולא, וז"ע, ואף למש"כ הרשב"א לעיל בס"ג דמים שבכלי אין משלימין מ"מ בשק וקופה נראה דמשלימין, ונראה דאף אם רוב המים בשק ומיעוטו בחוץ טובלין בשק, אלו דברי מרן זללה"ה.

חגיגה כ"ב א' ומקוה שחלקו בסל וגרונתני כו', נראה דפשיטא לי' לרבא דנקדים דקים אין מטריפין לכשפה"נ דהא מתני' היא במקואות פ"ו מ"ט עד שיהא במקום אחד כשפה"נ, ולדעת רוב הראשונים ז"ל אף בחסר כנ"ל שלם כן, ולדעת ראב"ה צ"ב חסירים דוקא, אלא רבותא דרבא דאף סל וגרונתני שהם מלאים נקדים נמי חוצצין ולא חשיב עירוב, ואין זה נידון לירוק לכשפה"נ אלא נידון אי סל ושק חשיבי לחלק מקוה, ולפי זה יש לתמוה על הראב"ה שכתב דנקדים הרבה דקים מטריפין לכשפה"נ והוכיח כן מהא דמטבילין בשק וקופה, והא דמדברי רבא מבואר דשק וקופה הוא נידון מיוחד ואינו ענין לזירוק נקדים דקים בכותל לכשפה"נ, ונריך לפרש דכונת ראב"ה אמנם רק בשק וסל ומטריפין לכשפה"נ דנקט לאו דוקא ועיקרו שאינם חשובים לחצוץ, אבל בשו"ע סתם דנקדים דקים הרבה מטריפין לכשפה"נ, וזה תימא דאף לפי' ראב"ה אין לנו אלא בשק וכיו"צ אבל לא בכלי גמור, או מחילה, ולדינא לית לן נפקותא שכבר כתבנו לעיל דאין להקל כהראב"ה, וכמש"כ אחרונים ז"ל, שוב הערנו דאפשר לפרש דאמנם רבא חידש דאף סל וגרונתני חשיבי לחצוץ, וממילא הא דשרי בשק וקופה משום דמטריפי לכשפה"נ הוא, וממילא ה"ה שאר נקדים, אבל מ"מ נראה כמש"כ.

(טו) פ"ו מ"ט כותל שצין שני מקואות שנסדק כו', נראה דהלל"מ לא היתה אלא דעירוב מקואות דרך נקב צעי כשפה"נ, ודרך פירצה צעי רוחב כשפה"נ ושאר פרטי האופנים בחיבור מקואות נמסר לחכמים, והם קבעו השיעורים בסדק ובחיבור ע"ג הכותל ובחורים ובעוקה ובגיסטורא, ובסדק נחלקו רבנן ור"י, ונראה דבאופן שלא קבעו חכמים שיהא חיבור אין כאן חיבור מדאורייתא, ובספק הוא ספיקא דאורייתא.

נראה דנריך שיהא מים כקלה"ש בחוץ הסדק ובלא זה לא חשיב כלל, אח"כ ראיתי שכ"כ מרן (הכ"מ) זללה"ה.

ויש להסתפק אי צעין סדק על פני כל הכותל או סגי ברוב, אח"כ ראיתי שמרן זללה"ה כתב דשיעורו ברוב, מיהו צמיעוט הכותל אף שיש כנגדו מ"ס נראה דלא הוא חיבור.

ולענין הלכה כבר כתב הש"ך ס"ק קי"ח דאחרי שנחלקו הפוסקים מה נקרא שמי ומה נקרא ערב יש להחמיר בתרוייהו, ומ"מ איכא נפקותא בדינא

ובן בתר"י ברכות פרק אלו דברים כתב בהדיא דאין מים שבמדרון או סתם מים שזוחלין, אף שאינם במקום מדרון, חיבור, דניאוק וקטפרס אינו חיבור, ורק מים נחים מערבין.

וז"ל הריב"ש הוצא צ"י וגם שערירוב מקואות נריך שהמים המערבין שני המקואות הם מערבין אותם בהשקט בעמדם במקומם הטבעי שזה אשבורן לא בהיותם זוחלין שזה הנקרא קטפרס דהכי תנן בפ"ח ממסכת טהרות הניאוק כו', עכ"ל, הנה דבריו ז"ל מפורשים דזוחלין היינו קטפרס, [וגם באופן דמיירי נראה דהיינו שבהמקום שזה אלא שהמים זוחלין קצת מחמת ריבוי המים ע"ש], ולפי"ז ודאי דבמעין דזוחלין חיבור אף קטפרס חיבור שלא מנאנו שני עניינים כלל, ועי' בלשון המו' בכורות נ"ו א'.

ונראה דהמיקל לטבול בנהר או במעין בקטפרס לא הפסיד, אף דדעת ראב"ה וכו"מ במו' דאף במעין אין קטפרס חיבור, מ"מ כיון דדעת ר"ת דבנהר קטפרס חיבור, ונראה שכן גם דעת הרמב"ם והתרי"ו והריב"ש וכמשי"כ לעיל, ובלא"ה דעת הרבה ראשונים דמעין אף לאדם לא בעי מ"ס, וטבול למטה מיתוסף גם שיש פוסקים דקטפרס חיבור לחמתו, הלכך המיקל לא הפסיד, וכ"כ בש"ך ס"ק קכ"ט דבג' גממיות זו למעלה מזו אילו הי' עובר מעין בהן הי' מכשירן, ומיהו בניאוק אין להקל, ואף לטבול דזוחלין בזמן שחיבורן למעין ע"י ניאוק יש לדון, ומיהו צ"י הרמב"ם פ"ה מ"ה משמע דדוקא משום שמנטפין פסול אבל אם היו המים מקלחין משמע דשפיר דמי אף דהוי ניאוק, דהא איירי במנטפין וע"כ שיש הפסק אור, וז"ע.

ונראה דאין דברי ר"ת אלא לענין חיבור למ"ס אבל לעיקר דין מעין א"צ לטעם שלא יפסק, אלא שזהו מעין שאמרה תורה, ואף גל שנחלש מעין הוא ומטהר דזוחלין שזהו מעין, וכמשי"כ לעיל לדברי ראב"ה נמי שאין הנידון אלא לענין מ"ס, ובגל שנחלש דחשיב מ"ס התם הטעם משום שנחלשו בכח אחד והולכים בכח אחד וחשיב אשבורן וכמשי"כ סק"ב, ועי' בספר מרן (הכ"מ) זללה"ה בתינא ס"ב ס"ק י"ז וז"ע.

ובן הרמב"ם בפ"ח מה' מקואות ה"ח כתב שאין הנוחלים מערבין אלא"כ עמדו, ומשמע שאין ענין הקטפרס אלא מה שהם זוחלין, וזוחלין וקטפרס היינו הך, שמים הזוחלים אינם חשובים לערב, ולפי"ז אחרי שמעין מטהר דזוחלין אין מקור לחדש דקטפרס גרע ופוסל אף במעין.

ולפי דבריהם ז"ל למדנו שאין טבולין במעין היורד ממקום גבוה, למאי דקיי"ל דקטפרס אינו חיבור, וזו תימא גדולה דא"כ בטלה טבילה במעין דכל מעין פוגש בדרכו איזה מדרון, וכבר הביא הב"י שהראב"ה במרדכי ה' אהנס כן ותירץ דקטפרס חיבור לחמתו, אבל אף לא קיי"ל כן, וכתב הב"י דאמנם לדין אין לטבול בנהר אלא"כ איכא מ"ס במקום שזה, [דלענין דין מעין אף קטפרס חיבור שזהו סדר מעין, דאל"כ בטלו כל המעיינות דא"א שלא פגשו שום מדרון בדרכם, ועי' צ"י הרמב"ם בנזטפין שעשאן זוחלין פ"ה מ"ה, ורק לענין מ"ס אמרינן דקטפרס אינו חיבור, ולכך כל דאיכא מ"ס במקום שזה אף שהוא זוחל טבולין בו], א"נ יש לחלק בין המדרונות ולא חשיב קטפרס אלא במדרון גדול, ולפי"ז נפל דצירא לדין טבילה במעין דזוחלין, דמי יוכל לקבוע שיעור המדרונות ולכוין מ"ס במקום שזה.

אבל במרדכי כתב בשם ר"ת דבנהר שאינו פוסק הוי קטפרס חיבור וז"ל גרסי' בפ"ב דגיטין ובסוף עכו"ם הנזקק והקטפרס אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, פר"ת דהיינו דוקא מי גשמים דעתידין לפסוק אבל מי נהר שאין עתידין לפסוק הוי חיבור טופח על מנת להטפוח [הוי חיבור] מיהו נריך שיהא הנקב גדול כשפה"נ כדאיכא צ"י חומר בקודש עכ"ל, הנה מפורש דבנהר הוי חיבור ומשמע אף ניאוק וכש"כ קטפרס, וסיפא דטלה"ט הוא ענין אחר ואינו ענין לרישא, ובצ"י העתיק המרדכי אבל חיבור הוי חיבור שהן לפנינו במוקף ליחא שם, אבל נראה דמ"מ הלשון מכריע דרישא וסיפא שני עניינים הם, והוי חיבור דרישא אנאוק וקטפרס קאי, ובתרי הכי קאמר דטלה"ט דסגי מ"מ נריך שיהא הנקב גדול כשפה"נ, ואפשר שהוא כניון מלשון הגמ' טלה"ט ומפרש לה דמיהו נריך נקב כשפה"נ.

ונראה דאין דברי ר"ת אלא לענין חיבור למ"ס אבל לעיקר דין מעין א"צ לטעם שלא יפסק, אלא שזהו מעין שאמרה תורה, ואף גל שנחלש מעין הוא ומטהר דזוחלין שזהו מעין, וכמשי"כ לעיל לדברי ראב"ה נמי שאין הנידון אלא לענין מ"ס, ובגל שנחלש דחשיב מ"ס התם הטעם משום שנחלשו בכח אחד והולכים בכח אחד וחשיב אשבורן וכמשי"כ סק"ב, ועי' בספר מרן (הכ"מ) זללה"ה בתינא ס"ב ס"ק י"ז וז"ע.

ובן הרמב"ם בפ"ח מה' מקואות ה"ח כתב שאין הנוחלים מערבין אלא"כ עמדו, ומשמע שאין ענין הקטפרס אלא מה שהם זוחלין, וזוחלין וקטפרס היינו הך, שמים הזוחלים אינם חשובים לערב, ולפי"ז אחרי שמעין מטהר דזוחלין אין מקור לחדש דקטפרס גרע ופוסל אף במעין.

יש מ"ס באור שפיר דמי דחשיבי מ"ס וכאלו היו אשכנזין, [וכמש"כ לעיל דכל שכן אחד תלשן יחד ומוליכין יחד חשיבי כמחזירין], ורק נסתפק אם יש מ"ס ביחד באור ואף בדליכא אי נזוק וקטפרס חיבור משמע דשפיר דמי, ומיהו משמע קצת מכאן דאף במעין אין נזוק וקטפרס חיבור, [עי' לעיל סק"א], אבל קשה לדקדק בזמן שעיכרי הדברים לא נתפרשו לן, [ומיהו נזוק נסתפקנו לעיל שם ע"ש].

ג) חגיגה י"ט א' מהו להטביל מחטין וניזירות בראשו של ראשון כו', מבואר דלא חשיב זוחלין, ויש להסתפק אי גם בין גממית לגממית לא חשיב זוחלין, דאפשר דכל שהמים מחזירין לאשכנזין ונמשכים אליו חשיב כזוחל במקוה ממקום למקום, שאין זחילתו מפסידתו אלא מקרבתו לעיקר מקומם, ואין זו זחילה שפסלה תורה, [וגם כל הגומות חשיבי מחזירין וכחד מקוה חשיבין], ומיהו לא משמע כן, דכל חרדלית סופה לעמוד ולא משמע להכשיר החרדלית בזמן שקצת מימיה כבר הגיעו לבקעה שנעצרין שם, א"ו כל שהמים זוחלין פסולי דוקא במעלות המקוה לא חשיב זוחלין שזהו סדר המים שהם בתנועה בתוך מקומם, [ועוד דמי לא עסקינן שגם הגממית התחתונה מלאה ולא ינוחו מי החרדלית בה אלא יטפפו ויעברו על פניה, וכה"ג מסתבר דחשיב זוחלין], ונריך לפי"ז לדקדק למה עדיף ראשו של ראשון, דחשיב כמעלות המקוה, ואפשר דאדם שבמקוה מתבטל למקוה וכל מימיו שמחזירין למקוה מתייחסין למקוה, ועי' לעיל ס"ז ס"ק י"ג שכן מוכח מהא דמשלימין מים שבראשו למ"ס.

והנה אם אין מטבילין במים שצין גממית לגממית משום זוחלין, למדנו דאף מים שפסולי למקוה מ"מ מחזירין ב' מקואות, [ולפי"ז נראה דבעינן מ"ס מלבד המים שצין גממית לגממית, דבעינן מ"ס אשכנזין, (אי אף ב' חסירים אמרינן גו"א)], וזה קצת תימא, ועי' פ"ו מ"ג שאין שאובין מחזירין, ושמא מדרבנן ומשום דשאובין אף פוסלין, א"נ מים פסולי גריעי ממים כשרים זוחלין, וז"ע.

מחט שהיא נתונה על מעלות המערה דתנן פ"ו מ"ז דכיון שעבר עליה הגל טהורה, לא חשיב לא קטפרס ולא זוחלין, שהוא מקוה ממש ולעולם המים מתנענעים אילך ואילך בתוך גבולם, וזהו סדרם, ואף בשמעהלה במדרון כלפי המקוה.

רא"ש ה' מקואות סי' כ"ג ובלבד שלא יתלש הגל דאז לא הי' מטהר אם אין בו מ"ס כו', פשטות המשנה במקוה איירי דלעולם מערה הוא מקוה כלשון המשנה, וזוהי איירי גם רבנו, ונראה דאין להקשות א"כ אף בדאיכא מ"ס נמי פסול דהא אין מטבילין בזוחלין,

למ"ס, וכתב עוד וגם שעירוב מקואות נריך שהיא באשכנזין לא בזוחלין שהוא קטפרס, הנה מבואר בדבריו ז"ל שהם שני ענינים חדא שאין זוחלין חיבור ועוד דגם אם הוא חיבור הוא פסול בזוחלין, ובזהגר"א ר"ס ר"א ל"מ כן, [ואין ריב"ש תח"י כעת], וז"ע.

ב) פ"ה מ"ר גל שנתלש כו', מבואר דגל שנתלש מטהר בזוחלין, וז"ע למה, ואפשר דאיירי בשחזור לים וכיון שאינו הולך לאיבוד אין זחילתו מפסידתו והוי ככלל זחילת המעין דהכי אורח' דים דמתיו גלים, ומיהו מסתימת הפוסקים ל"מ כן אלא אף באינו חוזר לים נמי מטהר בזחילתו כל שזוחל מכה הים וז"ע, והא דבעי מ"ס י"ל דהוא מדאורייתא אף לדעת הסוברים דאף לאדם סגי במעין כ"ש, דכשנפסק חיבור הגל מן המעין גרע, ונהי דלענין זוחלין חשיבין ל' כמעין היינו משום דזחילתו אינה אפיסותו אלא כחו ככל זחילת מעין, אבל לענין מ"ס כיון דנפסק חיבורו עם המעין אינו מטהר בכ"ש, וזו נראה כונת הש"ך סק"ק, ואפשר נמי לומר דמדאורייתא אמנם סגי בכ"ש אף בגל שנתלש אלא דרבנן גזרו בגל אטו מקוה, ולענין זחילה לא גזרו דהדבר ידוע לחלק בין זחילה מכה מעין לזחילת מקוה, אבל לענין מ"ס אחי למיטעי דאף במקוה א"ס מ"ס כיון דהגל אינו מחובר למעין.

והנה מבואר דהגל כשיש בו מ"ס חשיב מ"ס ולא אמרינן שאין קטפרס חיבור [למש"כ דאיירי בחזירין לים דלפי"ז איירי במדרון], ומיהו ע"כ שאני הכא דהא אף כשהוא באור הוי שרינן לטבול אי לאו משום שאין טובלין באור, וכמש"כ ר"ש פ"ד מ"ד מן התוספתא וה"נ תניא בצרייתא חגיגה י"ט א' שאין מטבילין בכיפין לפי שאין מטבילין באור, ולא חשיבין לה כניזוק, משום שכל הגל בכח אחד נתלש ובכח אחד הולך וחשיב כאשכנזין, וכמו טיפה אחת הנופלת שאין מחלקין לחשוב חיבור עליונה לתחתונה כניזוק אלא כחתיכה אחת חשיב, וה"נ הגל כחד חשיב, וא"כ אף כשנגע בארץ עדיין לא נפסד חיבור המים עד שמתחילין לזחול וכבר טבל קודם, וגם י"ל דנפל במקום ישר אלא שאח"כ הולך מדרון לים ומחמת ריבוי המים הם נמשכים עד למדרון ולכך הם חוזרים לים.

ר"ש פ"ד מ"ד ומטעמא דקטפרס ונזוק אינו חיבור לא הי' יכול לפסול דאפשר שיש מ"ס ביחד באור, ז"ע כונת רבנו ז"ל הלא הגל נתלש מן הנהר לגמרי ואינו מחובר לו כלל, וא"כ אם אין בו מ"ס ודאי פסול שהרי מעין בעי מ"ס לאדם וכמש"כ רבנו רפ"ה, ולא שייך לדון בניזוק וקטפרס, וע"כ צ"ש בגל מ"ס וכדתנן בפ"ה מ"ו, ולא משמע כלשון רבנו שמתפק אי הגל עצמו חשיב כמחזר דמשמע דזה פשיטא ל' שאם

מקורות מתחברות ע"י מים הזוחלים בקרקע ישרה, וכן כל מ"ם זוחלים ושואבין מחוברין להם אי מחטריס, ב. אי מ"ם זוחלין שהם פסולי' למקוה כשרים לטהר שאובין, ובאופן שהמים מחוברים להם בחיבור אשבורן, או אי זוחלין חיבור, והנה הנידון הא', לדעת הרמב"ם והריב"ש שנתבאר לעיל סק"א אין מקום לדיון, ולדידהו זוחלין וקטפרס היינו הך, וקטפרס כבר כתבנו לעיל ס"ו סק"ז דנראה דקיי"ל דאינו חיבור, ולדעת חו' והראב"ה דקטפרס אף במעין אינו חיבור, מסתברא דזוחלין חיבור לכל מילי, ואף לחבר ב' חסירים, דהא לדידהו אינו לנמימר דמעין ומקוה שוין בדיני חיבור, ומ"מ אין הדבר מוכרע ואפשר שפיר לומר דאמנם קטפרס גרע מזוחלין, אבל לא מלאנו דזוחלין חיבור אלא במעין זוחילת מי גשמים י"ל דגרע ואינו חיבור, וכן נראה דאית לן למינקט דזוחלין אינו חיבור כמו קטפרס וכדעת הרמב"ם והריב"ש, וגם למש"כ אין מוכרע שיש חולק בזה, והנידון השני הוא מחני' פ"ו מ"ח ממלא בכתף ונותן בעליון עד שירדו לתחתון מ"ם, והתם לכא' כל מי העליון חשיבי מחוברין חיבור אשבורן וגם המים שממלא בכתף ונותן לעליון אפשר דחשיבי מחוברים למי העליון חיבור אשבורן, שהם נחים על מי העליון, אלא שהמקוה פסולה משום זוחלין ומבואר דכה"ג נטהרין השאובין, ומיהו לדעת הראב"ש כה"ג המקוה כשירה כיון שיש מ"ם אשבורן, ושפיר נטהרין השאובין, ואפשר גם דכה"ג חשיבא זחילה שאינה ניכרת דסתמא מילוי בכתף הוא בכלי קטן ולא מינכרא זחילתן במ"ם, וגם אפשר דכה"ג שהאדם שופך ודוחה המים לא חשיבי כזוחלין לכו"ע, שכ"מ מהא דמטבילין בגממית האמצעית לכו"ע ולר"מ אף בעליונה (חגיגה י"ט), כמ"ש בזה"ר סק"ז"א, ולפ"ז אין לנו מקור להקל בזוחלין למטה ממ"ם, אי"נ בזחילה ע"י סדק אף למעלה ממ"ם [לדעת המרדכי], דמטהרין שאובין, וז"ע, [ואע"ג דרישא דממלא בכתף ע"כ ס"ל דקטפרס חיבור מיהא לשאובין שהרי קמני דמטהרין העליון מן התחתון מ"מ משמע דסיפא ככו"ע אחי"א].

ומש"כ שהמים הזוחלין שלמעלה חשיבי מחוברין למים שתחתיהם כחיבור אשבורן, נמי אין הדבר מוכרע, ומ"מ נראין הדברים דהמים שממלא בכתף חשיבי מחוברין לתחתון אם משום שמתערבין ונשאר בהם רובן, או דלעולם מים זוחלין על פני מים אשבורן חשיבי מחוברים, וז"ע בכ"ז.

הר"ש רפ"ה והראב"ש במרובה סימן ג' הקשו בזה דפ"ג מ"ג דבור שהוא מלא מ"ם והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו לעולם הוא בפסולו עד שימחשז שלא נשתייר מן הראשונים ג"ל, ואמאי לא נטהרו מי הבור ע"י השקתם לאמה, ותיירו דמיירי דאין באמה

דאי הוי אורחי' דמקוה שהגלים נתלשים אפשר דלא הוי חשיבי זוחלין אף בנתלשו כמו דעכשיו לא חשיבי זוחלין בשלא נתלשו דהיינו רביתייהו, וממילא אם הי' בגל מ"ם הי' כשר, ורבונו לא נחית בזה, דודאי גל של מ"ם במקוה לא משכח"ל וכד משכח"ל לאו היינו רביתייהו, ולפיכך לא חשש רבנו לפרש דין כשיש מ"ם בגל, אלא נקט בפשיטות דאירי בלא נתלש דבנתלש א"א לפרש דהא בעי מ"ם, וזה לא יתכן, וממילא השתא תו אפשר דבנתלש בכלל לאו היינו רביתי' והו"ל זוחלין ופסול אף ביש מ"ם בגל, ובש"ך ס"ק קכ"ג כתב לפרש דברי רבנו במעין, וזה קשה, וכבר נתיישב מה שדחקו ז"ל לפרש כן.

ולהאמור יש להסתפק לדעת רבנו בגל שנתלש מן היס אי מטהר כלים בפחות ממ"ם, דכיון דס"ל לרבנו דמעין נמי בעי לאדם מ"ם א"כ הא דתנן בגל שיש בו מ"ם משום אדם הוא, ותו לית לן לחדש דגל שנתלש אף שדינו כמעין לטהר בזוחלין מ"מ אין דינו כמעין לטהר בכ"ש כלים, וממילא תו בעינן מ"ם אף לכלים, מדרבנן, ומיהו אפשר שיש לקיים ד"ז מסבירא, ובהגר"א סק"ו הביא שבת"ה בשם ר"ת נסתייע מהא דבגל בעי מ"ם, ומשמע דלא ס"ל לחלק בין לטהר בזוחלין ובין לטהר בכ"ש, וא"כ לכלים מטהר בכ"ש, וז"ע.

שו"ע ס"ה הלכך גל שנתלש מהים ובו מ"ם ונפל על האדם או על הכלים כו', משמע דאף לכלים בעינן שיהא בגל מ"ם, וכן נראה לדעת הסוברים ללאדם נמי לא בעי מ"ם במעין ע"כ דגל שאני וא"כ אף לכלים בעי מ"ם ואף לדעת הסוברים דלאדם לעולם בעי מ"ם ולפי"ז י"ל דגל כמעין וא"כ מ"ם לכלים, מ"מ אף לדידהו אפשר דגל שאני כיון שאינו מחובר למעין, וכ"כ בש"ך ס"ק קכ"ג, [ומיהו לעיל כתבנו לנטות מפירושו ז"ל ברא"ש, ולפי"ז אין רא"י לזה אבל מ"מ נראה כן].

שו"ע סנ"ז בזה"ה ולכן כלי המונח בצד המקוה כו', במעלות המערה אפשר דאף אם ישארו אח"כ כשהגל יחזור למקוה קצת מים על המעלה בלתי מחוברים אל המקוה נמי עלתה טבילה למחט, ולא חשיב כזוחלין דהיינו רביתייהו דמים שבמקוה מתנועעים ולפעמים ניתק קצת מהם בחור, אבל בשפת המקוה מבחון נראה דכל שהמים לא ישובו כולם למקוה חשיבי זוחלין, ומשמע דהרמ"א סתם ס"ל דאף במעלה בעינן שכל המים ישובו למקוה ולפיכך שנה הך דינא דמתני' בשפת המקוה מבחון, ויש כאן לפרש לפי"ז דאירי בשפיצות המקוה הקרקע במדרון לזד המקוה באופן שכל המים ישובו למקוה, וכ"מ בתשו' הריב"ש שצ"י. (ד) בידון זוחלין לטהר שאובין יש בו שני דיונים, א. אי זוחלין חיבור לטהר שאובין והיינו כגון שצ'

שלמעלה, מ"מ כשסתם הזחילה ע"י דבר המק"ט אין לייחס פעולה זו למקוה שעד הנקב ולחשבה כנחשוותה ע"י מק"ט, ולפיכך פ"י רבנו דהנקב תוך מ"ס ונמצא שהמק"ט משתתף בעיקר המקוה, וממילא תו י"ל דאמנם כשהנקב למעלה ממ"ס מותר לטבול למטה אף כשהמים העליונים זוחלין.

והנה טעם הדבר להכשיר לטבול למטה ממ"ס בזמן שהמים שלמעלה ממ"ס זוחלין, הוא משום דאף שגם קצת מהמים התחתונים יוצאין מ"מ אין המים התחתונים נגזרים לנחת והם שוכנים במקומם, ולא זוהי זחילה דממעטין, דזחילה דומיא דמעין הוא דממעטין. שם וראיתי אחד מן המהצרים האחרונים דכתב מתוך משנה זו שאם נסדק אחד מכותלי המקוה והמים מנטפין דרך הנקב יצא מתורת אשבורן ונקראו זוחלין ופסול, לשון רבנו מוכיח דבדין זחילה שאינה ניכרת אייריין, ולא בדין זחילה למעלה ממ"ס, ומיהו טעם אחד להם וכמש"כ, ואפשר שהמחבר למד לפסול זחילה שאינה ניכרת משום שפ"י דנפרץ למעלה ממ"ס ואפ"ה פסלין אף למטה ממ"ס וכמו שהזכיר רבנו ז"ל פירוש זה בתחלת דבריו, ולמד מזה דאף זחילה שאינה ניכרת שמה זחילה, א"נ אפשר דמהא דקחני מתני' אפי' מקל ואפי' קנה אפי' זב ואפילו זבה משמע ל"י דבנקב קטן איירי, וסתם רבנו ז"ל עיקר פ"י הר"ש במשנה דממילא לא יהי' מקור לחשוב זחילה שא"נ כזחילה, וגם הוסיף להכריח עיקר דין זחילה שא"נ מהא דגודר בכלים, ומהא דממעטין דומיא דמעין, ומהא דאמה ומהא דתוספתא דחרדלית.

במצביו למידין למסקנת רבנו ז"ל דנקב קטן לא מחשיב זוחלין כיון שאין המים נגזרים ונמשכים על ידו, ומה"ט נמי אף בנקב גדול שהוא למעלה ממ"ס וכל המים שכנגד הנקב ושומעל לו נגזרים ונחלים על ידו וודאי פסולי' משום זוחלין מ"מ המים שלמטה מן הנקב כשרים, שהם כאשבורן דאף שמעט מהם יוצאין בנקב העליון מ"מ אין זחילתן ניכרת, ויש בזה חידוש דה"י מקום לומר דכל המקוה כחד חשיבא ונפסקת כולה בזמן שחלק ממנה זחלין, ואף לדעת הר"ש פירש כן רבנו בתשו' כלל ל"א סימן ד' דאיירי שנפרץ הרבה, עד שכל המים שכנגד הנקב זוחלין ויוצאין וגם איירי שלא יסאר מ"ס.

ויש כאן לפרש לדעת רבנו דלעולם דאף בנקב קטן שאין המקוה חשובה כזוחלין ע"י מ"מ מעט המים שעל יד הנקב ממש יש להחשיבם כזוחלין שזחילתן ניכרת, וממילא נריך שיהא מ"ס בלעדיהם.

ובטור כתב רק דין דסדק למעלה ממ"ס אינו מחשיב זוחלין את המים שלמטה ממנו, אבל לא הזכיר

מ"ס עד הבזר, ודצריהם ז"ל תמוהין דהא הך אמה מ"ג היא כמבואר בדצריהם ז"ל וא"כ אף אם יש מ"ס הא זוחלין אינו חיבור והוי כליכא מ"ס, וגם אף אם נימא דס"ל דזוחלין עדיף מקטפרס וחשיב חיבור, אכתי מנין פשיטא להו ז"ל כ"כ דמים זוחלין מטהרין שאובין, אחרי שפסולי' לטבילה, וגם סתמא אמה של מ"ג היא קטפרס שהמים באים במדרון וקטפרס הרי ודאי אינו חיבור, ואפשר דכונתם ז"ל משום דצרישא דהתם קחני דמטהרים העליונים מן התחתונים, והיינו כר"מ דקטפרס חיבור וכמש"כ ז"ל שם, לפיכך ניהא להו לאוקמי גם הך דאמה אף אליבא דר"מ דקטפרס חיבור, לפיכך פירשו ז"ל דמייירי שאין באמה מ"ס, וניחא לפי"ז אף אם נימא דזוחלין אף שהם פסולים מ"מ מטהרין שאובין כיון שהם מ"ס, ומיהו אפשר דלא פסיקא להו ז"ל כן אלא דעדיפא משנו דמייירי באין מ"ס באמה], אבל למאי דלא קיי"ל כר"מ, אלא קטפרס אינו חיבור, מיתוקמא אף ביש באמה מ"ס עד הבזר דזוחלין אינו חיבור, וי"ע.

ולדינא נראה דאין להקל למיחשב זוחלין חיבור אף לענין לחצר לאשבורן, וכש"כ בשכל מ"ס זוחלין, וגם בחיבור אשבורן אלא שהמים זוחלין ז"ע אי מטהרין שאובין וכמש"כ לעיל, ומיהו ממלא בכתף ונתן בעלין עד שירדו לתחתון מ"ס הא ודאי שפיר דמי.

ובש"ך ס"ק נ"ה סתם דאם יש באמה מ"ס מתטהרין השאובין, וסיים ועי' לק' ס"ס, וכנראה כונתו ז"ל לחלק בין שאובין לענין להשלים למ"ס, א"נ התם קטפרס הכא זוחלין], וי"ע.

ה) רא"ש ה' מקואות סי"א מ"מ השתא מיהא הוא טובל גם במים העליונים שהם זוחלין, נראה דאף בטבול למטה מן הנקב קאמר, ומשום דע"י הזחילין שלמעלה חשיבא כל המקוה כזוחלין שאם למטה פשוט ל"י לרבנו דמותר לטבול, ודאי דאין לאסור לסתום למעלה בדבר המק"ט דהא אף מקוה שכל הווייתה ע"י דבר המק"ט מתכשרא ע"י השקה למקוה כשרה, וכמש"כ רבנו לק' סי' י"ב, אלא כונת רבנו דאף בטבול למטה מן הנקב נמי פסול משום דכל המקוה חשיבא זוחלין, וכן הביא בטור יש מי שאומר כן, והנה היה יכול רבנו להסתייע מאמה דתנן בפ"ג מ"ג וכן מן התוס' דחרדלית שכתבן רבנו להלן, אלא לפי שאינן ראיות מכריחות ד"ל דאמנם כ"ז שהאמה עוברת פסול וכן בעוגל שבתוספתא לפיכך לא כתבן רבנו כאן וסמך שיזכירם בסמוך, וכאן הכריע מסבא, ונראה מלשון רבנו דלא משום דמסתבר ל"י ז"ל דבשהנקב למעלה ממ"ס לא חשיבי זוחלין המים שלמטה מן הנקב, משו"ה נראה לו יותר לפרש דאיירי כשהנקב תוך מ"ס, אלא טעמו ז"ל דאף אם אמנם כל המים חשיבי זוחלין ע"י הזחילה

ומדין הרישא לא אחיא דהתם הרי ישר מ"ס במקוה, ולפיכך כתב מרן זללה"ה שם לפרש דהגר"א פירש דהא דס"ג אף בסקד שלמטה ממ"ס ור"ל אס ישר מ"ס מלבד המים שסמוכים לנקב שנגערו לזאת, אבל לשון ישר ל"מ כן דהו"ל למימר אס יש בו וגם כל לשון המחבר ל"מ כן [וכבר כתב מרן זללה"ה דלשון המחבר ל"מ כן אבל מ"מ יש לפרש כן], וי"ע.

ולענין הלכה צוחילה שאינה ניכרת אס יש מ"ס מלבד המים שסמוכים להנקב ממש ומינכרא זחילתא, אין מקום להחמיר שזה הדין מוסכם מהרש"א והרא"ש, [והרא"ש הוכיח כן מהא דגודר בכלים], ללא שום חולק, [דאף המרדכי י"ל דמודה בזה], והפליגו בזה, עי' בתשו' הרא"ש, והרש"א כתב דאל"כ אין לך מקוה כשרה דכל מקוה בולעת מעט.

(ו) פ"ה מ"ו מטבילין בחרדלית, הר"ש כתב דאפשר לפרש דאירי בפרסת בהמה המושקת לחרדלית וסיים ומיהו מהא דקתני ומודים שגודר בכלים משמע דצוחלין פליגי, ולכא' רהיטת דבריו ז"ל דאי אירי בפרסת בהמה המושקת לחרדלית, לא פליגי ב"ש וצ"ה צוחלין כלל, ולפי"ז אף לצ"ה מותר לטבול בפרסת בהמה המושקת לחרדלית, אבל א"א לומר כן דכשאמרה תורה דבעינן מ"ס ודאי מ"ס כשרין לטבילה בעינן, וכן מתבאר ברא"ש בכתבני' דלעיל דנוטפין שעשאן זוחלין הובא לעיל סק"ה דכל שמעט מן המים זוחלין פסול ומשמע דמשום זוחלין הוא ולא משום דאין זוחלין חיבור, [ועי' לעיל סק"ד], והרי דן לפסול גם זוחל למעלה ממ"ס, [ומיהו התם י"ל דחשיבא כולה כוחלת], ועי' בתו"ה הנדמ"ח בנוטפין שעשאן זוחלין, וכן מבואר בתשו' הריב"ש סי' רצ"ב, לכך יש לפרש דכונת הר"ש לצ"ש דאפשר דאף צ"ש אית להו הך דרשא דפסולא זוחלין אלא דמפרשי לה רק במקום שטובל, אבל לצ"ה אמנם בעינן מ"ס אשכורן וסיים דמדקתני ומודים שגודר כלים וטובל בהן משמע דטבול במים זוחלין פליגי, וי"ע.

(ז) כבר כתב מרן (הכ"מ) זללה"ה בתיניא סימן ד' ס"ק י"ג דהדבר ברור דזוחלין פסולי' מדאורייתא, וכ"ה בהדיא בתו"ה הנדמ"ח דין זחילה שאינה ניכרת שכתב דסקא זוחלין הו"ל ספיקא דאורייתא.

דאף סדק שלמטה ממ"ס אס הוא סדק קטן שאין כל המים נגעים על ידו לא חשיבי זוחלין וכמו שהוכיח הרא"ש ד"ז מגודר בכלים, וי"ע.

בב"י הביא דברי המרדכי דמקוה שיש בה אפי' אלף סאין צריך להזהר שלא יצאו המים על שפתה [כ"ה במרדכי], ולא יסתום בדבר המק"ט כדתנן נוטפין שעשאן זוחלין כגון מקוה שנפרץ על שפתו, מבואר דס"ל דמקוה שמקפתה זוחל פסולה כולה דכולה חשיבא כוחלת, וכמו שהביא הטור יש מי שסובר כן, וראיות הרא"ש מפ"ג מ"ג ומתוספתא דחרדלית אפשר ליישב דאמנם אין לטבול אלא כשהאמה תפסוק, אבל ראית הגר"א מג' גממיות קשה דהא התם מחיר ר"מ לטבול בעליונה בשעה שהמים שוטפין על פניה ויורדין לאמצעית וע"כ לא פליגי ר"י ורבנן אלא משום דקטפרס אינו חיבור, אבל משום זוחלין לית לן בה, ואולי אפשר לומר דמים הבאים הדוחים מהישנים לא חשיבי זוחלין, דזחילה ענינה הפסד וכאן זה התחלפות, וי"ע.

שו"ע ס"ג אס ישרו בו מ"ס אחר שיצאו קצתן שעד הסדק כשר, ר"ל לטבול במים התחתונים שהם למטה מן הסדק אבל למעלה מן הסדק ודאי פסול שהם זוחלין ממש ומה שהם מושקים לאשכורן לאו כלום הוא.

בבהגר"א ס"ק ז"ו דברי המחבר תמוהין כו', דברי רבנו ז"ל בפשוטן אינם מובנים, והרי הרא"ש עצמו הוכיח מגודר בכלים דזחילה שא"י לאו שמה זחילה, ופי' מרן (הכ"מ) זללה"ה בסקד יו"ד סימן ק"מ דכונתו ז"ל דלפי' הרא"ש נמצאו למידין שהמים הנגעים לזאת חשיבי זוחלין והשאר לא, וא"כ אין שייך לדון דין זחילה שא"י, דלעולם המים שליד הנקב ממש דמינכרא זחילתא פסולי' וישר המים כשרים, והרש"א לשיטתו דס"ל דאס זוחלין למעלה ממ"ס נפסלת כל המקוה בזה כתב דאס אין הזחילה ניכרת לא נפסלה כל המקוה, [ועי' ק"ה הרי לעולם סמוך להנקב ממש מינכרא זחילה ותיפסל כל המקוה, ומיהו י"ל דכל שהיוצאין מעט מעט אינם חשודים להחשיב כזוחלין את כל המקוה], ומיהו למש"פ אין זו קושיא על המחבר דודאי בעי לאשמועינן דאף בנקב שלא ישר מ"ס במקוה מ"מ עכשיו עדיין המקוה כשירה כיון שאין הזחילה ניכרת,

ברך רחמנא דסייען